

theodor fontane

1476

theodor fontane
captivi ai clipei

O SUTĂ DE ANI DE LA MOARTEA
MARELUI SCRITOR CLASIC
GERMAN THEODOR FONTANE
(1819-1898)

"Prin Fontane, în ciuda temelor sale
mai îngust berlineze și brandenburgice,
romanul german a căpătat din nou, după
Goethe, un stil european."

FRITZ MARTINI

ISBN 973-21-0543-7

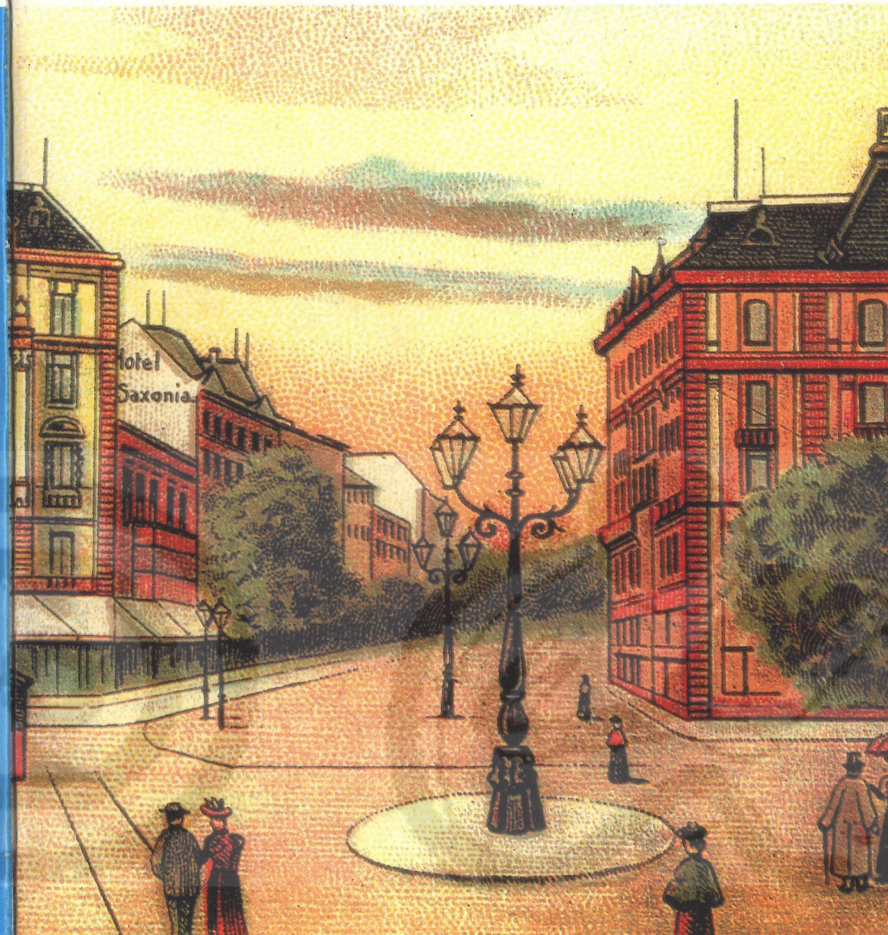
1476

lei 10 000

editura minerva

theodor fontane

Ilustrația copertei: reproducere după un desen din epocă, reprezentând Berlinul de la sfârșitul secolului al XIX-lea.

De același autor în „Biblioteca pentru toți”:

Lacul Stechlin, roman, 2 vol.; 1974, traducere, prefață și tabel cronologic de Ion Herdan;

Altfel în stele ți-a fost scris [*Schach von Wuthenow* – povestire din vremea regimentului de cuirasieri], 1995, traducere, prefață, tabel cronologic și note de Gabriela Danțiș.

Romanele s-au tradus după ediția:

THEODOR FONTANE

ROMANE UND ERZÄHLUNGEN in acht Bänden

Aufbau Verlag, Berlin und Weimar

3. Auflage, Bd. 7, 1984

theodor fontane

captivi ai clipei

ROMANE, II
FAMILIA POGGENPUHL
MATHILDE MÖHRING

TRADUCERE, TABEL CRONOLOGIC

ȘI NOTE DE

GABRIELA DANȚIȘ

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1998

EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

Din motive de planificare editorială, acest al doilea volum din romanele lui Theodor Fontane, publicate în colecția Biblioteca pentru toți, se editează la trei ani de la apariția celui dintâi. Pentru cititorii care nu posedă volumul I al acestei ediții, am reprodus de acolo, la începutul acestui volum, Tabelul cronologic, în care sunt înregistrate principalele date privind viața și opera marelui scriitor clasic german. Pentru această versiune toate drepturile rezervate Editurii Minerva (B. P. T.).

TABEL CRONOLOGIC

- 1819 30 decembrie.* Se naște la Neuruppin, Henri Théodore (Theodor) Fontane, fiu al farmacistului Louis Henri Fontane și al Emiliei Labry, ca descendent al unor familii hughenote emigrate din Franța, în urma revocării Edictului de la Nantes (1685), și stabilite în Marca Brandenburg.
- 1827* Familia se mută la Swinemünde, oraș portuar, unde viitorul scriitor își face primele studii la Școala municipală și sub îndrumarea „metodei socratice“ a tatălui său. Anii petrecuți aici (1827–1832) aparțin, după cum va relata în *Meine Kinderjahre* (*Anii copilăriei mele*), perioadei celei mai fericite din viața lui.
- 1832–1833* Studii la Neuruppin, orașel tipic prin prozaismul său, care își va lăsa pecetea asupra unei anumite atmosfere prusiene în opera lui Fontane.
- 1833 1 octombrie.* Intră la Școala de meserii a lui Karl Friedrich Klöden din Berlin, oraș care a însemnat întotdeauna pentru scriitor adevăratul său cămin.

1836 În martie absolvă Școala de meserii. La 1 aprilie intră ca farmacist ucenic la farmacia „La lebăda albă“.

1839 Colaborator al revistei *Berliner Figaro*, unde debutează cu povestirea *Geschwisterliebe* (*Dragoste frățească*), urmată apoi de poezii. Tot acum devine membru al cercurilor literare „Platenklub“ și „Lenauklub“, experiență care va juca un mare rol în formarea sa.

1840–1843 Ucenicește ca farmacist, după sistemul german, la Magdeburg, Leipzig și Dresda, unde, mai ales în ultimele două orașe, desfășoară o intensă activitate literară și publicistică (de acum datează interesul său pentru jurnalistică), orientată politic în spiritul grupării social-revoluționare „Vormärz“.

1844 1 aprilie. Își începe serviciul militar de un an în regimentul de grenadieri „Kaiser Franz“.

Mai – iunie. Călătorie de 14 zile la Londra, împreună cu prietenul Hermann Scherz.

29 septembrie. Datorită locotenentului și prietenului de o viață Bernhard von Lepel, devine membru al cercului literar „Tunnel über die Spree“, despre a cărui însemnătate asupra formării lui ca poet baladesc va relata în scrierea autobiografică *Von Zwanzig bis Dreissig* (*De la douăzeci la treizeci de ani*). Aici se va împrieteni pe viață cu scriitorul Paul Heyse și cu pictorul Adolf von Menzel.

1845 8 decembrie. Se logodește cu Emilie Rouanet-Kummer.

1847 Farmacist la „Vulturul negru“ din Berlin.

1848 18 martie. Izbucnirea revoluției îl găsește pregătit. Publică în *Berliner Zeitungshalle*, organ al democraților germani, patru articole asupra unității și libertății Prusiei, care fac vâlvă.

1 septembrie. Se angajează la spitalul Bethanien, pentru a forma surori farmacistice.

1849 30 septembrie. Părăsește spitalul Bethanien. Se decide să devină „scriitor liber“. Corespondent la ziarul radical democrat *Dresdener Zeitung*, la care colaborează până în aprilie 1850.

1850 Paradoxal față de atitudinea de până atunci, Fontane începe să colaboreze (din mai) în presa regimului, mai întâi cu articole foiletonistice în *Deutsche Reform*, apoi este angajat la *Literarisches Kabinett*, aflat sub conducerea mai vechiului prieten Wilhelm von Merckel. Atitudinea, explicabilă oarecum din motive de siguranță economică, dar și ca urmare a resemnării generale a burgheziei germane după eșecul revoluției, îi creează o situație în conflict cu năzuințele sale.

16 octombrie. Se căsătorește cu Emilie.

Îi apar volumele de poezii *Von der schönen Rosamunde. Romanzenzyklus* (*Frumoasa Rosamunde. Ciclu de romante*) și *Männer und Helden. Acht Preussenlieder* (*Bărbați și eroi. Opt cântece prusace*).

1851 Intră în Departamentul Central de Presă al guvernului.

14 august. Se naște fiul său George Emile.

Apare prima ediție din *Gedichte*.

1852 23 aprilie – 25 septembrie. Corespondent de presă la Londra.

1854 Își adună în volum foiletoanele despre Anglia: *Ein Sommer in London (O vară la Londra)*.

1855 10 septembrie. A doua călătorie la Londra, unde conduce, în numele guvernului, o agenție de presă anglo-germană. Va rămâne în Anglia până în ianuarie 1859, perioadă în care va continua să colaboreze la revistele berlineze, orientându-se treptat spre proză.

1856 3 noiembrie. Se naște fiul său Theodor.

1857 Își aduce familia la Londra.

1858 august. Călătorie cu von Lepel în Scoția.

1859 15 ianuarie. Se întoarce din misiunea londoneză la Berlin. An de tranziție, în care încearcă să se apropie de noul regim, mai liberal, fără succes însă. Începe să scrie la *Wanderungen durch die Mark Brandenburg (Peregrinări prin Marca Brandenburg)*.

1860 21 martie. Se naște fiica sa Martha (Mete).

1 iunie. Redactor pentru domeniul englez la publicația conservatoare *Neue Preussische (Kreuz-)Zeitung*.

Berlinul rămâne până la sfârșitul vieții locul său de reședință. Apar în volum *Jenseit des Tweed (Dincolo de Tweed)* și *Aus England. Studien und Briefe über Londoner Theater, Kunst und Presse (Din Anglia. Studii și corespondențe asupra teatrului, artei și presei londoneze)*.

1861 Publică *Balladen*.

Spre sfârșitul anului apare primul volum din *Peregrinări...*
Alte volume vor mai apărea în 1863, 1873, 1882.

Tot de acum datează primele planuri pentru romanul *Vor dem Sturm (Înainte de furtună)*.

1864 5 februarie. Se naște fiul său Friedrich, viitorul editor al operei scriitorului.

Correspondent de presă al armatei în timpul Războiului Ducatelor.

În mai și septembrie călătorii de documentare în Schleswig-Holstein și Danemarca.

Lecturi din Walter Scott.

1865 26 august – 21 septembrie. Călătorie pe Rin și în Elveția.

1866 În august și septembrie călătorie în Boemia și sudul Germaniei, tot pentru documentare militară.

Apare în volum *Der Schleswig-Holsteinsche Krieg im Jahre 1864 (Războiul din Schleswig-Holstein în anul 1864)*.

1867 5 octombrie. Moartea tatălui său la Schiffmühle bei Freienwalde.

1869 13 decembrie. Moartea mamei sale la Neuruppin.

1870 Demisionează de la *Preussische Kreuzzeitung*. Cronicar dramatic, aproape douăzeci de ani, la *Vossische Zeitung*.

Correspondent de presă în timpul războiului cu Franța.

5 octombrie. Arestat ca prizonier la Domremy, este încarcerat pe insula Oléron, experiență valorificată ulterior în *Kriegsgefangen. Erlebtes 1870 (Prizonier de război. Fapte trăite în 1870)*, apărut în 1871.

Publică în volum *Der deutsche Krieg von 1866 (Războiul german din 1866)*, vol. I (vol. II în 1871).

1873 Publică primul volum din *Der Krieg gegen Frankreich 1870–1871 (Războiul împotriva Franței, 1870–1871)* (vol. II, în două părți, va apărea în 1875 și 1876).

1874 Călătorie în Italia cu Emilie.

1875 A doua ediție din *Gedichte*.

1876 6 martie. Secretar al Academiei de Belearte din Berlin. După câteva luni (12 august) își dă demisia. Reia lucrul la *Vor dem Sturm*.

1878 Apare primul său roman, *Vor dem Sturm*, roman istoric, care reprezintă o piatră de hotar în evoluția scriitorului, până atunci autor de balade, memoriale de călătorie și relatări de război. El marchează totodată tranziția către faza târzie a creației sale și cea mai valoroasă.

1880 Apare *Grete Minde*, nuvelă în spirit baladesc.

1881 Apare *Ellernklipp*, cea de-a doua nuvelă baladescă.

1882 Apare *L'Adultera*, primul roman inspirat din societatea berlineză, care inaugurează totodată stilul de conversație în opera sa.

1883 Apare *Schach von Wuthenow*, la granița dintre romanul istoric și cel de societate, care inaugurează arta specifică, inconfundabilă, a lui Fontane, obiect încă al cercetărilor recente.

1884 Face cunoștință cu Georg Friedländer, consilier juridic, de care îl va lega o strânsă prietenie și corespondență până la moarte.

Apare romanul *Graf Petöfy* (Contele *Petöfy*), inspirat dintr-un caz real.

1885 Apare *Unterm Birnbaum* (Sub păr), roman polițist psihologic, influențat, se pare, de concepția zolistă despre iraționalitatea destinului.

1887 24 septembrie. Moartea fiului său George Emile.

Apare romanul *Cécile*, operă de stil impresionist și finețe a interpretării psihologice.

1888 Apare romanul *Irrungen, Wirrungen* (Drumuri greșite, drumuri încâlcite), unanim recunoscut ca una din capodoperele scriitorului.

Fiul său Friedrich fondează editura unde va tipări de acum înainte opera scriitorului.

1890 aprilie. Apare la Friedrich Fontane & Co romanul *Stine*, având o temă înrudită cu *Irrungen, Wirrungen*, iar la Wilhelm Hertz romanul polițist *Quitt* (Achitat).

1891 Apare romanul *Unwiederbringlich* (Fără întoarcere), o altă realizare majoră a scriitorului.

Suferă de o gravă anemie cerebrală, apoi își revine.

1892 Publică romanul *Frau Jenny Treibel* (Doamna Jenny Treibel), care se bucură de un mare succes public și de recunoașterea unanimă a criticii.

1894 8 noiembrie. La propunerea lui Erich Schmidt și a lui Theodor Mommsen, devine *doctor honoris causa* al Facultății de Filosofie a Universității din Berlin.
Publică *Meine Kinderjahre. Autobiographischer Roman*.

1895 Apare romanul *Effi Briest*, considerat opera cu care scriitorul intră în literatura universală.

1896 Publică *Die Poggenpuhls (Familia Poggenpuhl)*, roman de epocă al nobilimii scăpătate.

1897 Lucrează intens la desăvârșirea ultimului său roman, *Der Stechlin (Lacul Stechlin)*.

1898 În iunie apare *Von Zwanzig bis Dreissig*.
20 septembrie. Scriitorul se stinge din viață la Berlin.

*

Octombrie. Apare postum *Der Stechlin*, roman politic de epocă, consacrat nobilimii, apreciat mai întâi de Thomas Mann pentru modernitatea sa artistică.

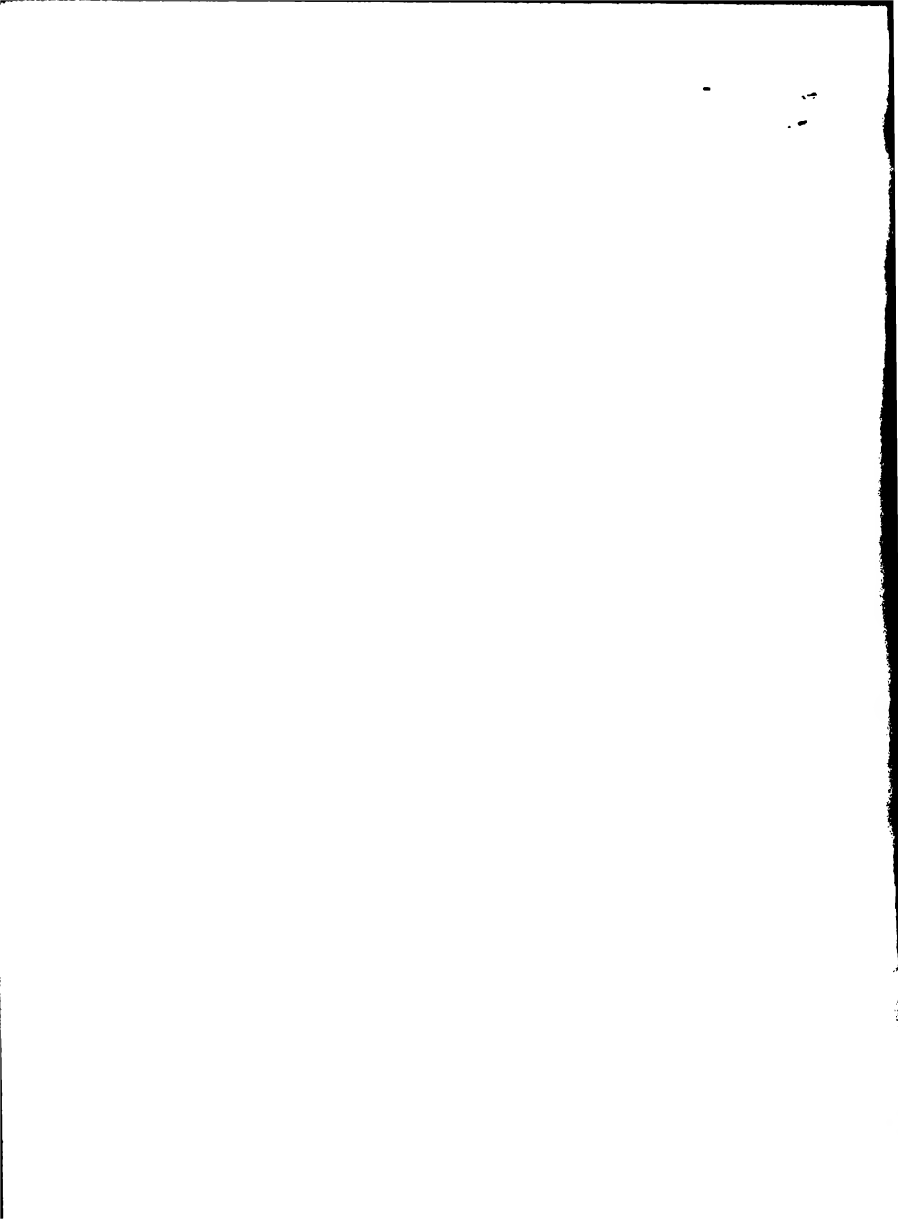
1902 Moare la Berlin Emilie Fontane.

1906 Josef Ettlinger editează postum romanul *Mathilde Möhring* (început în 1891, terminat în 1896), în nr. 46-52 ale publicației *Die Gartenlaube*.

1908 Romanul *Mathilde Möhring* apare în volumul *Aus dem Nachlass von Theodor Fontane (Opere postume de Theodor Fontane)*, în îngrijirea aceluiași editor.

GABRIELA DANTIȘ

FAMILIA POGGENPUHL

CAPITOLUL ÎNTÂI

De la mutarea de acum șapte ani din Pommersch-Stargard la Berlin, familia Poggenpuhl – doamna maior von Poggenpuhl, împreună cu cele trei fiice, Therese, Sophie și Manon – locuia pe Grossgörschenstrasse, într-o clădire nouă de zid, destul de umedă, terminată chiar în vremea aceea, o casă pe colț, care aparținea unui bărbat cumsecade și impozant, odinioară contramaistru zidar, acum pensionat, August Nottebohm. Locuința din Grossgörschenstrasse fusese aleasă de familia Poggenpuhl nu doar pentru numele, cu rezonanțe din istoria militară, al străzii¹, ci totodată pentru așa-zisa ei „privești admirabilă“, având vederea, dinspre ferestrele de la fațadă, către monumentele funerare și cavourile de familie din Matthäikirchhof, iar dinspre cele din partea opusă către frontoanele din spate ale clădirilor de pe Kulmstrasse, între care, pe una din ele, se puteau citi, scrise alternativ cu litere roșii și albastre, cuvintele: „Fabrica de bomboane Schultze“. Probabil că nu oricui i-ar fi priit

¹ La Grossgörschen, în apropiere de Merseburg, a avut loc, la 2 mai 1813, una dintre luptele de eliberare împotriva lui Napoleon, unde acesta a înfrânt cu mari pierderi armata prusiano-rusă. (Pentru alcătuirea notelor a fost consultată ediția germană. — G. D.)

această neobișnuită privesc în ambele părți; dar doamnei von Poggenpuhl, născută Pütter – provenind dintr-o familie respectabilă, dar săracă, de preoți –, i se potrivea foarte bine fiecare din cele două privesc, cea de la fațadă fiindcă îi vorbea doamnei cam sentimentale despre moarte, iar cea din spate, de pe Kulmstrasse, fiindcă, suferind neîncetat de tuse, trăia în bună parte, în pofida oricăror economii, din bomboanele de malț și caramellele pentru tuse. De fiecare dată când erau vizite, se vorbea despre marile avantaje ale locuinței, deși singurul avantaj real consta în ieftinătatea ei și în asigurarea, făcută cu mulți ani în urmă de pensionarul Nottebohm, anume că doamnei maior n-o să-i fie mărită niciodată chiria.

– Nu, doamnă maior, se exprimase atunci Nottebohm, în privința asta doamna maior poate fi complet liniștită și domnișoarele de asemenea. Doamne, când mă gândesc... iertați-mă, doamnă maior, că Manonchen era cât o potârniche, când v-ați mutat atunci, de sfântul Michaeli... și după ce ați petrecut Anul Nou aici și ne-ați adus prima chirie și toată casa era goală, din cauza pereților umezi, ceea ce era o prostie, i-am spus nevastă-mi, căci nu câștigasem încă nimic: „Line, asta-i saftea și aduce noroc!“ Și așa a fost! Căci din trimestrul acela n-a mai fost niciodată goală, și numai oameni cu reputație – trebuie s-o spun –... Și acum, doamnă maior, cum să încep tocmai cu dumneavoastră... mă refer la mărire. Că doar și eu am fost de față; la naiba, blestemată poveste! Și acum mai am glonțul aici; iar doctorul spune că ar trebui să-l scot odată și atunci l-aș păstra ca amintire!

Cu acestea, Nottebohm își sfârșise discursul, cum altul mai lung nu ținuse vreodată și cum buna doamnă maior nu ascultase niciodată cu o ureche mai prietenoasă. „Că fusese și el de față“ se referea la Gravelotte¹, unde maiorul von Poggenpuhl căzuse plin

¹ Bătălie cu pierderi grele la fortul Metz, în războiul franco-prusac (18 august 1870).

de glorie, târziu, către seară, când înaintase divizia pomeriană, în fruntea batalionului său, din care făcea parte și Nottebohm. El, maiorul, nu lăsase nimic altceva în urma lui decât bunul său nume vechi și trei strălucitoare medalii comemorative cu încoronarea, care i s-au găsit apoi în portmoneu, fiind apoi predate văduvei. Aceste medalii erau ca un fel de moștenire de familie, bineînțeles, spre mândria aceleiași familii; șaisprezece ani mai târziu, când fiica cea mai mică, Manon, născută abia la câteva luni după moartea tatălui, urma să fie confirmată, s-au făcut din ele – și nu fusese o bagatelă să fie păstrate până atunci – trei broșe, fiind înmânate fiicelor, în amintirea acelei zile de confirmare. Cu concurs și asistență spirituală. Căci, în seara confirmării, în locuința familiei Poggenpuhl venise inspectorul general al bisericilor protestante, Schwarz, care iubea familia, și în prezența unora din vechii camarazi și prieteni ridicase înmânarea broșelor la rangul unei ceremonii aproape religioase, în tot cazul la o solemnitate, care-i impusese chiar și întrucâtva grosolanului portar Nebelung, grozav de pornit împotriva „adunăturii de nobili“, dacă nu-l și readusese cumva pe drumul cel bun, încât să-l fi apropiat mai mult de atitudinea binevoitoare a proprietarului și patronului său Nottebohm.

Cum e de la sine înțeles, și amenajarea locuinței Poggenpuhl era expresia situației în care trăia familia acum; nu mai exista nimic din mobila de pluș, iar dintre covoare doar unul mic de Schmiedeberg, cu franjuri negri de lână, cam tociți, așezat în fața sofalei din imediata apropiere a coridorului, din care pricină „odaia cea bună“ servea și ca salon de primire. Întru totul corespunzătoare covorului erau și perdelele înguste, ici și colo cârpite; totul era însă foarte curat și păstrat în orânduială, iar oglinda dintre ferestre, de un alb strălucitor, cu ramă aurită încrustată, provenind probabil dintr-un vechi castel din Marcă, achiziționată de puțină vreme la o licitație, împrumuta mobilei sărăcăcioase, în ciuda colecționării ei

din toate părțile, ori poate tocmai de aceea, ceva din feudalitatea pe cale de dispariție, care mai pâlpâia încă.

Deasupra sofalei din „odaia cea bună” atârna un portret mare în ulei, înfățișându-l (pe trei sferturi) pe căpitanul de cavalerie von Poggenpuhl din regimentul de husari al generalului von Sohr, care străpunsese un careu¹ în 1813 la Grossgörschen și de aceea primise *Pour le mérite*², singurul Poggenpuhl care servise vreodată în cavalerie. Chipul pe jumătate binevoitor, pe jumătate războinic al căpitanului privea în jos spre o cupă de sticlă nu prea adâncă, în care vara se obișnuia să se pună un buchet de urechea-ursului ori de nu-mă-uita, iar iarna cărți de vizită. Pe peretele opus, se afla o masă de scris cu o mică etajeră cu trei nivele deasupra, servind, în timpul vizitelor, bunelor oficii, pe care trona o jumătate de sticlă de Kapwein cu păhărele de lichior, toate așezate pe o tipsie cu margini aurite, unde clincheneau neîncetat.

Lângă „odaia cea bună” se afla camera de zi cu o singură fereastră – având legătură în spate cu așa-zisa „cameră berlineză”, doar de trecere –, altminteri spațioasă, lângă al cărei perete mai lung erau așezate trei paturi, doar trei, cu toate că familia avea patru membri. Al patrulea loc de odihnă, cu un caracter mai mult ambulant, era un cadru de sofa umplut cu papură, pe care se mutau cu schimbul, în fiecare săptămână, cele două surori mai mici.

Îndărătul „sălii berlineze” (însuși Nottebohm îi schițase planul) se afla bucătăria, împreună cu un pat suspendat de tavan. Aici sălășluia bătrâna servitoare Friederike, suflet devotat, care-l cunoscuse pe stimatul domn, iar ca persoană apropiată a doamnei

¹ În timpul războaielor napoleoniene, formațiune de luptă a infanteriei, sub protecția cavaleriei.

² Decorație de război înființată în 1740 de Friedrich al II-lea.

maior îndurase toate evenimentele casei, fericite ori nefericite, iar în cele din urmă și mutarea de la Stargard la Berlin.

Așa locuia familia Poggenpuhl, dovedind lumii că și în strâmtorare poți trăi mulțumit și aproape conform rangului, dacă ai caracter și, desigur, iscusința necesară, fapt recunoscut chiar și de portarul Nebelung, ce-i drept, clătinând din cap și cu unele împotriviri. Toți cei din familie – firește, mai puțin mama –, având darul de a nu se plânge niciodată, cunoșteau viața și-și făceau întotdeauna calcule, fără să fi manifestat astfel vreo prudență supărătoare.

În privința aceasta, cele trei surori erau de aceeași părere, în ciuda firilor lor îndeobște foarte deosebite.

Therese, de-acum de treizeci de ani, putea să treacă la prima vedere (după cum se și întâmplase de multe ori, pe drept), ca lipsită de simț practic, părând să fi învățat, între toi felul de nimicuri, doar pe acela de a se legăna cu plăcere într-un balansoar; în realitate însă avea experiența vieții, ca și surorile ei mai mici, și ara doar la alt ogor. Se hotărî că ei îi revenise misiunea, conformă cu firea ei, de a ține sus stindardul familiei Poggenpuhl, înrolându-se, mai mult decât surorile, în rândul lumii căreia îi aparținuseră odinioară. Era intimă cu familiile generalilor și miniștrilor de pe Behren- și Wilhelmstrasse, obținând asentiment și succese, când, invitată la ceai, relata, zâmbind ironic, despre surorile ei mai mici și întâmplările lor în rândul „aristocrației prospere”. Chiar și bătrânul comandant, care, în genere, încetase de mult să se mai impună prin ceva deosebit în cele laice, izbucnea într-o plăcută voioșie, iar subsecretarul de stat, care locuia vizavi, prieten cu familia generalului, deși provenea din nobilimea cea mai recentă (ori poate tocmai de aceea), se arăta sedus de fiecare dată de maliția fină a domnișoarei sărace, dar lucide. Consecința ulterioară a acestor triumfuri în societate era aceea că Therese, când avea ceva de solicitat, nu-și îngăduia s-o facă, după cum s-a observat, niciodată pentru ea

însăși, ori, chibzuind cu înțelepciune, cerea întotdeauna doar lucruri care puteau fi obținute fără osteneală, ceea ce pricinuia solicitatorului o mulțumire cu totul specială.

Așa era Therese von Poggenpuhl.

Cu totul altfel s-au dovedit a fi surorile ei mai mici, care, adaptându-se relațiilor și lumii moderne, în comportamentul lor mergeau, ca să spunem așa, în rând cu societatea.

Cea de-a doua, Sophie, era sprijinul principal al familiei, căci avea ceva în care familia Poggenpuhl nu excelase până atunci: talent. Poate că în circumstanțe favorabile, talentele ei ar fi fost, fără îndoială, privite ori cel puțin resimțite întrucâtva ca „nepotrivite rangului” său, dar, în situația grea în care se găseau, darurile ei naturale erau zi de zi un noroc și o binecuvântare pentru familie. Sophie – extrem de deosebită de surorile ei, avea o față prietenoasă de pudel cu buclisoare – făcea de toate; era muzicală, desena, picta, compunea versuri la zilele de naștere și la serbările din ajunul cununilor și știa să împăneze un iepure; dar toate acestea, oricât de multe erau, și-ar fi avut doar pe jumătate însemnătatea pentru familie, dacă n-ar fi existat lângă ea sora cea mai mică, Manon, prâslea.

Spre deosebire de Sophie, Manon, acum de șaptesprezece ani, era cu totul lipsită de talent, dar avea darul de a se face pretutindeni iubită, mai ales în casele bancherilor, între care îi prefera pe cei necreștini, precum renumita casă Bartenstein. La binecuvântarea majorității copiilor acestor case, fetișcanele erau nelipsite, căci se făcuseră cunoscute cu începutul oricărei arte ori științe, iar orice discuție încordată, mai lungă ori mai scurtă, asupra diferitelor discipline, se termina de obicei cu remarcă aruncată ușor de Manon: „cred că e posibil să ne dea o mână de ajutor și sora mea, Sophie“, o remarcă ce făcea plăcere, fiindcă Sophie nu se speria în realitate de nimic, nici măcar de fizică ori de analiza spectrală.

Aceasta era distribuirea rolurilor în casa Poggenpuhl, distribuire din care, după cum s-a arătat, reieșeau tot felul de avantaje financiare, care depășeau uneori considerabil pensia mică ce constituia venitul inalienabil al familiei. Toate cele trei tinere doamne nu cheltuiau câtuși de puțin, erau mai degrabă (în special cele două mai mici) nepăsătoare și îndatoritoare, evitând pline de tact să cadă în omagieri lipsite de gust ori în laude exagerate, și se aflau la mare cinste și considerație, fiindcă purtarea lor, și asta era lucrul esențial, era însoțită de abnegație. Aveau nevoie de puține lucruri, știau, îndeosebi în privința toaletei – ceea ce nu le stânjenea o apariție plăcută –, să se descurce cu puțin și trăiau în gândurile și speranțele lor doar pentru cei „doi tineri“, frații lor, Wendelin și Leo, dintre care cel mai mare, locotenent major, trecuse de treizeci, iar celălalt, un impertinent, avea aproape douăzeci și trei de ani. Amândoi, după cum e de la sine înțeles, intraseră în regimentul pomerian, mutat recent în Prusia Occidentală, acolo unde își începuse tatăl lor cariera și o sfârșise în memorabila zi de 18 august în cinste și glorie.

Să sporească faima familiei pe cât le stătea în putință era ceea ce năzuiau prin toate mijloacele cele trei surori.

Referitor la Wendelin, el a venit în întâmpinarea strădaniilor lor în toate privințele, mai ales că a înțeles să facă economii, iar din partea acestui frate mai mare era în afara oricărei discuții atingerea Țelurilor superioare. Era inteligent, cumpătat, ambițios, și după cât i se adusese la cunoștință Theresei, ciulind urechile prin casele excelențelor militare, ar fi putut acționa în cazul lui Wendelin, dacă ar fi vrut să se transfere în Ministerul de Război ori în Statul Major. Nu la fel de fericită era situația lui Leo, care, mai puțin înzestrat decât fratele mai mare, căuta doar „curajul“. Două dueluri, dintre care cel avut cu un referendar îi produsese aceluia o împușcătură în ambii obraji și pierderea câtorva dinți de sus, păreau să-i

chezășuiască rapida apropiere de idealul lui de curaj, dându-i dreptul să se simtă îndreptățit în marile lui speranțe, la fel de bine ca și talentele lui Wendelin, dacă alături n-ar fi pășit spectrul concedierii, din cauza datoriilor în continuă creștere. Leo, favoritul tuturor, era în același timp o odraslă care producea griji, căruia trebuia să i se vină mereu în ajutor ori să fie păzit de orice catastrofă, către el îndreptându-se toate gândurile și năzuințele. Nici un sacrificiu nu părea îndeajuns de mare, iar când mama clătina în-tâmplător din cap, pentru fiice nu încăpea nici o îndoială că Leo, „numai să fie posibil să-l menținem până la momentul respectiv“, ar fi câștigat, printr-o intervenție decisivă, următoarea mare bătălie împotriva rușilor, viitoarea bătălie de la Zorndorf¹.

– Dar nu e în regimentul de cuirasieri! spuse mama.

– Nu. Dar e același lucru! Viitoarea bătălie de la Zorndorf va fi câștigată de infanterie!

CAPITOLUL AL DOILEA

Era o zi de iarnă, în trei ianuarie.

Abia se întorsese Friederike de la cumpărăturile ei obișnuite de dimineață, cu un coș cu chifle pentru micul dejun într-o mână, cu o oală cu lapte în cealaltă, atât laptele cât și chiflele fiind aduse din pivnița de peste drum. În ciuda mănușilor de lână, degetele îi înțepeniseră de frig, așa că, intrând în bucătărie, dădu la o parte ceainicul de pe ochiul plitei și se încălzi la jar. Însă, nu prea mult

¹ La Zorndorf, în apropiere de Küstrin, Friedrich al II-lea a învins la 25 august 1758, în urma unor pierderi grele, trupele rusești, victoria fiind decisă de cavaleria prusiană.

timp, căci, deși se sculase dis-de-diminează, întârziase o jumătate de oră, pe care, desigur, trebuia s-o recupereze.

Apucă râșnița de cafea cu râvnă de pe polița ei, o scutură astfel încât să cadă doar pulberea maronie în pungă și, după ce puse în sfârșit ceainicul din nou pe jar, se duse cu coșul ei de lemne (al cărui fund amenința de altminteri să cadă în orice moment) în camera de zi cu o fereastră, ca să aprindă focul. Aici îngenunche în fața sobei și înălță, după toate regulile artei, o piramidă din lemne și brichete de cărbuni, așa că era nevoie doar de un singur chibrit, firește, cu contribuția unui ziar răsucit, ca să aprindă această construcție artistică.

Nu trecu nici o jumătate de minut că în sobă și începu într-adevăr să duduie și să trosnească, iar după ce Friederike se asigură că focul o să ardă, se ridică de la locul ei de lângă sobă să-și preia cea de-a doua misiune de diminează, ștergerea prafului. În același timp, fiindcă tot ce făcea ea nu le mulțumea niciodată pe cele trei domnișoare, proceda, oricât de conștiincioasă era de obicei, aproape superficial, mărginindu-se să facă să strălucească destul de bine un șir de fotografii atârinate deasupra sofalei, pe care Leo, deși erau contemporane, obișnuia să le numească „galeria strămoșilor casei Poggenpuhl“. Trei ori patru din aceste imagini erau fotografii de format cabinet; cele mai vechi proveneau de pe vremea dagherotipului și erau așa de decolorate că doar la o examinare favorabilă s-ar mai fi putut cerceta valoarea lor artistică.

Dar „galeria strămoșilor“ nu era singurul exponat de aici. Chiar deasupra ei atârna un tablou în ulei de oarecare mărime, o creație artistică de a treia ori a patra mână, reprezentând cel mai important moment istoric din viața familiei. În el se putea remarca cel mai bine un nor de praf, în mijlocul căruia se recunoșteau totuși

destul de clar o biserică și un cimitir, iar în cel din urmă părea să vuiască o teribilă bătălie nocturnă.

Înfățișa atacul de la Hochkirch¹, austrieii „gătiți” cât se poate de bine, bieții prusieni cu veșmintele într-o stare jalnică. În prim plan se afla un ofițer mai în vârstă, în combinezon și vestă, fără cizme, cu o pușcă în mână. Acesta era maiorul Balthasar von Poggenpuhl, care ținuse piept în cimitir vreme de jumătate de ceas, până ce căzuse și el printre cei ce muriseră. Tabloul acesta, desigur ca o recunoaștere a valorii sale afective din partea familiei, era pus într-o ramă barocă lată, impunătoare, în timp ce fotografiile, așezate doar sub sticlă, nu aveau decât o bordură aurită.

Toți membrii familiei, chiar și cel oarecum sceptic în privința obiectelor de artă, Leo, își manifestau venerația față de „cel de la Hochkirch” – cum fusese numit spre deosebire de ceilalți maiori din familie –, precum și față de prezentarea plastică a glorioasei lui acțiuni, și doar Friederike, oricât de mult împărtășea cultul familiei, era pe picior de război cu domnul pe jumătate îmbrăcat. Există un motiv simplu, acela că era de datoria ei să treacă cu cărpa veche de praf, semănând cu o pânză de păianjen, cel puțin o dată la trei zile peste rama barocă, prilej cu care tabloul, dacă nu chiar de fiecare dată, totuși destul de des, aluneca de pe perete și cădea peste spetează pe sofa. De fiecare dată era dat la o parte, iar după micul dejun fixat cu ghips, lucru care de fapt nu ajuta și nici nu putea să ajute cu adevărat. Căci toată partea aceea de perere era deteriorată și doar puțin lipsea ca să se desprindă cuiul din ghips, iar tabloul să alunece din nou.

¹ Bătălia de la 14 octombrie 1758 de la Hochkrich in der Lausitz, în care prusienii au fost învinși, după lupte grele, de austriei. O parte a bătăliei avusese loc în cimitir.

– Ei, Doamne, spunea Friederike, bine-ar fi de-ar sta acolo! Dar așa, măcinat... nu stă și pace!

După discuția aceasta cu sine însăși închidea bine ușa sobei, lucru pe care-l făcea întotdeauna la urmă, lua măturica și cârpa de praf în coșul de lemn și pășea ușor prin odaia cea lungă de dormit, retrăgându-se în bucătărie. Nu mai era însă nevoie de atâta precauție, căci toate cele patru doamne erau de-acum treze, iar Manon deschisese pe jumătate chiar și unul din canaturile ferestrei ce dădea spre curte, pornind de la faptul că patru grade sub zero erau întotdeauna preferabile aerului odăii în care dormiseră peste noapte cele patru suflete.

Peste nici un sfert de oră sosea cafeaua. Doamnele se așezau în odaia caldă, doamna maior pe sofa, Therese în balansoarul ei, iar Manon, cu o cutie cu unelte de lucru dinainte, cutie în care căuta un cui mai lung, pentru bătrânul „de la Hochkirch“ ce căzuse din nou.

– Ar trebui să fii mai atentă cu tabloul, Friederike! spunea doamna maior.

– Ei, doamnă maior, întotdeauna sunt atentă, aproape că nici nu l-am atins; dar mereu stă gata să se clatine... Doamne, Manon-chen, de-ați găsi odată un cui mai lung, ori, mai bine, să-i bateți un cârlig adevărat! Să fiu atentă! Doamne, mereu mă gândesc la asta, dar când alunecă odată, mă apucă așa o spaimă! De parcă n-ar avea hodină!

– Ah, Friederike, nu spune asemenea prostii! zise Therese pe jumătate supărată. *El*, tocmai el! Ca și cum n-ar avea odihnă! Ce să însemne asta? Ți-o spun eu, *el* are odihnă. De-ar avea oricine odihna lui! Conștiința curată e cea mai bună pernă de dormit. Doar asta o știi și tu! Iar el are conștiința curată... Dar de unde ai luat iarăși chiflele? Par mai speriate decât tine. Nu-mi plac chiflele de la prăvălie. De ce nu te duci la tânărul Karchow, doar e un brutar adevărat?

Era una din deosebirile de vederi dintre servitoare și domnișoara, reluată tot la trei zile, iar Friederike, care avea deplină libertate de cuvânt, n-ar fi tăcut nici azi, apărându-se curajoasă cu vechea ei frază „că n-avea dreptul să strice prietenia cu pivnicierii“, dacă afară n-ar fi sunat chiar în acel moment. „Poștașul“, strigară cele trei surori, și numaidecât Friederike apărură în odaie, aducând poșta: un ziar cu banderolă, o înștiințare de plată pentru lemne și cărbuni și o scrisoare adevărată. Înștiințarea pentru lemne și cărbuni zbură de îndată pe capacul sobei, ziarul, adresat lui Sophie, cuprinzând probabil o recenzie la câteva din acuarelele ei, fu dat la o parte și numai scrisoarea animă bucuria generală.

– De la Leo! strigară surorile, întinzându-i mamei scrisoarea. Ea o înapoie însă lui Therese, spunând:

– Citește-o tu, Therese! E un băiat așa de bun! Dar pe mine mă apucă întotdeauna frica! Mereu vrea ceva! Au trecut și Crăciunul și Anul Nou, iar chiria...

– Ah, mamă, te sperii numaidecât! Se vede că nu ești fată de militar!

– Nu, nu sunt! Și așa-i bine. Cine susține comparația asta de obicei?

– Noi.

– Ah, voi...! Dar acum citește, Therese! Mie îmi bate de obicei inima.

„Dragă mamă,

N-am avut Crăciun. Poate mi-ar fi dat concediu de la regiment, însă bani de drum!... Ei vorbesc acum mereu de prețuri de călătorie ieftine, dar eu le găsesc mult prea mari, nefiresc de mari. Atunci Wendelin a spus: «Nu merge, Leo» și n-a mers, așa că mi-am permis să împart darurile de Crăciun sub acoperișul măce-

larului Funke, gazda mea, după cum știți. Toți au fost mișcați, chiar și Funke. Se spunea că nu era posibil să-l ținem. Căci de Crăciun se tăia și nu mai putea suporta guițatul bietului animal. Și atunci Funke îl tăie. De altminteri, am avut cârnat proaspăt, iar toba a fost excelentă. În privința aprovizionării, aici, la Thorn, nu-ți mai poți dori nimic, doar spiritul și inima suferă. Mai ales soarta mea pare să sufere. Ah, mamă, de ce nu te-ai născut tu în familia Bleichröder...¹?”

– Revoltător! se întrerupsese Therese din citit. O aveam pe Manon cu eternii ei Bartenstein, iar acum începe și Leo!

– Foarte bine că-i avem pe Bartenstein! Mai bine citește mai departe!

„... Deci, n-am avut Crăciun. Dar anul mai are și alte zile importante! Cea mai mare e însă 4 ianuarie, în care a văzut lumina zilei buna mea bătrână, născută Pütter. Ziua asta e poimâine și voi păși cu cizme și piteni să-mi prezint personal felicitările.”

– De necrezut! De Crăciun nici un ban, iar la trei zile după Anul Nou, când încep să sosească cele mai multe facturi, vrea să facă o călătorie costisitoare!

– O să se lămurească totul, mamă, spuse Manon. În mare măsură în scrisoarea asta. Ascultă mai departe!

„... Se mai întâmplă încă semne și minuni, iar câteodată și mie, ca și când necredința și alte asemenea urâte simptome ale epocii și-ar fi trăit traiul. Chiar și nobilimea ajunge din nou într-o situație bună, și în primul rând nobilimea săracă, adică Poggenpuhl. Căci nu poate fi nici o îndoială că pe aceasta o reprezentăm într-un mod desăvârșit, ori, să zic, autentic! Dar să trecem la obiect, cum spun parlamentarii! Căci, ascultă, în seara de ajun încă cerșetor (de altfel unul norocos, căci ne distraserăm la cazinou cu șapte cupe de format mare), iar la 1 ianuarie dimineața un zeu, un Cre-

¹ Gerson Bleichröder (1822–1893), cel mai bogat om din Berlin în vremea aceea, consilierul financiar și bancherul lui Bismarck.

sus! Cresus reprezintă maximum, ceea ce se numește, din punct de vedere retoric, și climax. Pe la zece sună, m-am smuls din visul meu de dimineață și mă simțeam ca plumbul, dar nu pentru multă vreme. Căci cine se afla în fața mea? Oktavio¹? Nu, nu Oktavio! Să-l numim mai bine pe Wendelin! Care a spus următoarele: «Ai noroc, Leo! A sosit corabia cu aur».

„Pentru mine?» am întrebat.

«Nu, nu pentru tine, ori nu direct! Ci pentru mine. *Militär-Wochenblatt*² mi-a trimis azi dimineață onorariul».

«Mult?» l-am întrerupt eu cu cea mai mare emoție.

«*Militär-Wochenblatt* plătește întotdeauna mult», răspunse el liniștit, punându-mi dinainte 20 de mărci. Năucit, ca și cum n-ar fi fost bancnote, ci aur pur, am vrut să mă năpustesc orbește și recunoscător asupra lui, însă el pară cu distincție, spunându-mi: «Sunt ai tăi, Leo; dar nu de cheltuială. Poimăine dimineață pleci la Berlin»³.

– Bunul Wendelin! Îl trimite pe el, fiindcă știe că-i favoritul tău, întrerupse în acest loc Manon, mângâindu-i maică-si mâna.

Therese citi însă mai departe: „La patru după amiază ești acolo, te porți drăguț, iar în ziua următoare participi la sărbătorire. După ziua de naștere a împăratului, cea mai importantă este aceea a mamei. Ăsta-i catehismul clanului Poggenpuhl. Acum îmbracă-te și du-te un ceas la plimbare. Căci stai aici precum Silvester în ceasul de pe urmă». Cu aceste cuvinte mă părăsi ca un prinț. Iar eu voi face cum mi-a poruncit și voi fi la voi marți după amiază. La ora patru. *Tout à vous, ma Reine-mère*³. Al dumitale fericit, denaturat și prea afectuos, Leo I.“

¹ Replică din *Moartea lui Wallenstein* de Schiller.

² Gazetă care apărea la Berlin din 1816.

³ Întotdeauna al dumneavoastră, regină-mamă (fr.).

Cele două surori mai mici bătură din palme și chiar Therese, oricâte obiecții avea față de aroganța lui, se bucură de vizită. Doar mama spuse:

– Ei, să mă bucur acum! Dar pot? De venit, vine pe banii lui, dar când o să fie aici, trebuie să-i oferim câteva zile plăcute, iar dacă e modest cu pretențiile, o să se înapoieze a treia zi, iar de asta noi răspundem.

– Nu mai vorbi despre asta, mamă! spuse Therese.

– Ei, Therese, tu mereu îți închipui că un servitor în livrea o să ne aducă o casetă cu inscripția „Bravei case Poggenpuhl“, dar toate acestea sunt povești, iar omul de la ghișeu care vinde biletele e o realitate nemiloasă.

– Ah, mamă, spuse Sophie, nu-ți strica bucuria! Se mai întâmplă semne și minuni, cum ne-a scris, iar dacă nu se petrece nici una, o să iau un împrumut pe ultimele mele tablouri, iar dacă nu merge nici asta, atunci...

– Atunci mai avem zaharnița, replică Manon.

– Da, ne-a ajutat de fiecare dată. Dar tot o să se isprăvească odată!

– Ceea ce nici n-are importanță la urma urmei, continuă Manon calmă. O să ne dăruiască Bartenstein alta nouă; doamna Bartenstein mi-a spus chiar de curând: „Dragă Manon, n-ai nici o dorință?“ Da, mamă, așa stau lucrurile, slavă Domnului, iar eu sunt tristă că în seara când Leo abia sosește trebuie să merg la repetiția pentru serbarea din ajunul cununiei. La urma urmei, aş putea să-l iau cu mine! În privința asta de multă vreme am ideile mele și aş putea să pariez că Flora o să se bucure cu adevărat.

– Uiți mereu că el poartă uniforma regelui!

– Ah, Therese, asta-i ceva meschin, de modă veche, cu totul depășit! Prințul nostru moștenitor¹ e prinț moștenitor și poartă și el

¹ Prințul moștenitor Friedrich Wilhelm (1831–1888), devenit împăratul german Friedrich al III-lea, trecea drept susținător al reformelor liberale și potrivnic antisemitismului.

uniforma regelui, iar dacă nu s-ar duce la Bartenstein, atunci s-ar duce în altă parte. Dar tot la unii ca ei.

– Ei, vom vedea! spuse Therese, care se afla pe poziții critice față de Bartenstein, deși până la urmă era bucuroasă că existau.

CAPITOLUL AL TREILEA

Sosi și ziua următoare. După amiază, pe când apunea, o trăsură opri în fața casei, iar mama și fiicele văzură curând de la fereastră cum Friederike, după salutarile voioase cu Leo, luă cufărașul ofițerului de pe capra vizitiului și, trecând pe lângă Agnes Nebelung – care se postase chiar lângă trotuar, fiindcă dorea să-l vadă pe locotenent –, se îndreptă spre ușa casei. Leo o urmă. După ce schimbă sărutări cu surorile așezate pe scară *en échelon*¹, sus o găsi pe maică-sa.

– Bună ziua, buna mea bătrână! și urmă un sărut.

Zburau de colo-colo tot felul de fraze care nu se potriveau deloc, apoi Leo intră din odaia cea bună în camera de zi, își scoase paltonul și sabia, își îndreptă în fața oglinzii tunică militară cam răsucită, apoi se întoarse brusc de la oglindă:

– Ei, copii, iată-mă din nou aici! Cum mă găsiți?

– O, minunat!

– Mulțumesc frumos! Asta-ți face bine întotdeauna, chiar dacă nu-i așa, și se poate spune că aproape te reconfortează. Dar *à propos* de reconfortare! Cu tot aerul rece, mi-e grozav de sete; de șapte ceasuri n-am mâncat decât o chiflă cu sardele; dacă ați avea un pahar cu bere!

¹ În eșalon, în trepte (fr.).

– Sigur, sigur! Friederike o să-ți aducă un țap veritabil.

– Nu, nu; să n-aducă nimic. Și de ce? E bună și apa. Și înghiți dintr-o dată paharul pe care i-l oferise Manon. Brr! Dar e bună!

– Ești așa de agitat! spuse Manon. Asta nu-ți prieste! Cred că vrei mai întâi să bei o ceașcă de cafea. E patru și jumătate. Iar la șapte luăm o gustare.

– Foarte bine, Manon, foarte bine. Dar să inversăm poate succesiunea. În mine e apă; dacă mai înghit și cafea, atunci am prea mult lichid, dilatare inutilă a stomacului, deci tot așa de bună ca și extenuarea. Și e nevoie de putere, ori, să zicem, patria are nevoie de ea.

– Crezi deci...

– Mi-aș îngădui să cred: inversarea cunoștințelor; *mai întâi* gustarea, apoi cafeaua. Căci pe cât de sete îmi era, tot pe atâta mi-e de foame! În șapte ceasuri...

– Ai mai spus-o.

– Ei, adevărul se impune întotdeauna! Dar spune-mi, ce aveți la masă?

– Rață.

– Exceptional!

– Dar acum atârnă încă în lucarnă, nejumulită și necinătuită. O treabă de vreo două ceasuri.

– Cam mult!

– Cred c-am găsit soluția! Scoatem ficatul și într-un sfert de oră o să-l ai prăjit în farfurie. Îl vrei cu mere ori cu ceapă?

– Cu amândouă. Să nu refuzi nimic, dacă nu ți-o reclamă buna cuviință!

– Deci mai cunoști cazuri! spuse Therese.

– Sigur, cunosc! Dar acum spune-mi, iubita mea bătrână, cum o mai duci? Tot cu dureri, când ici, când colo?

– Da, Leo, în fiecare noapte.

– Știe cerul, dacă doctorii nu pot face absolut nimic! Uită-te la arătătorul meu, iar s-a frânt, să tot fie de-acum un trimestru și tot aceeași slăbiciune! Poate ar trebui să-mi iau adio!

– Ah, nu vorbi așa! Cei din neamul Poggenpuhl nu-și iau adio.

– Atunci o pățesc.

– Ba n-o pățesc! Acela (și arată spre „cel de la Hochkirch“) e de neuitat, ca și acela din regimentul Sohr, ca și tata. Împăratul știe ce să prețuiască la noi.

– Ei, Therese, ce să prețuiască la noi?

– Caracterul și certitudinea devotamentului până la ultima noastră picătură de sânge.

– Ei, da, da, le prețuiește... Dar ia spune-mi, mamă, ce-ai ispășit până acum?

– Să ispășesc?!

– Da, să ispășești. Să ispășești înseamnă să sufli greu și să descânți ori ca un fel de *simpatie*¹. Asta ajută întotdeauna. Avem acolo o poloneză bătrână, care suflă asupra ta și-ți ia răul cu mâna... *À propos*, mai există bălci de Crăciun?

– Cred că mai există ori o mai fi rămas ceva din el.

– Or mai fi vreo câteva barăci și ar trebui să dăm o raită, copii. „Domnul conte, trei creștari“, aș vrea să aud ceva tradițional de felul ăsta. Apoi mergem la Helm² și luăm un grog ori o ciocolată cu frișcă și pe urmă la Reichshallen³.

– Ce idee grozavă! spuse Manon. Nu-i așa, Sophie? Ești așa tăcută; spune și tu ceva... Lui Therese nu-i convine, ea nu găsește Reichshallen destul de distins. Două surori sunt de ajuns și mă

¹ Referire la „tratamentele simpatetice“, recomandate de Paracelsus și Agrippa von Nettesheim.

² Fritz Helm, cunoscut cofetar berlinez.

³ Vestit local de distracții în Dönhoffplatz.

bucur din inimă! Să te gătești, căci la nouă, nu mai târziu, trebuie să fim la Bartenstein. Da, Leo, trebuie să ne conduci în Vossstrasse.

– Cu plăcere. Dar de ce? Ce se petrece acolo?

– Repetiția pentru serbarea din ajunul nunții. Peste paisprezece zile se mărită Seraphine Schweriner, o verișoară a Florei, iar de la Crăciun avem repetiții. Eu joc chiar de două ori, mai întâi pe fata neastâmpărată, apoi pe slovacul cu cursa de șoareci. Trebuie să arăt șarmantă.

– Firește.

– Iar Sophie a pictat un transparent¹ și a scris prologul în versuri. Însă nu vrea să-l rostească ea.

– Până la urmă ai să-l spui tu.

– Poate; dar, în tot cazul, nu cu plăcere. Prologul e prea plictisitor! Oricine se bucură când s-a terminat. Da ori ba, despre asta o să mai vorbim, presupunând că vom mai discuta pe drum. Căci trebuie să fim cu luare aminte; seara e atâtă ceață. Pe deasupra, aerul berlinez...

– Ah, Manon, nu vorbi așa! Berlinul are aerul cel mai bun din lume! Și-ți spun că sunt vesel că-l pot adúlmea din nou! Ceață; nu-mi pasă de ceață, ceața e ceva aparent, și orice e aparent nu înseamnă nimic! Înăuntru se ascunde, trăiește forța creatoare, mereu proaspătă, veselă și liberă; – mi-o dăruiesc „plină de evlavie“, iartă-mă, Therese... Doamne, orașelul nostru de acolo are cel mai pur aer, tot cu vântul din răsărit și altele ca acestea, iar cine n-are bojocii tari, și se izbi în piept, acela se și duce, și nici măcar nu știe cum, de pneumonie. Deci, avem cel mai curat aer, nici o problemă. Și cu toate acestea, cum vă spun, mereu sufocant, mereu mărginit, mereu meschin! Când strănută colonelul, se și aude la pază, care și prezintă onorul! Îngrozitor! Dacă n-ar fi jocurile de noroc și vreo câteva ovreicuțe...

¹ Tablou luminat prin transparentă.

– Dar Leo...

– Ori vreo câteva creștine; doar că evreicele sunt mai drăguțe!

– N-ar trebui să aveți și preocupări spirituale?

– Ferească sfântul! Nu-i timp de-așa ceva! Îmi evaluez doar din când în când datoriile și socotesc cum s-o scot la capăt. Asta-i preocuparea mea spirituală, absolut serioasă, aproape științifică.

– Doamne, Leo, spuse mama, privindu-l cu teamă. Precis că de asta ai venit! Iar ai datorii mari?

– Mari, mamă? Asta mi-ar mai lipsi! Mari nu pot fi niciodată. Căci nu-i nimeni așa de prost! Mai e până atunci! Dar tot e ceva, și cu tot norocul că-i așa de mică, tocmai asta-i supărător, da, foarte supărător. Căci îți spui: „Doamne, e așa de mică, că putea să nu fie deloc“ și chiar n-ai cu ce-o achita, și pe urmă vine alta și deși e tot mică, n-o poți achita nici pe asta. Nimeni să te ajute, nici un suflet! Iar când mă uit la alții! Fiecare are câte un unchi...

– Ei, avem și noi unul, îl întrerupse Sophie. Iar unchiul Eberhard e un om de onoare...

– De acord. Dar unchiul Eberhard, oricât de bun este, nu se justifică, ori nu îndeajuns, ca unchi! Și apoi, copii, cine n-are vreun unchi, are măcar un bunic, ori vreun naș ori vreo maică superioară! Maica superioară e cea mai bună. Ea crede orice, orice poveste pe care i-o spui și chiar dacă n-are prea mult, îți dă tot ce are, până la ultimul bănuț!

– Ah, Leo, nu vorbi așa! N-ar putea oferi chiar totul!

– Totul, cum îți spun! Căci dacă e o adevărată maică superioară, îți dă totul, căci n-are nevoie de nimic. Are locuință și pește și vânat și puii aleargă prin curte și porumbeii stau pe acoperiș, iar în grădinile mari de legume, pe care desigur le îngrijesc singure (căci n-au nimic altceva de făcut), se găsește întotdeauna vreo gulie ori vreun morcov și în bucătărie arde focul fără oprire, fiindcă au

lemnene pe degeaba. De aceea, îți spun încă o dată, pot să-ți dea orice, căci au de toate și n-au nevoie de nimic.

– Dar trebuie totuși să se îmbrace!

– Să se îmbrace?! Ferească sfântul! Nu se îmbracă. Un veșmânt le ajunge treizeci de ani. Se îmbracă simplu; sigur, nu-s gătite ca Eva în paradis... A, dar sosește ficatul; miroase minunat, trebuie să fie delicios. Iar acum, copii, să-l împărțim: mama, partea din mijloc, fiindcă e cea mai slabă, Therese lobul drept, eu pe cel stâng, Sophie și Manon...

– Ah, Leo, lasă comedia! Doar știi bine că-i al tău! Așa ești tu mereu, vrei să faci pe drăguțul, când nu ești crezut pe cuvânt!

– Nu da lămuriri asupra caracterului meu, Sophie, mai bine adu-mi o chiflă la ficat, căci de obicei e prea gras. Iar în privința rudelor am dreptate; nici o maică superioară, nici o dădacă, nici o vară, nici o mătușă, doar o verișoară și nici aceea bună – să-ți ieși din minți, cum spune Mephisto undeva! Îl cunoști pe Mephisto, mamă?

– Firește că-l cunosc! Voi, cei din neamul Poggenpuhl, credeți mereu că doar voi singuri le știți pe toate, așa, din inspirație! Căci de la școală încoace, n-ați mai învățat nimic! Iar tu, Leo, chiar deloc! Când mă gândesc la notele tale! Cu Wendelin a fost cu totul altfel. Și de ce, mă rog? Fiindcă trage spre neamul Pütter.

– Da, mamă, tu ești cea mai bună; dacă nu te-am avea pe tine! Și eu cred că neamul Pütter e superior! Doar într-un singur lucru ne asemănăm, nici ei nu au nimic, și ăsta-i oful meu! Ah, mamă, bani de nicăieri, protecție de nicăieri și pe deasupra să mai fi și tânăr și locotenent; – afurisită treabă! V-am mai și invitat să mergeți cu mine la Helm și la Reichshallen!

– E incorigibil! răsă Sophie. Iar începe! Mai întâi că tu ești oaspetele nostru, și n-ai altceva de făcut decât onorurile. Iar pentru noi ți-a mai rămas cavalerism din belșug.

– Doamne, fetelor, ce bune sunteți! Și ce culte și inteligente, că nici nu pot altfel decât să-mi exprim admirația! Sper măcar să mă acceptați! Iar acum cred că trebuie să plecăm. Mamă, nu mergi cu noi?

– Nu, Leo. O persoană în plus costă mai mult. Și apoi, mantoul meu, dacă intrăm într-un local, nu-i destul de potrivit.

– Ei, e totuna, mamă!

– Și mă sfășie ușor aici și nu se știe niciodată unde mă poate apuca durerea ori dacă nu e curent. Iar dacă mă trage curentul, mă și apucă reumatismul și trebuie să mă culc. Iar dacă nu mă apucă reumatismul, atunci colica, iar asta-i și mai rău!

CAPITOLUL AL PATRULEA

Leo, care vizitase într-adevăr bălciul, fusese la Helm și la Reichshallen și se despărțise în cele din urmă în fața casei lui Bartenstein de surorile mai mici, pe care le însoțise până acolo; se întorsese acasă îndată după ora nouă, unde dorea, cel puțin așa era planul lui, să trăncănească după pofta inimii cu maică-sa și cu Therese, relatându-le impresiile lui berlineze, căci el aparținea fericirilor care, de îndată ce pun piciorul în stradă, trăiesc totul cu intensitate ori măcar așa își închipuie. Dar acasă nimeri altfel decât se așteptase: Therese plecase în oraș, ca să mai cumpere câteva mărunțișuri pentru masa festivă a mamei, iar aceasta, cum află numaidecât pe coridor de la Friederike, se dusesse la culcare. „Hm“, mormăi el, pregătindu-se, căci nu-i mai rămăsese altceva, să

mediteze liniștit într-un colț de sofa, când maică-sa îi trimise vorbă să vină la patul ei și să-i povestească. Asta era mult mai plăcut pentru el decât „să-și contemple lăuntru“, după propria lui expresie, așteptând-o pe Therese.

– Ți-e rău, mamă?

– Nu, Leo, de fapt nu mi-e rău. M-am întins în pat, fiindcă mâine vreau să fiu în putere. Ia-ți un scaun, trage-l încoace și adu lampa, ca să-ți văd fața. Căci ai cu adevărat chipul celor din neamul Poggenpuhl, iar când se întâmplă ceva ce nu se cuvine, îmi ajunge să te privesc, ca să-mi dau seama.

– Ah, mamă, întotdeauna îți închipui că recurg la subterfugii; dar nu-i chiar așa de rău în privința aceea; n-am nici un talent pentru așa ceva; exagerez doar puțin.

– Așa-i! Întotdeauna ai fost favoritul meu, iar ceilalți nu te-au invidiat pentru asta. Dar ești așa de ușuratic și îți închipui întruna „că o să se mai găsească ceva“! Vezi, asta mă îngrozește! Ce să se găsească?! Cum să se găsească, de unde să vină?! E o minune că ne-a mers și până acum!

– Da, mamă, chiar așa e; dar întotdeauna se strecoară o speranță ori măcar un fel de încredere, așa zice. Iar dacă ieri s-a întâmplat o minune, de ce să nu se întâmple și azi ori mâine ori poimâine?!

– Sună foarte bine, dar nu-i deloc așa! Să te lași în voia minunii și a îndurării, ca și cum totul așa ar trebui să fie, asta îl supără pe cel ce ne dă grația, iar în cele din urmă ne-o refuză. Căci ceea ce pretinde Dumnezeu de la noi nu este doar s-o acceptăm ca atare și să-i mulțumim (adesea destul de superficial), ci dorește să fim vrednici de mila lui ori cel puțin să ne arătăm demni de ea și să avem mereu în vedere nu ceea ce se *poate* întâmpla prin minuni, ci ceea ce *trebuie* să se întâmple prin rațiune și chibzuință și prevedere. Și pe această chibzuință se bazează binecuvântarea.

– Ah, mamă, dar eu mereu chibzuiesc!

– Da, chibzuiești mereu, ce-i drept, însă *după aceea*, nu *înainte*! Chibzuiești când e prea târziu, când te-ai vârat până în gât în datorii, iar vrând să scapi de ele, te afunzi și mai mult. Ceea ce nu-ți convine nu vezi, nu vrei să vezi, iar lucrurile care te măgulesc și-ți plac ți se par toate cu puțință. Oamenii au făcut destul pentru noi, chiar și pentru tine, iar acum îmi închipui că spun: „Ajută-te singur!“ Mereu doar cu „facem și noi parte din familia Poggenpuhl“ o să ajungem penibili, iar în cele din urmă niște cârcotași, ceea ce n-aș putea suporta!

– Suntem departe de asta, mamă.

– Nu așa de departe cum îți închipui! Unchiul Eberhard, care e un om fin și bun, pot spune un adevărat gentlemen, a devenit cu timpul rezervat și nerăbdător. N-o spune pe față, fiindcă e bun, dar se citește cu ușurință printre rânduri.

– Ei, unchiul, vechiul subiect de discuție! Te rog, mamă, în fond face prea puțin și doar așa, de dragul lui Dumnezeu, și de fapt ar trebui să se gândească: „Eu mi-am trăit viața, acum sunt alții la rând!“ Din când în când mai dă și el, de bună seamă, câte ceva, dar ceea ce sacrifică pe altarul familiei nu e în proporție directă nici cu veniturile, nici cu dojenelile lui! Ar putea spune mai pe scurt și dăruie mai mult. A fost teribil de norocos și-i merge bine de peste o duzină de ani ori, cum spun unii, o duce tot într-o bună dispoziție.

– Dacă n-ai să-ți schimbi părerea, n-ai să știi de fapt cum stau lucrurile cu unchiul! S-a căsătorit cu o văduvă bogată și locuiește într-un castel, iar dacă soția lui dorește să-l invite pe prințul Albrecht¹ ori pe cineva din familia Carolath², lucrul esențial este că

¹ Generalul prusian Albrecht, prinț de Prusia (1837–1906), a devenit în 1885 regent al ducatului Braunschweig. Din 1883 maestru al ordinului teutonic al ioanniților.

² Una dintre familiile de latifundieri silezieni foarte ramificate; din 1741 purtau titlu princiar.

jumătate din nobilimea Sileziei de Jos stă la masă cu el, de parcă unchiul Eberhard ar oferi festinul. Însă nu *el*, ci *ea* îl oferă; el nu-i oferă decât numele, și abia și pe acesta, căci mulți, când vorbesc în spatele mătușii, îi spun după primul ei bărbat. Acela era silezian și un om foarte distins, mai distins decât voi... Și-ți spun că așa bună cum e, îl ține din scurt, căci el n-are altceva decât pensia lui de general, din care-și plătește încă vechile datorii...

– ... Vechile datorii! Vezi, mamă, chiar tu o spui! Deci, și *el* are! Și cu toate acestea a devenit general și are și o soție bogată...

– ... Din care plătește vechile datorii, repetă maică-sa, fără a lua în seamă întreruperea. Și îi rămân doar bani de buzunar.

– Dar un bun...

– Poate, ori s-o spunem exact! Cu toate acestea, dacă îți dă sfaturi, e din cauză că n-are încredere în tine ori, dacă nu el, atunci soția lui, sub a cărui influență se află.

– Tocmai asta supără, influența asta nefericită a femeilor! Și apoi, mamă, la urma urmei nu vorbesc despre mine, sunt poate un *enfant perdu*¹, în ceea ce mă privește. Dar Wendelin, băiatul ăsta model, dacă mi-e îngăduit să-l numesc așa pe domnul frate, de el ar trebui să se bucure chiar și doamna mătușă! Dar se vede clar meschinăria.

– Spune Wendelin asta?

– Nu. N-o spune, n-are nevoie s-o spună! Wendelin, care are talentul de a se simți stăpân a nenumărate lumi la o carafă cu apă, Wendelin așa își croiește drumul. Dar cu toate acestea și pentru el există o deosebire. E altceva dacă-ți croiești drumul jucând ori aflându-te într-o permanentă asceză. Însă ăstora cu asceza le lipsește de cele mai multe ori o doagă; – vor ajunge celebri ori cel

¹ Copil pierdut (fr.).

puțin ar putea să ajungă, dar dacă au ajuns, tot ca niște belferi mărunți se poartă! Poate că Wendelin face excepție.

– Ai tu încredințarea că el ar putea ajunge mai sus?

– Sigur, mamă! N-o să treacă nici jumătate de an și o să ajungă la Statul Major! A făcut senzație ce-a scris el despre Skobelev¹. Iar peste un an ori doi îl trimit la Petersburg și acolo se însoară, deocamdată, fie cu o Iusupova ori Dolgoruțka²; ele au cel puțin zece mii de suflete, precum și mine de diamant. Ce zici de asta? Nici o privire rea în viitor. De acord, nu-i așa? Însă dacă unchiul ar fi altfel, și din partea mea și mătușa – deși *ei* nu-i putem pretinde nimic, căci doar e rudă prin alianță și „burgheză” pe deasupra, ceea ce e întotdeauna rău; *tu* cel puțin ești „cetățeană” – ei, atunci el s-ar afla acolo, la Petersburg, și aș fi și eu atașat și aș merge împreună cu el în Caucaz ori la Merw ori la Samarkand, dar toate astea nu se întâmplă ori cel puțin se amână teribil, doar fiindcă nu există acolo atelajele și roibii!

– Doamne, Leo, dacă te-ar auzi cineva, și-ar închipui că le-ai putea avea pe toate, doar dacă ai vrea să schimbi nițel aerul! Fantezii, planuri, așa erai de mic!

– Da, mamă, așa ar trebui să se întâmple măcar cu unul din noi! Cine are cât de cât ceva, ei, da, acela poate lua viața așa cum e în realitate, acela poate fi ceea ce se cheamă acum un realist; dar cine n-are nimic, cine trăiește mereu ca în pustiul Saharei, acela nu poate rezista deloc fără Fata Morgana și palmieri și odalisce și altele de felul ăsta! Fata Morgana, zic. Apoi, când te apropii, dacă nu găsești nimic, ai trăit și sperat totuși preț de un ceas și ai prins din nou curaj și iarăși îți croiești drum mai departe, fără supărare,

¹ Generalul rus Mihail Dimitrievski Skobelev (1843–1882), partizan al panslavismului.

² Familii înstărite din marea nobilime rusă.

prin nisip. Căci imaginile care flutură pe dinaintea noastră, oricât de înșelătoare și neadevărate, sunt totuși un noroc!

– Ei, tineretul poate și chiar are nevoie de asta! Și pe deasupra recunosc: cine poate mereu să spere, căci adesea speranța e mai bună decât împlinirea, acela își are partea lui de bucurie. Cu toate astea, însă, tu speri prea mult și muncești prea puțin!

– Muncesc puțin, e adevărat, și nu mă laud cu asta! Însă am o fire voioasă, iar asta-i în cele din urmă mai bună decât orice muncă! Voioșia atrage, voioșia e ca un magnet și cred că o să am și eu parte de ceva.

– Bine, ți-o doresc! Dar acum du-te la bucătărie și spune-i lui Friederike să-ți dea ceva de mâncare.

CAPITOLUL AL CINCILEA

Leo se învoi, căci i se făcuse foame. Ficatul de rață de la prânz nu-i prea ajunsese, iar ceașca de ciocolată de la Helm și mai puțin.

O găsi în bucătărie pe Friederike, care stătea dinaintea unei lămpi cu petrol, cu o călimară așezată chiar lângă piciorul lămpii, scriind în registrul ei de cheltuieli. Tocul de lemn, pe care-l ținea gânditoare între degetul mare și cel arătător, era foarte nou (un dar de la Crăciun) și se termina la capătul de sus cu un vultur, care putea fi luat și drept porumbel. Atât cât se putea zări în semiîntunericul predominant, în bucătărie toate erau în ordine și curățenie, chiar dacă nu străluceau; strălucea însă ceainicul așezat pe plită, al cărui capac clinchenea neconținut. Căci a avea în permanență la îndemână apă fiartă era un lux obișnuit, apreciat în același timp ca un lucru înțelept în casa Poggenpuhl, care se ve lea pusă astfel în situația de a putea oferi oricând ospitalitate, fără prea mari

pretenții. Iar aceasta se manifesta în mod diferit. Mai presus de orice, considerat aproape ca o specialitate, se situa bulionul de carne cu nume franțuzesc, pregătit numai decît din felii de franzelă prăjită, adăugându-se și un vîrf de cuțit de nucșoară, în a cărei preparare excelau, încît până și Flora, când venea uneori, seara la un ceas de taifas, refuzând prietenoasă „mezelurile“ și altele de acest fel, se obișnuise să-l ceară. Și asta era un lucru înțelept.

– Ei, Friederike, spuse acum Leo, trăgându-și un scaun de bucătărie și aplecându-se peste speteaza lui, m-a trimis mama la tine, zicînd ceva despre cină. Ce se găsește de mîncare? Mi-e foame și-i mulțumesc lui Dumnezeu pentru orice. Și, bineînțeles, și ție!

– Ei, domnișorule, nu-i cine știe ce!

– Adică?

– Păi, o chifteluță de ieri de la prînz și câțiva heringi marinați cu mărar și felii de castraveți. Și niște brînză de Edam. Însă din brînză a rămas foarte puțin. Dar aș putea să vă fac un ceai. Apa mai fierbe încă.

– Nu, Friederike, nu vreau ceai. Ce să fac cu el? Restul e însă bun și am să rămân chiar aici, la bucătărie. Mama e obosită și emoționată, iar tu ai să-mi mai povestești câte ceva despre fete. Ele îmi scriu mereu, Manon de fiecare dată câte patru pagini, însă prea multe nu se află înăuntru. Cum le merge, de fapt?

– Ei, domnișorule, cum să le meargă?! Domnișoara Therese, ei, doar știți ce modestă e; ... dar, la urma urmei, n-am să spun nimic! Apoi Sophiechen! Ei, Sophiechen e o comoară! Iar Manon-chen e mereu veselă, asta e adevărat.

– Și cum se poartă cu bancherii bogați și asta-i un lucru deștept și înțelept! Bancherii sunt singurii oameni pe care trebuie să-i frecvențezi, păcat numai că toți sunt de vechea credință.

– Ei, domnișorul, așa-i, i-am spus-o și eu; dar ea mi-a răspuns: „Ei, Friederike, când cineva dorește un lucru, să nu caute mult, ci să ia ce i se oferă.“

– Foarte rezonabil, fată deșteaptă; îmi place extraordinar și sunt întru totul de acord cu ea! Adică, în privința asta mă pricep, sunt nițel în relații cu o persoană brunetă, frumoasă, cu talia uite așa, iar ochii, Friederike, ți-o spun ție, ochii ca migdalele adevărate și arată ca de la harem! Știi ce-i haremul?

– Firește că știu! E locul unde-și țin turcii femeile încuiate și unde nu există nici o fereastră, decât doar deschizături mici prin care poți privi câteodată afară într-ascuns.

– Exact. Și tot așa ca la turci ori aproape arată și a mea.

– Dar o să meargă, domnișorul? O să se învoiască familia?

– Care? A mea ori a ei?

– Ei, mă gândesc la Poggenpuhl.

– Mi-e totuna, Friederike! Și apoi... vezi, chiar așa proști nu sunt alde Poggenpuhl, numai să nu mergi prea departe, și atunci sunt mulțumiți și se învoiesc cu toate.

– Dar ai mers prea departe?

– Păi, nici eu nu știu încă! Și apoi orientalele astea sunt îngrozitor de precaute și încheie întotdeauna contracte de căsătorie, când nici n-apuci să fii pe jumătate îndrăgostit! Și chiar așa repede nu merge!

– Ah, Leochen, v-ați și...

– Ei, Friederike, așa spui tu; jocurile firii sunt însă ciudate, iar dacă se naște vreun îngerăș fermecător, căci atunci când sunt mici sunt întotdeauna îngerăși, atunci ei mor, și vezi, atunci o iei iarăși de la capăt și degeaba ți-ai dat osteneala!

– Da, da, se mai întâmplă! Ei, dar sunteți împreună?

– Ferească sfântul, ea nu știe nimic despre moarte, iar eu o spun doar așa, că mereu îi ajunge cuiva cuțitul la gât și atunci își

închipuie una ca asta, mângâindu-se cu gândul că doar o să scape „odată de toate necazurile“... Dar, ai putea totuși, Friederike, să-mi faci un ceai, adică, dacă mai este puțin rom.

– Nu, Leochen, rom nu mai este; doar *gilka*¹.

– Hm, de fapt, nu merge. Dar la urma urmei, de ce nu? Nu ca să-l torn înăuntru, dar așa, alături, e chiar bun. După hering mi s-a făcut așa de sete! Să-ți ții gura despre ceea ce ți-am spus în legătură cu evreica brunetă și să nu vorbești despre asta nici cu mama, nici cu surorile mele, nici măcar cu Therese! Mai curând poți să-i spui lui Manon, ea e așa de bună și de aceeași părere cu eternii ei Bartenstein, la care vrea mereu să mă ducă! De altminteri, bătrânul trebuie să fie foarte bogat, iar eu nu știu ce să fac. Scapi odată de toate și ăsta-i lucrul esențial! Dacă n-o ieși nimic, ei, atunci, Friederike, o să plec la negri, la negrii adevărați, atunci plec în Africa²!

– Doamne, Leochen! Am citit chiar zilele trecute despre asta. Dumnezeu, ăștia-i omoară pe toți, iar nouă, bieților creștini, ne taie gâtul!

– Asta se poate întâmpla și aici; peste tot e la fel.

– Și-s atâtea fiare sălbatice, șerpi și crocodili, că nu te poți scălda o dată, deși-i așa de cald!

– Da, așa-i! Dar de aceea e liber totul, iar dacă împuști un elefant, atunci ai fildeș cât vrei și poți să-ți comanzi și un biliard. Crede-mă, atâta libertate are până la urmă și ceva bun în ea! Ai auzit vreodată de închisoarea datornicilor? Firește că ai auzit! Ei, vezi, așa ceva acolo nu există, fiindcă nu există datorii și nici poliță și nici dobânzi și nici camătă, iar dacă mă duc la Bukoba³ – ăsta-i un loc de clasa a doua, așa, ca Potsdam –, acolo poți să-i întâlnești,

¹ Rachiul de chimion renunat, produs de fabrica berlineză cu același nume.

² Ofițerii datornici ori discreditați erau trimiși pentru reabilitare în coloniile africane.

³ Așezare în zona Lacului Victoria (în Africa Germană Orientală de atunci).

căci ecuatorul, despre care tu ai citit, e la vreo cinci mii de mile bune depărtare, că mă trec fiorii, când aud de el.

– Pentru numele lui Dumnezeu...

– Însă aici asta-i cu totul imposibil, de aceea vreau să plec, dacă nu găsesc în curând ceva.

– Doamne, domnișorule, deci mai bine...

– Sigur, Friederike, mult mai bine! Și apoi toate lucrurile astea în legătură cu Poggenpuhl, de care Therese face atâta caz... Dar, la naiba, ce-mi trece prin minte, unde se ascunde Therese? Voia să meargă, cum mi-ai spus, în oraș, să mai cumpere câte ceva pentru ziua mamei... Doamne, ziua de naștere! Spune-mi, Friederike, până la urmă și eu trebuie să-i cumpăr ceva, de obicei bătrâna crede că mă gândesc numai la mine. Ce crezi că i-aș putea dărui, de ce are nevoie?

– Doamne, domnișorule, stimata doamnă are nevoie de toate cele!

– De toate cele?! Așa-i prea mult pentru mine, e peste posibilitățile mele! Trebuie să mă și înapoiez și nici măcar nu-mi ajung banii... Dar ai zis mai devreme ceva despre niște brânză. A mai rămas ceva?

– Sigur.

– Bine. Să terminăm mai întâi cu cadoul pentru ziua de naștere. Desigur, trebuie să mă înapoiez, asta în primul rând.

– Da, domnișorule, cât ați dori să cheltuiți?

– Să doresc? Un milion! Dar să pot, Friederike, să pot, asta-i, aici e buba! Peste, peste... ei, mai bine să nu spun nici o sumă; doar să fie ceva drăguț, ceva bine gândit!

– Păi, mă gândesc la o primulă.

– Bun, primulă! Primula se potrivește excelent. Primulă ori *Primula veris*, așa-i, va să zică, numele ei latin, e ca un început de

primăvară, iar mama o să împlinească cincizeci și șapte. Vezi, așa numesc eu bine gândit!

– Apoi, domnișorule, poate și un pachetel cu turtă dulce; îi place la nebunie. Dar să fie crocantă, nu din aceea care se întinde ca pielea!

– Bine și așa! Deci primulă și turtă dulce, crocantă și presărată cu zahăr. Însă-i prea târziu, nu cred că mai apuc!

– Nu, astăzi nu; dar fac eu mâine dimineată rost. Înainte de nouă n-o să se trezească, căci mai întâi trebuie să fie cald peste tot și dereticat puțin.

Cu aceste cuvinte, Friederike începu să strângă farfuriile și paharele din jur și apoi așeză pe masă brânza rămasă, care era de fapt doar o coajă roșie. Dar n-avea importanță. Leo își luă briceagul, fiindcă era cel mai ușor de mănuit, și răzui cu multă îndemănare părțile bune, afirmând întruna că dacă se găsește așa ceva acolo unde nu mai era nimic de găsit, asta-i un semn bun.

– Da, Friederike, așa trebuie să trăim, ciugulind mereu din micile bucurii, până vine norocul cel mare...

– Ei, numai să vină...

– Iar dacă nu vine, atunci ai avut cel puțin parte de bucurii mărunte. Așeză apoi coaja scobită pe arătătorul mâinii stângi, o învârti mai întâi încet, apoi din ce în ce mai repede, ca pe un minuscul semiglob.

– Vezi, asta de aici de sus e jumătatea de nord. Iar aici, dedesubt, unde nu mai există nimic, aici e Africa!

CAPITOLUL AL ȘASELEA

Leo fusese găzduit în odaia cea bună și dormi incomod pe sofaua mică de trestie, care se afla de obicei în dormitor. Se trezise doar o clipă, când intrase Friederike să facă focul, apoi căzu într-un

somn liniștit, până ce auzi în camera de alături, aceea cu o singură fereastră, pârâitul și trosnitul lemnelor, iar îndată după aceea zornăind și izbindu-se porțița de la sobă.

Pe la opt și jumătate veni mai întâi Manon, ca să-l trezească.

– Sus, Leo; e momentul cel mai potrivit! N-o mai putem ține pe mama în pat!

Se ridică brusc și-și făcu toaleta cu o iuțeală soldățească. Oglinda dintre ferestre era destul de impunătoare, însă toate celelalte arătau cu atât mai jalnic: un scaun de bucătărie cu un lighean de spălat și un prosop, un pahar și o cană de apă. De ceea ce mai avea nevoie își luă din cufăr.

– Bună dimineța, doamnele mele! Își întâmpină el surorile, dându-i fiecăreia câte un sărut.

În odaie era o căldură plăcută. Pe pianul vechi se aflau deoamdată în neorânduială cadourile pentru mama, care trebuiau aranjate, se înțelege, nu aici, ci în odaia cea bună, în curs de dereticare. Se isprăvi și cu asta, apoi mai aruncară o privire peste toate: o bonetă de dimineată, două perechi de mănuși de ață și o pereche de papuci de păslă. Friederike adusese cadou un ghiveci de iarbă-neagră, între cei doi papuci se afla primula lui Leo și pachetul cu turtă dulce; Leo rupse o foaie din carnetul lui de însemnări, ca să scrie câteva rânduri, apoi o așeză între cele două flori de primulă de culoare violet deschis.

– O imagine a fericirii mele, îi spuse lui Sophie, care stătea lângă el: două flori și încă violet deschis.

În sfârșit, acum mama, care își pierduse răbdarea, putea fi eliberată din dormitorul ei și condusă la masa festivă. Leo și surorile mai mici îi sărutară mâna, în timp ce Therese se mulțumi s-o sărute pe obraz.

– Doamne, copii, ce de lucruri! spuse buna doamnă. Și cât de selecte! Iar primula și cu un aforism! Luă biletul și citi: „O primulă

de la al tău..." Ei, ei, Leo, ăsta ești tu: n-ai scris cuvântul, dar nici nu era nevoie! Ei, bunul Dumnezeu se arată bun cu noi toți și o să te ajute poate și pe tine!

– Firește, mamă, spuse Therese, n-ai dreptul să-l minimalizezi chiar așa! Trebuie să-și păstreze mândria, spunându-și că un pomerian din nobilime își găsește întotdeauna locul! Eu sunt încrezătoare.

– Preiei și cauțiunea?

– Nu, Leo; cauțiunea ți-o preiei singur! Iar dacă o preiei corect, cum se cuvine unui Poggenpuhl, fapt pentru care și Wendelin îți poate fi model, atunci o să ai parte de zile bune. Doar pe blazon avem o stea!

– Mai întâi aș vrea să am una pe epoleți!

– Timpul e un sfetnic bun. Acum dă-i brațul mamei și condu-o!

Stătură la cafea vreo jumătate de oră. Leo avea de povestit despre viața lui de la Thorn, cel mai mult despre vizitele lui la țară, atât la nobilii germani, cât și la cei polonezi.

– În vremea asta faceți vreo cucerire morală? Întrebă Therese. Câștigați teren?

– Teren? Te rog, Therese, suntem veseli când câștigăm la skat! Dar și așa te poți afla pe căi bune! Polonezii, ți-o spun eu, sunt niște indivizi afurisit de șmecheri, tare vulpoi...

– Ai prea multe expresii berlineze, Leo!

– Am! Și fiindcă nu-s niciodată destule, mă gândesc s-o pornim cât mai curând în oraș în căutarea altora. Cine are ochi și urechi găsește întotdeauna ceva! Aș vrea să mai studiez încă o dată un stâlp de afișe. „Cine vrea să economisească trei sute de mărci“ ori „O sută zece bani de aur“ ori „Remediu împotriva teniei“. Grozav de bucuros citesc chestii din astea! Cine vine cu mine? Cine are timp și chef?

Therese tăcu, îndepărtându-se.

– Hm, Therese mă părăsește, iar Sophie se ocupă de bucătărie. Dar pe tine, Manon, cred că mă pot bizui! Privim panorama de la Rezonville¹ (cîm o înțeleg francezii) și la douăsprezece suntem pe Unter den Linden și ne uităm la schimbarea gărzii cu muzică, iar cu puțin noroc bătrînul împărat² se află la fereastră și ne salută. Ori măcar ne putem închipui!

Cu aceste cuvinte, Leo și Manon se ridicară.

– Să nu veniți prea târziu; la ora două, îi somă Sophie, iar ei îi făgăduiră.

Leo și Manon se ținură de cuvînt și la două punct sosiră la masă. Era așezată în odaia cea bună, în mijlocul ei trona un tort, iar la stînga și la dreapta se aflau cele două ghivece, iarba-neagră și primula. Cel din Sohr privea din rama lui zîmbind.

După supă, farfuria de sticlă cu sticluța de vin pentru tratație fu luată de pe măsuta de scris și așezată dinaintea lui Leo, care remarcă cu multă demnitate:

– Dacă-i *pentru mine*, ar trebui s-o refuz; dar dacă-i pentru ziua de naștere a *mamei*, în sănătatea căreia ar trebui să bem, poate să rămână.

Pe cînd mai parlamentau, înlăturînd împotrivirea lui Leo, intră Friederike, care aducea rața.

– Ce dorești? îl întreabă Sophie.

– Picior, dacă se poate. Cine cere picior cred că merge mai iute! De fiecare dată face o impresie bună și modestă, iar în al

¹ Tablou pictat de Edouard de Detaille (1848–1912), în colaborare cu A. de Neuville, reprezentînd bătălia de la Vionville (16 august 1870), considerată însă de istoricii francezi, după poziția trupelor franceze, ca bătălia de la Rezonville.

² E vorba de împăratul Wilhelm I, care a murit la 9 martie 1888. Inadvertență cronologică a scriitorului.

doilea rând nu lasă baltă bucata de legătură. În afară de asta nu-i de disprețuit nici cantitatea.

Măncă apoi cu poftă; totul îi era pe plac și după aceea se năpusti cu toastul în sănătatea mamei. Aceasta fu nevoită să bea, însă fetele ciocniră doar cu arătătorul îndoit.

– Într-adevăr, acasă îmi place cel mai mult! Rață ca la mama acasă n-apuc eu nicăieri la Thorn! Iar umplutura asta, și încă de două feluri, castane și budincă cu stafide! Copii, aproape că-mi vine să cred că la voi totul e ipocrizie; mai aveți voi câte ceva, nu sunteți chiar așa de sărace!

– Ah, Leo, nu spune una ca asta, nu vorbi așa; asta mă înspăimântă întotdeauna! Chiar ești în stare să-ți închipui așa ceva...

– Nu, nu, cunosc acum răspunsul! Mă gândesc doar întâmplător la ceea ce-am citit cândva într-un ziar, o poveste despre o bătrână care cususe o avere întreagă, n-am să spun unde. Apoi m-am gândit la unchiul Eberhard, la unchiul nostru general și că de fapt el...

Chiar în momentul acela afară sună clopoțelul, iar Friederike intră să-l anunțe pe domnul general.

– *Lupus in fabula*¹! Dar mai înainte ca Leo să fi rostit aceste cuvinte, unchiul se și afla în ușă, își duse degetul pe jumătate oficial la tâmplă și spuse:

– Am onoarea, doamnă cumnată!

Fetele se grăbiră să-l întâmpine, și, desigur, și Leo; însă când și bătrâna vru să se ridice, n-o ajutară puterile, atât de mișcată era de bunătatea cumnatului ei, pentru care nutrise întotdeauna deosebită afecțiune și respect.

– Stai acolo, dragă Albertine! Asta ține de emoțiile juvenile! Îți aduc salutări și de la nevastă-mea... Dar să-l întâlnesc aici pe

¹ Vorbești de lup... (lat.).

Leo! La naiba, tinere, arăți splendid, te ții admirabil! Bineînțeles, bineînțeles... și arată spre rață.

– La care ar trebui să te asociezi și tu! spuse Manon.

Într-adevăr, unchiul se așeză, își legă dinainte, lucru pe care el însuși îl considera de modă veche, un șervet și se apucă cu evidentă mulțumire să ronțăie o aripă.

– Delicios! De altminteri e recunoscut că ai parte de ceva așa de bun doar în micile menajuri. Și de ce, mă rog? Fiindcă se gătește cu dragoste. Da, dragă Albertine, cu dragoste; ăsta-i lucrul esențial.

– Întotdeauna ești așa de bun, Eberhard, întotdeauna același! Iar dacă-ți place... Dar mai înainte de toate, spune-mi, ce te aduce încoace? La Berlin, pe vreme de iarnă!

– Ei, Albertine, ce mă aduce! Aș putea spune că ziua ta! Dar n-ai să crezi, așa că-i mai bine să spun numaidecât adevărul. Afacerile m-au adus încoace, ipoteci, deconturi și tot felul de treburi la bancă. În fond e plictisitor. Dar ce e totuși interesant...

– Foarte, foarte! oftă Leo, vrând să explice mai departe. Însă Therese ridică degetul, făcându-i semn să tacă.

– ... Și, continuă generalul, deoarece călătoria era necesară acum, mi-am ales desigur acest patru ianuarie, ca s-o felicit și pe draga mea cumnată.

– Și ai să locuiești la noi, spuse doamna maior. Mult nu-ți putem oferi, însă avem vederea spre Matthäi...

– Știu, Albertine! spuse generalul. Totul e foarte frumos. Însă la drept vorbind prefer Potsdamer Platz, fiindcă acolo viața e cea mai frumoasă. Iar acum lucrul cel mai de seamă pe care-l are un oraș e viața! Asta ne lipsește nouă la Adamsdorf. Am tras deci din nou la „Fürstenhof“, de-acum sunt cunoscut acolo și într-adevăr parcă s-au bucurat cu toții când am venit.

– Probabil că te simți bine.

– Când stau dimineata la fereastră cu câte o pernă sub braț, una în dreapta și alta în stânga, și vine aer proaspăt de iarnă dinspre Hallescher Tor – cum să nu mă bucur, căci m-am obișnuit, iar de

pe bătrâna noastră culme suflă cu totul altceva – și am astfel în față Café Bellevue și Josty¹, Josty cu construcția de sticlă din față, unde cu toții stau încă de dimineață și citesc ziarele și unde vin tramvaiele cu cai și omnibuzele din toate părțile, de parcă în fiecare clipă ar vrea să se ciocnească, iar între ele florăresele (care fac pe grozavele) și în toată gălăgia și harababura auzi deodată strigându-se ediții speciale, cu un glas de cobe, ca și cum s-ar prăpădi lumea, precum se anunța focul în vremurile vechi – ei, copii, când am toate acestea înainte, mă simt bine, căci știu că mă aflu printre oameni, iar la asta nu renunț cu plăcere!

Leo dădu din cap în tăcere.

– Deci, iartă-mă, Albertine că te refuz! Iar la „Fürstenhof“ este și mai confortabil! Dar să fim totuși împreună! Acum e trei. Ce faceți azi? Kroll²! Bun, ar merge! O fi acolo vreun spectacol de Crăciun, Albă ca Zăpada ori Cenușăreasa; mai bine Cenușăreasa. În Albă ca Zăpada avem sicriul de sticlă. În general nu prea țin la sicrie, ci mai mult la asociațiile vesele de idei!

– Ei, unchiule, ar fi mai potrivit un teatru! Astăzi se reprezintă *Quitow*³ în două locuri: adevăratul *Quitow* la Schauspielhaus, iar în Moritzplatz cel parodiat⁴. Ce-ai zice de cel din Moritzplatz?

¹ Vestită cafenea din Berlin.

² Palat de distracții cu teatru și sală de concert, inaugurat (1844) în Königsplatz (Tiergarten) de Joseph Kroll (1797–1848).

³ Piesă istorică de Ernst von Wildenbruch (1845–1909), reprezentată în premieră la 9 noiembrie 1888 la Berlin. Străveche ramură nobiliară brandenburgică, *Quitow* puseseră mâna pe putere în Marcă prin numeroase expediții războinice. Piesa înfățișează una dintre aceste expediții, când nobilimea prusacă, sub conducerea fraților Dietrich (1366–1417) și Johann von *Quitow* (1370–1437), s-a ridicat împotriva noului administrator al Mărcii, principele elector de mai târziu Friedrich I von Hohenzollern (1372–1440).

⁴ Parodia aparține lui Martin Böhm (1844–1912) și a avut peste 400 de reprezentații la Berlin.

– Nu, Leo, nu merge, oricât de bucuros sunt de obicei să văd așa ceva! Cumva ești totuși dator numelui tău! Vezi, Poggenpuhl au însemnat în Pomerania cam același lucru ca și Quitzow în Marcă și atunci cred că se cere un spirit de solidaritate, ca să nu privim parodia unui astfel de lucru cu atâta plăcere.

Therese se ridică și-i dădu unchiului un sărut.

– Mă simt întotdeauna satisfăcută, unchiule, când întâlnesc o atitudine ca a dumitale! Din zi în zi Leo devine mai superficial. Și asta pentru că aleargă doar după vițelul de aur!

– Da, spuse Leo, asta fac! Măcar de mi-ar ajuta la ceva!

– O să-ți ajute, îl consolă Manon, care se gândea la Flora.

– Dar la ce bun? continuă Leo. A fost odată! Pentru moment suntem contemporani cu Quitzow, cu cei adevărați și cu cei falși. Cei falși sunt respinși, deci...

– ... cei adevărați! completă generalul. Cei adevărați, de la Schauspielhaus; acolo mergem. Iar după aceea la un local, ca să mai stăm la taifas și, dacă totul merge bine, să analizăm ce importanță are în fond piesa. Poate să fie o piesă foarte bună, chiar numai și pentru faptul că ambele părți au dreptate; lucru care e întotdeauna dificil de hotărât. Însă din câte am auzit, Dietrich von Quitzow este mai interesant decât principele elector Friedrich. Firește, așa se întâmplă mereu. Cine bate cu mănua de fier în masă, e întotdeauna mai interesant decât acela care ține doar predica de după amiază! Cu asta nu se ajunge prea departe! Mi-l închipui pe Dietrich ca pe Götz von Berlichingen, care nu s-a speriat în fața împăratului și a hulit primăria din Heilbronn¹. Întotdeauna a fost scena mea preferată. O să mai apucăm bilete la deschidere. Când te numești Poggenpuhl, ești dator să-i simpatizezi pe vechii camarazi de odinioară.

¹ Referire la piesa lui Goethe, *Götz von Berlichingen*.

– Ce noroc, Eberhard, spuse doamna maior, că pereții nu au urechi! Așa sunteți voi, nobilii! Iar voi, cei din neamul Poggenpuhl... ei, doar o știu, voi sunteți dintre cei mai buni! Dar și voi! Pe toate le aveți de la Hohenzollern, dar cum vă îngăduie conjunctura, cum sunteți împotriva lor!

– Ai dreptate, Albertine! Așa suntem! Dar n-are prea multă importanță. Dacă-i cazul, atunci suntem întotdeauna de partea lor. Cel de colo, „cel de la Hochkirch“, tot așa, fără veston, ceea ce îl onorează, și așa spune, ceea ce-l prinde, iar aici (și arată la tabloul de deasupra sofalei), aici e cel din regimentul Sohr și bunul vostru tată, fratele meu, Alfred, care zace acum la Gravelotte! Astea sunt faptele care vorbesc despre noi! Dar când zilele sunt liniștite ca acum, atunci nu ne mai încăpăm în piele și ne bucurăm de timpurile vechi când nu exista nici un Minister de Război și nu primeai nici o scrisorică albastră¹, când duceai singur războiul. Nu-i nimic de spus și o spun doar așa, însă trebuie să fi fost nostim odinioară! Târgoveții preparau bere de Bernau și de Cottbus și beam și noi din ea. Așa se întâmpla cu toate! Totul era grozav și mai vesel și tot așa era și pentru târgoveți! Și nu exista nici o concurență! Nu-i așa, Leo?

– Ei, unchiule, cum să nu! Totul era mult mai hotărât! Poate o să mai fie așa!

– Și eu cred. Dar nu pentru noi! Noi nu mai suntem de asta! Ceea ce se vede acum e doar o pâlpăire... Iar acum planul de bătaie pentru diseară. Aș vrea să merg întâi la „Fürstenhof“, să-i scriu câteva rânduri nevesti-mi, iar la șase și jumătate să fiți la mine. Și dumneata, cumnată!

– Nu, Eberhard. Nu mai e de mine, simt o sfârșeală și rămân mai bine acasă. După ce o să plecați, o să citesc mai întâi ziarul, iar

¹ Scrisorile de concediere a ofițerilor trimise de Ministerul de Război erau introduse în plicuri albastre.

apoi rugăciunea de seară. Ori o să mi-o citească Friederike. Se și miră că de la Anul Nou am trăit ca păgânii.

CAPITOLUL AL ȘAPTELEA

Obținuseră bilete, locuri bune, al patrulea rând la parchet. Mitterwurzer¹, care se afla tocmai atunci în turneu la Berlin, îl juca pe Dietrich von Quitzow și chiar scena cu Wend von Ilenburg, din actul doi, îi reușise extraordinar. În pauza ce urmă, din ce în ce mai emoționat, unchiul se întoarse către Therese, ce stătea la dreapta lui, și-i spuse:

– Remarcabil, întocmai ca Bismarck! Și ce coincidentă, amândoi născuți perete în perete; cred că de la Schönhausen la Quitzöwel² poți trage cu pușca pneumatică ori că poștașul ajunge într-o dimineață. Ce minunat e ținutul acela; țara langobarzilor³! Cine se așează odată acolo, acolo rămâne! Tu ce crezi, Leo?

Leo ar fi răspuns bucuros, dar oricât de lipsit de reticență era, se jenă într-o oarecare măsură, când observă că în rândurile din față și din spatele lui unii șopteau la ureche. Băgă de seamă și unchiul, dar n-o luă în nume de rău și-i spuse doar: „Îi știu eu; mofturi berlineze!“

¹ Friedrich Mitterwurzer (1844–1897), renumit actor de la Wiener Burgtheater, a organizat numeroase turnee, care l-au condus până în America. A interpretat cu mult succes rolul menționat aici.

² Bismarck se născuse pe domeniul Schönhausen de pe Elba, iar ramura Quitzowilor era originară din Quitzöwel, așezat în apropierea confluenței Elbei cu Havelul.

³ Langobarzii germani de răsărit erau așezați înainte de migrația popoarelor la apus de cursul inferior al Elbei.

Pe la zece spectacolul se termină și, după o scurtă consfătuire într-un colț cam expus la curent, hotărără să rămână pe cât posibil prin apropiere și să suzeze la unul din restaurantele teatrului de pe Charlottenstrasse. Era destul de ocupat, însă găsiră loc și parcurseră în grabă lista de bucate, alegând repede. Toți voiau limbă-de-mare, cu excepția Theresei, care se fixă la macaroane cu roșii. După aceea le-au fost de îndată așezate dinainte, fără multă vorbă, ca de la sine înțeles, cinci hâlbe de bere, și, mai înainte să le fi golit pe jumătate, sosi și comanda, ceea ce-l reechilibră pe bătrânul general, care devenise destul de nervos. Își trase farguria mai aproape, picură zeamă de lămâie deasupra pané-ului crocant și spuse, în timp ce savura ca un cunoscător prima îmbucătură:

– Ei, Berlinul va deveni o metropolă! Dar, vreau să adaug, și un oraș maritim. De pe acum se vorbește despre un mare port, cred că acolo, în jurul Tegelului¹ – și aș spune că limba-de-mare măroase de parcă am și avea portul ori de parcă ne-am și afla acum chiar în pivnița lui Wilken de la Hamburg². Mi-au venit în minte amintiri de la patruzeci și opt³, când eram un locotenent tânăr de tot, ca Leo acum, cu o soldă cam subțire.

– Asta mi-o pot închipui, unchiule!

– Dar să lășăm asta; astfel de lucruri sunt prea personale, iar în ele zace mereu sãmânța certurilor! Dar arta, arta, despre ea să vorbim, arta e pururi pașnică! Spuneți-mi, copii, cum era în fond cu jargonul berlinez din piesă? De îndată ce au venit cei din Straussberg și paznicul porții s-a uitat după ei, cu asta a început! Iar toate acestea se petreceau pe la 1411.

¹ Primele planuri de construcție a portului de mai târziu din vestul Berlinului.

² Renumit local pentru gurmanzi.

³ Ridicarea ținutului Schleswig-Holstein împotriva Danemarcei a fost susținută din aprilie până în august 1848 de trupele prusiene.

– Îmi închipui, spuse Therese, că scriitorul, un bărbat din familie¹, a studiat lucrul ăsta. Căci întorsăturile de frază și expresiile care te surprind pe tine le-a găsit poate în vechi acte juridice.

– Ei, fetițo, berlineza care se vorbește aici n-are nici o sută de ani, iar câteodată nici douăzeci! Însă poate fi foarte dificilă. Cel mai mult mi-a plăcut contesa poloneză, pe nume Barbara, mi se pare, o fi fost cu adevărat o făptură frumoasă. Pe afiș scria: „Fiica naturală a regelui Jagello al Poloniei²“. Aș vrea s-o cred; are ea ceva, ochii precum cărbunele! Iar Dietrich; la naiba, trebuie să fi fost un răsfățat, de-a părăsit-o așa pe fiica regelui polonez! Cunoscut puține cazuri de felul acesta, poate doar pe acela despre Carol al XII-lea și Aurora von Königsmarck³. Dar cazul acela, în fond, nici nu există! Căci altfel s-a întâmplat cu Carol al XII-lea; avea el un impediment...

– Un impediment? Care, unchiule?

– Ah, Manonchen, asta nu-i pentru tinerele doamne! Și încă aici, în public...

– Atunci spune-mi la ureche!

– Nici asta nu merge! Vezi, există rafinamente pe care le aștepti, până când le ciugulești întâmplător, să zicem de pe o coală de împachetat ori de pe o pagină de ziar vechi, acolo unde se află ședințele tribunalelor ori miscelanele istorice! Căci, după experiența mea, așa-zisa maculatură cuprinde un fond istoric foarte important,

¹ Wildenbruch era nepotul prințului Louis Ferdinand von Preussen (1772–1806).

² Jagiello (1348–1434), mare principe al Lituaniei între 1377 și 1392, a devenit din 1386 regele Władysław al II-lea al Poloniei.

³ Aluzie la Carol al XII-lea al Suediei (1682–1718), căruia August al II-lea al Poloniei, învins în mai multe bătălii, i-a trimis-o, în tabăra suedeză, în 1702, pe favorita sa, Aurora von Königsmarck (1662–1728). Carol n-a fost impresionat de frumusețea Aurorei.

mult mai însemnat decât unele cărți de istorie. L-aș lua ca martor pe Leo, dacă n-ar privi prin lornietă neconținut în partea cealaltă, după tânărul elegant de colo; cel de colo, a doua masă de la noi. Iar acum ne și salută!

Într-adevăr, în ultimele minute, Leo fusese destul de neatent, iar acum se ridică de la locul lui și merse spre tânărul despre care vorbise unchiul. Nu era greu de observat că amândoi au fost în egală măsură surprinși să se întâlnească aici, iar după un schimb de replici, Leo îl conduse pe cel regăsit într-un mod atât de neașteptat la masa familiei Poggenpuhl, spunând:

– Dragă unchiule, permite-mi să ți-l prezint pe domnul von Klessentin! Un vechi camarad de-al meu de la cadeți... Cele trei surori ale mele...

Domnul von Klessentin, foarte sprinten și cu o ținută tipică de locotenent, se înclină spre general și spre tinerele doamne, remarcând că-și mai amintea încă de domnul general, care fusese odată în vizită la Lichterfelde.

– Întocmai, domnule von Klessentin! Am fost deseori acolo, eram nevoit din când în când să supraveghez. Apoi arată spre Leo. Desigur, nu v-a ajutat mult! Dar n-ați vrea să veniți la noi? E cea mai bună masă de aici, întrucâtva separată de restul și lipsită de curent.

Klessentin se înclină, își aduse halba și luă loc între general și Therese.

– Ne-am așezat aici, continuă generalul, fiindcă e așa de aproape de teatru... Ați fost și dumneavoastră acolo?

– Desigur, domnule general!

– ... Pot aproape să pariez că ați fost observat în stânga la parchet, în rândul al șaselea ori al șaptelea!

– Regret, domnule general; câmpul meu de acțiune a fost ceva mai aproape...

– Mai în față?

– Da, domnule general, chiar pe scenă.

Toți (inclusiv Leo) devin curioși, dar și puțin intimidati și au fost bucuroși când unchiul spuse pe un ton vesel:

– Atunci sunteți de felicitat, domnule von Klessentin! În culise; *à la bonne heure*¹, nu oricine nimereste așa de bine! Dar, pe de altă parte, pardon, sunt din nou uimit, astfel de lucruri sub administrația militară de acum – care, după câte știu – ține la rigoarea morală! Ori poate sunteți în relații personale cu casa contelui Hochberg²?

– Din păcate, nu, domnule general! Nu e vorba de nici un fel de relații personale speciale, de excepție! Sunt doar un simplu membru al scenei. Acel Dietrich Schwalbe din ultimul act, de care vă aduceți poate aminte – pe afiș scrie stegar; ar fi fost, se pare, „frate de lapte“ bun cu Quitzow, dar această indicație se trece cu vederea din delicatete – acel Dietrich Schwalbe eu sunt!

Therese se aplecă puțin spre stânga, iar fetele mai mici respiră mai adânc ca înainte, privindu-l pe prietenul regăsit al fratelui lor cu un interes tot mai mare. Chiar Leo păru ceva mai nesigur și fu bucuros când unchiul continuă cu cea mai mare jovialitate:

– Mă bucur, domnule von Klessentin! Îl poți servi pe rege în orice loc; depinde numai de devotamentul serviciului...

Klessentin se înclină.

– Însă ceea ce mă surprinde este că am examinat de cel puțin trei ori afișul și n-am întâlnit numele dumneavoastră...

– Lipsește, domnule general! Pe afiș mă numesc domnul Manfred, după prenumele meu. Așa e obiceiul! Manfred e *mon nom de guerre*³.

¹ Într-un ceas bun, bravo! (fr.).

² Contele Bolko von Hochberg (1843–1926), diplomat și compozitor, devenise în 1886 intendent general la Königlische Schauspiele.

³ Pseudonimul meu (fr.).

– *Nom de guerre!* râse bătrânul. Excelent! Un Klessentin iese din armată și devine actor, iar în clipa în care renunță la militarie își ia un *nom de guerre!* Noroc că aveți un prenume atât de nostim! Dar noi cum e, mi-aș permite cu toate acestea să vă întreb dacă nu s-ar putea ivi din astfel de prenume istorico-poetice tot felul de complicații, n-ați putea fi pus, de pildă, în vreo încurcătură chiar cu Manfred?

– Nu-mi place să neg chiar această posibilitate, domnule general! Dar dacă examinez un întreg șir de roluri și piese, nu-mi pot închipui o astfel de complicație, care să privească în mod special numele meu, decât în cazul în care l-aș juca pe Manfred de lord Byron! Arunci s-ar scrie pe afiș: „Manfred... domnul Manfred“, ceea ce – după cât presupun – ar nedumeri întrucâtva publicul și ar putea provoca o încurcătură de moment.

– Înțeleg, înțeleg! De altfel, o încurcătură din care ați găsi totuși o ieșire!

– Cred că aș putea răspunde afirmativ doar în cazul în care aș fi în situația menționată. Însă aceasta-i exclus, căci e cu totul în afara domeniului meu!

– Sunteți sigur?

– Pe deplin, domnule general! Manfred al lordului Byron...

– Pardon, domnule von Klessentin, dar fratele mai mare din *Logodnica din Messina*... cel care, dacă nu mă înșel, e cumva mai puțin încărcat de vină...

– Să trăiți, domnule general! Dar, iertați-mă, acela e de fapt don Manuel!

– A, exact, exact! Don Manuel, don Manfred ori doar Manfred, le-am cam încurcat... Iar dumneavoastră socotiți că acest Manfred, probabil și acest Manuel, ambele roluri, cum v-ați exprimat, ar fi cu totul în afara domeniului dumneavoastră!

– Desigur, domnule general! Manfred de Byron e un rol piramidal, mare, sublim, precum însuși lordul Byron, pe când eu mă aflu pe o treaptă de începător!

– Asta se poate schimba! Pretutindeni e același lucru. Azi stegar, iar peste patruzeci de ani general; om trăi și om vedea!

– Să dea Domnul să fie așa, domnule general! Însă lucrurile stau altfel. Mă aflu acum pe drumul actoriei și aici o să rămân, căci continua schimbare a profesiei produce o impresie proastă. Dar de când mă aflu pe calea asta mi-a devenit limpede că „domnul Manfred“ n-o să ajungă un pseudonim vestit... E posibil, ori măcar de dorit, ca mai devreme ori mai târziu să fac o așa-zisă partidă bună, eveniment după care n-aș pregeta nici un moment să mă retrag de pe scenă. De fapt, îmi face plăcere să fiu actor, aș putea spune chiar cu pasiune; dar cu toate acestea... o vilă în Tiergarten cu un havuz cu delfini care susură tot timpul udând pajiștea....

– Ați prefera o astfel de vilă, dragă Klessentin! Asta numesc eu o reacție sănătoasă! Dumnezeu să vă binecuvânteze! Da, un parc cu câprioare și cascadă și platani bătrâni, toamna galbeni ca aurul – și pe mine mă încântă. Dar câtă vreme mai pătimiți aici, nu-i posibil nici *un avancement*¹?

– Cu greu, domnule general!

– Și dacă nu – iertați-mi curiozitatea, însă mă interesează astfel de lucruri –, dacă nu, în ce fel de roluri v-ați produs de fapt? Când stau la moșie și iau ziarul și citesc: „Măine, miercuri: *Wilhelm Tell*“, aș dori, după ce am avut plăcerea să fac cunoștință cu dumneavoastră – căci mi-ați plăcut extraordinar, domnule von Klessentin; iertați-mă că v-o spun fără înconjur –, aș dori să știu unde v-aș găsi în *Tell*; pentru Attinghaus sunteți prea tânăr, iar pentru Gessler nu îndeajuns de demonic; poate însă în Rudenz!

– Mă situați mereu cu o treaptă prea sus, domnule general! Există și câteva excepții, ca în seara aceasta, de pildă, unde mi s-a îngăduit să mă detașez puțin de ceilalți ca stegar al lui Quitzow, dar în general mă puteți găsi, domnule general, întotdeauna în grupuri

¹ O avansare (fr.).

și rubrici ca: Primul cetățean, Al doilea ucigaș, Al treilea soldat; așa mi-au fost zarurile aruncate! În special în *Tell* mă găsiți la Rütli, având chiar în spatele meu curcubeul lunii, iar mai târziu văpaia Alpilor¹. Cu toate acestea – până acum l-am jucat mereu doar pe Meier von Sarnen și numai o singură dată pe Auf der Mauer, și trebuie să adaug că orgoliul meu nu s-a încumetat mai sus de Rösselmann! Slabă ascensiune! Dar ca să nu vă ascund nimic, printr-o avansare atât de modestă se lezează alte interese! Pentru mine n-are prea mare importanță.

– Bravo, bravo! Întocmai cazul meu! Să nu-i împingem la o parte pe ceilalți, să nu trecem peste cadavre!

– Și apoi, domnule general, cum mi s-a spus cu dreptate, că și existențele mărunte își au momentele lor mari, tot astfel se întâmplă și în teatru. Nu există aproape nici unul din colegii mei de aceeași valoare care să nu-și spună: „Ei, Matkovsky² ăsta! Matkovsky îl joacă pe Mortimer³ și pe prințul din *Viața e vis* de Calderón și îi joacă bine, foarte bine pe amândoi; dar pe Friesshardt (acesta-i, iertați-mă, mercenarul care stă de veghe în fața pălăriei lui Gessler) ori pe Deveroux, care-l doboară pe Wallenstein cu sulita, ori pe vrăjitoarea din *Faust* ori – iertați-mă, doamnelor, că aparent îmi iau exemplele de preferință din acest domeniu – pe cea de-a treia vrăjitoare din *Macheth*, când le joc pe acestea, atunci sunt peste Matkovsky...” Am și eu parte de asemenea momente norocoase.

– Mi se pare foarte interesant, dragă domnule von Klessentin! Însă ar trebui să facem un pas mai departe și în afara lui Meier von Sarnen, despre care, la drept vorbind, n-am decât o reprezentare obscură, deci în afara acestui Meier von Sarnen să mai numim și

¹ În original *Alpenglûhen*, lumină roșie care apare în Munții Alpi la răsăritul și la apusul soarelui.

² Adalbert Matkovsky (1857–1909), renumit actor.

³ Personaj din *Maria Stuart* de Schiller.

alți cai de paradă ai dumneavoastră, mici ori mari, căci, după cum se știe, poți merge la paradă și pe un ponei!

– Mă măgulește să întâlnesc la dumneavoastră un interes atât de prietenesc, dar aș dori ca mărturisirile mele să nu vă îndepărteze! Talentul meu, dacă poate fi vorba de așa ceva, se situează în mod ciudat de partea grotescului; chiar rolul meu de astăzi frizează cel puțin domeniul acesta, încât pot spune că am reputat până acum mici victorii de mâna a doua în *Visul unei nopți de vară* și mai ales în *Henric al IV-lea* de Shakespeare. S-a întâmplat, din fericire ori din nefericire, că am jucat toată seria recruților falstaffieni, acea „carne de tun“, cu excepția Slăbănogului¹. Odată am fost chiar remarcat prin aplauze de maiestatea sa, ceea ce, bineînțeles, m-a bucurat foarte mult. Publicul m-a plăcut până acum cel mai mult în rolul lui Bullkalb².

Therese întâmpină cuvântarea cu o mândră mișcare din cap, care nu-i scăpă domnului von Klessentin, căci adăugă numaidecât:

– Dacă te spovedești pentru prima oară, și de aceea rog insistent doamnele să mă ierte, atunci ies ușor la iveală lucruri care acționează mai mult ori mai puțin supărător! Îndeosebi când e vorba de Shakespeare! Chiar în *Henric al IV-lea*, întâlnim personaje și nume, o văduvă Hurtig³, de pildă... Ei, văduva ar merge poate, dar alături de ea își îndeplinește profesiunea o blondă Dorchen⁴, o tânără cu o poreclă...

– O, știu, știu! râse Manon.

– Nu știi, spuse Therese cu toată seriozitatea surorii mai mari, care supraveghează învățătura și educația celor mai mici, preluând astfel întreaga responsabilitate.

¹ În traducerea lui August von Schlegel, numele personajului este Schwächlich (pentru Feeble din original).

² În același mod, Bullkalb, unul din recruții falstaffieni.

³ Hangița Quickly.

⁴ E vorba de Doll Tearsheet.

– Ba da, ba da, iar Leo poate fi martor! Și chiar *trebuie* s-o facă, ca o dată să poată vorbi și cel mai sărman! S-a contopit cu totul, ascultând plin de admirație, și pariez că în vremea asta s-a gândit ce roluri i s-ar potrivi cel mai bine.

Sophie duse degetul la gură. Însă Manon nu-l văzu ori nu vru să-l vadă, căci continuă:

– Am trăi și noi cu emoție când, după modelul lui „Manfred... domnul Manfred“, am citi pe afișul de teatru: „Leo... domnul Leo“! Căci, desigur, ar trebui să joace rolul vreunui papă, mai puțin nici nu mă gândesc! Da, Leo, vorbesc serios! M-aș bucura să te văd pe scenă! De ce nu? Cred că trebuie să devii celebru; n-are importanță în ce domeniu!

– Ăsta-i, întrerupse Therese, motivul celui care a devenit celebru dând foc templului din Corint...¹.

– Ephesus..., adăugă Leo, Corint, acolo erau cocori...².

– E același lucru, templul e templu! De altfel, iartă-mă, unchiule, dacă, anticipându-te, atrag atenția asupra plecării noastre! Să mă ierte și domnul von Klessentin! Dar buna noastră mamă...

– Se înțelege, se înțelege! Iar astăzi a fost chiar ziua ei de naștere... Leo (și unchiul Eberhard scoase cu aceste cuvinte o bancnotă din portofel), te rog, ocupă-te de chelner și rezolvă tu! Domnule von Klessentin, poate ne însoțiți o bucată...

– E o mare cinste pentru mine, domnule general! Dar vă rog totodată să mă iertați dacă îmi iau rămas bun la colțul cu Friedrichsstrasse. O înțelegere... doi camarazi din vechiul meu regiment. Aș încerca, și se întoarce spre tinerele doamne, să-l răpesc pe fratele dumneavoastră (dacă te afli la Berlin, trebuie să guști și aerul

¹ Aluzie la Herostrat, care în anul 356 î.Hr. a dat foc templului lui Artemis din Ephes, pentru a-și face numele nemuritor.

² Din balada lui Schiller, *Cocorii lui Ibykus*.

Berlinului), dar mă îndoiesc că opiniile lui cavalierești îi îngăduie o asemenea dezertare!

– Din păcate e interzis, domnule von Klessentin! spuse Therese cu un zâmbet plin de semnificație. Iar în privința aerului din Berlin cred că în Grossgörschenstrasse e mai curat decât pe Friedrichsstrasse...

– Mai curat, dar nu mai veritabil..., stimată domnișoară!

Leo, care achitase între timp nota, li se alătură, așa că plecară *in corpore*: generalul cu Therese, Leo cu Manon, domnul von Klessentin cu Sophie, care vorbise mai puțin, dar prin înfățișarea ei îi arătase tot timpul un interes deosebit.

În timpul conversației începute acum cu partenerul ei, întrebă și despre domnișoara Conrad¹, despre a cărei logodnă auzise de curând.

– Logodnicul, remarcă ea, pare să fie un critic foarte pătrunzător. Mi-ar fi greu să am mereu alături un critic! Îți apasă și paralizează până și zborul cel mai înalt!

– Nu întotdeauna. Cine poate zbura, zboară totuși!

– Mă bucur să aud asta din gura dumneavoastră...

Și cu aceste cuvinte ajunseră în colțul dintre Leipziger Platz și Friedrichsstrasse, iar domnul von Klessentin își luă rămas bun; clanul Poggenpuhl se îndreptă către Potsdamer Tor, unde, la „Fürstenhof“ – după ce Leo încercase să prezinte conturile nu numai exact, ci, spre marea veselie a unchiului, să-i înapoieze și restul ce-i rămăsese – se despărțiră cu un „pe mâine!“

¹ E vorba de actrița de origine vieneză Paula Conrad (1862–1938), care a jucat la Berlin între anii 1880–1900 și s-a căsătorit în 1892 cu scriitorul și criticul teatral Paul Schlenker (1854–1916), unul dintre prietenii lui Fontane.

CAPITOLUL AL OPTULEA

Era aproape miezul nopții când frații ajunseră în fața casei lor. Sophie avea cheia și deschise. În agitația în care mai mult ori mai puțin se aflau vorbeau destul de tare pe scară, ceea ce le-a prins bine, căci se auzi până la etajul al doilea, unde Friederike, neli-niștită oarecum de întârziere, îi întâmpină, luminându-le drumul.

– Mama mai e trează? întrebă Leo.

– Nu, domnișorule! Stimata doamnă s-a așezat în pat îndată după ora nouă; îi era așa de frig! Stă doar în pat; nu doarme încă.

În timpul acestei scurte discuții, tinerele doamne își scoaseră mantourile, iar Leo paltonul, apoi intrară cu toții în dormitorul mare, ca să o salute încă o dată pe mama, în timp ce Friederike se întoarse la bucătărie.

Doamna maior stătea în pat ca și cum ar fi zăcut, însă părea într-o dispoziție mai bună ca de obicei.

– Dar, copii, atât de târziu... în zori... am crezut că s-a întâmplat ceva...

– S-a întâmplat, mamă!

– Ei, trebuie să fi fost ceva frumos! Poate ți-ai pierdut averea! Dar despre asta am auzit mai înainte destule! Vino, Manon, dă-mi mâna și privește-mă! Iar acum întorceți-vă scaunele încoace și povestiți-mi! Tu, Leo, poți sta acolo, pe marginea patului. Nu-i chiar așa tare ca arestul sever; mai exista pe când eram eu tânără. Ați fost plecați șase ceasuri încheiate și e un adevărat noroc s-o am pe Friederike cu care să mai stau de vorbă.

– Ceea ce, de bună seamă, ai și făcut! spuse Therese. Ești prea familiară cu ea, mai mult decât îi este îngăduit unei stăpâne!

– Crezi? spuse doamna maior, în timp ce se ridica mai sus în pat. Distinsa mea fiică Therese nu le știe și nu se gândește la toate. Acum o să-ți spun însă ce cred eu! Cred că asemenea devotament

firesc este cel mai frumos lucru dintre toate, cel mai frumos atât pentru cel care-l dăruiește, cât și pentru cel ce-l primește! Dragostea copiilor, chiar dacă sunt copii buni, nu durează; se gândesc la ei și nu vreau să dojenesc pe nimeni și nici să am parte de altceva; însă un astfel de inventar vechi al casei, ca Friederike, nu dorește decât să ajute, fără a pretinde nimic altceva decât să i se spună din când în când „mulțumesc“! Și ți-o spun eu, Therese, că în asta constă partea bună a creștinismului!

– Așa crezi tu întotdeauna, mamă!

– Nu, nu cred, ci știu! Dar să lăsăm asta; mai bine să ne povestească Leo cum a fost.

– Ei, mamă, dacă e să-ți povestesc, atunci numai după placul meu, în trei părți, ca la predică!

– Te rog, Leo...

– În trei părți, pur și simplu, fără note și comparații! Partea întâi: unchiul și Quitzow; partea a doua: unchiul și domnul Manfred (Manfred este, va să zică, prietenul meu, cadetul Klessentin) și partea a treia: unchiul și... Dar despre asta pe urmă; nu vreau să-mi joc cartea cea mai bună pe titlul cel mai mare!

– Ah, Leo, astea-s vorbe goale: îndărătul lor nu se află chiar nimic!

– N-ai nimerit-o, cum ai să vezi numaidecât! Dar acum atenție! Întâi, deci: unchiul și Quitzow.

– Bunul unchi! Desigur, trebuie să fi fost încântat de toată fanfaronada!

– Nicidecum, mamă! Aș spune, mai curând, dimpotrivă, că el, deși l-a admirat pe Dietrich von Quitzow, n-a fost satisfăcut. Dar rămâne de văzut! Doar atunci când s-au apropiat cei din Straussberg cu cățel cu purcel, vorbea destul de tare (și în tot cazul putea să deranjeze pe cineva) despre zălogul de la moară și despre hala de vechituri. Cel mai mult i-a plăcut o contesă drăguță, o anume Barbara, despre care ducii de Pomerania, cel puțin așa se spune, au

avut o părere bună și care dorea să-l ademenească și pe Dietrich von Quitzow al nostru. Dar a fost frumos primită acolo. Mărca susținea încă de pe atunci moralitatea superioară, prin care a devenit mai târziu renumită.

– Nu glumi!

– Iar unchiul și-a demonstrat din nou originea lui pomeriană, căci ardea cu o flacără luminoasă și în fața lui Manfred Klessentin, pe care l-am întâlnit după spectacol la restaurantul teatrului, de la care dorea să afle cine a fost de fapt contesa. Adică, actrița care juca rolul contesei.

– Frumoasă poveste...

– ... Și cu bunele maniere facem trecerea la partea a doua, la unchiul Eberhard și Manfred Klessentin. Dar despre asta fetele ar putea să-ți povestească la urma urmei tot așa de bine ca și mine!

Mama dădu din cap.

– ... Iar acum, mai bine, partea a treia, sub impunătorul titlu: unchiul Eberhard și bancnota de o sută de mărci. În privința asta, ceva nou! Da, mamă, a fost un moment important! Ea nu mai există, va să zică, mă refer, desigur, la bancnotă ca întreg, ci în respectabilul ei rest! E aici! Cum îți poți închipui, o vreme m-am împotrivit, dar când am văzut că mi s-ar lua în nume de rău...

– Leo, să nu minți niciodată așa...

– Autozeflemisirea nu-i minciună, mamă! Vezi bine ce nedreaptă ești cu veșnica ta grijă! „Și în mormânt își puse el speranța”¹, acest cuvânt poetic de seamă nu-i în zadar rostit și nu trebuie uitat niciodată! Recunosc bucuros că toată seara am fost oarecum neliniștit din pricina biletului de întoarcere, căci trebuie să spun că mai fericit este a da decât a lua...².

Fetele râseră.

¹ Vers din poezia *Speranța* de Schiller.

² Noul Testament, Faptele Sfinților Apostoli, 20, 35.

– ... Cu toate acestea, Dumnezeu nu-l părăsește pe nici un german¹ și înainte de toate nu pe un Poggenpuhl, iar cu cât mai mare e necazul, cu atât mai aproape și ajutorul! Iar eu l-am găsit mereu! Așa că în clipa de față plutesc iar la suprafață, cu totul credincios crucii, după cum vrea Dumnezeu, încă o vreme! Căci pe drumul de întoarcere nu se face reducere, chiar dacă merg cu clasa întâi!

– Dar Leo...

– Liniștești-vă, copii! N-o să merg cu clasa întâi: mă bucură doar să mă gândesc o clipă că ar fi posibil! Totul e doar fantezie, vis! Dar *asta* înseamnă ceva serios: vreau să știu cât trebuie să las aici din averea mea; orice sumă îmi convine și nu vreau rambursare, nici dobânzi. Mai curând doresc să mă bucur din plin de situația asta și o dată să-l întrec pe Wendelin! Dar voi nu spuneți nimic, nici tu, mamă!

– Ei, o iau ca pe un fapt consumat, Leo! Iar acum du-te în camera din față și ia-o și pe Manon cu tine, ca să-ți fie de ajutor la împachetat. Și nu pierdeți prea mult timp cu asta; de pe-acum știu că o să stați la taifas și s-ar putea să n-ajungeți la nici un sfârșit. Acum, noapte bună, și să ne luăm numaidecât rămas bun! Să nu vii mâine dimineată la patul meu, iar lui Wendelin du-i salutări de la mine, a fost drăguț din partea lui că ți-a înlesnit ție călătoria! Doar el e cel mai bun din familie, cu totul altfel...

– Decât Leo...

– Da, cu totul altfel! Dar rămâi așa cum ești! Așa sunt mamele bătrâne; pierde-vară le sunt întotdeauna cei mai dragi, când pe deasupra mai sunt și inimoși! Și așa ești și tu! Nu ești bun de nimic, dar ești un tip simpatic! Acum, noapte bună, băiatul meu!

¹ Din poezia *Calătorie pe Rin* de Ernst Moritz Arndt (1769–1860).

El o mângâie și-i dădu un sărut, apoi plecă împreună cu sora cea mai mică, care era confidenta lui, ca să aranjeze totul pentru plecarea de dimineată.

După ce isprăviră cu împachetatul, Manon îl luă pe Leo de mână și-i spuse:

– Stai aici, în colț, pe sofa, să mai vorbesc cu tine.

– Brr! Asta sună prea serios! S-a întâmplat ceva?

– Da, s-a întâmplat! Desigur, în ochii tăi! Iar acum, ascultă-mă cu atenție! Sunt oarecum îngrijorată că faci pași greșiți din pricina veșnicilor tale datorii. Și încă la Thorn! Te rog, nu te grăbi! Ai făcut recent unele aluzii, mai întâi în scrisori, iar acum și aici, chiar și în seara asta pe drumul către casă. Știi că în această chestiune delicată nu gândesc ca Therese; ea îi consideră pe Poggenpuhl ca pe niște stâlpi ai societății, ca pe o coloană de stat, ceea ce, desigur, e ridicol; în ceea ce te privește însă, dimpotrivă, ai înclinația să ții prea puțin la numele nostru vechi, sau ceea ce e totuna, la *faima* numelui nostru vechi. Faima și numele înseamnă însă mult.

– Recunosc, Manon; dar cine *n-are* un nume în zilele noastre? Și din ce nu *se face* un nume! Pears Soap, Blookers Cacao¹, extract de malt, marca Johann Hoff. Cavalerismul și epoca eroică au rămas departe în urmă. Ia-l ca exemplu pe mareșalul Niel²! A cucerit, mi se pare, Sevastopolul și era considerat, dacă nu mă înșel, iartă-mi calamburul ieftin, un geniu în materie de „geniu”; în tot cazul, o celebritate militară! Și cu toate acestea, dacă nu s-ar numi trandafirul cu numele lui, nimeni n-ar mai ști că a existat vreodată! Să-l lăsăm, totuși, pe Niel; ce ne privește, la urma urmei, Niel pe noi?

¹ Săpun, marca Pear, cacao Blooker (engl.).

² E vorba de mareșalul Adolphe Niel (1802–1869), comandant suprem al unităților franceze („trupe de geniu”), care a avut o contribuție hotărâtoare la cucerirea Sevastopolului în timpul războiului Crimeii.

Să luăm mai bine ceva care ne e mult, mult mai aproape, să luăm de exemplu, vestitul nume Hildebrand¹. Există, mi se pare, trei pictori renumiți cu acest nume, de altminteri, cel de-al treilea a fost și sculptor, n-are importanță. Dar când auzi vorbindu-se undeva de Hildebrand, ce-i drept, de Crăciun, nici un om nu se gândește la tablouri și busturi, ci doar la pachetele de culoare albastru închis cu turtă dulce, legate cu sfoară de jur împrejur. Și-ți spun, Manon, că țin tot așa de mult ca și tine, și aproape ca și Therese, la mândria de a fi un Poggenpuhl; dacă trebuie să aflu mulțumire în asta, atunci, la numele de Poggenpuhl, care, cu tot renumele, e, din păcate, un număr cu o singură cifră, am nevoie de cel puțin încă patru zerouri! De fapt, chiar de cinci!

– N-am nimic împotriva, Leo, să gândești așa; ba chiar dimpotrivă! În privința asta nu sunt deloc înfricoșată. Admit că trebuie să gândești așa! Dar mă tem că nu socotești bine! Aici e Bartenstein, aici e Flora... Ei, asta ar fi ceva! Flora Bartenstein e o fată deșteaptă și frumoasă și pe deasupra prietena mea! Cu siguranță, e destul de bogată! Deci, să vorbim despre asta! Însă la Thorn, despre care scrii și vorbești mereu... firește, așa de neclar și doar în aluzii! Te rog, Leo, ce se petrece acolo? La Thorn...! Cum o cheamă, de fapt?

– Esther.

– Ei, merge! Multe englezoaice au numele ăsta. Dar numele tatălui?

– Blumenthal.

– Desigur, asta-i mai rău! Dar la urma urmei ar putea să meargă, fiindcă e un nume obișnuit în ambele părți, folosit, să

¹ Sunt cunoscuți pictorii Theodor Hildebrandt (1804–1874), Eduard Hildebrandt (1818–1864), Ernst Hildebrand (1833–1924) și sculptorul Adolf Hildebrand (1847–1921). Theodor Hildebrandt a fost și proprietarul unei fabrici de ciocolată și turtă dulce din Berlin.

zicem, *à deux mains*¹, iar dacă vei fi ofițer de stat major (din păcate ești încă departe) și se va spune la Curte, pe care, totuși, o vei frecventa: „doamna maior sau doamna colonel von Poggenpuhl este o Blumenthal“, atunci oricine o s-o considere nepoata mareșalului²! Un Poggenpuhl, care se căsătorește cu o Blumenthal, oricât avantaj ar avea în cele din urmă de pe urma numelui vechi, mișcă numai decât aripa dreaptă a posibilităților.

– Bravo, Manon! Deci temerile tale dispar!

– Nu însă în întregime; nu pot să consimt la așa de mult! Mă străduiesc doar să scot din Esther și Blumenthal tot ce se poate! În afară de asta, îți înțeleg situația, îți împărtășesc sila și mă bucur că vrei să scapi de ea. Dar dacă poți fi cineva, atunci rămâi la țară³ și întreține-te cinstit; n-ai dreptul să rămâi la Vistula, la Esther; așa cum e, n-o poate ajunge pe Flora! De altfel, întreaga familie Bar-tenstein – sunt trei frați, doi în Vossstrasse – se bucură de un prestigiu deosebit; cel a cărui casă o frecventez este un om de onoare, între altele și umorist, și sunt sigură că la primul prilej va fi înno-bilat! În ochii mei asta n-are importanță, da, aproape mă deranjează, căci urăsc orice jumătate de măsură, ceea ce până la urmă e totuna! Dar în fața lumii...

– O să mă gândesc, Manon. Deocamdată găsesc că-i un lucru încântător, ca și cum ai avea dreptul să alegi, cel puțin să-mi închipui că pot! Desigur, o vreme prefer să rămân cel care sunt; în capul mesei stă totuși un holtei! Numai „văduvl“, cu privirea lui înspre trecut și viitor, se află poate mai sus! Dar asta nu se poate

¹ Dublu (dr.).

² E vorba de generalul prusian Leonhard, conte von Blumenthal (1810–1900), din 1888 feldmareșal.

³ Parafrază după psalmul 36, 3 (al lui David): „Nădăjduiește în Domnul și fă bunătate și locuiește pământul și hrănește-te cu bogăția lui.“

obține de îndată! Iar acum, rămâi cu bine! Mama o să se mire că am stat iar atâta împreună.

Cu aceste cuvinte se despărțiră.

Manon se duse însă încă o dată la patul maică-si, ca să vadă dacă doarme.

– Ai plâns, mamă!

– Da, fetițo! Însă lacrimi care îmi fac bine!

CAPITOLUL AL NOUĂLEA

Manon se sculă de dimineață, ca să-și ajute fratele la plecare, celelalte două surori se mărginiră numai, când Leo trecu pe coridor, să-i întindă brațul prin crăpătura ușii.

– Doar vă cunosc, spuse Leo, brațul gros e al lui Sophie!

Diagnosticul pus de el era exact, dar pentru Therese jignitor, astfel că momentul despărțirii îi lăsă un gust secundar de indispoziție. Friederike, care se sculase, firește, de mult, duse cufărul până la prima stație de trăsură, iar după ce Leo își alese locul și se așeză, strigându-i vizitiului „la gara din Friedrichsstrasse“, îi îndesă lui Friederike ceva în mână, încât aceasta – deși avusese puține ocazii în familia Poggenpuhl să-și formeze aptitudinea de a aprecia bacșișul oferit în semiîntuneric – recunoscă numaidecât un taler prusian adevărat. Spaima i-a fost aproape mai mare decât bucuria.

– Doamne, domnișorule...

– Ei, Friederike, zilele nu sunt la fel, iar dacă ar fi după mine...

– Nu, nu...

– ... Iar dacă ar fi după mine, aș lua de îndată coaja scobită a brânzei de Edam, care mai există încă, și ți-aș umple-o doar cu monezi de aur! Ei, acum cu Dumnezeu înainte!

Îi dădu apoi mâna, iar trăsura se puse brusc în mișcare, după care se domoli numaidecât.

Pe când se întorcea acasă de la colțul străzii Potsdamer, lui Friederike îi trecură prin minte tot felul de gânduri. „Cum te poate înduioșa cineva!“ își spuse. „Și când mă gândesc la oamenii bogați la care am fost angajată mai înainte, nu găsești un om! Pe lângă acești Poggenpuhl! Sunt chiar săraci, iar uneori mă jenez când sunt nevoită să spun: «Stimată doamnă, cârpa de șters pe jos nu mai merge!» Însă au cu toții ceva deosebit, chiar și Therese; face ea nițel pe grozava, dar asta nu-i chiar așa de rău! Iar Leochen! Un pierde-vară și un palavragiu, căci are dreptate biata bătrână, își are el cuiul lui, cum și-l au cu toții, doar doamna nu... ei, ea se chinuiește prea mult, dar o să treacă... Și rămâne tot om și în asta sunt cu toții la fel! Sunt bucuroasă că am o asemenea slujbă; până la urmă tot te sature cu ceva, iar când sunt la strâmtoare, atunci gustă doar; însă mie asta nu-mi place; când vezi că unul se vâra până-n gât și nu se duce la fund! Ei, ei, bani iubiți... Însă un taler! De unde l-o fi căpătat? O fi băgat, ca de obicei, unchiul mâna în buzunar!“

Când Friederike ajunsese din nou sus, le găsi pe fetele mai mari la cafea, iar pe Manon îngenunchează în fața sobei, ca să facă focul. Când în cele din urmă se aprinse, veni și mama și se așeză ca de obicei pe sofa.

– A plecat cu bine?

– Da, mamă, spuse Manon, și o să-ți dau încă un sărut din partea lui, căci ai fi cea mai bună, dacă n-ai fi și tu o adevărată Poggenpuhl...

– Nu, nu sunt! Doamne, copii, dacă aș fi și eu, atunci chețuiala ar fi mai mare decât merită.

– Ei, lasă; merge și așa! Însă curaj! Mi-am pus în gând să vorbesc cu Flora, iar când o să vină unchiul odată...

- Da, ne-a mai ajutat o dată. Să nu ne închipuim însă că o să meargă mereu așa...

- Nu mereu, mamă; dar aproape mereu!

- Ei, și tu ești cam hahaleră, ca și frate-tău! Și cu tânărul Klessentin tot așa o fi fost! Încât o să vezi ce iese de aici! Acum se numește domnul Manfred. Dacă nu se întâmplă vreo minune, v-am mai spus-o, odată o să citim pe afiș la teatru: domnul Leo! Cum l-ați găsit pe tânărul Klessentin? Și cum s-a înțeles unchiul cu el și el cu unchiul? Trebuie să fi fost o adevărată încurcătură!

- Nu, mamă! spuse Sophie. De ce să fie? Să privim mereu cum e drept. Totuși fac parte din nobilime și sunt o Poggenpuhl și pictez farfurii și cești și dau lecții de pian și de canto. El joacă teatru. În fond, e același lucru!

- Nu chiar, Sophie! În public! Aici e-aici!

- Ei, ce înseamnă în public? Dacă la Bartenstein se dansează, iar eu dansez cele trei dansuri ale mele, fiindcă aș fi nepoliticoasă să spun „nu“, asta-i tot în public! Câtă vreme suntem în afara odăii noastre, suntem în public și ne jucăm rolul.

- Bine, bine, Sophie! Aș vrea să cred că ai dreptate. Dar tânărul Klessentin? De fapt, ce joacă? N-am citit nimic despre el până acum.

- A jucat doar roluri mici și ne-a și înșirat vreo câteva. Însă poate încredința pe oricine, a adăugat el numaidecât, că nu face nici o deosebire între rolurile mici, pe care le primește câteodată, și cele mari. Și tot ce spunea, suna așa de nostim, și era mulțumit și bine dispus, că unchiul Eberhard a fost cu totul captivat și l-a felicitat.

- Cred. Bunul unchi e un om de suflet și nu poate suferi înfumurarea și ifosele, iar când cineva spune: „Țin la lucrurile simple“, i-a câștigat inima de îndată. Nu-i place când oamenii fac pe grozavii, ca și cum n-ar putea trăi fără tapet de atlas. E lipsit de pretenții în ceea ce privește persoana lui și se mulțumește cu orice

și de aceea vreau să-l rog să se mulțumească astăzi la prânz cu noi. Căci mă gândesc că o să vină încoace. Ce-i putem oferi? E săptămâna ta, Sophie; la ce te gândești?

– Păi, mă gândesc la supă de bere blondă cu făină de sago, care i-a plăcut așa de mult data trecută. Mai avem puțină mâncare de sfeclă de Teltow și am putea tăia din pieptul de gâscă afumată.

– Nu merge! spuse Therese. Pieptul e de la Adamsdorf, de la mătușa.

– N-are importanță! Pieptul de gâscă nu se poate deosebi! Iar dacă bagă de seamă, în fond e o mică atenție. Iar ca al treilea fel mă gândesc la bezele cu frișcă de la cofetarul Eschke. La sfârșit pâine cu unt și brânză.

Mama, care privea totul doar ca o acțiune simbolică, știind prea bine că unchiul dejunase dinainte, fu mulțumită de meniu și pretinse doar ca fetele, care mai aveau încă vizite de făcut după Anul Nou, să se înapoieze cel mai târziu la ora două, căci altminteri ar fi prea târziu. Până atunci o să-l rețină ea pe unchiul.

După ce se aranjează toate în felul acesta, se duseră în odaia din fund, ca să se gătească pentru vizitele lor.

Cele trei surori părăsiră în același timp locuința, ca să ia tramvaiul cu cai de la Grădina Botanică, al cărui „tarif zonal” îl cunoșteau foarte exact. Bătrâna doamnă maior, după ce zburaseră cu toatele, merse la rândul ei la „reconstituire”, și abia isprăvisese, când de afară din coridor auzi vorbindu-se cam tare, însă calm, încât nu-i rămase nici o îndoială că sosise generalul.

– Bună dimineața, Albertine! Iartă-mă că vin cam devreme, dar după câte văd, nu-i chiar devreme! Strălucești toată, ești în *full dress*¹, dacă mă pot exprima astfel despre o doamnă; *full dress* e de

¹ Mare ținută (engl.).

fapt ceva bărbătesc și înseamnă, mi se pare, un individ în frac ori un filfizon! Mai înainte se spunea filfizon.

– Ah, Eberhard, tu ai intenții bune și mereu câte un cuvânt prietenos și observi numaidecât că mi-am pus o panglică nouă la boneta mea de lux! Dar am trecut de mult de vremea jocului și a dansului!

– N-ai trecut, Albertine! Întotdeauna ai fost o femeie dichisită! Și n-ai încă nici șazecei! Și chiar de-ai avea! Anii nu înseamnă nimic! Uită-te la mine: de-abia a trecut pe lângă mine un batalion din regimentul vostru de cale ferată – spun „al vostru“, fiindcă se află pe strada voastră – și-ți pot spune că de la primele bătaii de tobă m-a și străbătut deodată un fior prin toate membrele și m-am simțit ca și cum bătrânele mele oase ar fi devenit din nou tinere și elastice. Mereu ai jocul în mână și ești tânăr, câtă vreme vrei să fii așa! Dar tu te închizi prea mult, încât o să ajungi la antichități, la Muzeul Egiptean, nici n-ai să știi cum! Vezi, de pildă ieri! De ce n-ai mers și tu cu noi?

– Dragă Eberhard, teatrul nu mai e de mine!

– Greșit, greșit! Așa crede fiecare. Doar când ești în foc, regăsești vechile plăceri! Ți-o spun eu, Albertine, dacă l-ai fi văzut ieri pe acest Dietrich von Quitzow, studiu după Bismarck, însă un Bismarck orfan! Sprâncene ca la peria de ghetă! Or fi existând oameni din ăștia! Iar fratele lui părea și mai teribil, fiindcă avea doar un singur ochi! Polyphem! Nu se numește Polyphem?

– Cred că da, Eberhard! Parcă există unul cu numele ăsta!

– Apoi, după teatru! La restaurant! Ei, ți-or fi povestit copiii și despre acel domn Manfred, acel Klessentin! Un tânăr încântător, îndrăzneț, reconfortant, cu umor! Ah, Albertine, uneori mi se pare că totul e doar prejudecată! Ei, n-avem voie să renunțăm; dar când unora le merge bine în privința asta, la drept vorbind n-am nimic de spus împotriva. E bine să fii nobil, și Klessentin e bine, și

domnul Manfred e bine! De altfel, totul e bine, căci în fond oricine e actor!

– Ah, eu nu, Eberhard!

– Nu, tu nu, Albertine! Ție ți-a trecut timpul. Dar eu, eu sunt unul! Uite, îl joc pe omul de treabă și o dată nu-mi permit să spun că actoria nu se potrivește unui general! Dar mai există și alții care au jucat comedie, regi și împărați! Nero juca și cânta și a dat foc Romei. Acum avem panoramă, cincizeci de pfenigi intrarea. Gândește-te ce ieftin a devenit totul! Acum zece ani, după câte îmi amintesc, era expus aici un tablou mare, „Torțele lui Nero”¹. Pe atunci mai eram încă în serviciu și mai am în fața ochilor pânza aceea mare. Poate ai văzut-o și tu!

– Nu, Eberhard, n-am văzut-o niciodată. Mereu trebuia să-mi refuz astfel de lucruri! Doar știi de ce!

– Nu vorbi de „refuz”! Nu pot suferi cuvântul, nu trebuie să-ți refuzi nimic, iar cine nu vrea, nici n-are nevoie! Ei, vezi, era un tablou mare cât o pânză de corabie de la vreunul din șlepurile de pe Spree ori poate chiar mai mare, iar în partea dreaptă se afla ceea ce erudiții au numit „torțele lui Nero”, vreo câteva ardeau, iar altele abia fuseseră aprinse. Și ce crezi tu, Albertine, că erau torțele acelea? Erau creștini, creștini înfășurați în cârpe îmbibate cu catran, și priveau ca niște mumii sau ca niște sugari mari înfășați, iar acel Nero, organizatorul întregii grozăvii, stătea întru totul liniștit într-un car de aur tras de doi lei aurii, iar cel de-al treilea stătea lângă el și Nero îi scărpinga ușor coama, de parcă ar fi fost un pudel. Și vezi, același Nero, care-și îngăduia asta, el, care stăpânea întreaga lume până aici, cred, în ținutul Berlinului nostru, cânta și juca și el, ca și acest domn von Klessentin, încât mă întreb atunci:

¹ Tablou mult apreciat (1876) al pictorului polonez Henryk Siemiradzki (1843–1902), reprezentând arderea martirilor creștini de către Nero.

„De ce să nu joace și tânărul?” Dacă un împărat își permite, atunci de ce să nu joace și Klessentin? Un tânăr fără cusur, care n-o să aprindă niciodată vreo tortă, în nici un caz una ca aceea!

Doamna maior îi atinse mâna cumnatului, spunând:

– Ești mereu același, Eberhard! Și Leo o să fie la fel! Fratele tău Alfred era întotdeauna serios, prea mult poate, fapt care se datora și împrejurărilor...

– Nu-mi vorbi de împrejurări, Albertine! Nu vreau să aud de împrejurări...

– Ciudat cum copiii au moștenit mai mult din caracterul liniei colaterale! Aș fi vrut ca evoluția lui, mă refer la Leo, să fi fost la fel de norocoasă ca a ta...

– Nu vorbi de noroc, Albertine! Nu-mi place să aud despre așa ceva! Să nu te încrezi decât în tine însuși! Dar nu, nu, nu asta am vrut să spun... Doar vorbești de noroc... E absolut corect... am avut noroc! Chiar și în serviciu! Bineînțeles, mi-am făcut întotdeauna datoria, și până la urmă nici un Moltke¹... Slavă Domnului, de altminteri, că sunt puțini din ăștia, de obicei se mănâncă între ei, iar dacă se va găsi soluția, n-o să mai avem nici unul... Unul singur e întotdeauna cel mai bine, nu mai există concurență și nici invidie! Dar să-i lăsăm acum pe Klessentin și pe Nero și pe Moltke și să vedem alt tablou. Unde sunt fetele?

– Și-au luat zborul! M-am angajat eu să le scuz față de unchiul lor cel bun. Aveau vizite amânate, nu mai era timp de pierdut. Dar ai să le vezi! Cred că rămâi la masă, la bunătățile pe care le avem!

– A, a, a! Nu pot refuza. La bunătățile pe care le avem! Ce înseamnă asta? O farfurie cu supă...

– Sophie vorbea de supă de bere blondă cu sago...

¹ Helmuth von Moltke (1800–1891), șeful Statului Major al armatei prusiene.

– Excelent! cu asta aproape că-mi răstorn planurile! Însă am tot felul de lucruri de făcut și misiuni de îndeplinit. De fapt, fleacuri; cel mai mult mă preocupă o carte poștală. Însă o vrea nevastă-mea! Iar dorința unei femei e poruncă, de obicei e războiul în care noi, militarii, suntem învinși; cu cât te avânți mai impetuos, cu atât e mai mare înfrângerea! Deci, trebuie să plec. Și oricât de bucuros aș fi fost să le mai văd o dată pe fete, îmi convine că nu sunt aici! Aș vrea să iau cu mine la Adamsdorf pe una din ele, nevastă-mea și-a exprimat dorința, însă rămâne întrebarea, presupunând, firește, că te-nvoiești, pe care din ele?

– Și crezi că putem răspunde mai bine la întrebare între noi?

– Da, Albertine.

– Păi, mă gândesc la Therese! Ea a mai fost acum două veri împreună cu soția ta la Pymont și o cunoaște mai bine și s-a obișnuit oarecum cu ea.

– Întocmai! Totuși, aș vrea să-ți propun un schimb. Therese e o fată admirabilă și o doamnă. Însă are ceva în plus decât îi place nevastă-mi la o doamnă! Nevastă-mea, burgheză ca și tine, are obiceiuri și păreri simple, cu care eu sunt de acord. Întru totul! Însă Therese – o să mă ierți că-ți spun – are o înclinație destul de pronunțată de-a se juca de-a Poggenpuhl! N-am nimic împotrivă și pe mine personal nu mă deranjează. Însă nevastă-mea găsește lucrul acesta cam exagerat, iar în privința asta am avut unele discuții cu ea pe vremea aceea.

– Înțeleg, Eberhard! Soția ta are dreptate. Iar eu sunt de acord cu ea! Ea are un caracter ferm și ia totul în serios cu părerile ei despre nobilime și despre datoria nobililor. Dar e foarte greu când te afli în situația...

– Nu, nu, nu...

– ... Când trăiești ca noi pe picioare atât de modeste! Apoi asta generează deosebiri de opinii și neplăceri. Dar dacă nu Therese, atunci cine? De Manon nu m-aș despărți bucuroasă!

– Nici să nu te desparți, Albertine! Manon e mezina și trebuie să rămâi cu ea. Nevastă-mea s-a decis, repet, cu învoirea ta, pentru Sophie. I-a plăcut foarte mult, când a văzut-o aici, i-au plăcut și scrisorile ei, chiar și acelea pe care i le-a scris lui Therese. Totul e așa de cumpănit la ea! Iar nevastă-mea are o preferință pentru înțelepciune și nu suferă palavrele și vorbăria și lucrurile scrobite! În principiu e împotriva escrocheriilor.

– Slavă Domnului, Sophie n-are nimic din toate astea! Viața ei a fost întotdeauna munca și ea strânge de fapt laolaltă ceea ce de obicei s-a făcut țăndări!

– Nu! Nu! Nimic nu trebuie să se facă țăndări! Așadar, Sophie! Nevastă-mea, va să zică, își dorește tot felul de lucruri noi și blazoane noi pe farfurii, ceea ce la început pe mine m-a surprins, la drept vorbind, extraordinar! Mi-a dat și lămuriri în privința asta. „Acum sunt, mi-a spus ea de curând, o Poggenpuhl și nu se cuvine ca toate lucrurile să poarte blazonul Leysewitz; cred că lumea comentează și trebuie să evităm. Sophie pictează așa de bine; o să ne picteze blazonul Poggenpuhl; o să se bucure și o să fie fericită să-și folosească talentele în serviciul familiei. Și, apoi, e așa de muzicală! De aceea, o să mă bucur s-o ascult în ceasurile amurgului cântând un lied de Schubert, iar casa noastră tăcută o să se înviioreze și am putea invita musafiri.“

– Când crezi că o să călătorească?

– Chiar astăzi, împreună cu mine! Să fie cu cufărul la trei la hotelul meu! Preferabil singură! Despărțirile stânenesc, săruturile sunt ridicole! La patru pleacă trenul, iar la unsprezece suntem la Adamsdorf.

Apoi se ridică și-și luă rămas bun, transmițând salutări lui Therese și Manon.

CAPITOLUL AL ZECELEA

Sophie von Poggenpuhl către doamna von Poggenpuhl

Adamsdorf, 6 ianuarie

Dragă mamă !

Aseară, îndată după unsprezece am sosit cu bine aici. Pe drumul de la Hirschberg încoace m-a încântat călătoria cu trăsura deschisă, deși cerul era înnorat, iar munților, pe care mă bucur atât de mult să-i văd, nu li se zărea silueta. În sate mai era încă viață, iar fabrica lui Erdmannsdorfer, în care se lucrează și noaptea, licărea în ceața care se răspândise. Părea medieval-romantică, de parcă înăuntru ar fi locuit o familie străveche de piaști¹. Aici, la Adamsdorf – doar în depărtare mai lătra vreun câine și un altul îi răspundea –, totul era tăcut și liniște era și pe esplanada din fața castelului. O clipă m-am speriat; dar cum m-au părăsit toate aceste gânduri, când am intrat în salon și am fost atât de amabil întâmpinată de mătușa! O femeie admirabilă! N-o înțeleg pe Therese, care n-a fost niciodată prea dreaptă cu ea. Poate voi avea și eu dificultăți, dar nu-mi vine să cred. De ți-ar fi fost dat și ție, mămico, să te bucuri așa de lucruri! Mă refer la salon. Da, salonul

¹ Cea mai veche dinastie poloneză, care, prin liniile ei colaterale, a stăpânit până în 1675 ducatul silezian.

în care am intrat e mai mult o sală. Proprietarul de mai înainte de la Adamsdorf, care în vremurile de odinioară era mănăstire benedictină, a preluat în construcția nouă multe din vechile clădiri ale mănăstirii, iar sala era mai înainte refectoriu; în încăpere se mai află încă trei coloane gotice, iar în cămin mocnește focul, ale cărui lumini pâlپătoare se joacă din când în când pe tavanul boltit. În afara mătușii, mai există aici doar o pisică, un animal minunat, care s-a învățat în jurul meu, sărindu-mi apoi în poală. M-am speriat, însă mătușa m-a liniștit, spunându-mi că este o declarație de dragoste, pe care Bob (e motan!) n-o face de obicei. E neîncrezător și gelos. Fiindcă eram înghețați, unchiul ceru un punct de ouă, preparat din vin unguesc și gălbenuș. Mi-a plăcut foarte mult. Și, lucrul cel mai important, am dormit minunat, iar când m-am trezit, la timpul potrivit, și am ridicat jaluzelele, în fața mea se aflau munții, complet acoperiți de zăpadă, într-un șir lung. O să facem în zilele următoare o plimbare la Heinrichsbaude și apoi vom merge din nou pe vale într-o sanie de corn. O să fie minunat, dar mă sperie puțin! Ție numai bine! Salutări și sărutări tuturor și (dacă vă scriu) fraților de la Thorn. Cu dragoste sinceră,

A ta, Sophie

Castelul Adamsdorf, 16 ianuarie

Dragă mamă!

Acum m-am obișnuit întru totul aici. Mătușa rămâne aceeași în bunătatea ei față de mine; cât despre unchiul, nu e cazul să-ți dau asigurări, și chiar Bob își păstrează atașamentul! În privința asta, el merge nițel prea departe, căci manifestările lui de afecțiune au

mereu ceva dintr-un atac prin surprindere. Câteodată se aruncă asupra mea, după firea lui de tigru. Plimbarea la Heinrichsbaude a fost amânată. O să așteptăm să cadă zăpadă proaspătă, căci cu cât stratul de zăpadă e mai gros, cu atât plimbarea pe vale e mai frumoasă și mai lipsită de pericol; sania zboară peste blocurile stâncoase, care parcă ar fi niște mușuroaie de cârțiță. Viața noastră aici e destul de liniștită, cu vizite puține, iar în afara predicatorului nostru din Adamsdorf, care intervine când și când, vin mai mult predicatori din împrejurimi, precum și un colonel bătrân de la oraș; de asemenea, un consilier juridic cu soția lui. Vizitele acestea mă bucură întotdeauna foarte mult, dar și fără ele am conversație din belșug, căci mătușa povestește bucurioasă despre viața ei, de preferință despre zilele din copilărie, petrecute în sărăcie. Între altele, avem aici și o galerie de tablouri, al cărei stoc de bază se compune din diferite portrete de pe vremea mănăstirii: portrete de sfinți (nu multe), la care se asociază și portretul starețului și cel al priorului și chiar al primatului de la Breslau¹; între acestea tot felul de lucruri specific prusiene: Friedrich cel Mare (de trei ori), prințul Heinrich², generalul Tauentzien³, iar la urmă o duzină de portrete ale unor persoane din familia primului soț al mătușii. În exclusivitate din neamul Leysewitz. Nici un Poggenpuhl; nici măcar portretul unchiului. Acum câteva zile am prins ocazia să-i atrag cu delicatețe atenția asupra acestui lucru, dar el mi-a replicat râzând:

¹ E vorba de cardinalul Georg Kopp (1837–1914), numit în 1887 primat de Breslau, cunoscut în timpul „luptei culturale“ ca mijlocitor între Bismarck și biserica catolică.

² Frate al lui Friedrich al II-lea, prințul Heinrich von Preussen (1726–1803), comandant de oaste în războiul de șapte ani și conducător al opoziției nobililor împotriva fratelui său.

³ Friedrich Bogislav von Tauentzien (1710–1791), general prusian și guvernator de Breslau.

„Da, Fiechen (aşa îmi spune el întotdeauna), clanul Poggenpuhl lipseşte de tot, ceea ce e foarte bine; aici domneşte o harababură groaznică şi dacă s-ar mai adăuga şi cel de la Hochkirch ori cel din regimentul Sohr, atunci confuzia ar fi desăvârşită!“ Bunul unchi are atâta *bon sens*⁴, încât pornirea de a-i strânge aici pe membrii propriei lui familii şi de a-i vedea la rivalitate cu nobilimea veche sileziană îi e complet străină! De asta se leagă şi faptul că problema blazoanelor de pe farfurii stă deocamdată pe loc. Unchiul Eberhard a fost de la început împotriva, dar a cedat în cele din urmă, n-aş putea spune bucuros, dar totuşi nu după lupte îndelungate! Dar toate astea s-au schimbat. Acum mă aşteaptă neapărat o cu totul altă misiune, care mă face deopotrivă mândră şi fericită. În ce constă, vă voi scrie data viitoare. Dacă vă sosesc scrisori de la Wendelin şi Leo, trimiteţi-mi-le şi mie, mai întâi, desigur, pentru mine, apoi şi pentru unchiul, care se interesează absolut sincer de amândoi şi aşteaptă de la fiecare ceva, desigur de la Wendelin, dar şi de la Leo. Leo, spunea el chiar azi, e un copil norocos, iar lucrul cel mai bun de care poţi avea parte este întotdeauna norocul. Mătuşa a devenit foarte serioasă, combătându-l, dar s-a liniştit când el, prevenitor şi cu o mişcare cavaleriească a mâinii, a spus: „Te-am meritat ori a fost un noroc?“ Ea l-a sărutat, fapt care m-a liniştit şi pe mine, căci nu era un sărut siropos, pe care nu-mi place să-l văd la oamenii în vârstă, ci doar afecţiune adevărată şi recunoştinţă! Şi pe bună dreptate! Căci pe cât de fericit l-a făcut *pe el* această căsătorie, tot aşa de fericită a făcut-o şi *pe ea*! – Din toate acestea vezi cât de fericită sunt aici, dar uneori mi-e dor de tine şi aş vrea să-ţi mângâi mâinile! Nu te nelinişti prea mult! Totul o să fie bine! Asta îţi transmite unchiul anume prin mine. Azi mi-a spus că pe blazon există o deviză care sună aşa: „Îngrijeşte-te, dar nu prea mult, căci

¹ Bun simţ (fr.).

va fi cum vrea Domnul.“ Iar tu păcătuiești față de această deviză mai mult, ca și cum ar fi drept. De altminteri, cum probabil îți închipui, n-am fost de acord, dimpotrivă, i-am zis: „Doar cel care suportă durerea, știe cât îl doare.“ Atunci m-a sărutat. E un om admirabil și n-am putut descoperi cine-i mai bun, el sau ea. Acum, însă, rămâi cu bine.

A ta, Sophie

Castelul Adamsdorf, 19 ianuarie

Astăzi, dragă mamă, doar o carte poștală. Alaltăieri a nins; zăpada stă în jurul castelului ca un zid. De dimineață era însă un cer albastru și limpede, un ger blând, o vreme dumnezeiască! Zilele următoare am vrea să mergem pe jos și cu trăsura până în vârful muntelui, iar apoi pe vale cu sania de corn. Vor să ia parte pastorul și un practicant în drept. Mă bucur nespus de mult! Tuturor numai bine!

A ta, Sophie

Heinrichsbaude, 22 ianuarie

Din nou doar o carte poștală. De data asta cu poză (Heinrichsbaude). Suntem aici sus și vom rămâne cel puțin până mâine, *trebuie* să rămânem. Și pentru asta eu sunt vinovată! Am greșit drumul bun, de îndată ce am urcat în sanie și a început coborâșul, și aș fi căzut fără scăpare în crater – care, pentru că dedesubt e apă, se numește „iazul cel mic“ –, dacă o sanie ce mergea în direcția bună,

zărindu-mă, n-ar fi venit intenționat spre sania mea de corn. În ciocnire, norocoasă, trebuie s-o recunosc, căci m-a salvat, am fost zvârlită jos și pentru că n-am mai putut merge, fiindcă eram ușor rănită, a trebuit să ne întoarcem aici. Am așteptat câteva ceasuri, medicul de la Krummhübel. Țsta-i următorul sat mai m.a.e.. Nu vă speriați! N-o să mă mai angajez în plimbări cu sania de corn. Salvatorul meu a fost un tânăr practicant în drept (nobil), de pe-acum însă logodit. Ca întotdeauna,

A ta, Sophie

Castelul Adamsdorf, 25 ianuarie

Cele două telegrame ale bunului unchi te vor fi liniștit asupra stării sănătății mele. Nu mai e vorba de nici un pericol; fractură de coapsă; în patru, cel mult șase săptămâni, o să pot din nou dansa. Doctorul e excelent și foarte modest; fiul unui țesător de prin împrejurimi (însemnare pentru Therese). Salvarea mea, după cum mi se pare, ți-am mai scris, o datorez în exclusivitate practicantului; bineînțeles, e locotenent în rezervă și dorește, în cazul izbucnirii războiului, să rămână aici. Faptele îi sunt potrivnice, cum afirmă zâmbind consilierul juridic, superiorul lui. Întrucât trebuie să zac liniștită atâtea săptămâni, mi-ar veni greu, dacă doctorul nu mi-ar permite mișcarea liberă a brațelor. Mătușa a pus să mi se pregătească de îndată un stelaj, ca să pot scrie și desena fără oboseală. Mă folosesc din plin de el și fac schițe după schițe. Acum a venit vremea, buna mea bătrână, să-ți povestesc despre noul meu plan, la care ți-am făcut unele mici aluzii acum câteva săptămâni. după sosirea mea aici. În loc să pictez blazoane pe farfurii, auzi și miră-te, mi s-a încredințat anume pictarea bisericii noastre protestante

(satul are, ca aproape pretutindeni aici, și una catolică); în toate spațiile adânci, care înconjoară galeria bisericii, vor fi așezate tablouri biblice pictate pe lemn, fiecare de dimensiunea unei mese de joc îndoite. O indicație, desigur, cam ciudată, ca proporție și dimensiuni, dacă mă gândesc că e vorba de o biserică! Desigur, n-o să fie ceva măreț, după toate regulile artei, dar nici prost, iar ceea ce mă bucură cel mai tare e faptul că voi încerca să rezolv misiunea într-un mod cu totul nou. Deci: „Iosif în Egipt“, „Judita și Olofern“, „Samson și Dalila“ – mă gândesc să las deoparte toate acestea și să tratez subiecte unde predomină peisagisticul. Strădaniile mele merg în primul rând în direcția căutării în Biblie a subiectelor cu peisaj potrivit, iar de cum le-am găsit, le și schițez din câteva trăsături, pe cât pot de bine în situația mea actuală.

După lungimea scrisorii mele, vezi, că în ciuda atâtor și atâtor lucruri, îmi merge destul de bine. Poate Manon o să conteste aceasta, referindu-se la faptul că cine scrie deocamdată scrisori cu mâna, n-are dreptul să tragă concluzii despre sănătatea piciorului! Dar asta-i greșit! Dacă cineva are degetul mare de la picior bolnav, într-adevăr bolnav, atunci poate la fel de puțin să scrie, ca și cum i-ar fi bolnav degetul mare de la mână!

Aș vrea să știu mai amănunțit cum vă merge. Să-mi scrie și Friederike; scrisorile servitoarelor sunt întotdeauna pline de farmec, cu totul altfel decât ale oamenilor culți. Cei culți scriu mai prost, deoarece sunt mai puțin firești; de multe ori. Inima rămâne totuși lucrul esențial. Nu-i așa, buna mea bătrână? Tu o știi cel mai bine. Iar Therese să-mi descrie serata de la Bronsart¹ și dacă au fost puse în scenă tablouri animate și care anume! Manon să-mi scrie

¹ E vorba de frații Paul Bronsart von Schllendorf (1832–1891), general prusian, ministru de război între 1883 și 1889, și de fratele său Walter (1833–1914), de asemenea ministru de război (1893–1896).

despre Bartenstein și despre bal și dacă a dansat și cu cine! Și ce toaletă a purtat! Manon se pricepe de minune să-și facă un costum de zână cu puțin tiul și o panglică cu trandafiri. Iar acum, rămâi cu bine! Mătușa vrea să mai adauge câteva rânduri (poate un raport asupra bolii). Ca întotdeauna a ta, care te iubește sincer,

Sophie

CAPITOLUL AL UNSPREZECELEA

În săptămânile în care s-a purtat această corespondență între Berlin și castelul Adamsdorf, a existat un schimb de scrisori și între Berlin și Thorn. Leo a început cu o carte poștală adresată lui Manon, pe care, după ce a scris-o, a introdus-o prevăzător într-un plic.

Thorn, 8 ianuarie

De trei zile din nou aici. Tot aici¹ se află și Copernic. În tot târgul miroase a pește gătit cu bere, ceea ce de altminteri nu-i corect, căci aici crapul se gătește cu turtă dulce și vin unguresc. În privința asta vă suntem superiori; desigur, e o prioritate cam abuzivă! – Wendelin m-a primit la gară, înspăimântător de amabil; dar și foarte îngăduitor. El exagerează; aer protector, în întregime de stat major! Și încă nici nu e acolo! O să ajungă, firește! N-o să lase statul să-i

¹ Orășelul Thorn este locul de naștere al lui Copernic (1473–1543), căruia i s-a ridicat un monument în 1853 de către sculptorul berlinic Christian Friedrich Tieck (1776–1851).

scape atâtea virtuți! Iartă-mi maliția, dar când te simți pierind așa de neînsemnat, nu-ți mai rămânne altceva decât infamia, ca să te aperi de tine și de ceilalți! Viermele se umilește. Îți scriu mâine din nou, poate chiar azi, dacă exercițiile cu recruții nu-mi vor lua tot suflul vieții. *Dobry, dobry*¹, iar între timp „nătărăule“! Mii de salutări

Al tău, Leo

Pe marginea cărții poștale mai era mângălit și un postscriptum:

Tocmai mi-a sosit o invitație în seara asta; cerc restrâns. Nu pot să-ți spun unde. De altminteri, am văzut-o pe Esther azi dimineață la fereastră – pompoasă, chiar pomposissima, ceea ce m-a neliniștit oarecum. Căci abia are 18. Unde or să ducă toate astea până la urmă?

Peste trei zile Manon îi răspunse.

Berlin, 12 ianuarie

Dragă Leo,

Mulțumiri pentru rândurile tale, care m-au bucurat sincer, fiindcă te regăsesc în întregime în ele. Cartea ta poștală, din fericire în plic, a venit în același timp cu o scrisoare de la Sophie. Așa că se vede bine deosebirea! Sophie, pot s-o susțin oricând, tot cu paleta în

¹ Bine, bine (pol.)

mână, mereu artistă, mereu plină de simțire și mereu recunoscătoare! Îndeosebi lucrul din urmă ție nu ți s-ar putea reproșa! Fratele tău mai mare (și cel mai bun) îți face curte, iar tu îl iei peste picior! Ei, în tot cazul asta nu-i ceva specific unui Poggenpuhl! Doar ei sunt plini de pietate! Cred că înclinația ta către zeflema și aroganță îți vine fără să te gândești, e o influență a mediului ori, totuna, o consecință a tonului pe care îl întâlnești în casa pompoasei Esther ori „pomposissima“, după cum scrii. Cunosc tonul acesta de la Bartenstein, deși ei nu iau parte la asta și ar fi jigniți, dacă l-ar afișa. Nici măcar Bartenstein nu l-ar putea împiedica, căci la întrunirile lor n-au niciodată jocul pe deplin în mână. Ca să spunem doar un singur lucru, rudele care se întâlnesc la ei în fiecare duminică par din două lumi: unchii uneia parcă ar fi de treizeci de ani la Londra ori la Paris, ai celeilalte de treizeci de ani la Schrimm. Și asta face deosebirea! Vorbesc de influența mediului. Acolo există; forța lui o resimt în mine însămi, iar când mă refer la Therese, influența mi se confirmă, ca o mărturie a exemplului. În orice caz, Therese știe, chiar dacă în unele privințe ar putea fi altfel, ce se cuvine, iar aceasta o datorează atmosferei din Willhelmstrasse, în jurul căreia trăiește acum. Nu știu pe ce stradă locuiește Esther (poate tot pe o Wilhelmstrasse), dar știu doar atât: că pe a noastră nu există nici o „pomposissima“! Mă opresc aici. Tocmai a sunat și din discuția de pe coridor, pe care o duce Friederike, am auzit că a venit Flora și a intrat la mama. Dorește să mă invite la ea. Despre subiectul de mai sus mai multe data viitoare. Viitorul tău, cu cât îmi devine mai clar, se învâрте în jurul întrebării: Esther ori Flora! Flora, slavă Domnului, e blondă, chiar șatenă! Rămâi cu bine! Cu veche dragoste,

A ta, Manon

Berlin, 15 ianuarie

„Dragă Leo!

N-ai așteptat deloc cea de-a doua scrisoare a mea, care trebuia s-o completeze pe cea dintâi, și mi-ai răspuns urgent. Asta-i foarte drăguț, dar din păcate și îngrijorător, iar dacă însăși rapiditatea replicii m-a făcut să-mi fac griji, cu atât mai mult accentele particulare ale scrisorii tale! N-o să mă sperii deci că invitația din seara de 8, despre care îmi scrii în cartea ta poștală, e fatală pentru tine! Știu că pentru tine tenul închis era mereu primejdios! Însă Esther! Ciudat că unele nume cuprind în ele o putere mistică, un fel de fluid spiritual, care acționează în continuare într-un mod enigmatic! Trezește-te, fii mai puternic decât Ahasverus¹ (mă refer la regele perșilor), care și el a fost învins de puterea Estherei! Abia am parcurs în grabă rândurile tale încă o dată și am avut din nou impresia că te-ai și angajat! Dacă-i așa, o știi foarte bine, n-o să se prăpădească lumea, dar cu cariera ta s-a isprăvit! Căci în provincie, și mai ales în provincia ta, sentimentul religios – ori, cum se spune mereu la Bartenstein, „confesional“ (ei aleg de preferință astfel de expresii ciudate, incomode) – are un caracter mult mai îndărătnic, iar convertirea este respinsă chiar de părinți. În cazul acesta nu-ți rămâne decât oficiul stării civile, o idee cumplită chiar și pentru mine, oricât de lămurită aș fi! Un astfel de pas te-ar exclude nu numai din armată, dar și, ceea ce înseamnă mai mult, din „societate“, iar de atunci înainte o să rătăcești prin lume străin, respins și fără pace! Am avea și noi atunci un *alt* Ahasverus²! Nu ne face una ca asta! Therese n-ar putea supraviețui!

A ta, Manon

¹ Numele regelui persan Xerxes în Vechiul Testament.

² După legendele creștine, evreul răătăcitor.

Berlin, 18 ianuarie

Dragă Leo!

Slavă Domnului! Acum totul o să fie bine! Nu-ți închipui cât de eliberată mă simt că a trecut de noi toți clipa aceasta și nu mai puțin de tine! Râzi de îngrijorarea mea, mă tachinezi și îmi pui întrebarea, în cazul în care s-ar fi întâmplat într-adevăr așa, care ar fi fost deosebirea între dezavuații Blumenthal și recomandații, cu atâta *empressement*¹, Bartenstein? Da, adaugi, Blumenthal poartă demult titlul de consilier comercial și o astfel de aprobare de stat are întotdeauna consimțământul autorității creștine, și chiar dacă nu trece prin botez, e totuși pe aproape, și astfel casa Blumenthal e de fapt cu un pas înaintea casei Bartenstein! Ah, dragă Leo, asta sună foarte frumos, și aș vrea s-o iau ca pe o glumă, dar lucrurile stau în realitate altfel! La Bartenstein a venit prințul moștenitor², Bartenstein e consul general român, ceea ce înseamnă mai mult decât consilier comercial, la Bartenstein au fost Droysen³ și Mommsen⁴ (și o dată, cu puțin înainte de a muri, chiar și Leopold von Ranke⁵), iar în galeria lor se află mai multe tablouri de Menzel⁶, mi se pare că un bal la curte și o schiță de tablou cu încoronarea. Ei, dragă Leo, cine mai are astfel de lucruri? În comitetul doamnelor pentru Magdalena⁷ se află doamna Melanie, acesta-i prenumele doamnei Bartenstein, de un șir de ani Dryander⁸

¹ Zel, ardoare (fr.).

² V. nota de la p. 17.

³ Johann Gustav Droysen (1808–1884), istoric și traducător.

⁴ Theodor Mommsen (1817–1903), renumit istoric berlinez.

⁵ Leopold von Ranke (1795–1886), istoric german.

⁶ Adolf von Menzel (1815–1905), pictor renumit, prieten al lui Fontane.

⁷ Institut de educare pentru fetele decăzute.

⁸ Ernst von Dryander (1843–1922), teolog protestant.

o evidențiază cu orice prilej imaginabil... Și apoi, Esther și înșăși Flora! *Există o deosebire, trebuie să existe!* Te implor: gândește-te – mai presus de orice – și nu-ți pot recomanda cu destulă căldură –, mai presus de toate nu te lăsa legănat în închipuiri deșarte că aici, doar pentru că foarte mult ți-aș dori-o, că aici te aștepta cineva neliniștit și cu ardoare! Năzuințele ambilor părinți, inclusiv ale Florei, merg fără îndoială înspre nobilime, dar cu o riguroasă selecție, iar dacă, de pildă, doamna Melanie – care este foarte conștientă de preferințele ei și ale casei ei – ar trebui să ia o hotărâre, știi precis că n-ar face-o bucuroasă mai jos de un Arnim ori de un Bülow¹! Iar acum socotește șansele unor Poggenpuhl! În pofida lui Therese, nu sunt chiar impresionați, iar amabilitatea ta personală ar deveni în cele din urmă mult, mult mai hotărâtoare decât măsura celebrității noastre istorice! Cu toate acestea, mai există un factor de luat neapărat în considerație, în ceea ce o privește exclusiv pe Flora, care, spre deosebire de ambii ei părinți, are un accentuat simț romantic, afirmând din nou, chiar alaltăieri, că i-au dat lacrimile când a văzut recent la Potsdam chipurile grenadierilor din primul regiment de gardă. În general, tu, Leo, n-ai încă nici o idee clară, pe cine și cât să pețesteți și o să te coste încă multă osteneală și silință, în ciuda bunelor mele, și pot spune chiar foarte intimelor mele relații, până o să-ți conduci logodnica acasă! Nu respinge deci cu aroganță ceea ce ți-am propus, o nechibzuință împotriva căreia sper să te fi pus în egală măsură la adăpost inteligența, ca și situația ta financiară delicată!

... Dar chiar acum a venit Flora să mă ia la *shopping*² (ea preferă expresiile englezești) și o să mă opresc aici, fără a mă fi pronunțat mai amănunțit asupra planului meu: să văd scrisă *printrine*, ascultă și miră-te, o istorie a familiei Poggenpuhl! Și încă

¹ Vechi familii nobiliare din Marca Brandenburg și din Mecklenburg.

² Cumpărături (engl.).

ceva: la asta Wendelin o să contribuie cel mai bine, și apoi, desigur, unchiul Eberhard! De reflectat. Dar mai întâi de toate curaj și tăcere! Flora nu știe nimic, nu bănuiește nimic! Ca întotdeauna

A ta, Manon

Leo a răspuns imediat.

Thorn, 19 ianuarie

Dragă Manon!

Mă simt rușinat pentru iubirea și grija ta. Un plan excelent, chiar măreț! Dar, dar... Ah, acest „dar“ mă face să-ți răspund într-o dispoziție destul de melancolică! Wendelin, care ar fi trebuit să-o facă totuși el în cele din urmă, nu vrea. Găsește pur și simplu că-i ridicol! Și mă rog, de ce? Fiindcă, după părerea lui sinceră, Poggenpuhl nu începe odată cu cruciadele, ci doar cu Wendelin von Poggenpuhl! Ce s-a întâmplat acum o sută de ani cu cel de la Hochkirch și cu cel din regimentul Sohr era o treabă obișnuită; să stai în front și să strigi ura nu reprezintă pentru el prea mult, el ține la ideile strategice. În tot cazul, se gândește mai mult la el, decât la familie. Mă ajută regulat și în multe privințe e un tip strălucit, însă mereu trebuie să existe ceva care să-i confere deopotrivă avantaje și onoare în ochii celorlalți; dar dacă s-ar întâmpla să-și supere superiorii ori să se pună într-o lumină îndoielnică, i-ar trece numai-decât orice sentiment de familie și orice amabilitate! Se numește el Poggenpuhl, dar nu e dintre aceia, care să se deosebească prea mult de noi, ori totuși poate că în felul lui! Despre asta însă nici o vorbă mamei; e în stare să-i scrie și așa să fi ținut la stâlpul infamiei! Și așa sunt mereu stânjenit când intră în camera mea! Are un zâmbet al naibii de superior și întotdeauna trebuie să mă plec lui! De obicei – și asta-i lucrul fatal al carierei –, trebuie să te umilești! Dar în

locul acestor confesiuni, mai bine înapoi, la lucrul esențial, acela al faimoasei broșuri. Wendelin, cum ți-am spus, nu vrea, și nici eu însumi nu vreau, nu pot, chiar dacă ar fi vorba s-o aduc ca logodnică pe regina Madagascarului! Ah, Manon... „deasupra Madagascarului cel îndepărtat am zărit strălucind la răsărit lumina dimineții“¹ –, da, acolo trebuie, cu asta se sfârșește, cu asta o să se sfârșească! Căci n-o voi numi pe Flora niciodată „a mea“ (cum se exprimă unii), dacă istoria familiei va trebui scrisă neapărat așa! Și apoi, asta-i lucrul cel mai rău, deoarece e și cel mai jenant, am supraapreciat pasiunea lui Esther pentru mine! Ori poate și faptul că s-a ivit peste noapte rivalul preferat! În cazul acesta ar trebui s-o urâsc pe Esther! Și ca să nu mă rețin de la nimic, ah, Manon, din seara spectacolului cu Quitzow, care s-a prezentat atât de strălucit ori cel puțin s-a încheiat atât de strălucit, de o săptămână aici e mai bine ca niciodată. Existență tristă, iar afară e moină. Aș putea declara monologul lui Hamlet, dar l-aș alege pe cel mai recent: „Nimfă, roagă-te pentru mine!“². Trebuie să fie greșit citat; cele mai multe citate sunt greșite!

Al tău, Leo

CAPITOLUL AL DOISPREZECELEA

Correspondența celor trei frați mai mici continuă până în februarie, mai puțin spre bucuria Theresei, care, citind din întâmplare

¹ Citat din balada, renumită în vremea aceea, *Löwenritt* de Ferdinand Freiligrath (1810–1876).

² Celebrul monolog hamletian, în traducerea lui A.W. Schlegel, aici citat într-adevăr greșit.

una din scrisorile lui Leo, se plânse cu acest prilej că „sentimentul apartenenței la clanul Poggenpuhl se răătăcise atât de mult“, atribuind de altminteri surorilor vina principală.

– După părerea mea, spunea ea de obicei când venea vorba de subiectul acesta, schimbul de scrisori este cu totul inutil; dar dacă trebuia să existe, aş fi preferat să aibă un alt conţinut! O să-l atragi complet de partea ta, în aceea sferă socială în care din păcate te simţi din ce în ce mai bine! Nu vrei să înţelegi că lumea pe care o ironizezi, trufaşă şi uşuratică, desemnând-o «creştin-germanică», înseamnă mai mult decât o jumătate de duzină de Gerson¹ – oricât de mulţi ar deveni între timp! Depinde de viaţa lăuntrică, nu de aceea exterioară: merele cu coaja frumoasă sunt de obicei viermănoase!

– Iar reţelele cenuşii vor rezista toată iarna!

Therese ridică din umeri şi se întrerupse, negăsind prilej să revină, cu atât mai puţin cu cât ceea ce-i spusese maică-sa, ca s-o potolească în disputa asta, urma să se împlinească foarte curând.

– Lasă-i în pace pe amândoi, cam acestea fuseseră cuvintele doamnei maior, doar ştii ce puţin contează pentru Leo toate astea! Azi vrea una şi mâine alta! În circa trei săptămâni mângăleala asta dintre ei o să înceteze de la sine!

Aşa s-a şi întâmplat. Mai înainte de sfârşitul lunii ianuarie, Leo se împrieteni cu un preot catolic, care ştia să îmbine în mod fericit severitatea dogmelor cu scutul şi veselia, cunoştinţă nouă care deveni funestă în privinţa examinării problemei Esther şi Flora.

Da, corespondenţa cu Thorn se stinse repede, însă aceea dintre Sophie şi Manon continuă, şi nu trecea săptămână fără să nu fi sosit vreo scrisoare de la Adamsdorf, de cele mai multe ori în acelaşi

¹ Nume folosit simbolic de Fontane, pentru a desemna superficialitatea burgheziei epocii (după numele lui Herman Gerson, proprietarul unui cunoscut magazin de modă din Berlin).

timp cu o cutie împachetată cu grijă, la sosirea căreia, când o deschidea, Friederike o întâmpina de fiecare dată cu același discurs:

– Iarăși ouă proaspete, toate învelite și puse în paie! Ei, asta-mi place, stimată doamnă! Mai întâi nu că nu mai apuci ouă așa de proaspete, ca astea, și în al doilea rând ouăle sunt mai bune decât ceva tăiat! Merge și rața, fiindcă e grasă; dar de la găină până la vițel toate capătă câte un iz... Și o să vă prepar de îndată unul, stimată doamnă; o dată vă puteți îngădui! Aveți și bomboane, dar nu dau putere și sunt doar împotriva tusei!

Scrisorile lui Sophie s-au împărțit, în timp, în cele care relateau despre însănătoșirea ei continuă, iar când aceasta se produse în cele din urmă, și în cele povestind despre activitatea ei de pictoriță. Era întotdeauna o plăcere să le citești, iar pe unele Manon le lua cu ea la Bartenstein, mai ales când bătrânul era de față, care asculta cu plăcere, pe când doamnele o urmăreau doar din politețe. Flora (poate fiindcă învăța grecește pentru o plănuită excursie la Olympia¹) avea tendința să găsească totul „lipsit de însemnătate“, fapt în urma căruia Manon, oricât și-ar fi îndrăgit prietena, hotărî în cele din urmă să fie totuși ceva mai reținută în comunicările ei.

Într-una din aceste scrisori scria: „Acum sunt la potop, care, dacă vreți, tot în peisaj constă. Doar apa e tot peisaj! Și cum credeți că arată potopul meu? Cu totul altfel, și am dreptul s-o spun fără să exagerez, căci ideea nu pleacă de la mine, ci de la unchiul Eberhard! În fond, nici de la el, cum o să aflați de îndată. Când m-am exprimat la ceai săptămâna trecută că acum o să ajung la potop, unchiul a spus: «Ei, Fiechen, în fond cum ți-l imaginezi? Ori, mai exact, nu vreau deloc să știu, vreau mai degrabă să-ți spun cum mi-l închipui eu și cum mi l-aș dori! Pe când mă aflam la Berlin, în „Alexander“², m-am dus o dată în vizită la o biserică

¹ Cunoscută datorită săpăturilor lui Curtius, dintre anii 1875 și 1881.

² E vorba de regimentul prusian de gardă de grenadieri, care a primit numele țarului Rusiei Alexandru I.

dintr-un sat învecinat, unde se găseau multe tablouri, printre care și potopul. Dar din potop nu se înălța ca de obicei muntele Ararat cu arca, nicidecum, lângă Ararat se afla, la o neînsemnată distanță, un al doilea munte, iar pe acesta era o biserică. Și biserica aceasta era exact bisericuța satului în care tocmai ne aflam, cu o clopotniță cu felinar și chiar cu un paratrăsnet! Pe atunci mi-a produs o impresie așa de puternică, că te-aș ruga să faci la fel și să înalți și două vârfuri rotunde de munte, iar pe cel de-al doilea să se afle biserica din Adamsdorf. Adică cea protestantă. Iar dacă se supără catolicii, să și-o picteze și ei pe a lor! Eu sunt pentru Martin Luther și învățătura adevărată! De aceea, cred eu, sunt un Poggenpuhl statornic!» Mai întâi m-am speriat, când unchiul mi-a spus acestea, fiindcă îmi imaginasem totul altfel, însă, cum n-aveam scăpare, a trebuit să accept, iar acum, când sunt aproape gata, am îndrăgit ideea. Oricât de copilărească mi s-a părut la început, și mi se pare și acum, are totuși o semnificație adâncă; când vechea lume păcătoasă pierе și se naște cea nouă, mai bună, prima care apare (căci animalele sunt tot din lumea veche) este biserica aceluia sătuc din Marcă, și, firește, cea din Adamsdorf. Desigur, poți râde de asta, dar te poți și bucura! Iar tu, dragă mamă, tu, care, slavă Domnului, te tragi dintr-o casă evlavioasă de predicatori, ai s-o găsești frumoasă și ai să-l îndrăgești pe unchiul Eberhard și mai mult ca înainte! E într-adevăr un om extraordinar! Cel puțin în privința ideii cu tabloul! Iar acum ai să te miri de unde și cum eu, care n-am văzut marea niciodată, am folosit-o pentru potopul meu. Acum ascultă! Poate-ți mai amintești plimbarea pe care am făcut-o toamna trecută cu Bartenstein, toți la clasa a treia, fapt care pe ei i-a distrat nespus. Clasa a treia pe calea ferată până la gara Stralau. Iar când am coborât acolo, în fața noastră se aflau, înalte ca muntele Ararat, Rummelsburger See și râul Spree, ca o imensă întindere de ape. Panorama aceea am folosit-o în tabloul meu. Gara e Ararat, Rummelsburger See e potopul. Fără să devin incorectă, cred că pot renunța la agitația furtunii, căci doar am pictat, ca să zic așa, actul final al potopului“.

Scrisori cu un conținut asemănător au sosit adesea, iar aceea în care era descrisă „Pieirea Sodomei și a Gomorrhei“ stârni aprobarea cu totul specială a bătrânului Bartenstein.

– E un avertisment! se exprimase el față de Manon, fără a lămuri, de altminteri, pe cine vedea avertizat prin aceasta.

Între timp, Fiechen se obișnuise, și cu cât rămânea mai multă vreme la rude, cu atât mai însuflețită se consacra, pe lângă picturile ei, treburilor domestice de la castelul Adamsdorf, precum și stăpânei casei. Discuțiile avute cu mătușa, când se plimbau împreună pe pajiștea mare a parcului, le împărtășea în amănunțime, când se cuvenea, celor de acasă. Odată a scris: „Jeri ne-am făcut din nou plimbarea pe pajiștea din jur, în mijlocul căreia se află o împrejmuire cu câteva câprioare tinere, niște animale încântătoare, pe care sper să le pictez. Odată, nu mai știu în legătură cu ce, mătușa mi-a spus: «Ei, sora ta, Therese! N-o fi fost mulțumită cu mine și poate s-o fi plâns că atunci, la Pymont, n-am manifestat plăcerea de a fi prezentată prințesei von Wied, cum insista ea, iar când a fost o cursă de cai, n-am vrut să merg în alai și încă și mai puțin să împodobesc harnașamentele cailor cu ghirlande de trandafiri! Totul mi s-a părut nepotrivit și i-am spus-o deschis. Cum se întâmplă adesea, Therese are o falsă idee asupra situației mele materiale, care a fost strălucită cândva, dar acum nu mai este. Țin să te lămuresc asupra acestor lucruri destul de complicate. Mă trag dintr-o simplă familie burgheză, care a început modestă și săracă, și abia pe urmă a ajuns bogată. Atunci m-a luat în căsătorie primul meu soț, care nu poseda pe atunci mai nimic, și a răscumpărat castelul Adamsdorf, domeniu ce aparținuse mai înainte familiei sale, când încetase de a mai fi mănăstire, și pe care îl pierduse între timp. Era un cavaler desăvârșit și am dus împreună o căsnicie foarte fericită, dar în privința averii rolurile s-au schimbat de altfel în curând. Căci banii mei s-au risipit și ar fi trebuit să părăsim din

nou Adamsdorful, dacă soțul meu n-ar fi moștenit pe neașteptate, în urma unui deces, o avere destul de însemnată. Asta ne-a ținut pe loc. Iar tot ceea ce avem a revenit astfel familiei Leysewitz, și va rămâne în familia Leysewitz, fapt pe care unchiul tău l-a știut de la început, încuviințându-l. Am avut rara fericire ca în ambele căsnicii să am parte de bărbați deosebiți. Toate s-au potrivit bine pentru mine și n-am voie să uit fericita evoluție a relațiilor de familie și de aceea trebuie să mă conformez lor! Deci, lucrurile stau astfel: din tot ceea ce vezi aici, avem doar uzufructul; castelul, moșia, averea, totul se restituie, și acesta e motivul pentru care am învățat să conduc gospodăria. Dar tu ești o fată bună și înțeleaptă și mă poți urma în toate. Când făceam aluzii de felul acesta, Therese le auzea doar pe jumătate, nevrând să le dea crezare. Așa se întâmplă întotdeauna! Nu crezi cu plăcere ceea ce nu-ți convine!».

Da, dragă mamă, asta a vrut mătușa să știu! Ar fi fost bine, dacă ar fi aflat și Therese! Dar în răspunsul tău te rog să nu faci aluzie la lucrurile acestea, deși mi le-a împărtășit probabil ca să le afli și tu; m-am obișnuit să-i citesc scrisorile tale și ale surorilor la micul dejun, iar vreo referire la aceste informații ale mele m-ar pune în încurcătură!

De multe săptămâni nu mai am nici o veste de la frați. Wendelin, nu mă surprinde, scrie doar scrisori din obligație. Dar Leo? Uneori mă îngrozește gândul că viitoarea lui scrisoare o să sosească din Kamerun ori Namaqualand¹! Până când n-o să-și pună ordine în relații, n-o să aibă liniște! Dar de unde atâta ordine?!”

Era sfârșitul lui mai când Sophie scria această scrisoare și evită cu înțelepciune să mai facă vreo referire la subiectul pe care-l abordase. Îi era de ajuns ca scrisoarea să-și producă efectul,

¹ Pe atunci colonii germane.

modificând cârteala nedreaptă a sorei mai mari într-o critică-mai dreaptă.

Viața tihnită de la castelul Adamsdorf își urmă între timp cursul și află o schimbare doar în toiul verii, când mătușa, sileziană pasionată, își revendică în fiecare săptămână o plimbare la munte. Mergeau până la Schreiberhau ori la Hermsdorf ori la Krummhübel, ca de acolo să urce sus pe munte, la Kirche Wang ori la Mittagsstein ori chiar până la Schnee gruben. Sophie schița câte un peisaj pentru tablourile ei biblice, spunând: „Ăsta-i mormântul lui Abraham, ăsta-i Sinaiul, ăsta-i pârâul Chedron.“ Însă plăcerea ei cea mai mare era ca la întoarcere, în locul de unde se înapoiase căruța, să mai poposească o dată, pentru a observa comportamentul berlinezilor „reconfortați de vară“. Asta-i pricina de fiecă dată un motiv de veselie, iar unchiul Eberhard afirma neobosit:

– Ei, berlinezii ăștia, poți să-i iubești ori să-i urăști, dar sunt amuzanți, iar când te uiți la ei, parcă ai fi la spectacol! De fapt, chiar așa e; căci se zgâiesc în jur, de parcă s-ar și găsi publicul dinaintea căruia să te ostenești să ridici cortina!

Lucrase silitoare toată vara la tablourile pentru biserică. La sfârșitul lui august Sophie se găsea la „Saul în peșteră“ (peștera o descoperise chiar lângă Kräbersteine), iar Saul însuși era pe jumătate unchiul Eberhard, pe jumătate cârciumarul cu barbă, care avea o privire nesuferită. David însă era practicantul. Unchiul Eberhard se bucura sincer de progresele ei și în fiecare zi o asigura că n-ar fi crezut niciodată că o să se bucure atâta de astfel de lucruri. Se lansa mai cu seamă în afirmații bine intenționate despre viața artiștilor, retractând cele spuse în tinerețe.

– O să râzi, dar consider că e o mică creație. Iar creația îți produce bucurie. Și doar nu-mi pot închipui că Dumnezeu a creat lumea la necaz!

– Totuși, unele lucruri așa par să arate, unchiule!

– Ei, Fiechen, aici ai dreptate! Unele lucruri așa par! Dar ce nu se întâmplă în lumea asta! Că doar un singur lucru nu demonstrează nimic! Ăsta-i obiceiul fatal al oamenilor, că vor să facă regulă din excepție! Și măcar de-ar alege ceva drăguț! Dar nu, trebuie neapărat să fie și ceva urât! Nici acum treizeci de ani nu era cu mult mai bine! Am trăit și eu pe vremea când ne trăgeam din maimuță¹, iar tata mare trebuia să fi fost vreun urangutan! Să fi văzut cum se bucurau cu toții! Când ne trăgeam din Dumnezeu, nu mai era nimic de capul nostru, dar când a venit moda cu maimuța, atunci dansau ca înaintea chivotului legii²!

Discuția aceasta o avea unchiul Eberhard cu Sophie pe două septembrie, sus, în mansardă, pe care proprietarii de la Adamsdorf o amenajaseră ca atelier nepoatei lor. Peste un ceas, unchiul pleca la Hirschberg, unde urma să înceapă, după tradiție, comemorarea de la Sedan³. Desigur, cu un discurs despre împăratul Wilhelm.

Iar discursul nu-l putea ține cineva cu mai puțină vază decât bătrânul general von Poggenpuhl, care se simțea mai prost ca în clipa atoaștebletemată de la St. Privat⁴. De obicei, când făcea o plimbare frumoasă pe vale, îl priveau râzându-i câmpiile în belșugul lor, însă astăzi nu văzu cum era recolta de ovăz, ci continuă să-și spună într-o neliniște crescândă: „Acum e totună! Încă trei ceasuri, apoi viața mea începe din nou și poate îmi vine și pofta de mâncare. Însă până atunci nu-i nimic!“ Căci îl durea capul și avea un ticăit ușor în vreo două locuri, care se accentua la neîncetata întrebare: „Dacă mă împotmolesc aici?“ Se regăsi ori cel puțin se

¹ Aluzie la teoria originii omului după Charles Darwin.

² După parabola vițelului de aur din Vechiul Testament (Moise 2, 32).

³ Capitulara francezilor de la Sedan (2 septembrie 1870) a fost comemorată în Germania până în 1918.

⁴ Una din bătăliile cu pierderi grele din jurul orașului Metz, în războiul franco-prusac (18 august 1870).

resemnă în ultima clipă. „Și dacă mă împotmolesc acum cu adevărat, la urma urmei ce-o să se întâmple? În locul meu n-ar putea vorbi altcineva și asta o știu toți cei cu judecată. În afară de asta, am introducerea în cap, iar dacă văd că încep să mă încurc spun doar: «Aș vrea să vă întreb pe dumneavoastră, toți cei care v-ați adunat aici, nu suntem noi prusieni? Sunt sigur de răspunsul dumneavoastră! În sensul acesta vă provoc...» Și pe urmă «trăiască»!”

Toate acestea îi redaseră oarecum cumpătul, deși rămase totuși cu ceva febră, care mai persistă după ce momentul groaznic trecuse. Poate n-a contat faptul că îndată după „trăiască” dăduse pe gât un pahar mare cu vin sec unguresc. După cafea îl apucă pe neașteptate amețelala. Îi trecu însă din nou, iar în cele din urmă porni la drum în cea mai bună dispoziție. Stelele sclipeau, era o toamnă răcoroasă, dar lui îi era frig.

– Ascultă, Johann, spuse, n-ai o pătură?

– Nu, domnule general; dar vă dau mantaua mea.

Atunci îl apucă din nou.

– Prostii! Să dezbraci omul de haină; eu, un Poggenpuhl! Și un timp continuă cu exclamațiile.

Era ora unu când ajunseră pe ulița satului. În castel mai era treaz un servitor bătrân, precum și Sophie. Aceasta-l văzu încă de pe coridor cât era de schimbat.

– Tremuri, unchiule, să-ți fac un ceai ori să-ți aduc un păhărel?

– Prostii! Generalul Poggenpuhl...

Suna foarte ciudat, iar Johann îi spuse lui Sophie:

– Doamne, domnișoară, așa spune întruna! Cred că-i foarte bolnav!

Era foarte bolnav. Doctorul Nitsche, care fu chemat în dimineața următoare, îi spuse mătușii:

– Stimată doamnă, ar fi nevoie de cearceafuri ude, de o lumină mată și de liniște desăvârșită; însă lui Sophie îi spuse:

– Tifos, stimată domnișoară.

– Se va face bine?

El ridică din umeri.

CAPITOLUL AL TREISPREZECELEA

Temerile se împliniră repede. Sophie care, în pofida obiecției doctorului, supraveghea îngrijirea, scria în fiecare seară acasă o carte poștală, în care – din pricina mătușii, care ar fi dorit poate să-i citească rândurile – accentua aproape întotdeauna „că încă nu e nici un pericol“. Era însă prea dureros, iar în cea de-a șaptea zi de la declanșarea bolii, mama primi o scrisoare, care suna astfel:

„Azi la prânz a murit unchiul Eberhard; în timpul nopții a fost foarte neliniștit, apoi, în cursul dimineții, a căzut într-o stare apatică și cu puțin înainte de douăsprezece s-a stins. De la început au fost puține speranțe, mai puține decât puteam să-ți spun. Am pierdut mult prin el, dar nu numai eu; o să-i simțim cu toții lipsa, poate cu excepția lui Wendelin, care și-a croit drumul său. Despre unele lucruri pe care le-am trăit zilele acestea îți voi spune mai amănunțit verbal. Mă bucur să vă revăd, mai ales pe tine, bună și scumpă mamă! Sunt sigură că o să veniți! Mătușa o dorește cu insistență și cred că ar trebui să-i respectăm dorințele. Mai întâi din înțelepciune și apoi fiindcă o merită din plin. Bani de alături vă roagă prietenește să-i primiți din partea ei, sperând că vor fi de ajuns pentru a face față cheltuielilor călătoriei. Lucrurile de care am eu nevoie vor sosi de la Breslau. Cel mai bine ar fi să plecați poimăine seara. Veți

fi astfel aici devreme, până în douăsprezece. Însmormântarea urmează să aibă loc la amiază.

A ta, Sophie "

După ce Manon citi scrisoarea, nu mică fu emoția celor trei doamne, dar totuși din motive foarte diferite. Mama se lăasă în voia unei dureri sincere, care ar fi devenit mai pură, dacă nu s-ar fi amestecat cu teama griji de viitor; Manon, în pofida stimei și dragostei pentru unchi, percepu dureros că nu putea să asiste tocmai la serata din doisprezece de la familia Bartenstein, în timp ce Therese se simțea stăpânită de o singură idee: de gândul apariției la însmormântare exclusiv ca o acțiune fundamentală și cu caracter statal. Nu numai că se vedea în rândul întâi al îndoliaților, ci trăia în întregime sentimentul superior că reprezentarea casei Poggenpuhl – cele două doamne mai în vârstă, intrate prin căsătorie, abia mai contau la socoteală – se baza în exclusivitate pe ea. Ce-i drept, sentimentul acesta se văzu pe moment prejudiciat de bancnota de o mie de mărci anexată la scrisoare, însă pe de altă parte avantajele deveniră din nou evidente, încât impresia penibilă dispăru repede, mai ales după ce se înțeleseseră între ele ca Therese să meargă în oraș și să se îngrijească de garderoba de doliu. În afara însmormântării propriu-zise, vizita într-un magazin de doliu apăru ca momentul cel mai însemnat, iar aerul cu care sora mai mare se pregăti de plecare era de o pronunțată distincție, încât chiar și Manon fu impresionată și sedusă ca de un soi de omagiu.

Sentimentul acesta făcu însă repede loc unuia contrar, când Therese se înapoie din expediția ei. Rochiile, le informă ea, vor fi livrate până mâine dimineață, mici modificări fiind ușor de efectuat; toate celelalte le achiziționase însă pe loc și le adusesese într-o

cutie mare. Erau acele pălării de crep, alcătuite din văluri lungi și din trei bonete de doliu cu voaletă adânc lăsată pe frunte.

– Pornești de la ideea, spuse Manon, că o să purtăm într-adevăr bonetele astea cu voaletă?

– Ciudată întrebare!

– Asta înseamnă „da“?

Therese dădu din cap.

– Ei, atunci dă-mi voie să-ți spun că eu am încheiat-o cu așa ceva!

– Ba n-o s-o închei deloc! Măcar în ziua aceea o să-ți amintești ce datorezi numelui tău!

– Știu ce datorez numelui meu!

– Și în ce-ar consta asta?

– Pe cât posibil să nu cad în ridicol!

– Ce reprezintă asta în ochii tăi?

– ... Să nu ne împopoțonăm *à tout prix*¹ ca o văduvă de rege! Suntem doar nepoatele unui bătrân general.

– Ale generalului von Poggenpuhl! Cel puțin eu țin la bunele tradiții!

– Dar nu și la bunul gust!

Se ambalară din ce în ce mai mult; în cele din urmă trebuia să hotărască mama. Dar ea refuza.

– Nu sunt îndeajuns de pricepută în astfel de probleme și nu știu dacă se cuvine ori dacă nu e prea mult! Mă gândesc să luăm cutiile cu noi și să ne orientăm după părerea mătușii.

Obținu încuviințarea, iar în dimineața următoare, când sosiră și rochiile, care veneau „ca turnate“, dinaintea oglinzii înguste la care se probară, găsindu-le reciproc satisfăcătoare, pacea dintre surori fu din nou pecetluită.

¹ Cu orice preț (fr.).

– A fost un om admirabil! spuse Manon.

– A fost, și binecuvântată fie-i amintirea! N-am să-i alung niciodată chipul din inima mea!

La ora zece pleca trenul de noapte din Friedrichsstrassen-bahnhof. Chiar mai înainte de nouă erau gata îmbrăcate în toaletă completă de călătorie, iar Manon, care de altminteri vedea foarte bine, trebuise deocamdată să renunțe la binoclu. Își spuse însă că ar fi fost „lipsit de stil“ („lipsit de stil“ era una din expresiile preferate ale Florei), iar după ce găsi cuvântul salvator, renunțarea îi deveni mai ușoară. Friederike se afla în vestibul, ca să le ajute să-și pună mantiile; însă era prea devreme și se aflau în încurcătură cum să-și treacă timpul. Îl folosi doamna maior, ca să mai țină un discurs energetic.

– Îți spun, Friederike, fii cu băgare de seamă și gândește-te la tot ceea ce se întâmplă! Chiar ieri s-a întâmplat ceva!

– Știu, stimată doamnă!

– Iar când deschizi, pune întotdeauna mai întâi lanțul și numai după aceea să te uiți prin deschizătură... De curând a fost iarăși omorâtă o văduvă, iar dacă deschizi brusc, ți se poate întâmpla ceva, ori îți aruncă o priză de tabac în ochi, ori au vreun căluș și nu mai poți să strigi! Iar pe urmă jefuiesc...

– Ah, stimată doamnă, pentru Dumnezeu, ei sunt întotdeauna la curent, nu vin ei aici!

– Nu spune asta! Se gândesc și așa, cui nu prețuiește paraua, nu i se cuvine nici suta! Întotdeauna paza bună trece primejdia rea!

Friederike îi făgădui să aibă grijă, apoi se despărțiră.

O trăsură – asupra căreia se înțeleseseră să o aducă de la colț nevasta portarului – opri în fața ușii, iar după ce-și mai luară o dată rămas bun de la Friederike, o apucă pe Potsdamer Strasse.

La cinci dimineața, trenul sosi la Schmiedeberg, de unde mai era doar un ceas până la Adamsdorf. Johann veni la gară cu o trăsură deschisă; cufărul cel mare fu pus în față, doamna maior se

așeză în spate, împreună cu Therese; iar Manon, care se bucura de peisaj, vizavi. Soarele nu răsărise încă, munții din jur se înroșiseră și aerul era răcoros. Totul promitea o zi frumoasă de toamnă.

Și Therese era captivată, iar când liniile munților deveniră mai pronunțate și mai clare, ridicându-se de pe locul ei, spuse arătându-i:

– Deci asta-i muntele cel uriaș¹?

Johann, căruia îi fusese adresată întrebarea, nu se lămuri de îndată asupra cuvântului neobișnuit și de aceea spuse:

– Da, cea din stânga e culmea.

– Culmea cea înzăpezită?

– Da, culmea.

Manon se amuză că vizitiul nu voia să fie de acord cu germana îngrijită a sorei ei mai mari, iar Therese se lăsa în voia ideii ei preferate despre obtuzitatea oamenilor simpli.

Se făcuse șase când trăsură opri în fața castelului Adamsdorf. Un servitor le ajută doamnelor să coboare, și îndată după el apărură și Sophie, care se bucurase evident să le revadă pe toate trei, inclusiv pe Therese, deși aceasta se arată cam rezervată. Găsi primirea altfel decât se așteptase și se încumetă împotriva mătuși-si.

– Unde-i mătușa? întrebă ea. Doar nu-i bolnavă?

– Nu, nu-i bolnavă, replică Sophie, care ghici numaidecât ce se petrecea în sufletul Theresei. Ultimele zile au fost foarte grele. De aceea, ar vrea să se odihnească puțin. M-a rugat s-o scuz față de voi.

– Biata rudă! rosti Therese cu glasul pe jumătate.

După aceea urcară treptele late de la etajul întâi, unde fuseseră pregătite una lângă alta două camere de oaspeți, una mare și alta mică, cu ușa dintre ele deschisă, separate doar printr-o draperie

¹ E vorba de Riesengebirge, denumire modificată de afectarea personajului.

grea. În camera cea mare urmau să doarmă mama și Manon, în cea mică Therese. Decorul acesteia se potrivea doar pe jumătate.

– Iar acum, spuse Sophie, v-ați putea odihni vreo două ceasuri bune! Ori să vă trimit micul dejun în cameră și să mergeți să vă plimbați apoi în parc, până vine mătușa? Acum, dimineata, e vremea cea mai frumoasă.

Manon și maică-sa păreau să șovăie, mai ales cea dintâi, care avea o părere superioară în privința „plimbărilor de dimineată în parc”. Therese consideră neînțelept un asemenea lucru, ca și când nu mai văzuseră vreodată așa ceva; moșierii din Pomerania, pe care-i cunoștea ea, aveau doar și ei parcuri și, spunea ea, ar fi fost mai bine să urmeze exemplul mătușii și să-și adune puterile pentru tot ce mai avea să le aducă ziua aceea.

CAPITOLUL AL PAISPREZECELEA

La opt și jumătate, doamnele apărură în salonul mare de jos, în care ardea focul, deși afară era aproape vară. Mătușa își salută rudele cu căldură și în același timp cu o ținută distinsă, încât Therese fu uimită. Odinioară, la Pymont, doamna general îi făcuse o impresie foarte burgheză, fapt datorită căruia între ele apăruseră deosebiri de păreri și mărunte înțepături. Iar acum era cu totul altfel! Să fi fost sentimentul că aici, la Adamsdorf, se afla pe moșia ei? Ori poate durerea o înnobilase? Se decise pentru părerea din urmă.

Întrunirea de la micul dejun nu dură mult; mai erau puține ceasuri până la înmormântare și era foarte probabil că nobilimea din împrejurimi avea să vină în bună parte mai devreme. Mama întreabă dacă mai putea să-și vadă încă o dată cumnatul, dar i se

răspunse negativ; sicriul fusese închis. Manon și Therese își exprimă regretul, dar în fond erau bucuroase și-și găsiră consolarea în faptul că „va continua să trăiască în noi cu o imagine mai luminoasă“.

Pe la zece locul din fața castelului se umplu de lumea din sat; bătrânii, bărbați și femei, erau gravi și înduioșați, căci îl îndrăgiseră și respectaseră pe general; însă cei tineri se aflau, mai mult ori mai puțin, într-o dispoziție de iarmaroc, chicotindu-și foarte lumește la ureche. La unsprezece sosiră echipajele, o jumătate de oră mai târziu cei doi preoți ai satului (și cel catolic), iar la douăsprezece convoiul se puse cântând în mișcare până la biserică. Aici vorbi preotul; după el, în calitate particulară, și bătrânul preot catolic, „care voia doar să împrumute cuvintele sale recunoștinței pentru dreptatea pe care o îndătinase veneratul dispărut“ – apoi urmă prohodul, iar sicriul fu coborât în cripta bisericii. Therese avu sentimentul dureros că un Poggenpuhl fusese predestinat să zacă printre sicriele unei familii străine, iar atitudinea ei, care surprinse prin seriozitate, dădu expresie acestui sentiment. Unii o aprobă; însă ceilalți – silezieni din nobilime – o găsiră cam stupidă și-și șopteau la ureche: „trufie de iuncheri din Pomerania“. Căci silezienii nu aveau nici un fel de iuncheri! Ori poate nu unii veritabili!

Toți au fost de altfel mulțumiți de solemnitate, cu excepția presbiterului, care nu putea trece peste faptul că vorbise și „catolicul cel bătrân“. Asta nu mergea. Dacă lăsa să se înrădăcineze obiceiul, atunci se băgau într-o încurcătură și „simonia“ era gata. Ce înțelegea el în fond prin asta n-ar fi putut explica.

Îndată după solemnitatea de la biserică se luă o gustare, masa de prânz nu mai avu loc, iar când oaspeții plecară, cele două doamne mai în vârstă, doamna general și doamna maior, se retraseră în camerele lor. Aveau nevoie de liniște, voiau să rămână singure.

Sophie mai avea încă de gospodărit, astfel că rămăseseră doar Manon și Therese, care se deciseră să facă o plimbare pe lângă un pâraiaș de la marginea exterioară a parcului. Să fi fost pe la patru, când soarele de-acum scăpăta, lucind printre plopii înalți. Nu trecea nici o adiere, totul era tăcut, doar de la fierăria din apropiere se auzeau ciocănituri, iar în cele din urmă, ca și cum s-ar fi aflat în preajma ogoarelor, și băți de coasă; punți albe de mesteacăn traversau pâraiașul, iar în locuri singuratice pergola făcea nișe mici și coturi, în care erau așezate bănci. Păsările nu mai cântau, iar o veveriță sări peste cărare. Therese renunță cu totul la dispoziția ei critică și se simți obligată să presare expresii aprobatoare la adresa nobilimii sileziene.

– Totul aici e îmbelșugat, spuse ea, se simte că nimeni nu se gândește la economie! La noi toți se gândesc la asta, chiar și cei ce nu sunt nevoiași. Uită-te la banca asta! Toată e din granit și încastată în gresie. La noi ar fi din lemn.

Și Manon găsea că lucrurile stăteau așa. Însă forma esențială de conversație dintre surorile Poggenpuhl era să se contrazică una pe alta. Așa că spuse:

– Tu nu păstrezi niciodată măsura, Therese! Când am sosit, totul ți-a displicut, iar acum găsești toate lucrurile frumoase, îmbelșugate și superioare față de ale noastre! Eu nu cred asta; Tiergarten mi se pare mai frumos!

– Cum poți spune una ca asta și numai ca să mă contrazici! După părerea mea, Tiergarten mai treacă-meargă; dar este totuși un loc public, iar un loc public e întotdeauna banal. Iar multe din cele ce se văd în Tiergarten sunt de-a dreptul cinice!

– Cinice?

– Da! Se văd statui și reliefuri, care-și dau pe față sentimentele! Aleg înadins expresia asta! E preferința pentru natural, pe care arta modernă o consideră ca un drept al ei; eu cred însă, dimpotrivă,

că arta trebuie să sugereze. De aceea nu-mi place să insist, nu mai vreau să vorbesc despre toate astea; când am folosit mai înainte intenționat cuvântul cinic, m-am gândit mai degrabă la imagini și scene vii, la oamenii, deci, care se află acolo. Pe fiecare bancă stă câte o pereche care jenează prin atitudinea ei. Iar când în cele din urmă ai vrea să te așezi într-un loc unde nu se află, din întâmplare, nici o pereche, nu poți, căci nu se știe niciodată cine a stat acolo mai înainte! Și chiar în Tiergarten să existe astfel de oameni îngrozitori!

– Mă așez întotdeauna unde se joacă copiii.

– N-ar trebui s-o faci, Manon! De cele mai multe ori, nici acolo nu e sigur! În orice caz lipsește farmecul lucrurilor neatinse; știu că aici respir un aer pur. Uite cum clipocește apa; la noi totul e o băltoacă tulbure!

Therese vorbea mai departe în modul acesta și ajunse chiar să dea o înaltă apreciere mătușii.

– Sophie nu ne-a scris prea mult, e o femeie la care toate cele de mai dinainte au fost lichidate până la ultima rămășiță. Nu oricui îi este sortit să se vorbească astfel despre sine! Când mă gândesc la mama...

– Să nu spui nimic despre mama! Mama e bună și a trebuit să îndure multe și a îndurat. Nici asta nu-i dat oricui!

Abia la ceai se revăzură cu toatele. Manon vorbi despre oaspeți, despre întâmplările proprii, în cele din urmă despre predică. Preotul vorbise mult despre Înviere, iar mătușa îi adresă lui Sophie întrebarea dacă Învierea n-ar putea fi prezentată prin vreo poveste din Vechiul Testament. S-ar bucura să audă că ar fi cu puțință.

– Da, spuse Sophie, Vechiul Testament ar avea o poveste care să poată fi interpretată ca Înviere.

– Și care e aceasta?

– E momentul în care balena uriașă îl aruncă din nou afară pe profetul Iona, pe care-l înghițișe. Foarte semnificativ, după cum s-a

recunoscut! Eu nu mă simt însă în stare să dezvolt o asemenea chestiune.

– Slavă Domnului! spuse Manon, cu un neașteptat acces de aroganță.

– Nu vorbi așa, fetițo! replică mătușa. Ție ți se pare comic; dar în ceea ce a fost examinat întotdeauna cu seriozitate și atenție timp de secole eu văd ceva care trebuie respectat.

Manon se înroși, apoi, ridicându-se, îi sărută mâna.

Se despărțiră devreme, înțelegându-se ca a doua zi, cel mai târziu la șapte, să se întâlnească la micul dejun. Aveau multe lucruri de discutat. Se învoiră ca Sophie, care trăise atâta vreme pe jumătate în singurătate, să se întoarcă la Berlin, însă pentru scurtă vreme. Sophie, se exprimase mătușa, era așa de bună și înțeleaptă și modestă, că apropierea ei îi devenise necesară; ar fi trebuit, desigur, să se recreeze în marele oraș, însă cu cât s-ar înapoia mai repede, cu atât mai bine i-ar părea. Mătușa stabili ca ea să se întoarcă la Adamsdorf la jumătatea lui noiembrie; ar fi intrat cu pictatul în zilele întunecoase cu ceață, dar n-avea importanță, iar dacă Sophie s-ar așeza lângă ea să privească focul, gândindu-se la scumpul dispărut, asta ar fi de preferat oricărui tablou. Când spuse asta, Sophie îi întinse mâna și toate erau fericite că se ivise o legătură așa de caldă între amândouă. Chiar și Therese se bucura; sentimentele de familie erau mai puternice decât vanitatea ei personală și în toate vedea o victorie a ceea ce era specific neamului Poggenpuhl, căci asta dăinuia și în Sophie, chiar dacă altfel decât în ceilalți și mai cu seamă în ea însăși! Sophie avea bunăvoința, prietenia, smerenia, pe care le avusese și bunul unchi.

După această înțelegere, fetele plecară să facă o vizită preotului și tinerei sale soții, care trecea drept o frumusețe și chiar era așa, și numai cele două doamne în vârstă, care purtau numele

Poggenpuhl, fără a fi niște Poggenpuhl, rămaseră pe verandă. Servitorul dorea să strângă masa.

– Mai lasă, Joseph, spuse doamna general, iar când rămaseră din nou singure, amândouă priviră la rondul grădinii, apoi la iedera crescută pe ziduri, la acoperișurile de pe ulița satului, deasupra cărora se înălța turla bisericii, de aramă înverzită. Gândurile amândorura mergeau în aceeași direcție, la cel ce zăcea acum în cripta tăcută.

Trecu un timp, fără să rostească nici una vreun cuvânt, apoi doamna general luă mâna doamnei maior, spunând:

– Dragă doamnă maior, acum trebuie să pun ceva la punct între noi. O afacere! Și cred că vă veți învoi cu ceea ce o să vă propun!

– Sunt sigură! O spun, fără să știu despre ce este vorba! Am aflat cât de bună sunteți!

– Acum, fără înconjur! Știți de la Sophie, care mi-a mărturisit ulterior această indiscreție, care sunt relațiile de proprietate. Adamsdorf îmi rămâne pe timpul vieții, apoi revine familiei primului meu soț. Zestrea mea s-a pierdut. Cunoașteți probabil și asta. Însă pierderea averii am fost în stare mai târziu s-o mai recuperez, cel puțin într-o oarecare măsură. Poggenpuhl făcea față gusturilor lui din pensie, menajul nostru era condus cu economie, și astfel m-am văzut în situația fericită, în ciuda recoltelor proaste, să pot strânge din nou o modestă avere personală. Asupra acesteia decid singură și înainte de a părăsi Adamsdorful veți auzi cum am dispus. Suma se urcă în prezent la vreo șaptesprezece mii de taleri – mai socotesc încă în taleri –, din care am depus douăsprezece mii la bancherul meu din Breslau. Din aceasta veți primi, începând de la întâi octombrie, dobânzi trimestriale, astfel încât veniturile dumneavoastră anuale se vor îmbunătăți cu vreo șase sute de taleri. Capitalul este nerambursabil. Doar în cazul în care vă veți mărita una din fiice, vi

se va achita în cote-părți. Dacă se vor căsători toate trei, pențru dumneavoastră, stimată doamnă, va rămâne o parte neînsemnată, însă în întregime pensia de stat, iar eu știu de mulți ani cât de cumpătat vă organizați viața!

Doamna maior era așa de mișcată, încât stătea mută, privind înaintea ei, în timp ce doamna general continuă:

– Mai sunt, desigur, și băieții și nici ei nu trebuie uitați. Dar asta-i o chestiune particulară, care n-o atinge pe cealaltă; ei vor trebui să se mulțumească cu un mic dar din partea mătușii lor. Am de gând să-i trimit lui Wendelin, care este un bun gospodar și cunoaște valoarea banului, o mie de taleri, iar lui Leo cinci sute. Leo o să-și facă cu ei o zi bună; el e o hahaleră de care nu leg nici o considerație morală, deși îmi sunt simpatice hahalerile, admitând că buna cuviință și caracterul nu dispar nici în cazul unei vieți ușurate! Pentru scumpa mea Sophie mai rezerv decizii speciale. Aceasta e ceea ce doream să vă împărtășesc, dragă doamnă maior, înainte de plecarea dumneavoastră.

Soarele sclișea cu o lumină scăzută, revărsându-și-o în întregime printre copacii cu frunzișul încă des, peste rond și peste straturile ce se întindeau în fața verandei, straturi în care luceau ici colô, alb luminos și roșu, caneluțele și verbinelile înflorite încă. Din curtea moșiei zburau peste gard porumbei, urcând pe turla bisericii, în jurul căreia se roteau, mai înainte de a coborî apoi pe ea și pe coama acoperișului.

Doamna maior vru să-i sărute. mâna doamnei general, dar aceasta o îmbrățișă și o sărută pe frunte.

– Sunt mai fericită ca dumneavoastră! spuse doamna general.

– Așa sunteți dumneavoastră, stimată doamnă! Să faci pe cineva fericit e cea mai mare bucurie! Mie nu mi-a fost dată! Dar și să primești cu recunoștință e o bucurie!

CAPITOLUL AL CINCISPREZECELEA

În ziua în care familia Poggenpuhl era așteptată să se înapoieze, nu numai Friederike, ci și familia portarului era cam agitată. Agitația era în legătură, pe cât puteau fi luați în seamă cei din familia Nebelung, cu o împrejurare ocazionată de plecarea în oraș a unui consilier intim conservator-liberal, ce locuia la etajul al doilea, pentru a cumpăra anumite ziare, pe care le lăsase apoi jos, în locuința portarului, urmând, după plac, să fie studiate ori numai parcurse în grabă, de către curiosul și tot atât de leneșul Nebelung (soția lui se plângea de asta). Printre ziare se afla și *Die Post*¹, în al cărui număr de astăzi se făcuse o scurtă menționare a răposatului general de brigadă von Poggenpuhl, alăturându-se în același timp cuvintele: „Vezi și anunțurile mortuare.“ Asupra lor se repezi Nebelung al nostru, iar când găsi anunțul înconjurat cu negru, după ce-l citi atent cu un rânet anume, împinse foaia către fiica lui de paisprezece ani, Agnes, ce tocmai se afla la cafeaua de după amiază împreună cu cei doi frați ai ei, și-i spuse:

— Acolo, Agnes, citește odată; acolo unde sunt sublinierile groase cu negru!

Iar Agnes, care nu era încă intoxicată cu plumb, ci, datorită chipului ei și preferinței pentru *Fecioara din Orléans*, era destinată teatrului, citi, în timp ce toți erau numai urechi:

„Azi a murit, în vârstă de 67 de ani, la castelul Adamsdorf din Silezia, scumpul nostru soț, cumnat și unchi, generalul de brigadă

¹ Cotidian berlinez înființat în 1866, devenit apoi organ al grupării Partidului Conservator-Liberal, fidel lui Bismarck.

Eberhard Pogge von Poggenpuhl

cavaler al Crucii de Fier¹, clasa I, ca și al ordinului Albrecht der Bäre². Aceasta o confirmă, în locul oricărei alte înștiințări, supra-viețuitoarii, profund măhniiții:

Josephine Pogge von Poggenpuhl, n. Bienengräber

baroană von Leysewitz, soție

Albertine Pogge von Poggenpuhl, n. Pütter

soție de maior, văduvă, cumnată

Wendelin Pogge von Poggenpuhl, locotenent

în Reg.-Grenadieri von Trzebiatowski

Leo Pogge von Poggenpuhl, locotenent secund

în Reg. – Grenadieri von Trzebiatowski

Therese Pogge von Poggenpuhl

Sophie Pogge von Poggenpuhl

Manon Pogge von Poggenpuhl

} nepoți și nepoate.“

Agnes, a cărei față albă ca brânza se înroșise toată la citirea tuturor acestor nume — doar numele regimentului polonez nu reușise să-l rostească prea corect — lăasă foaia din mână, pe când bătrânul spuse cu deplină satisfacție:

— Ei, s-a zis cu alde von Poggen; să-i mai aud crâcnind! — o glumă care fu imediat însoțită de aplauzele și hăuliturile celor doi băieți ai săi (adevărați Nebelung).

Însă fiica, ce se angajase în cu totul altă direcție grație citirii ei dramatice, se ridică și îi spuse, pe când ieșea, mamei, aflată în apropierea ei:

¹ Ordin înființat de Friedrich Wilhelm al III-lea, în 1813, pentru merite în luptele împotriva armatelor napoleoniene.

² Ordin ducal înființat în 1836, numit după Albrecht der Bäre (1123–1170).

— Nu știu, tata e astăzi iarăși așa de vulgar! — remarcă pe care femeia bolnăvicioasă, mereu necăjită, o aprobă cu mai multe încuviințări din cap. Dar Nebelung strigă după fiică-sa, ce dispărea chiar atunci pe ușă:

— Nu fi obraznică, scorpie; — doar n-ai fost acolo!

Într-un anume sens, Agnes fusese nedreaptă cu tatăl ei. În adâncul sufletului, Nebelung nu se simțea cu totul neafectat, dar ca adevărat berlinez, dorea mai degrabă să nu se sinchisească de impresia făcută prin înșirarea strălucitelor nume. Pe de altă parte, era sincer indispus că i se vâra pe gât, ca ceva deosebit, „lumea *pauvre*¹ de sus“. Asta chiar că era de răs, curată prostie! Dar, ca întotdeauna, în timp ce se împotriva, era gata iarăși să facă haz de necaz, iar ocazia se ivi în curând.

Să fi fost patru și jumătate (băieții abia veniseră de la școală), când avusese loc scena dintre tată și fiică, iar în mai puțin de o oră pe Grossgörschenstrasse urca o trăsură cu un cufăr de călătorie. Toată casa aștepta. Ca și Friederike, jos se înființaseră și cei din familia Nebelung, firește, cu atitudini și preocupări diferite; cei doi băieți se rezemau de peretele casei, pe jumătate curioși, pe jumătate neglijenți, fiindcă nu voiau să cedeze nimic „omului liber german“ din ei, Nebelung însuși, cu un fel de fes pe cap, patrula pe trotuar în sus și în jos, în timp ce Agnes, ca și cum de la manifestarea ei ar fi trebuit tratată ca o Mondecara² ori ca vreo altă domnișoară de onoare de la Curtea spaniolă, stătea, dreaptă și zveltă, în ușa deschisă. Când doamna maior trecu pe lângă ea, moțai din cap cu un gest studiat ca la Curte, pe care-l repetă, intensificându-l, îndată după aceea, când sosi Therese. Ea era singura din familie care mai purta neclintită lungul vâl de doliu, ce-i atrăsese, o dată cu

¹ Săracă (fr.).

² Marchiza de Mondecara, personaj din *Don Carlos* de Schiller.

ținuta ei funebră, încă de pe drum, tot felul de omagii. Fusese luată ca o tânără văduvă de ofițer, al cărei bărbat ar fi murit în vreuna din localitățile balneare sileziene.

Trăsura oprise chiar lângă trotuar, iar Manon și Sophie parlamentau cu vizitiul, un bărbat destul de șmecher, ca să le ducă sus cufărul; „nu putea să lase caii, ar fi plătit amendă“, spunea el întruna. În momentul acesta de încurcătură, se adresa tinerelor doamne atât de necomunicativul de obicei Nebelung, declarându-se, sub fluturarea de moment a fesului său, gata să ducă el cufărul în apartament.

— Ah, domnule Nebelung... spuse Sophie.

Dar el și pusese mâna, ridicând cufărul destul de îndemânatic pe umăr, și nu se lăsă derutat când vizitiul, în diplomația lui neizbutită, îi aruncă batjocoritor:

— Ei, vezi să nu te prăpădești!

Mai era până atunci, căci cufărul, deși mare, nu era greu, iar Nebelung nici măcar nu sufla când ajunse sus. Friederike i-l luă și în clipa aceea Sophie spuse:

— Vă rog, domnule Nebelung... Vă mulțumesc.

Întors jos, în loja lui de portar, Nebelung aruncă pe masă o monedă strălucitoare, spunând:

— Ei, mamă, *asta* s-o punem în pușculiță! Pogge von Poggenpuhl... Și încă de la Sophiechen... Bani de la o fecioară; o să facă pui!

Agnes, care auzise doar ultimele cuvinte, îi întoarse spatele disprețuitoare.

Sus, pe tocul ușii, atârna o jumătate de coală de hârtie cu un „Bine ați venit“, scris de mâna lui Friederike. Din nesiguranță la scris ori poate din economie, literele nu aveau adevărata consistență a cernelei, ci fiecare se compunea doar din câte două linii alăturate. În vaza de flori din fața tabloului celui din regimentul Sohr se

găseau flori albe și roșii de ochiul-boului. Unele din ele fuseseră destinate și celui de la Hochkirch, și anume, urmând să fie introduse în spatele ramei; dar apoi Friederike renunțase, cu remarca:

— Îl cunosc eu; cum îl atingi, cum cade!

— Ei, mai trăiești încă! spuse doamna maior, când Friederike, serviabilă, îi luă mantila. Nu te-ai ostenit prea mult? Nu trebuia! Muncești prea mult; așa n-o scoți la capăt!

— Ba o scot, totuși, stimată doamnă!

— Ei, de-ar fi adevărat! Acum adu-ne cafeaua! Ceștile sunt aici. Sunt puțin cam înghețată; asta a refăcut-o mereu pe o doamnă.

— Chiar se face acum, mamă! spuse Therese.

— Știu că se face acum. O să fie bine, dar nu pentru toți! Cine are reumatism...

Între timp, Sophie se făcuse comodă și se aruncă în colțul sofalei cu o anume satisfacție, examinând mai întâi odaia și apoi toate mărunțișurile acelea vechi, ce zăceau de jur împrejur și pe care le luase în mână de o sută de ori.

— Vino să stai lângă mine, mamă, ori mă duc eu mai încolo, căci asta-i colțul tău. Doamne, când mă uit în jur! De fapt, e drăguț la voi!

— Ai putea spune la noi! replică Therese.

— Sigur, sigur! Sunt a voastră și o să fiu mereu. Dar în cea mai mare parte a timpului! Apoape trei sferturi de an! Apoi o să vin iarăși.

— Vrei tu asta? O dorești din tot sufletul?

— Desigur! E un lucru hotărât! Și chiar de n-ar fi, merg cu plăcere la Adamsdorf și la mătușa.

— Cine n-ar merge! spuse Therese. Parcul și cripta în care zace acum unchiul nostru, generalul! Oricine se simte atras acolo! Iar femeia aceea, pe care trebuie s-o fi exasperat, pe care o consideram dominată de obiceiuri burgheze, pe când ea e pe deplin stăpânită de

formele lumii distinse! Păcat că procesul acesta de metamorfozare se înfăptuiește așa rar!

Sophie și Manon îi aruncară surorii o privire, cu intenția vizibilă de a o abate de la un subiect delicat. Dar oricât de bine intenționate erau, nu mai era nevoie, căci mama nu primi asta cu amărăciune. Ea surăse doar cu melancolie, cu acea liniștită superioritate pe care ți-o conferă viața și conștiința de a fi luptat cu onoare până la capăt în bătăliile vieții.

— Ah, distinsa mea fiică, spuse ea, ce tot spui acolo?!

— N-am vrut să te măhnesc, mamă!

— Știu. Nici nu mă măhnește! Și eu am avut sentimentul demnității și al mândriei mele, dar viața mi l-a măcinat, învingându-mă... În privința mătușii, da, ai dreptate, e o femeie extraordinară și, dacă vrei, și o femeie nobilă. Am știut-o întotdeauna, iar din ziua aceea o știu și mai bine. Dar toate astea — și e dureros că mereu trebuie s-o încredințez pe propria mea fiică, când putea s-o știe și fără încredințarea mea — dar toate astea viața le-ar fi putut săvârși și cu mine. Numai că n-a avut de gând! Să te afli într-un castel și să mulțumești o sută de oameni, și apoi, privându-te de bucuria asta, să mai poți și pedepsi câteodată, asta-i o cu totul altă școală decât să te uiți în ochii domnului Nebelung, cerșindu-i favoarea! Am învățat doar să mă tem și să mă privesc. Asta a fost școala mea! Prea multă distincție n-a ieșit de aici, doar demnitate. Și să mă ierte Domnul dacă spun ceva nedrept, demnitatea, dacă este veritabilă, e o calitate cu care te poți prezenta și printre cei nobili!

Sophie alunecă de pe sofa la picioarele ei și acoperi mâinile bătrânei doamne cu lacrimi și sărutări.

— N-ai ce răspunde, Therese! spuse Manon, mergând spre fereastră.

Therese își lăsă ochii să alunece liniștiți peste „galeria strămoșilor” ce atârna deasupra sofalei, iar ochii ei păreau să spună: „Să

fiți martori că n-am spus decât ce trebuia să spun!“ Apoi îi veni un al doilea sentiment, mai bun, și aceleia îi dădu glas:

— Iartă-mă, mamă! Poate că n-am avut dreptate!

Nu era în obiceiul familiei să păstreze multă vreme indispoziția unei astfel de scene. Mama învățase să ducă greul și în fiecare clipă era înclinată spre iertare și îngăduință, în timp ce în esență își păstra părerile; cu toate astea, nu era nevoie s-o facă să se răzgândească pe îndărătnica Therese, pentru care cel mai bun mijloc era o discuție cu Manon. O luă de mână, aducând-o de la fereastră lângă măsuta de cafea și spuse, în timp ce se așeză pe un scăunel de picioare:

— Cu totul altceva trebuia să se petrească cu noi și cu tine, Manon! Ștregărița mea dragă, te abați cel mai mult de la drumul drept! Ce crezi, în fond, despre viitorul tău?

— Viitor? — Ah, te referi la măritiș?

— Ei, poate și la asta! Dar în primul rând mă gândesc la legăturile, la relațiile tale sociale. Ce crezi despre ele?

— Același lucru ca și până acum! Relațiile mele rămân cum sunt.

— Ar trebui să mai reflectezi!

— Să mai reflectez? Te rog... Aș vrea să-i văd fața bătrânului Bartenstein, având în vedere dobânda mea de două sute de taleri, când o să-i amintesc pe neașteptate de vechea mea obârșie nobilă! Dacă ar fi mai mult, poate m-ar ierta! Dar...

— Deci tot la cel bătrân?

— Da. Și nu mă mărit deloc! N-avem dreptul la idei tâmpite; noi rămânem tot fete sărace. Dar mama o să fie bine îngrijită, iar Leo nu va mai trebui să plece la ecuator. Mă gândesc că acum i-am putea plăti datoriile, fără Blumenthal și fără Flora. Flora rămâne prietena mea. Asta-i ceea ce vreau. Și așa o să trăim fericiți și mulțumiți, mai departe, până când Wendelin și Leo vor deveni cu

adevărat cineva și vom avea alte personalități decât pe cel din Sohr și pe cel din Hochkirch.

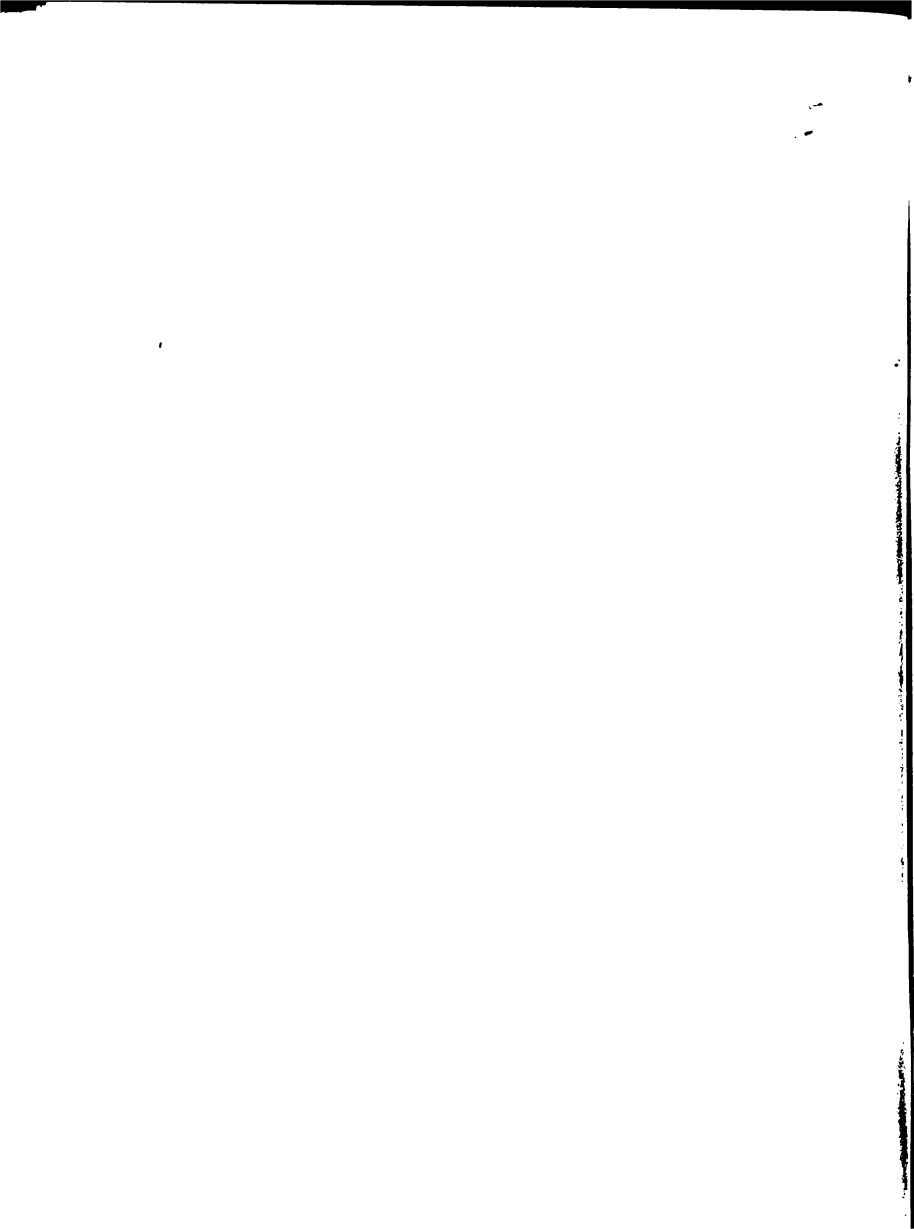
— Îl uiți pe cel de-al treilea, pe tatăl tău! spuse doamna maior, în care, din pricina acestei ignorări, se urnea pentru prima oară sentimentul de a fi o Poggenpuhl.

— Da, pe tata l-am uitat! Ciudat, tații sunt aproape întotdeauna uitați! O să vorbesc despre asta cu Flora. Spunea ea odată ceva!

MATHILDE MÖHRING

.

,

CAPITOLUL ÎNTÂI

Familia Möhring locuia pe Georgenstrasse la nr. 19, foarte aproape de Friedrichsstrasse. Proprietar era Schultze, consilier la Curtea de conturi, care speculase în *Gründerzeit*¹ trei sute de taleri și în doi ani făcuse avere. Când trecea acum prin fața ministerului său, privea zâmbind în sus și spunea: „Bună dimineța, excelență!“ Doamne, excelență! Dacă excelența cădea, și toată lumea se minuna că nu căzuse încă, ar fi, cum îi plăcea lui Schultze să spună, *vis-à-vis de rien*², cel mult prim-președinte la Danzig! Dar el stătea mai bine, avea cinci case, iar cea din Georgenstrasse era ca un palat, cu balcoane mici din fier poleit în față. Aparent lipseau pivnitele și desigur locuințele de la subsol, dar în locul lor existau prăvălii mici, o băcănie, o frizerie, un magazin de optică și altul de umbrele, la același nivel cu strada, prin care locuința proprietarului, ce se afla deasupra, păstra acel *à-deux-mains*³ caracter al mul-

¹ Perioada dintre 1871 și 1873, în care au apărut în Germania, datorită creditelor acordate de guvern, în urma despăgubirilor plătite de Franța, numeroase întreprinderi rezultate din speculații.

² Față în față cu nimicul (fr.).

³ Dublu (fr.).

tor case noi berlineze. Locuința lui se afla la mezanin sau un etaj mai sus. Pe cartea de vizită a lui Schultze scria: Georgenstrasse 19 I, fapt care pentru oricine, cu excepția familiei Möhring, ce locuia cu trei ori patru etaje mai sus, avea, depinde cât de categoric se punea problema, pe lângă o importanță socială, și una practică.

Familia Möhring era alcătuită doar din două persoane, mama și fiica; tatăl, contabil la o casă de export de îmbrăcăminte, dispărut de șapte ani, murise în sâmbăta Floriilor, cu o zi înainte de confirmarea Mathildei. Preotul făcuse atunci o remarcă, de care mama și fiica își mai aminteau. Ca și de ultimele cuvinte pe care Möhring tatăl le adresase fiicei lui: „Mathilde, să te păstrezi curată!“ Pastorul Neuschmidt, căruia i se povestise, era de părere că muribundul se referise la ceva moral, dar auzind aceasta alde Schultze, care pe lângă aroganța conferită de bani și de funcția de consilier la Curtea de conturi o aveau, desigur, și pe aceea de proprietari, tăgăduiau, punând pur și simplu cuvintele în legătură cu casa de export de îmbrăcăminte, în care se perindaseră ideile bătrânului; trebuia să însemne cam așa: „Haina îl face pe om“.

Familia Möhring se mutase de curând, iar Schultze privea cu neplăcere moartea bătrânului, care de altfel abia împlinise vreo patruzeci și cinci de ani. Pe când se punea în dric sicriul, stătea la fereastră și-i spunea nevestei, aflată în spatele lui:

— Ce întâmplare nenorocită! Firește că n-au mai nimic, iar alaltăieri abia a fost confirmarea! Vreau să-ți spun, Emma, că ele, cum se întâmplă, or să închirieze, iar pentru că în jur sunt studenți, or să închirieze unui student, iar când vom veni acasă mai târziu o să-l găsim pe coridor, fiindcă n-o să nimerească scara. Chiar de azi te rog să nu te sperii, dacă o să se întâmple așa, și să nu te apuci să țipi.

Când Schultze termină fraza, dricul plecase.

Temerile lui Schultze se împliniră și nu se împliniră. Desigur, văduva Möhring a închiriat o cameră, dar fiica ei avea ochi

pătrunzători și o bună cunoaștere a oamenilor și astfel au primit în casă doar persoane care păreau serioase. Chiar Schultze, care avea gânduri de concediere, trebui să admită asta după un an de zile, prilej cu care nu uita să depună o strălucită mărturie în favoarea familiei Möhring.

— Când mă gândesc, contabil la o croitorie, iar nevastă-sa o fi cel mult fată de morar, e uimitor! Manierată, modestă, civilizată! Iar Mathildchen trebuie să aibă acum vreo șaptesprezece ani, mereu harnică și salută așa de amabil! O fată foarte civilizată!

Asta era acum vreo șase ani, iar Mathildchen devenise acum o adevărată Mathilde, de douăzeci și trei de ani. De fapt, nu era încă o Mathilde adevărată, era prea slabă și avea un ten cenușiu. Și nici părul ei blond șters nu se prea potrivea unei Mathilde. Doar prudența, hărnicia, simțul practic se potriveau numelui pe care-l purta. Schultze o numise odată o fată apetisantă. În comparație cu feminitatea ce-i stătea lui la îndemână asta era adevărat, dar conținea totuși o doză de exagerare. Mathilde se oprise la ceea ce i se întipărise în minte drept „curat“, dar cu toate astea nu era frumoasă s-o mănânci, ceea ce înseamnă de fapt apetisantă, era curată, corect îmbrăcată și cu o expresie energică, dar total lipsită de farmec. Câteodată parcă ar fi știut și ea asta și atunci o apuca un fel de neîncredere, nu în privința inteligenței și a superiorității ei, ci a farmecului, iar sentimentul acesta ar fi crescut poate, dacă în acele momente critice nu și-ar fi amintit o întâmplare de neuitat. Se petrecuse la Halensee în ziua când împlinise șaptesprezece ani, zi pe care o sărbătorise acolo, împreună cu o mătușă nemăritată. Se așezase la oarecare depărtare de popicărie și privea mereu la pistă să vadă câte popice nimerea bila, când îl auzi pe unul din jucători spunând foarte clar: „Are un chip de gemă.“ De atunci trăia din amintirea acestor cuvinte. Când se afla dinaintea oglinzii vechi cu picior, a cărei linie de mijloc îi venea deasupra pieptului, așezându-se

în cele din urmă în profil, găsea confirmate cuvintele ochitorului de popice de la Halensee. Și avea tot dreptul s-o facă; avea într-adevăr un chip de gemă și cineva s-ar fi putut îndrăgosti de fotografia ei, dar totul se sfârșea cu profilul nobil, căci buzele subțiri, strâns lipite, părul cenușiu, urechea prea mică, fiecare din ele răpea întregului acea vrajă senzuală, iar cei mai serbezi erau ochii de un albastru spălăcit. Aveau strălucire, dar una cu totul prozaică, iar dacă mai înainte se vorbise de o privire de argint, acum se putea vorbi doar de una de tinichea. Șansele ei de iubire nu erau prea mari, dacă nu se găsea cineva pentru care profilul să prevaleze. De aceea acceptase o propoziție, pe care o folosea cu plăcere: „În artă contează puritatea liniei.“ Consilierul Schultze se lăsase la început orbit de propoziția asta. Dar când o mai auzi o dată, sesiză intenția și îi spuse indispus soției:

— Eu țin mai mult la rotunjimi!

Asta îi plăcu doamnei consilier, căci era singurul lucru în care ea excela.

CAPITOLUL AL DOILEA

Soarele strălucea și era o atmosferă blândă, iar oricine cotea pe Georgenstrasse, privind copacii, care pe ici, pe colo, își întindeau crengile lor încărcate de frunze peste gardul de scândură, ar fi putut să ghicească, la începutul lui septembrie, sub draperia de pânză, cu inscripția „transport de mobilă la Fiddichen, Mauerstrasse 17“, trăsura uriașă care stătea, dacă nu în fața mai multor case, atunci în fața aceleia a consilierului Schultze. Pereții laterali ai mai multor paturi demontate fuseseră puși pieziș în trăsură, iar pe pavaj era așezat un coș cu vase de bucătărie, pe care se sprijinea un tablou cu

ramă barocă: o perucă înaltă pudrată și un corset înflorat, atât cât se putea vorbi despre acesta, căci era piesa cea mai importantă, și în măsura în care decența era luată în seamă, pictorul omisese să picteze și dăduse frâu liber naturii ascunse. Va să zică, era vremea mutatului, deci nu începutul lui septembrie, ci al lui octombrie, vremea mutatului, când Georgenstrasse era foarte avantajat; o trăsură ca asta și un astfel de portret nu se vedeau în fiecare zi pe Georgenstrasse, de aceea câțiva bărbați și o mulțime de copii stăteau împrejurul lor.

Între cei ce examinau portretul cu interes se afla și un tânăr de vreo douăzeci și șase de ani. Nu era ușor să-i ghicești vârsta, deoa-rece între expresia chipului și barba neagră era o relație nepotrivită, expresia era juvenilă, barba pleda în favoarea unui bărbat matur. Dar barba n-avea dreptate, căci tânărul abia împlinise douăzeci și șase de ani, era puțin peste talia mijlocie, lat în umeri, avea chipul și barba unui bărbat pe care oamenii obișnuiți îl numeau pe bună dreptate chipeș. Avea ce arăta.

Când termină de examinat tabloul, își reluă misiunea inițială și începu să cerceteze casele de pe partea cealaltă. Era în căutare de casă. Zeii țineau cu el, căci abia își ațintise privirea la casa de peste drum, că și văzu biletul pus deasupra ușii: „Trei etaje mai sus, la stânga, de închiriat cameră mobilată elegant“. Dădu din cap, ca și cum și-ar fi spus: „Mi se pare că aici o să-mi fac coliba“¹. Traversă de îndată strada și urcă cele trei etaje; ajuns sus, fu cam indispus, căci de fapt erau patru. Sună, dar nu așteptă prea mult; îi deschise doamna Möhring.

— La dumneavoastră?

— Pentru cameră? Da, aici. Dacă vreți să vedeți...

— Vă rog.

¹ Noul Testament, Matei, 17, 4.

Apoi doamna Möhring intră în încăperea cu o singură fereastră din mijloc, care servea ca hol spre dreapta și spre stânga, unde nu se afla decât un dulap cu cărți pe un rând și o colivie la mijloc. Scautul care murise în vară nu fusese încă înlocuit. Încolo, doar două scaune și o fâșie de pânză albă ca preș, iar la fereastră o aralie cu o stropitoare mică alături. Totul sărăcăcios, dar foarte curat. Apoi doamna Möhring deschise ușa ce ducea în dreapta, spre camera de închiriat. Aici se concentraseră toate ostenele: o sofa cam turtită, cu o husă din pluș roșu, fără cuvertură croșetată, o tavă pentru cărți de vizită, marele principe elector la Fehrbellin¹, iar patul, din lemn, vopsit în negru, cu o plapumă de mătase. Carafa de apă, așezată pe o farfurie mare de sticlă, clinchenea mereu.

Chipeșul bărbat cu barbă privi în jur și observând că cele două lucruri împotriva cărora avea o profundă aversiune — tablourile cromolitografiate și cuvertura croșetată — lipseau, fu pe dată înclinat să închirieze, presupunând că avea șansa ca gazda să se îngrijească de micul lui confort. Față de prețul relativ modest nu avea vreo obiecție, chestiunea portarului, cheia casei, totul se aranjase; abia întrebuse de cheia casei, când Mathilde Möhring intră din antreu.

— Fiica mea, spuse doamna Möhring, iar Mathilde și chipeșul bărbat se salutară, examinându-se unul pe celălalt, ea pătrunzător, el superficial.

— Presupun că pot dispune, fără multe formalități, de nimicu-rile de care am nevoie: micul dejun, cafeaua, iar uneori un ou, un ceai, sifon, am nevoie de mult sifon, și altele de felul acesta.

Mathilde, care luă bineînțeles cuvântul, îl încredință că aveau de toate în casă și că nu putea fi vorba de nici un fel de formalitate.

¹ În bătălia de la Fehrbellin (28 iunie 1675), trupele brandenburgice, sub conducerea principelui elector Friedrich Wilhelm (1620–1688), le-au învins pe cele suedeze.

Era de la sine înțeles, casa era liniștită și onorabilă, fără muzică, proprietarul, un domn foarte amabil, nu primea în casă pe nimeni care să cânte la pian.

— Asta se nimerește grozav! zâmbi bărbosul. Păi, am să vin în cursul zilei, ca să vă aduc răspunsul exact!

Cu aceste cuvinte își puse pălăria cu boruri late din fetru moale, luându-și rămas bun de la mamă și fiică.

Mathilde îl însoți până la ușa vestibulului. Când se întoarse, maică-sa se așezase pe sofa de pluș, lucru pe care de obicei îl făcea fără plăcere, netezind cu mâna un mic sul de mătase, pe care erau cusute stele galbene.

— Ei, Thilde, ce crezi? Camera stă goală de la vacanță. A venit vremea să găsim un chiriaș. Vrea să se mai gândească și apoi să ne aducă răspunsul. Asta-i retragere; așa spun toți cei care nu vor să mai revină.

— Țasta se întoarce!

— Ei, Thilde, dar de unde știi? Ar fi putut să închirieze pe loc!

— Firește! Ar fi putut, dar unul ca el nu spune da de îndată, ăsta chibzuiește mai întâi. Adică, de fapt, nu se gândește, șovăie doar puțin dacă să spună imediat da ori ba, asta n-ar putea-o face mulți, iar el cu siguranță nu!

— Doamne, Thilde, le spui pe toate ca din Evanghelie și de fapt nu știi mare lucru!

— Nu, nu știu totul, dar câte ceva tot știu! Iar când spun: „Mamă, așa și așa“, atunci așa e! Țasta se întoarce!

— Dar, fetițo, de ce să se întoarcă?

— Fiindcă e comod, fiindcă n-are vlagă și e un papă-lapte!

— Ah, Thilde, să nu spui asta niciodată! Sunt prea multe vorbe care n-ar trebui să-ți iasă din gură!

— Dar de ce, mamă?

— Fiindcă o să-ți strici reputația!

— Ce reputație! Reputația mea e neștirbită și așa o să rămână; cunosc toate tertipurile, iar dacă știu asta, am să fiu atentă! Sunt foarte atentă. Să nu-mi vină nimeni cu povești! Și ce înseamnă câteva vorbe acolo, mamă, doar le poți spune în tihnă! M-am obișnuit, îmi fac bine, iar când aud pe vreun leneș evlavios cum strâmbă din nas, uite-așa, rău îmi vine!

— Foarte rău! Așa-i! Ei, vorbește cum vrei, căci nu pot să te schimb, de mică ai fost încăpățânată, iar taică-tău spunea mereu: „Las-o; o să iasă ceva din ea, o să-și croiască drumul cu dinții.“ Da, așa a spus, dar măcar de-ar fi adevărat! Și de ce, mă rog, n-are vlagă? Mă refer la domnul de care spui că o să se întoarcă. Și de ce o să se întoarcă, mă rog?

— Tu chiar nimic nu vezi, mamă! Nu te-ai uitat la ochii lui? Și la barba neagră, de obicei cam creată? Ar trebui s-o știi, cu de-alde ăștia nu se întâmplă nimic! Vreau să-ți spun că nu i-a plăcut totul, dar nici nu i-a displicut, și deoarece căutatul locuinței și urcatul scărilor sunt lucruri plicticoase și obositoare, se gândește: „Doamne, orice locuință e la fel! E liniștită și nu există pian și plapuma e colorată... de ce să nu închiriez acolo?“ Dar vreau să-ți spun cum își petrece acum timpul, nici vorbă de căutat și de colindat, pentru asta e prea comod! S-a dus înapoi la gară, acolo mănâncă un biftec nemțesc ori poate doar un cârnăcior și bea un *Kulmbacher*. Se duce apoi la cafeneaua Bauer¹, iar când se plictisește, căci nu-i place să stea țeapăn, cum se obișnuiește acolo, merge la Zelten² să-și bea cafeaua și privește cum se joacă scaț ori șah și râde cu totul mulțumit de sine când vreun băcan bogat își oprește trăsura și-i dă calului vreun țăp cu bere. Iar dacă isprăvește cu asta, atunci hoinărește prin Tiergarten până la chei, trece apoi

¹ Cafenea elegantă pe Unter den Linden.

² Hanuri pe Spree, foarte îndrăgite de berlinezi.

podul și urcă cele trei scări și închiriază. Să nu mai am parte de scațiu în colivie, dacă nu vine, cum îți spun!

Mathilde avusese dreptate. Dacă bărbatul cu barbă fusese la Zelten, nu se putea ști, ci doar că între cinci și șase se întorsese la Möhring și închiriasse.

— Lucrurile mele sunt încă aici la gară. Asta-i cartea mea de vizită. Poate o să vină cineva să mi le aducă, un hamal ori vreun om de serviciu. Vreau să mai vizitez un prieten, iar când mă înapoiez, sper să le găsesc aici.

Doamna Möhring îi făgădui. După ce plecă, Mathilde spuse:

— Vezi, mamă! Cine are dreptate? O să auzi și că a fost la Zelten!

CAPITOLUL AL TREILEA

Lucrurile sosiră, un cufăr și o ladă mare, iar după ce mama și fiica au împins lada până aproape de fereastră, punând însă cufărul pe un suport, s-au retras în camera lor din stânga intrării. Era multă ordine înăuntru și nu prea sărăcăcios. Dinaintea sofalei cu spătar înalt era așternut un covor cu trandafiri, iar lângă oglinda cu picior, ce-i drept, crăpată la mijloc, se aflau două stative pe care erau așezate ghivece de flori, o mușcată roșie și una albă. Pe un dulap de mahon se afla un buchet Makart¹, iar lângă dulap o etajeră suspendată, acoperită cu o broderie spartă din mărgele. Soba albă strălucitoare, porțița din alamă era și mai strălucitoare, iar între sobă și ușă,

¹ Buchet din flori uscate, ierburi, trestie și crenguțe de palmier, obiect de poadoabă îndrăgit în epocă, păstrat în „odaia cea bună”. După numele pictorului austriac Hans Makart (1840–1884), ale cărui tablouri încărcate corespundeau gustului vremii.

față în față cu sofaua șchioapă, era întins, la peretele cel lung, un șezlong ce fusese achiziționat de puțină vreme la licitație, constituind acum podoaba locuinței. Alături, o măsuță cu o pendulă pe ea, care avea un tact neobișnuit de tare.

Mathilde se așează dinaintea oglinzii ca să-și aranjeze cărarea, căci părul ei, foarte subțire, avea tendința să se împartă în șuvițe, iar maică-sa stătea țeapănă pe sofa și privea peretele din fața ei, pe care se vedea, pe o stâncă și umflându-și cimpoiul, un *pifferaro*¹ naiv și fericit pe lume. Văzând-o pe maică-sa în oglindă așa de țeapănă, Mathilde spuse, fără să se întoarcă:

— De ce stai iar pe sofaua tare și nu te lungești? De ce avem șezlong?

— Păi nu *de asta*!

— Ba chiar de asta! Doar nu costă nici un ban! Crezi că-l strici, că o să-i faci vreo gaură! Dar eu am făcut economii și m-am bucurat să ți-l pot cumpăra!

— Ei, Thilde, așa ai tu intenții bune!

— Doar ai dureri de spate, de care te plângi întruna! Și cu toate astea nu vrei să te întinzi pe el. Și de-ai avea dreptate! Dar nu se strică, și de ce s-ar strica, că doar nu cântărești nici măcar o sută de pfunzi!

— Ba da, Thilde, ba da!

— Și ce dacă! Cu cât un lucru capătă mai repede semne că e purtat, cu atât mai bine; altfel stă acolo de parcă l-am fi împrumutat ori de parcă ne-ar fi frică să ne așezăm pe el! Doar nu stăm chiar așa de rău, avem cu ce trăi, iar chiria ne-o plătim la țanc. De ce nu te așezi? Arată mai bine când e folosit. Oglinda e veche, și sofaua e veche, iar atunci nici șezlongul nu trebuie să pară prea nou! Nu se potrivește, supără, nu se armonizează cu ansamblul!

¹ Păstor italian care cânta din caval.

— Doamne, Thilde, nu mă lua cu vorbe din astea franțuzești; nu le înțeleg prea bine! Pe vremea mea nu era așa, iar tata nici nu voia să audă de școală. Ei, doar știi și tu! Unde te uiți, acolo e buba! Uită-te la cartea lui de vizită. Hugo Grossmann. Ei, asta pricep, dar ce titlu are ori ce este el, că nu știu ce vrea să însemne Cand. jur.?

— Înseamnă că e candidat.

— Așa, ei, asta-i bine, atunci e predicator ori o să ajungă!

— Nu, nu-i asta! E candidat în drept. Înseamnă că și-a terminat studiile și acum trebuie să-și dea examenul, iar după aceea o să fie referendar. Acum e între student și referendar.

— Ei, dacă ar rămâne! Crezi că o să rămână?

— Sigur că da!

— Ei, Thilde, tu ești mereu așa de sigură! De unde știi că o rămână?

— Ah, mamă, tu chiar nimic nu vezi! ăsta unde se așază, acolo rămâne! E comod. Și ca să se mute din nou, ar trebui să nu-i meargă bine! Iar la noi nu e rău. Noi suntem politicoase și manierate și întotdeauna îndatoritoare și facem toată alergătura și vedem doar ce vrem să vedem!

— Crezi că el...

— Ei, Doamne ferește! E ca aurul! Cu el poți merge trei zile și trei nopți. N-am avut niciodată un chiriaș așa cumsecade. Apoi, gândește-te, e înainte de examen și n-avem pian! Flașnetă din curte n-o s-o audă! Și vreau să-ți spun încă o dată, mamă: nu numai că rămâne, dar o să rămână încă multă vreme! Căci nu e prea sânguinos! Se vede că e cam așa: „Dacă nu vii astăzi, atunci ai să vii mâine!” Și poate că nici mâine!

Hugo Grossmann, care încă nu avea cheie, venise acasă la zece fără trei minute, gândindu-se la ceea ce i se oferise; era foarte obosit, noaptea trecută pe drum, iar acum era și mai ostenit.

Măicuța Möhring, care o clipă își făcuse de lucru în hol, auzi cum scapără chibritul și văzu licărirea, care îndată după aceea se prelinse pe sub ușă până la intrare. Apoi auzi cum își scoase ghetele cu o smucitură bruscă, ca unul ce voia să se culce repede, iar un minut mai târziu era din nou întuneric.

Ziua următoare era la fel de frumoasă ca și cea din ajun. Doamnele Möhring erau ființe matinale, dar astăzi se sculară de la șase, fiindcă nu știau de nu cumva chiriașul lor se trezea și el devreme.

— Nu cred că e matinal, spuse Mathilde, dar parcă poți să știi! În prima noapte mulți dorm neliniștiți.

Era pe la opt când Mathilde rostise acestea, adăugând apoi:

— Vezi, mamă, ce somn de urs are! N-o să faci nopți albe pentru el și nici vorbă de sculatul cu deșteptătorul! Ei, am dreptate! La iarnă o să mă satur de somn și abia apoi o să-l aștept cu cafeaua. Numai să primești la opt chiflele comandate!

Cu aceste cuvinte se ridică și se uită la pendula mică. Trecuse de opt și jumătate.

— Ar trebui să-i bat în ușă, mamă. La vreo nouă ceasuri de somn mă gândeam, dar de-acum s-au făcut zece și jumătate! Tu ce crezi?

— Știu și eu, i s-o fi întâmplat ceva!

— S-ar putea! Dar nu i s-a întâmplat nimic!

Peste o oră noul chiriaș intră la Möhring, spunând că vrea să meargă la masă; nu era nevoie să se retragă în camera lor, n-o să fie acasă înainte de șapte. Iar dacă venea cineva, să-i spună să revină „la opt”. Cu asta își luă foarte politicos rămas bun, iar când ieși din casă mama și fiica îl urmăriră pe fereastra din hol.

După ce închiseră fereastra, maică-sa spuse:

— Într-adevăr, e un bărbat foarte drăguț! Mă mir doar că mai este pe jumătate student! La urma urmei, poate te înșeli, Thilde! O fi având vreo treizeci de ani.

— Ai dreptate, mamă, așa arată! Din cauza bărbii negre și fiindcă-i lat în umeri. Dar, crede-mă, n-are mai mult de douăzeci și șase! Și nici măcar barba nu-i de vină! E doar leneș și n-are foc în vine! Arată de parcă ar fi mai bătrân, fiindcă-i cam ațipit! Și pe deasupra mai e și sentimental!

— Așa o fi, spuse bătrâna Möhring, abia șoptit, dar nu se gândi la „sentimental” și nici nu vru s-o contrazică.

O oră mai târziu, Mathilde aranjase în cameră, în timp ce maică-sa trebăluia prin bucătărie. Se învoiră să-și facă cinste cu câte un ochi la capac și cartofi prăjiți. Când masa era pusă și lângă cartofii prăjiți se serviră, ca un fel deosebit, două ochiuri la capac, era și fiica gata cu dereticatul camerei și se așezară la masă.

— Ești mulțumită, Thilde? o întreabă bătrâna, arătând spre ochiurile pregătite în cinstea acelei zile.

— Da, spuse Thilde, sunt mulțumită dacă le mănânci tu pe amândouă și dacă văd că-ți plac! Căci mereu te abții și de asta ești slabă și te ogârjești așa! Or fi ei buni cartofii, dar prea multă putere nu dau. Nu mai suntem așa de strâmtorate, avem chiar și carnet de economii! Acum o să te pot îngriji mai bine, iar după ce mâncăm o să-ți fac o ceașcă de ceai. El nu și-a consumat zahărul și nici nu l-a pus deoparte. Se vede în toate că e un om cumsecade! Acum ia, mamă!

Se așeză în fața bătrânei și-i mângâie mâna.

— Ce bună ești tu, Thilde! De-ai pune mâna pe un bărbat bun!

— Ei, lasă asta!

— Mereu mă gândesc! Și de ce nu, mă rog? Cum stai așa în fața oglinzii, tare mai ești drăguță din profil!

— Ei, lasă, mamă! O fi adevărată povestea cu chipul de gemă, și cred și eu că-i așa! Dar n-o să stau mereu în profil!

— Nici nu-i nevoie. Iar la urma urmei ai școală și certificate bune, iar dacă trăia taică-tău ai fi acum institutoare, cum ți-ai dorit. Unii pun preț pe învățătură. Dar ce-ai găsit tu oare la el? O fi totul în ordine? O fi cum se cuvine? Chiar sărac n-are cum să fie. Cufărul e în întregime din piele, fără lemn ori mucava; așa ceva au doar copiii de familie bună!

— Ai dreptate, mamă, așa-i! În privința asta suntem de aceeași părere. Așa-i cu el! Copil de familie bună! Mai sunt pe comodă batistele și ciorapii de lână. O să le vezi după asta, toate cu model, chiar și ciorapii, și lucrați nu cu lână, ci cu fir roșu de ață. O fi având o mamă ori o soră foarte ordonată, căci altcineva n-ar lucra așa de bine! Iar ghetetele sunt și ele de calitate. Trebuie să fie dintr-un ținut cu pielărie, asta se vede în toate, are chiar și o mapă de scrisori de iuft, bine presat, iar mie tare îmi place mirosul de iuft! Și toate cărțile sunt așa de bine legate, chiar prea bine, și arată toate așa sărbătoreasc, ca și cum n-ar fi fost mult folosite, numai Schiller e plin de semne de carte și îndoituri! Nu-ți vine să crezi ce-a pus înăuntru: margini cu timbre poștale și fire de ață și file rupte din calendar! Mai sunt acolo și cărți englezești, adică traduse, pe care le-o fi citit de multe ori, căci au multe semne de exclamație și pete de cafea, iar în unele locuri scrie „excelent“ ori „grozav“ și altele de felul ăsta. Dar acum să-ți opăresc ceaiul. Mai ai apă fiartă?

— De bună seamă, apă fiartă se găsește mereu!

Thilde plecă, iar după un minut se întoarse cu o tavă. Era aceeași tavă, împreună cu aceeași ceașcă de ceai, din care băuse chiriașul de dimineață.

— Ce noroc că bea ceai! spuse Thilde, turnând maică-sii întâi, și apoi ei, o ceașcă din noua infuzie. Cafeaua are întotdeauna gust de pâlnie. Dar ceaiul miroase mai bine la a doua ceașcă. Spunând

asta, sparse mărunț două bucățele de zahăr și împinse ceșcuța către maică-sa.

— Mai ia, Thilde!

— Nu, mamă! Nu-mi place zahărul! Tu ții la dulce! Să iei mereu câte puțin în gură. Mă bucur că-ți place și că ai să fii iar grasă!

— Ei! râse bătrâna. Tu ai mereu intenții bune! Dar grasă! Doamne, Thilde, de unde ai mai scornit-o?

CAPITOLUL AL PATRULEA

Hugo Grossmann se întoarse pe la șapte. O întâlni pe Thilde în vestibul.

— A fost cineva pe aici, domnișoară?

— Da, un domn. A venit pe la ora cinci. I-am spus, dacă vrea, să revină pe la opt. O să se întoarcă.

— Bine. Dar nu și-a spus numele?

— Ba da. Von Rybinski, cred.

— A, Rybinski! E-n regulă!

Când se făcu opt, se auzi sunând, iar Rybinski fu condus înăuntru.

— Bună ziua, Grossmann!

— Bună, Rybinski! Regret că nu m-ai găsit! Dar ia loc! După amiaza sunt veșnic pe drum.

— Știu! spuse Rybinski, împingând un scaun spre sofa. Käpernick¹! N-o să ia odată sfârșit alergătura asta? Doar nu ți se potrivește deloc! Categorie, arăți mai mult ca un somnoros decât ca

¹ Fritz Käpernick (m. 1887) făcuse în epocă senzație cu alergările sale.

un poștaş de țară! Atunci de ce hoinărești mereu între Grunewald și Wilmersdorf? Ori acum ai altă mișcare pendulară?

— Trebuie să te faci văzut, amice! Am venit de douăzeci și patru de ceasuri bune, de ieri dimineață, aici în Friedrichsstrasse. Mulțumesc lui Dumnezeu că sunt și nu sunt iar aici! Owinsk¹ e un târg prăpădit, firește, iar dacă te-ai sculat, poți să te culci din nou, iar de aici neconținută văicăreală a mamei și a soră-mi și nici urmă de înțelegere pentru vreo carte ori vreun tablou, iar dacă vine un urs dresat în piață, atunci parcă ar da reprezentatii Wolter²... Ei, toate astea nu prea sunt pe placul meu! Dar ceva bun tot are un asemenea târg, ai timp liber, te poți lăsa în voia gândurilor, dacă le ai, iar toceala are și ea un capăt! Ah, Rybinski, și acum iar începe! Tu cum stai? Când te văd cu chipiul tău polonez, nu mi-o lua în nume de rău, dar arăți nițel cam teatral, și cu cizmele tale peste pantaloni — de parcă n-ai veni *recte* de la *repetitorium*!

— Ce fel de simțire ai tu, Grossmann? *Recte* de la *repetitorium*; nu! Dar *recte* e și acum; *recte* de la spânzurătoare...

— Ca Roller³?

Rybinski dădu din cap.

— Ah, nu face pe nebunul, Rybinski! La ce te referi?

— La ce mă refer? Despre asta vorbim mai târziu! Spune-mi o vorbă despre tine și cei din Owinsk! L-ai văzut cumva, din întâmplare, pe unchiul meu? Din când în când mai vine pe la oraș, la târgul de cai ori când are nevoie de bani. Nu mi-a răspuns la ultima scrisoare; o fi lefter! Dar tatăl tău? De ce a murit de fapt? Nu părea

¹ Localitate pe Warthe.

² Charlotte Wolter (1834–1897), tragiană la Wiener Burgtheater, celebră în vremea ei.

³ Parafrază a unei replici a personajului Roller din *Hoții* de Schiller; chiar de la învățătură (lat.).

să aibă încă șaiszeci de ani. Și cu averea cum e? Se spunea mereu că ar avea ceva!

— Ei, așa se spune întotdeauna, dar dacă cercetează Dumnezeu paguba, nu găsește nimic acolo! Era o ladă, un fel de Arnheim¹, în biroul lui, la care ne uitam cu respect, spunându-ne că s-o fi găsit ceva înăuntru. Și închipuie-ți ce-am găsit după aceea!

— Păi, jumătate!

— Ei, unde dai și unde crapă; o șapcă studentască, o culegere de cântece din studenție și o pereche de cizme înalte de vânătoare, din piele galbenă, ca și cum le-ar fi avut chiar de la Wallenstein!

— O fi fost vreun Nimrod²...? Ai putea să-mi dai o țigară. Văd acolo o cutie mică; sper să nu mă dezamăgească precum lada ta cea mare de zestre! Ei, a fost el un astfel de vânător înaintea Domnului?

— Doamne păzește! Era prea comod și îngheța tot timpul. Când ajunsese primar o fi luat parte la vreo vânătoare, însă puțin mai înainte, pe când eram băietan, înainte să plec la gimnaziul din Inowroclaw³, mergea întotdeauna când se făceau chefuri la inspectorul silvic ori la primar. O dată a fost la inspectorul cu turba, asta o știu precis.

— De fapt, de asta trecea tatăl tău ca un tip teribil!

— Da, așa-i!

— Era mai energic ca tine!

— Ei, cum vrei s-o iei! În mare suntem la fel. Nici el n-a fost vreodată pentru repetarea examenului. În privința asta ne asemănăm, iar după ce-a ajuns referendar și-a întrerupt studiile, spunând: „Am căzut de două ori, iar practicant ajung abia cu chiu

¹ Casă de bani (de la numele renumitei firme berlineze a lui S. J. Arnheim, înființată în 1833).

² Vânător din Vechiul Testament.

³ Oraș în voievodatul polonez Bydgoszcz.

cu vai și cu încă vreo 800 de taleri. Nu, mai bine primar la Owinsk!“ Și pe deasupra mai era și logodit de multă vreme.

— Vezi, Hugo, asta-i ceea ce numesc eu energie! Era totuși o hotărâre, iar familia lui, desigur, era împotrivă, căci voia să-l scoată ministru! Mai jos de ministru pe bunii provinciali nici nu-i interesează, căci la vânătoreala norocoasă, la care cu toții credem că suntem invitați, ca să vedem chiar și clopotnița cu cocoșul aurit, ei nu știu cât de departe se află de țintă și câte gropi sunt pe drum, în care poți să cazi! Eu sunt de partea celor care renunță.

— O spui așa, în general, adică teoretic!

— Nu, absolut practic! Să-mi dăruiești o fotografie a tatălui tău; căci mă interesează ca model.

— Dar Hans, doar nu vrei s-ajungi primar! Doar ești înaintea examenului de referendar; tata avea în spatele lui jumătate din hărțuială. Astăzi nu-i primesc pe toți, iar referendar e cel mai puțin! Și să nu-mi arăți de parcă în absența mea și, ca să zic așa, în spatele meu, ai făcut-o pe referendarul, iar acum te-ai prezenta în noua ta demnitate! Iartă-mă, am să comand mai întâi cina, ce se poate numi cină într-o *chambre garnie*¹! Noroc că oamenii au descoperit șvaițerul! Dorești ceai ori un grog?

— În genere sunt pentru trecerea de la unul la celălalt, e așa de nostim să ai jocul în mână, presupunând că n-o să lase cineva sticla negolită! Dar astăzi s-o lăsăm, Hugo! Să păstrăm ospățul pentru o ocazie mare!

— Examen?

— Asta-i în sine nesigur, adică dacă ajungem până acolo și apoi rezultatul! Nu, când vorbesc de economie și de o ocazie mare, altceva am în minte, mă gândesc la prima seară!

¹ Cameră mobilată (fr.).

— Nu te pot urmări, Hans! E ridicol s-o spun, dar ești așa de mistic; mai întâi *recte* de la spânzurătoare, apoi promisiunea de a dezlega enigma, iar acum prima seară!

— Ți-am supraestimat capacitatea de înțelegere, ceea ce, după părerea unora, nu constituie un talent decât în relație cu logica și matematica. Toți logicienii nu pricep absolut nimic! Ar trebui să mă mir, totuși! Am hoinărit împreună prin Königsplatz de nenumărate ori, având în stânga luna, iar în dreapta Kroll¹ și pe micuța F. și, respingând toate reprezentările de până acum ale lui Hamlet, am făcut investigații noi, mai profunde, iar paralelele mele între Amalie² și Adelheid von Runeck³, între Milford⁴ și Eboli⁵ — dacă nu vrei, în fine, să pricepi odată, când îți vorbesc de prima mea seară! Atunci, pe șleau, vorbesc de prima mea seară cu *Hoții*! Kosinsky! Povestea cu repetiția m-a plictisit prea mult! Și de-aș fi mai sigur de succes! Pe scurt, am mers la Deichmann⁶. Azi a fost a treia probă cu mine, Krausneck⁷, strălucit în Roller, cred că mai devreme ori mai târziu voi trece direct la roluri de caracter. Junele prim e doar o tranziție.

— Tranziție! În *Hoții*! E cu putință?! Deci, peste opt zile vom citi pe afiș: Kosinsky — Domnul Rybinski. Ori vrei să-l păstrezi pe „von“?

— Nu, trebuie să faci ceva și pentru familia ta! „Von“ o să fie tăiat, cel puțin câtă vreme sunt necunoscut; mai târziu aș putea reveni la el.

¹ V. mai sus, p. 40, nota 2.

² Amalia von Edelreich, personaj din *Hoții* de Schiller.

³ Adelheid Runeck, personaj din piesa lui Gustav Freytag, *Gazetarii* (1853).

⁴ Personaj din *Intriga și iubire* de Schiller.

⁵ Personaj din *Don Carlos* de Schiller.

⁶ Friedrich Wilhelm Deichmann (1821–1875) a condus, între 1850–1872, Friedrich-Wilhelmstädtisches Theater, renumit în vremea aceea, devenit ulterior, în 1838, sub direcția lui Adolf l'Avronge (1838–1908), Das Deutsche Theater.

⁷ Arthur Krausneck (1856–1941), actor german.

— Crezi?

— Firește, cred! Oricine crede asta. Și Garrick¹ provenea din nobilime. Oare s-ar fi apucat de toată povestea, dacă nu și-ar fi spus: „Gloria e mai presus de noblețe“?

— Vorbești serios?

— Absolut serios! Și vreau să-ți mai spun ceva, cu toată seriozitatea! Peste puțin timp ai să vii la mine și ai să-mi spui: „Rybinski, ai avut dreptate, mă las păgubaș de toate astea! Ce rol crezi că mi se potrivește mai bine? Dunois² ori Karl Moor³?“ Ți-o spun eu, ești născut pentru Karl Moor, iar dacă-ți legi brațul de stejar⁴ ori dacă îl aduci poate pe bătrân din turn⁵, ai să fii grozav!

— Așa crezi tu?

— Ai tot ce ține de entuziasmul suav, precum și tonul de a convinge, când eroul spune: „Iau ministrului acest ceas“⁶! Desigur, a devenit ministru al justiției și în curând ai să vorbești despre el tot așa de rău ca și mine. Mi-am ars în urmă corăbiile⁷. Totul în viață e doar o problemă de curaj!

— Ascultă, Hans, contează și alte lucruri într-un rol!

— Te referi la dragoste. Nu-mi veni cu asta! Prostii! Unii sunt nebuni și ți se confesează; cine se plimbă prea mult și-și păstrează visătoria pentru Lenau ori pentru Zola (între altele, o să te imite și pe tine cineva), e capabil de orice nebunie din iubire. Seamănă cu curajul, însă e contrariul acestuia, doar îndeostulare, trândăvie, problema cheii de la casă. Ai grijă, Hugo! Oricât de multe aș vrea eu astăzi să-ți spun, dacă evoluezi normal și nu faci un colosal

¹ Actorul și dramaturgul englez David Garrick (1717–1779), mulți ani director la teatrul Drurylane din Londra, interpret genial în piesele lui Shakespeare, este considerat una din cele mai importante personalități din istoria teatrului european.

² Personaj din *Fecioara din Orléans* de Schiller.

³ Personaj din *Hoții* de Schiller.

⁴⁻⁶ Replici din *Hoții* de Schiller.

⁷ În sensul că nu mai are altă posibilitate.

faux-pas și vei fi în continuare, ca să zic așa, tot normal, mâine vei ajunge unde sunt eu astăzi! Iar dacă va fi să ajungi referendar, ceea ce-i posibil, practicant n-ai s-ajungi niciodată! Lasă-te de toceală! Totu-i de prisos! Știi eu cu cine am de-a face!

În clipa aceea ciocăni cineva. Grossmann se ridică, merse la ușă și deschise. Afară era Mathilde Möhring. Trebuia să meargă în oraș și fiindcă nu era nimeni aici în afară de maică-sa voia să întrebe dacă domnul Grossmann ar mai dori ceva pentru diseară.

— Mulțumesc, domnișoară Mathilde! Domnul von Rybinski a renunțat la toate. O să merg la „Franziskaner“¹. Dacă doriți, aduceți-mi o sticlă de sifon!

După ce-și reluă locul, Rybinski spuse:

— Doar nu vrei să te bagi pe sub pielea cuiva! Sifon! Asta bea numai un filistin.

— Mai întâi se pune întrebarea, de care multe depind, ce ai băut mai înainte, apoi nu vreau să mă bag pe sub pielea nimănui! Doamna Möhring e o filistină, iar domnișoara e doar fiica ei! Iar în privința insinuării! N-am ajuns încă așa departe! Și nu degeaba fiecare și-l are pe Lenau al său!

— Chiar așa! Lirica nu te apără de prostii. „Pe lacul neclintit zăbovește strălucirea lunii plăcute“² — e nevoie doar de puțin clar de lună, asta lămurește totul, iar iazul poate fi și o podea!

— Nu te înțeleg, Hans! N-ai nici un motiv.

— Cele mai bune lucruri ale omului sunt presimțirile! Iar ea are un profil de gemă, sever și nobil, și un mic defect la ochi și părul blond! „Nu așa pășesc femeile pământene, care țin de vreo casă muritoare...“³

— Prostii! Ce înseamnă asta? De fapt, are o figură comică!

¹ Ospătărie pe Georgenstrasse, lângă gara Friedrichsstrasse.

² Din *Cântece de trestie* de Lenau.

³ Din balada lui Schiller *Cocorii lui Ibykus*.

- Nu vorbi așa! Asta se răzbună!
- Păi, cum! Totul e neghiobie și aroganță! Acum hai să mergem! De fapt, când e debutul tău?
- Marțea viitoare. Ține-mi pumnii! Ori, și mai bine, vino să mă aplauzi!

CAPITOLUL AL CINCILEA

Zilele următoare trecură liniștite. Dimineața Hugo avea cursuri de pregătire, apoi mergea la masă, iar după aceea la Wilmersdorf; seara era de cele mai multe ori acasă și în general era un model de seriozitate. Ceea ce o surprindea pe Mathilde era învățătura lui. Din tot ce vedea și din aluziile pe care le făcuse chiar el, reieșea că se pregătea pentru un examen; în fiecare dimineață lua cu sine o carte ori un caiet, dar cu toate acestea ei îi era limpede că odată întors acasă nu mai era vorba de nici un fel de învățătură. Pe un pupitru așezat la ferastră, pe care și-l procurase, stăteau trântite câteva cărți groase, dar dimineața aveau un strat subțire de praf pe ele, dovadă suficientă că seara nu le deschisese. Ce citea el erau romane, chiar și piese de teatru, din care aducea multe acasă, la două, trei zile; pe masa de lângă sofa zăceau volumașe legate din colecția Reclam¹, prevăzute cu semne ori sublinieri de creion. Mathilde putea să controleze cu exactitate ce-i plăcea lui ori ce-i stârnise în doiala, căci se aflau și pasaje cu semne de exclamație și chiar cu câte trei semne de în-

¹ Renumită colecție populară, înființată în 1867, la Leipzig, de Anton Philipp Reclam (1807–1896). „Biblioteca pentru toți” românească, înființată la București în 1895, s-a inspirat, în parte, din mai vechea colecție germană (nota redacției).

trebare. Însă acestea erau totuși mai puține; *Viața e vis*¹ avea cele mai multe semne și glose marginale și părea să-l fi interesat cel mai mult.

— Mamă, spuse Thilde, dacă nu se întâmplă o minune, n-o să-l dea niciodată!

— Ce anume, Thilde?

— Păi, examenul! Nouă ne convine. Cu cât durează mai mult, cu atât mai mult stă la noi. Iar dacă-l dă și pică, o să rămână și atunci. Și ce-o să facă în cele din urmă? Nu pare să aibă prea mulți cu care să se-ndemne! Nici măcar domnul cu chipiu polonez n-a mai venit pe aici!

Bineînțeles, asta era adevărat. Rybinski nu mai apăruse de la prima lui vizită, dar în seara aceleiași zile în care Thilde Möhring făcuse această remarcă, îl nimeri acasă pe prietenul său Hugo.

— În sfârșit, Hugo! Te vei fi gândit că te-am înșelat și chestia cu Kosinsky o fi fost o simplă glumă! Îți spun însă că e de cea mai mare seriozitate! De fapt, e vorba de o seriozitate cam amară, dar cuvântul acesta aș vrea, firește, să-l evit! De altfel, există părerea că *ar trebui* să plac și azi dimineață cineva mi-a spus că „sunt născut pentru Kosinsky“. Din păcate era Spiegelberg², dar cum se întâmplă adesea el chiar este un suflet credincios! Ei, mâine o să se decidă totul! Îți aduc bilete, unul la *parquet*³ pentru tine, și două de categoria a doua pentru gazdele tale, dacă au auzit de numele ăsta, lucru de care mă cam îndoiesc. Ți le-aș fi putut aduce pe toate trei la *parquet*, m-am gândit însă că amândouă s-ar jena să stea așa de aproape de tine, mai ales bătrâna, doar e femeie din popor! Iar apoi, la drept vorbind, mie și directorului ne convin mai mult cele de categoria a doua; la *parquet* stă întotdeauna critica și ar fi ridicol în

¹ Piesă de Pedro Calderón de la Barca (1600–1681).

² Personaj din *Hoții* de Schiller, întruchipând tipul trădător și intrigant.

³ Loc între orchestră și parter (fr.).

cazul când cele două doamne s-ar prăpădi de entuziasm, dar la categoria a doua, dacă ești puțin atent, la categoria a doua o să meargă! Locul tău este pe colț, totul e prevăzut, dar văd, Hugo, că ești cam fără chef!

— Nu, Hans, sunt doar buimăcit; nu m-am gândit că mi-ai înșirat verzi și uscate, m-am gândit doar să nu fi intervenit ceva, fiindcă s-a tăragănat atâta!

— A, pricep; în fine, ai observat că nu mi s-a întâmplat nimic.

— Să nu devii susceptibil; nici nu te-ai produs încă și ai și început! Dar asta-i doar o jumătate din lucrurile la care mă gândesc! Cealaltă e în legătură cu cele două Möhring.

— Dar, suflute, e ușor de schimbat, mai poți obține două locuri la *parquet*!

— Nu, nu e cazul; dimpotrivă, te-ai gândit bine la locurile de categoria a doua și ai fost plin de menajamente față de mine. Admițând însă o astfel de situație, când mai avem și locuri diferite, ar fi ca o egalizare socială, iar dacă discut cu bătrâna despre bătrânul Moor ori ea cu mine, căci n-aș vrea să încep eu, atunci devenim intimi! Și nu-i bine! Și apoi ce-ar putea spune o femeie ca ea? Totul te pune în încurcătură!

— Ah, Hugo, e ridicol! Atâta ar trebui să știi și tu, că astea-s prostii!

— Și apoi trebuie să le conduc acolo, iar când ieșim, să le însoțesc acasă!

— Asta nu pricep! Le faci un cadou și le lași să-și vadă de drum!

— Bine, ai dreptate: așa o să fac! Acum vezi de ce eram așa de năuc, ori cum ziceai tu, fără chef. Nicidecum fără chef, eram de fapt emoționat, ca și cum eu ar trebui să-l joc pe Kosinsky!

— Ei, cine știe ce urmează!

Apoi prietenul se ridică, căci mai avea o sută de lucruri de făcut și de gândit.

— O să ne vedem la Philippi¹! Și fii curajos! De voi fi înfrânt, am să mă arunc în spadă!

— Doar să nu pretinzi să ți-o țin eu!

Abia plecă Rybinski, că Hugo se duse la cele două doamne să le ofere biletele; parterul se vânduse, asta era motivul că trebuiau să se despartă, dar o să vină el sus.

Măicuța Möhring tăcu, dar Thilde se descurcă ușor, spunând cu multă cuviință și cu o atitudine complet schimbată: „Foarte drăguț că s-a gândit la ele și primesc aceasta ca o deosebită onoare.“

— Da, consimți bătrâna, voise și ea să spună asta.

După un schimb de întrebări și complimentări reciproce, Hugo intră din nou în camera lui, iar bătrâna împinse un scăunel pentru picioare lângă sofa și se așeză; stând pe sofa, Thilde dădu lămpița de petrol la o parte, în așa fel încât să o poată privi pe bătrână.

— Cu ce să mă îmbrac, Thilde? Rochia neagră de mătase nu mai merge și a fost făcută de fapt pentru doliu. Iar ca să-mi pun năframa roșie, sunt prea bătrână!

— Ah, mamă, lasă că o să fie bine! O să te gătesc eu, cu câteva funde o scoatem noi la capăt! Doar nu interesează pe nimeni! Și ce dacă? Boneta e întotdeauna lucrul cel mai important la o femeie în vârstă, iar boneta ta e încă bună, o călcăm puțin și o plisăm și ai să fii ca o contesă!

— Ei, fetițo, nu spune astfel de nerozii!

— Păi, îți spun eu, mamă, o să meargă! Cu puțină îmbrăcămintă și aranjament, nu-i așa, doar am învățat s-o fac pe modista și

¹ Citat din *Julius Caesar* de Shakespeare. Philippi, oraș antic în Macedonia, unde Antonius și Octavianus i-au învins în 42 î.Hr. pe republicanii lui Brutus și Cassius, care, pierzând bătălia, s-au sinucis.

să confecționez flori și dantelă, și apoi n-ar fi lucru curat dacă nu ne-am împopoțona într-o ocazie ca asta! Să rămână uluit cum arăți, iar dacă ne conduce după teatru la un local...

— Ah, Thilde, cum te poți gândi la una ca asta!

— Ei, dacă nu, nu! Nu țin, e doar așa o părere și e puțin față de ceea ce s-ar cuveni!

— Da, da, ai dreptate!

— Dar știi, mamă, ce voiam să-ți spun acum câteva zile, aş vrea s-o luăm pe bătrâna Runtschen la noi, adică doar o oră, pentru curățenie și cumpărături. Nu că țin la asta! Dar deunăzi el uitase ceva și a venit chiar când eram eu acolo cu toată bălăceala și cu găleata de tinichea în mijlocul odăii și mi-a fost jenă. Chiar mă gândesc s-o luăm pe Runtschen. Ar putea să ne facă și cumpărăturile.

După o scurtă ezitare, maică-sa spuse:

— Asta costă scump, Thilde! Și doar e știut, dacă se mută...

— Atunci dăm din nou anunț! Runtschen e o femeie înțeleghătoare. Și apoi, ce-i asta, că se mută? Nu se mută, crede-mă!

Ziua următoare a fost o zi mare. Conținutul unei cutii mari de carton, în care se găseau panglici și flori vechi, a fost răsturnat pe șezlong, pentru o mai bună privire de ansamblu. Bătrânei nu-i convenea.

— Pe toate le răscolești, Thilde! Șezlongul e doar lucrul nostru cel mai de preț! Fetițo, fetițo, de unde-o să mai luăm altul?

Dar Thilde nu se lăsă intimidată, iar când găsi ceea ce-i trebuia pentru ea și bătrână, se apucă silitoare de treabă. Spălă mai întâi două perechi de mănuși cafeniu deschis. Mirosea până în camera lui Hugo a Brönnner¹. Apoi călcă. Thilde era într-o bună dispoziție nemaipomenită.

¹ Substanță folosită pe atunci la curățatul hainelor.

— Vezi cum dogorăște!

După aceea închise zăvorul cu vătraiul.

— Mai ai biletele, Thilde? fuseseră ultimele cuvinte rostite înainte de a părăsi locuința.

Chiriașul lor, Hugo Grossmann, nu se arată toată ziua, ca să scape cu dibăcie de obligația de a le însoți.

Kosinsky fusese chemat de trei ori pe scenă, iar bătrâna, care nu voise să aplaude, se mulțumise să dea din cap spre interpretul rolului, când acesta mulțumea tocmai în partea cealaltă. Apoi îi spuse lui Thilde, pe când gălăgia era în toi:

— A jucat foarte bine, are maniere! Trebuie să fie foarte greu!

— Doamne ferește! răspunse Thilde, manifestând o atitudine rezervată față de toate, căci observase că Hugo evitase să privească sus, spre categoria a doua. Privise o dată, iar acum salută, însă foarte țeapăn și formal. În cele din urmă se liniștise pe bună dreptate, iar când veni scena cu mărețul vis¹ și părul cărunț căzu pe talerul dreptății, își spuse: „e semn bun că nu privește în sus, fiindcă nu-i o hahaleră și ia totul în serios. Probabil că își spune că asta ar avea consecințe... da, da, de consecințe mi-a vorbit chiar de câteva ori... Și nu-i chiar așa de încuiat... n-o ia în glumă...” Nu-și continuă reflecțiile, deoarece bătrâna spuse:

— Mai uită-te o dată, Thilde! Cine e bătrânul servitor? Tremură așa de groaznic!

— Ah, lasă asta! răspunse Thilde, înapoiindu-i bătrânei cornetul cu dropsuri, pe care-l cumpăraseră.

Doamnele Möhring dăduseră la garderobă mantiile și pălăriile, la insistența lui Thilde.

¹ Monologul lui Karl Moor (IV, 5).

— Mamă, spusese ea, știi doar că de obicei le țin cu mine, dar uneori trebuie să le predai, iar buna cuviință e câteodată lucrul cel mai înțelept!

— Ei, cum crezi tu, Thilde! Dar să le punem pe un singur număr!

Acum se înfolfoliseră și coborau scara. Thilde zăbovisе jos în hol, căci i se părea posibil ca la una din bare să se afle chiriașul ei așteptându-le. Dar el nu era acolo. O apucă din nou indispoziția și o clipă, lui Thilde, de obicei neclintită, îi veni în gând întrebarea: „Dar dacă mă înșel?” Întrucât credea că-i cunoaște exact chiriașului ei caracterul, deveni de un optimism imperturbabil ori de o fericire plină de speranță, spunându-și: desigur, trebuie să-și felicite prietenul și n-are cum fi în două locuri deodată.

Abia după zece au ajuns acasă, lucru fără importanță, întrucât luaseră cheia casei cu ele.

— Vezi, Thilde, ce bine! spuse bătrâna, scoțând cheia din buzunar.

— Ah, mamă, de parcă eu n-aș fi vrut! Bineînțeles! Mă gândeam că puteam veni chiar și la unsprezece.

Pe scară îl întâlniră pe portar, care stîngea gazul.

— Trebuie să fi fost tare frumos! spuse el.

— Doamne, Krieghoff, ați și aflat?

— Da, a fost acolo și Ida mea; Ida e mereu acolo. Cunoaște pe cineva de la teatru.

— Păi, asta-i bine! spuse Thilde. Teatrul cultivă!

Apoi mama și fiica urcară, iar portarul, dintr-o pornire de bunăvoință, le mai lumină încă o jumătate de scară.

Sus, Thilde spuse:

— Să ne facem un ceai, mamă, și să așteptăm până vine. O să vrea să ne vadă, ca să-i spunem dacă ne-am distrat!

— Ah, Thilde, a fost așa de groaznic! Bătrânul! Și cum arăta când a ieșit afară, iar celălalt a intrat numaidecât! Ei, mi s-a luat o piatră de pe inimă! Când mă gândesc că unul ca el e în libertate...

— Asta nici n-o poate face, mamă; a trecut atâta vreme de atunci... Și pe urmă e ceva născocit! Tu mereu îți închipui că e adevărat!

— Ei, fetițo, dar de ce să nu-mi închipui? Sunt atâția oameni răi...

— Ei, nu mai povesti de cojocarul din Treptow; știi că și-a sufocat nevasta cu blana de jder. Dar există și oameni buni!

— Da, există! Cred că al nostru e un om bun.

— Da, foarte bun! Adică, dacă e așa cum mi-l închipui!

— Întotdeauna spui da, ești așa de sigură!

— Și acum sunt! Doar câteodată mă tem de câte ceva. Dar îmi trece.

CAPITOLUL AL ȘASELEA

Îl așteptaseră până la miezul nopții și-și făcuseră de două ori ceai. Cum chiriașul nu venea, bătrâna spuse:

— Ce de petrol ardem, Thilde; nu mai vine el acum! Iar dacă vine, n-ar vrea deloc să-l vedem în halul în care e! Trebuie să se fi dus la hotelul Töpfer, la cramă, acolo merg ei de obicei.

S-au dus la culcare și stăteau tăcute, fără să vorbească. Însă nici vorbă de somn! Toată seara Thilde fusese preocupată de atitudinea lui și de cheful ăsta nocturn, complet în afara calculelor ei, iar bătrâna se gândise tot timpul la piesă. Bătuse ora unu, când, ridicându-se în capul oaselor, spuse încet:

— Dormi, Thilde?

- Nu, mamă.
- Ce bine, fetiço! Mi-e așa de frică! O fi de la ceai? Am niște bățai de inimă și-l văd întruna pe bătrân...
- Ah, lasă-l, mamă, pe bătrân! Doarme de două ceasuri și trebuie și tu să dormi!
- Și singurul lucru este că roșcovanul...
- Își are și el răbojul lui!
- Dar ce s-a întâmplat cu biata domnișoară? Cum o chema?
- Amalie.
- Așa, Amalie! Da, e așa de bună, ca o orfană! Și chiar dacă l-ar fi scos pe bătrân afară! Mult timp nu mai rezista!
- Nu, mamă, nu putea! Dar acum am să-ți aduc un pahar cu apă și ai să te întorci pe partea cealaltă.
- Păi, o să număr până la o sută!

Socotiseră că Hugo o să se trezească târziu, dar se întâmplă dimpotrivă, sună mai devreme ca de obicei și trebui să aștepte micul dejun zece minute. Thilde intenționa să-și ceară scuze pentru întârziere; dar îi răspunse că el e cel ce trebuia să se scuze; să vii acasă la patru și să vrei să iei micul dejun la șapte era cam neobișnuit! Dacă fusese nostim, adică dacă se distraseră și dacă le plăcuse Rybinski! Voia să iasă și să urmărească numaidecât dacă-l laudau. Că nu-l aplaudaseră fusese foarte bine; ar fi bătut la ochi și, păcat, ar fi apărut și în ziare că fusese galeria! De altfel, Rybinski îi spusese că o să-i mai trimită bilete, când o să joace într-un rol nou. Poate săptămâna viitoare, când îl joacă pe Dunois, bastardul Franței.

- Cunoașteți rolul, domnișoară Thilde!
- Da, îl cunosc pe *Dunois*! spuse ea, accentuând numele, fără a mai adăuga altceva, ca să-l facă astfel să simtă ce nepotrivit era „bastard“. De planul la care se gândise ținea și virtutea. De aceea,

ca să-și sublinieze și mai mult mustrarea, găsi nimerit să întrerupă conversația, oricât de greu îi venea.

Când se întoarse în camera ei, o găsi pe Runtschen, care nu venise prin vestibul, ci pe la bucătărie. Arăta ca de obicei, cu pălăria de paie și o legătură neagră peste ochiul stâng.

— A, bună ziua, doamnă Runtschen! Bine că sunteți aici! V-a spus mama...?

— Da, Thildchen, mi-a spus că aveți iarăși un domn în gazdă și că trebuie să fac curat și cumpărăturile. Dar când să vin? De la șapte la opt sunt la căpitanul Petermann, iar de la opt până la nouă sunt jos, la Kulicke!

— E foarte bine! De la nouă la zece e timpul cel mai potrivit, ori chiar mai târziu! La ora aceea el e întotdeauna plecat. Puteți să aranjați cum vreți și să vă orientați unde sunt toate. Dar uneori e încă aici și stă la fereastră, ei, atunci, doamnă Runtschen, ar trebui să vă gătiți puțin!

— Să mă gătesc?

— Da, doamnă Runtschen! Doar puțin, desigur. N-o să veniți ca o prințesă! Atât cât să nu fiți supărătoare!

— Ei, ei, cât să nu fiu supărătoare!

— Doar cât e necesar! Un șorț alb. Și apoi, să vă scoateți pălăria de paie! Când nu e aici, o puteți păstra, că nu vă vede nimeni! Dar când e aici, e mai potrivită o bonetă!

— Dar, domnișoară, de unde bonetă?

— Firește, nu trebuie s-o aduceți de acasă! Căci la cuierul nostru se găsește mereu câte una.

— Păi, dacă-mi dați voie, am s-o port multă vreme!

— Da, doamnă Runtschen, și încă ceva, banda neagră să n-o purtați mai mult de opt zile, o să vă procur eu în fiecare sâmbătă una nouă. N-o să fie pe cheltuiala dumneavoastră!

CAPITOLUL AL ȘAPTELEA

Era premieră cu *Fecioara*, cu Rybinski în rolul lui Dunois, dar nici doamnele Möhring, nici chiriașul lor, Hugo Grossmann, n-au asistat, întrucât cel din urmă căzuse bolnav. Avea febră foarte mare și le rugă să trimită după doctor; acesta veni, însă trecură multe zile de nesiguranță, până ce se pronunță într-o dimineață asupra bolii. Trecu dincolo, la Möhring, și spuse:

— Are pojar, nimic deosebit și nici periculos. Dar prudență, doamnă Möhring, altfel avem un mort fără să știm cum!

— Doamne, domnule doctor, e abia de șase săptămâni la noi și să se întâmple una ca asta! Iar dacă aude lumea, atunci nimeni nu mai vrea să se mute și nici să ascunzi nu merge; există întotdeauna atâția oameni răi și nici Schultze n-ar fi în apele lor!

— Foarte posibil! Dar asta nu ajută; mai întâi de toate, fără atâta spaimă; trăiește încă și o să trăiască mult și bine! Aș vrea să vă previn doar să-l supravegheați și să atârnați deasupra paravanului cârpe ude. Cu bacilul nu-i de glumit! Și mai ales fără curent! Curentul e lucrul cel mai rău, care întoarce totul înapoi și se aruncă asupra părților nobile...

— Doamne, e cu puțință...?!

— Și apoi avem *casus mortis*¹!

Mathilde nu era de față. Când se întoarse acasă din oraș și auzi ce spusese medicul, zise:

— Mamă, tu nu poți să suporti nimic! Pojar! Nu-i nimic! Pojarul e pojar! Orice copil face pojar; e chiar mai bine așa, și o să-i treacă, și asta-i lucrul principal! Firește că o să-l veghem și chiar să-l îngrijim, în așa fel ca Runtschen să nu apuce să-l vadă; el e câteodată așa de sensibil și odată mi-a spus că se teme de Runtschen.

¹ Caz mortal (lat.).

— Ah, a spus chiar așa...

— Nu, absolut serios, mamă! Toți cei care citesc întruna piese și merg la teatru sunt așa. Iar plasturele negru — e de groază!

— Ah, Thilde, ce mai trebuie să pătimească unii ca noi! Și asta numim noi soartă și mai trebuie să-i și mulțumim!

— Nu vorbi așa, mamă, asta atrage nenorocire, gândește-te la Iov! Soarta însă... Firește, există soartă, iar lumea are dreptate când vorbește de ea cu mulțumire. Cel puțin noi! Căci îți spun, pentru noi e o soartă foarte bună și chiar dacă m-aș fi gândit, n-aș fi ajuns la ceva atât de binevenit ca pojarul ăsta!

— Crezi?

— Firește că da!

— Dar cum așa, Thilde?

— Am să-ți povestesc altădată, dacă o să fie cazul! Când vorbești despre un lucru, l-ai și chemat!

— Ah, Thilde, mereu le calculezi pe toate, dar poți să le calculezi și greșit!

— Pot! Dar ai să vezi, le calculez exact!

Hugo Grossmann depășise starea critică a bolii și se afla în convalescență, când doctorul spuse:

— Da, dragă doamnă Möhring, am scos-o la capăt! Adică, din ce era mai greu! La sănătate nu ne gândim încă, iar precauția trebuie dublată; cea mai mică greșeală și se întinde asupra urechilor, iar dacă primește lumină prea devreme, și asupra ochilor, iar atunci orbește! Pe de altă parte, aș fi bucuros să scape și de asta; cârpele bune sunt bune, dar nu întotdeauna. Puteți să nu-l mutați în alt pat, mă gândesc să-l puneți alături, în hol. Ar trebui să încuiati aici și să-l izolați de orice contact, iar cine vrea să vină la dumneavoastră, să vină prin bucătărie! Boala scuză orice! Mai găi diți-vă împreună

cu domnișoara Mathilde, care este inventivă, o să găsească ea soluția!

După aceea plecă.

Firește, Mathilde justifică încrederea doctorului, spunând:

— Doctorul Birnbaum are perfectă dreptate! Trebuie să iasă de aici! Nici eu nu mai sufăr mirosul cârpelor. Însă în hol nu merge! În hol! Parcă l-ai da deoparte, nici hăis, nici cea; e doar om cu studii, fiu de primar, iar pojarul l-a apucat la noi! Ar trebui mutat în odaia noastră...

— Nu merge, Thilde! Avem una singură. Și un pat, cu un bărbat străin înăuntru, nu merge!

— Ba da! Dar patul nu e necesar! Patul rămâne aici unde e, iar seara îl aducem și îl înfolim cu pledul deasupra, ca să nu-l zvârle.

— Iar ziua...

— Ziua stă la noi. N-o să ne supere cu nimic, iar eu pot să ies din cameră. Tu ești femeie bătrână și ar putea să-ți fie ca un fiu și ție așa ar trebui să ți se adreseze. Dar n-o s-o facă, e prea cumsecade, mai bine rabdă. Și o să stea aici înăuntru cât ține convalescența: am putea lăsa jaluzelele pe jumătate, ca să nu-l atingă lumina și să-i citim și să-i povestim câte ceva. Dar prea mult nu-i povesti despre tata, mergi întotdeauna prea la amănunte, iar tata n-a fost prea interesant!

— Dar a fost un om foarte bun...

— Da, a fost!

— ...un om foarte bun! Și apoi, Thilde, aș vrea să te întreb cum crezi că o să facem cu el? Patul rămâne înăuntru, însă nici pe scaun nu-l putem așeza; doar nu-l putem ține atât de mult așa, e încă bolnav și slăbit!

— Nu, nu se poate! Acum vezi iarăși ce bine e că avem șez-longul! Știam eu că o să merite!

— Găsești că merge? E, ca să spun așa, lucrul cu care ne mândrim, oglinda de perete are o fisură și nu te poți vedea bine în ea. Însă șezlongul... Să nu uiți, durează paisprezece zile ori patru săptămâni și apoi s-a dus! El o să-l strice, căci bolnavii sunt fără astâmpăr și zac când ici, când colo.

— Asta-i cel mai bun lucru! Fiindcă se împarte peste tot și nici vorbă să lase urme! Și ce dacă, mamă? Cine vrea ceva, acela trebuie să riște! Doar vede că-i oferim tot ce avem mai bun, iar după cât îl cunosc eu, asta o să-l înduioșeze, căci are ceva nobil în el! Mai mult nu-i putem pretinde!

Chiar în ziua în care avusese loc această discuție, Hugo Grossmann fu adus în camera cea bună a familiei Möhring și instalat pe șezlong. Îi stătea foarte bine acolo. Lângă el se afla o măsuță, cu un heliotrop pe ea. Dar mirosea prea tare și fu înlocuit cu flori albe de ochiul-boului. Pe o farfurie cu frunze de viță verzi se aflau două portocale. Alături un clopoțel, doar de podoabă, căci mama și fiica se aflau tot timpul acolo și nu era nevoie să fie folosit.

Doctorul a fost foarte mulțumit de mutare și spuse, când rămase singur cu Hugo, tot felul de lucruri îndatoritoare despre „oameni atât de buni“, în a căror purtare se exprima singura educație adevărată, aceea a inimii. De altfel, domnișoara Mathilde mai ales este civilizată, iar dacă îi privești mai des capul o să observi că trăiește ceva înăuntru și că este aproape o frumusețe.

Afară, în hol, stăteau mama și fiica și puneau tot felul de întrebări despre ce-i era permis și ce nu bolnavului.

— Cel mai bine e în amurg, spunea doctorul, chiar dacă rămâne și într-un amurg spiritual!

— Dar avem voie să vorbim cu el?

— Desigur, dragă doamnă Möhring, tot ce doriți! Însă nimic înduioșător!

— O, Doamne, cum aș putea spune ceva înduioșător!

— Dar cititul e permis? Întrerupea Thilde, care vedea că bătrâna extinsese „înduioșătorul“.

— Da, cititul da, însă nu mult și nimic dificil!

Când au intrat din nou la Hugo, Thilde îi povesti că doctorul îi permisesese orice, dar seara avea nevoie întotdeauna de un paravan verde, un glob verde de lampă nu era suficient, iar dacă îi făcea plăcere, putea să-i citească ceva, de trei, patru ori pe zi, însă nu mai mult de o jumătate de oră.

Hugo aprobă foarte înveselit, căci boala începuse să-l plictisească, iar când Thilde îl întreabă „ce dorea? Erau acolo cărți din belșug“, el spuse: da, povestea din Zola, în care apare paradisul, pe aceea ar dori s-o audă, ajunsese chiar la locul unde era descris paradisul. Desigur, se petrecea ceva acolo și nu știa dacă nu-i pretinde domnișoarei Thilde ceva deplasat...

Thilde remarcă numaidecât că el spusese asta amintindu-și de discuția despre Dunois și fecioara din Orléans, când ea respinsese, de altfel plină de tact, cuvântul „bastard“, și cum crezuse ea pe atunci că trebuia să-și întărească poziția morală, însă acum avea sentimentul a ceva îngust și meschin, iar tot ce acționa îngust și meschin și filistin nu avea dreptul să se răspândească. Așezată la picioarele șezlongului, privind dincolo de el, cu o anumită seriozitate morală, în timpul descrierii paradisului, chiar dacă nu s-ar fi petrecut scena păcatului original, spuse deci că n-ar fi văzut nici un impediment. N-ar fi acceptat un punct de vedere inferior. O fată trebuie, desigur, să țină la preț și nu are voie să vadă orice în viață ori să audă în conversație și în piesele de teatru, căci chiar atunci curiozitatea a și devenit diabolică, însă, deopotrivă, o fată trebuie să știe să se ferească de pruderie, când are sentimentul că se află în

fața unui lucru puternic! Și asta nu se întâmpla doar la piesele de teatru și în romane, ci și la învățătură și la confirmare! Mai demult a trebuit să-i citească din Biblie pastorului Messerschmidt. Uneori erau cuvinte teribile și adesea se gândea la ele cu groază. Dar de fiecare dată când băgase de seamă că „acum urmează lucrul acela“, se concentrase și rostise cuvintele clar și limpede și cu intonație. Ca Luther!

Hugo dădea doar din cap, confirmându-și ceea ce-i spusese doctorul Bolle¹ despre Thilde. Ce corectă, ce instruită era în toate, și se bucura de păreriile ei curajoase și limpezi! „E o fată minunată“, se gândea el, „nu chiar frumoasă, dacă n-o privești din profil, dar deșteaptă și curajoasă, vreau să zic o fată tipic germană, plină de caracter, o ființă care l-ar face fericit pe oricine, și de o mare interiorizare, spirituală și morală.“

CAPITOLUL AL OPTULEA

În direcția aceasta se derulau ceas de ceas gândurile lui Hugo, iar când, cu o săptămână înainte de Crăciun, fu din nou găzduit în camera lui, ceea ce bătrânei Möhring, care nu înțelegea să-și țină socotelile decât în aceeași zi, îi produse o anumită satisfacție, lui Hugo îi deveni limpede că Thilde era femeia care i se potrivea. Pe cât de sigur se considera ca om înzestrat cu simț estetic și forță poetică latentă, pe atât în viața reală era de cea mai mare modestie, aproape smerit, și nu avea nici un fel de încredere în știința și puterile lui. „Mănânc pâine degeaba“, îi spuse lui Rybinski, care-l consolase râzând cu asigurarea că „acum îi place mai mult“, ceea

¹ Inadvertență a autorului: mai sus se numea Birnbaum.

ce Hugo acceptase cu oarecare tristețe. Autoaprecierea lui era corectă, după cum corectă era și aceea că Thilde i se potrivea. Avea exact ce-i lipsea lui, era vioaie, iscusită, practică! Dorea să se asigure de „da“-ul ei înainte de Crăciun. Că nu-i va fi refuzat acest „da“ era convins, căci la urma urmei era totuși fiul bărbos al unui primar, iar Thilde, din câte a văzut el, trebuia să renunțe la mândria ei din naștere!

— Domnișoară Thilde, îi spuse, când, în aceeași seară, îi adusesese ceai și șuncă tăiată în camera lui, domnișoară Thilde, sunteți mereu aceeași în bunătatea dumneavoastră față de mine și, întrucât considerați că totul mi-ar fi mult mai greu, mi-ați tăiat până și șunca! M-ați îngrijit și răsfătat, arătându-mi în toate aceste săptămâni mai mult decât o dată cât de fericit poți fi în viață! O mână iubitoare e ceea ce-ți trebuie în viață cel mai mult! Dar puneți ceaiul acolo... Iar acum dați-mi scumpa dumneavoastră mânăuță, căci e doar o mânăuță, și pășiți cu mine la fereastră și priviți imaginea de acolo, norul care trece prin dreptul lunii, luminându-se iarăși în trecere. Poate ați înțelege și fără asta și vă întreb dacă-mi dați voie să păstrez mânăuța dumneavoastră, căci e doar o mânăuță, mai departe, mai mult, toată viața!

Ea nu-i dădu numaidecât răspunsul și se apucă să coboare jaluzeaua. Apoi îl luă de braț, îl conduse de la fereastră până la sofa cu spetează înaltă și spuse, pe când se așeza, sprijinindu-și mâinile de cealaltă parte a mesei, cu serviciul de ceai între ei:

— Sunteți încă foarte surmenat! O simt în vocea dumneavoastră în care mai tremură boala și fiindcă ați adus luna în discuția dumneavoastră! Ei, domnule Grossmann, luna nu-i pentru dumneavoastră; dumneavoastră aveți nevoie de soare... El dă mai multă putere!

— Poate! Dar ăsta nu-i un răspuns, domnișoară Thilde! Trebuie să-mi spuneți da ori nu!

- Acum da, deși o să mai dureze, o să fie o logodnă lungă!
- Pe căile vechi, da! Însă există și căi noi!
- Căile lui Rybinski?

Hugo tăcu, fiindcă îi ghicise gândurile.

— Nu, Hugo, nimic despre asta! Atunci îmi iau „da”-ul înapoi! Nu vreau să rătăcesc în lumea largă, înveșmântându-te într-o mantie regească. Eu țin la seriozitate, la formele consacrate și chiar la religie! Iar dacă vom ajunge totuși la asta, atunci nu-mi veni cu oficiul stării civile! Totul, socotesc eu, trebuie să-și aibă șicul! Mai adaug la asta să-mi dai dovada dragostei prin muncă. Mai întâi examenul! Celelalte vin de la sine! Deoarece o să mă îngrijesc și eu de asta! Dar acum vino, să-i spunem mamei! Sau nu, mai bine nu azi; încă nu te ții bine pe picioare. O să-i spun chiar eu, diseară, în pat. Iar tu ai să vii mâine dimineață. Nu știu dacă o să se bucure. Dar o să spună da.

Puse ceșcuța de ceai dinaintea lui și ceea ce se mai afla pe tavă. După ce aranjă totul și trase pledul corect, luă tava sub brațul stâng și-l sărută pe frunte.

Vru s-o rețină, poate dintr-o reprezentare neclară a dreptului și îndatoririi logodnicului, încercând un mic asalt asupra buzelor ei subțiri.

Însă ea se smulse. În ușa își duse arătătorul la buze, sărutându-l.

— Totul la ca e așa de feciorelnic! își spuse Hugo.

Plănuita discuție în pat avusese loc și începuse evitând orice digresiuni cu propoziția:

- Mamă, știi ceva?
- Ce să știu, Thilde?
- M-am logodit cu el!

Bătrâna se îndreptă ca o nălucă, o privi pe Thilde, apoi spuse:

— O, Doamne, ce-o să se aleagă de mine?

— Absolut nimic, mamă! Rămâi ceea ce ești și o să ai un mâncău mai puțin! Iar dacă ai nevoie de ceva, atunci o să-ți trimit!

— Dar poate el oare să se însoare? Are cu ce să te țină?

— Încă nu, mamă! Dar când o să fie doar al meu, adică logodit în fața lui Dumnezeu și a oamenilor, atunci o să aibă! Că doar acum privește ca din amvon, iar unul ca el depinde mereu de alții! Dar o să-l căpățuiesc eu!

— V-ați logodit într-adevăr? Și n-o spui doar așa? Și-mi stai aici ca o biată fată nefericită...

— Nu știu întotdeauna ce trebuie să fac, mamă! Tata mi-a spus: „Thilde, să te păstrezi curată!“ Și nu sunt? Iar acum vîi tu cu asemenea povești pe la spate, încât nu se poate spune exact ce părere ai! Dar eu știu! Și-ți spun că nu sunt așa de proastă! A vrut să-mi dea un sărut și era așa de pătimas, deși e încă bolnav! Dar l-am pus la locul lui!

— Bine-ai făcut, Thildechen! Și când crezi că o să anunțați la ziar? Sau o să fie în secret și o să treacă neobservată? E mai bine întotdeauna să știe și alții, atunci se jenează mai mult, dacă se răzgândește cumva!

— Ei, dacă se răzgândește cumva! N-are dreptul să se răzgândească și n-o va face și nici n-o să vrea! O să te întrebe mâine dimineată și va trebui să-i spui ceva potrivit, și nu mai fi așa de meschină și înfricoșată! Să vadă că doar nu l-am așteptat pe el!

— Da, ai dreptate; dar ce să-i spun? Să-mi pregătești ceva potrivit!

— Nu merge, mamă! Atunci o să te ia gura pe dinainte și o s-o spui la un loc nepotrivit!

— Da, se poate! Păi atunci am să spun doar: „Domnul fie cu voi!“

— E bine așa! Dar să nu-i spui „tu“ de îndată! „Tu“ vine abia după ce o să devenim familiari, după ce o să sărbătorim logodna! Mă gândesc la seara de ajun! Mi-am dorit-o întotdeauna sub pomul de Crăciun! Și apoi își are șicul său și cumva e ca un fapt religios! Și ca o anticipare! A cununiei, adică! Căci față de tine trebuie să vorbesc mereu cu precauție! Tu te gândești numaidecât...

În dimineața următoare Hugo ceru cum se cuvine mâna lui Thilde, iar bătrâna nu spuse absolut nimic, dădu numai din cap și-l mângâie pe Hugo pe mână. Era cel mai bine. Apoi Hugo se retrase în camera lui, iar acum o vedea pe Thilde aproape mai puțin ca de obicei. Dacă pleca undeva, i-o trimitea pe Runtschen. Bineînțeles, totul era legat de greutatea speciale, căci era sezonul noroiilor, ceea ce o făcea pe Runtschen, când își făcea apariția, să decadă pe treapta cea mai de jos. Se îngrijise mereu de un șorț curat și trebuise să renunțe la pălăria ei de paie, parcă lipită de chipul ei, dar nu se putea spune că asta-i ajutase prea mult, dimpotrivă, căci ghețele bărbătești pe care le purta pe o astfel de vreme arătau într-un contrast supărător cu șorțul alb.

Toate acestea nu-i scăpau lui Thilde, dar n-avea timp să se ocupe de lucruri relativ lipsite de importanță, întrucât apropiata logodnă sub pomul de Crăciun, până la care mai erau doar patru zile, o absorbise în întregime. Avea nevoie de o mică societate, dar din cine s-o alcătuiască? O clipă se gândise la Schultze și chiar la doamna locotenent Petermann, al cărei bărbat căzuse în 1849 în revolta de la Baden¹, dar Thilde lăsă ambele planuri deoparte. Schultze erau prea bogați și puteau să creadă că dorește ceva de la ei ori să facă pe grozava. Și nici pe departe nu era asta situația! Ea,

¹ Una din citadelele mișcării revoluționare din anii 1848–1849.

soția consilierului, habar n-avea de casa de export; mergea la Mannheimer¹, asta era tot! Petermann era îndeajuns de săracă, însă avea ceva atât de arogant și vorbea așa de îngrijit, deoarece mai înainte fusese croitoreasă, fapt pe care nu trebuia să-l observe cineva. Pe scurt, Thilde pricepu că din cercul cunoștințelor proprii nimeni nu era demn de alegere și se înțelese, într-o discuție cu Hugo, să fie invitat doar un văr de-al lui, un geniu bătrân și ciudat, ceva între contramaistru zidar și arhitect, care de douăzeci de ani era prietenul unei văduve (o împrejurare ce-i decisese viața). Acest văr amator de băuturi spirtoase, despre care Hugo obișnuia să spună că înrudirea lui cu Karoline Pichler² era mai apropiată decât aceea cu alde Grossmann, se potrivea, deoarece el nu era o persoană care să strice atmosfera, iar în afară de el, firește, trebuia invitat Rybinski. Apoi, pe la zece, era unul din amendamentele aduse de ea, pe jumătate abrogat de deciziile anterioare, Thilde dorea să meargă la Schultze, prezentându-se ca logodnică, și să-i pună direct întrebarea dacă nu cumva consilierul și soția lui nu le-ar dăruî vreun sfert de oră pentru a se convinge de fericirea ei. La expunerea acestui ultim plan bătrâna fu chiar mai interesată decât de logodna însăși. Proprietarul rămâne întotdeauna lucrul esențial! Putea să n-o scoată la capăt cu logodnicul, însă cu Schultze era important să te descurci! Biletul către Rybinski îl scrisese desigur Hugo. Rybinski veni și spuse că acceptă, admițând că i se permitea să-și aducă logodnica.

— Logodnica? se miră Grossmann. Te-ai și logodit?

— O, da! Chiar de la debut și suntem absolut *d'accord*! Dar, bineînțeles, puteam și retracta, iar când ai să auzi asta...

¹ Casă de comerț din Berlin.

² Joc de cuvinte, bazat pe apropierea dintre verbul *picheln* („a chefui”) și numele scriitoarei austriece Karoline Pichler (1769–1843).

- Bine! Pricep! Îmi dai voie s-o prezint ca logodnica ta?
— Chiar te rog!

CAPITOLUL AL NOUĂLEA

Ziua de douăzeci și patru veni și trecu, logodna fu declarată, iar cei șase oameni din care se compunea toată societatea, fuseseră, fără excepție, foarte bine dispuși. O jumătate de oră apăruse chiar și Schultze, la solicitarea lui Thilde, în mica locuință a familiei Möhring, cu o anume dispoziție de pașă ce-și salută norodul, rezervat în privința oricărei mâncări ori băuturi servite, însă cu atât mai intim cu logodnica lui Rybinski. Rybinski însuși râdea, afirmând din când în când că ar trebui să se bată în duel cu consilierul Curții de conturi pentru batistă, căci o asemenea lezare a drepturilor sfinte nu i se mai întâmplase, și promise la sfârșit să-i facă o vizită consilierului și soției lui, cel mai târziu de Anul Nou, dar fără logodnică.

— Nu se știe cum e cu doamna consilier! îi șopti noului său prieten, Schultze.

Iar Schultze clipi din ochi.

Toastul pentru logodnici îl ținu vărul arhitect. Nu te putea surprinde că, la rândul lui, constructor fiind, privea și căsătoria, a cărei anticameră era logodna, tot ca o construcție.

— Fundamentul, domnii mei, e iubirea; că noi, cei de față, o avem, e lucru dovedit, iar mortarul, care ține laolaltă construcția o veșnicie întreagă, este credința!

Schultze dădu din cap; Rybinski striga „bravo“, amenințându-și logodnica, așezată lângă Schultze, cu degetul, în timp ce făcu o mișcare cu arătătorul, ca și cum Schultze trebuia să rămână pe loc. Dar vărul arhitect continuă:

— Mortarul, zic. Însă și construcția cea mai bine îmbinată, la zguduirile vieții are nevoie de scoabe și propte, iar aceste scoabe și propte sunt prietenii, adică noi. O casă bună are și ornamente, iar în nișele ei vedem așezate tot felul de figuri mici, drăgălașe, pe care italienii le numesc *putti*, iar noi tot așa. Știi că anticipez, dar în ceasul acesta vesel să ni se îngăduie o privire senină către viitor! Trăiască logodnicii, trăiască viitorul, trăiască îngerașii!

Rybinski îl îmbrățișă pe vorbitor, spunând ceva despre farmecul tainic al plăcutului său talent oratoric, asemenea unui izvor; o bătaie din copită a lui Pegas și izvorul țâșnește: „Binecuvântați fie cei ce au copita!”

Se despărțiră către miezul nopții, iar fiica bătrânei Runtschen, o persoană drăguță, măritată cu un hamal de la gară, care făcuse serviciul de a primi paltoanele, îi însoți pe domni până jos. Nici măcar Schultze nu profită de situația lui specială și-i oferi un bacșiș, pe când cotea pe palier spre locuința lui. În această privință toți se comportară foarte cuviincios, iar ajunse sus bătrâna și tânăra Runtschen își împărțiră prada, ceea ce era foarte frumos din partea tinerei Runtschen. Bătrâna însă era foarte indispusă de ajutor și nu se putea mulțumi cu jumătate, pentru că era doar o jumătate și nu totul!

— Tu nu ești chiar așa de nevoiașă, Ulrike! spuse bătrâna.

— Doamne, mamă, doar nu puteai să le luminezi drumul cu singurul tău ochi, întâi cădeai tu și lumânarea, apoi cădeau și ceilalți! Mereu uiți că ai doar un ochi! Și multora le e frică de tine! Și apoi ce părere ai! Crezi că bătrânul Schultze ar fi fost așa de onorabil dacă le-ai fi ținut tu lumina? Ți zic că el privește oamenii cu atenție!

Mama și fiica stătură multă vreme treze în patul lor. Erau multe de spus. Pentru bătrână, Schultze era persoana principală,

făcuse o impresie mai aleasă decât ceilalți și doar se putea observa: el se pricepe.

— Există doar un simț din asta, iar el îl are!

— Ah, mamă, nu înțelegi nimic! Schultze era singurul care nu se potrivea cu societatea. Despre noi nu vreau să vorbesc! Dar ceilalți! Erau oameni foarte fini, toți cu studii, și pe deasupra de artă; și vărul de asemenea, iar când construiești și asta e o artă! Iar el n-ar fi putut vorbi despre anticameră și despre *putti* chiar deloc! Așa vezi tu lucrurile; dar oamenii subțiri ca ei tratează totul în joacă și lasă mereu, cum spunea doctorul Stubbe, să se remarce lipsa seriozității adevărate. Dar întotdeauna reiese ceea ce nu oricine poate spune! Iar acum să-l luăm pe Schultze! Ei, dacă n-ar fi rostit lucruri ciudate față de logodnica lui Rybinski, ar fi fost ca și când n-ar fi spus nimic! Și apoi nu-i fin deloc, căci nu acceptă nimic, totul e doar aroganță, dar nici prea multe lucruri de la alții nu primește! Ai privit tot timpul butonii mari de la manșetele lui și fiindcă avea două pietre în față, pe cămașă, și fiindcă e proprietar, crezi că-i ceva de capul lui! L-am adus doar pentru că trebuie s-o scoți la capăt cu el, când eu o să plec!

— Și când crezi c-o să fie asta?

— Cred că pe la sfântul Johanni¹.

— Ai și aranjat ceva?

— Nu, încă nu, mamă! Dar voi lua totul în mână! Măine și poimăine e sărbătoare, nu apare nici un ziar, dar a treia zi seara apare unul. Logodna am făcut-o, iar acum totul depinde de mine!

Bătrâna Runtschen se liniștise în cele din urmă și recunoscuse că Ulrike o tratase foarte cumsecade. Ar fi putut să nu împartă deloc cu ea ori măcar să trișeze, însă nu era de închipuit una ca asta,

¹ 24 iunie.

ar fi fost prea de tot! „De fapt, e un copil bun și doar se gândește mereu ce cosițe groase și blonde avea, Runtschen era brunet și eu tot așa; îi spuneau mereu «oacheșă»»; trebuie să fi fost ca o predestinare!“ În direcția aceasta îi mergeau bătrânei gândurile, împăcarea a avut întâietate, însă dacă s-ar fi amărât, n-ar fi putut ține amărăciunea, căci în dimineața următoare în casa lui Schultze, ca și în vecinătate, exista un singur subiect de luare aminte. Fiecare dorea să afle câte ceva și cum veni voiau să audă cum fusese logodna. Nu era de înțeles, toți erau de aceeași părere! Un domn așa de fin și om cu studii, iar acum această Thilde, cu tenul ei de jeleu; iar mai înainte avusese și coșuri; în fiecare dimineață trebuise să deretice și să arunce zoile de la domni, iar acum logodnică, și mai înainte ca Dumnezeu să cerceteze paguba o să fie cu atlas și mirt! Așa vorbeau portarii și cei din pivnița de peste drum, de unde ea aducea țelină, gaz și chifle pentru micul dejun.

În cele din urmă se duse la locotenentul Petermann, iar pentru că doamna Petermann, din pricina unei indispoziții din seara precedentă se mai afla încă în pat, abia aici îi merse bine.

— Doamne, doamnă locotenent, mai zăceți încă; dar ce s-a întâmplat?

— Ah, Runtschen, acum mi-e bine! Însă până la patru n-am închis un ochi! Dureri așa de cumplite...

— Aici?

— Nu, nu aici! De data asta nu! Și doar asta mi-ar fi mai lipsit, să trebuiască să mă scol pe podeaua rece, cu frigul de afară! Nu, aici... Dureri de dinți. Jumătate de măsea s-a dus!

— Ei, dar cum așa?

— Cum se întâmplă! Aranjaseam pomul acolo și așezasem sub el și portretul dumnealui și voiam să mai citesc o dată scrisorile, va să zică pe cele dintâi, unde era așa de apucat! Așa era el! Și cum stăteam acolo și citeam, trag farfuria și încep să ronțai, mai întâi o

inimioară de marțipan, apoi o turtă dulce în formă de alune, apoi o bucată de mozaic, și deodată mușc dintr-un loc cu migdale și se nimereste chiar o coajă, pe care n-aveam cum s-o văd, fiindcă era de aceeași culoare, și fiindcă am mușcat tare, mi s-a dus jumătate din măsea!

— Și ai înghițit-o?

— Nu, n-am ajuns până acolo! M-a durut așa de tare și m-a apucat o groază, că am renunțat să mai mănânc! Parcă mai rămăsese ceva înăuntru și am adus un ac. Dar atunci durerea a devenit și mai turbată și am început aproape să țip! Noroc că mai aveam pe sobă apă caldă! Și atunci m-am clătit și iar m-am clătit și apoi durerea s-a alinat! Ei, acum spune-mi, Runtschen, cum a fost? Așază-te pe scaunul de trestie, dar nu prea aproape, pe cel de lângă sobă, o mai fi puțină căldură!

— Ei, doamnă locotenent, cum să fie?! A fost foarte bine! A fost și consilierul Schultze...

— Cu ea?

— Nu.

— Ei, puteam să-mi închipui! Nu-i el chiar așa de corect, dar doamna consilier ține la el, ca toate femeile! Și cine a mai fost?

— Păi numele nu le știu, doamnă locotenent! Mai era o logodnică acolo, căreia-i spuneau domnișoara Bella și toți se învârteau în jurul ei, fiindcă era foarte drăguță. Chiar și Schultze o găsea așa și ce credeți dumneavoastră că i-a dat lui Ulrike? Va să zică era și ea acolo și a trebuit să le lumineze drumul până jos.

— Ei, și ce-i cu asta?

— Un taler întreg i-a dat domnișoara!

— Ei, dar asta-i curată nebunie!

— Nu, doamnă locotenent, așa-i! Ulrike mi-a povestit totul și nu mi-ar fi spus, fiindcă trebuia să împartă cu mine! Adică nu trebuia! Cum Ulrike pusese lampa acolo și voia să descuie,

domnișoara spuse: „Hans, dă-mi portmoneul tău“, apoi scotoci înăuntru, zicându-i: „Ne socotim noi mâine“. Păcat că Schultze n-o mai auzea ori poate n-ar fi fost potrivit! Plecase mai înainte și a fost bine pentru el că venise singur.

— Și cum arăta logodnica? Cum era îmbrăcată?

— Cu rochia ei de mătase lila cu broderie.

— Și, zău, era iubire mare?! Cele ca domnișoara Thilde, când le apucă odată, sunt tare drăgăstoase!

— N-aș putea spune asta, doamnă locotenent! N-am văzut nimic, iar locuința e în așa fel că toate se văd! Totul e ca la Tempelhofer Feld, fără nici o draperie ori vreun paravan! Iar lumină era în toate părțile! Domnișoara Thilde se afla mereu în jurul bucatelor și le prezenta, când nu era Ulrike acolo, iar domnul Hugo, logodnicul, stătea privind așa de stingher în jur, iar când un domn mai în vârstă, dar nu așa de bătrân ca Schultze, ură logodnicilor să trăiască, el se uita așa de afurisit, de parcă n-ar fi fost mulțumit cu adevărat.

— Pot să-mi închipui!

— Ori chiar de parcă nu s-ar fi aflat deloc acolo! Poate-i de la boală, căci arată încă puțin cam tras la față, ori poate nu-i încă teafăr!

— Asta-i, Runtschen; nu-i încă teafăr... Iar dacă pleci, ia cu dumneata și mozaicul de lângă pom, dar fii cu băgare de seamă!

— Ei, doamnă locotenent, mie nu mi-e frică!

A doua zi Thilde era bine dispusă. Acum era logodnică, iar celelalte urmau să se aranjeze de la sine. Câtă vreme fusese doar domnișoara Thilde, care adusese ceaiul și-și îndeplinisese misiunea, lucrurile stătuseră destul de dificil, dar acum avea dreptul să vorbească și să acționeze! Lectura pieselor de teatru era o prostie, ca și cititul tot timpul, iar Rybinski și logodnica lui — care, de altfel, după cum văzuse ea totul limpede, plăcuse foarte mult —, trebuiau

mai devreme ori mai târziu îndepărtați. Rybinski era un pericol și încă unul foarte complicat! Deocamdată însă nu putea fi vorba de vreo anticipare, căci pricepuse ea că pentru a-și atinge scopurile avea nevoie de continuarea bunelor relații cu Rybinski. Când fu sigură cum să-l antreneze pe Hugo, i se lămură deopotrivă și faptul că trebuia să aibă permanent ceva în rezervă, ca un fel de prăjitură, pe care Hugo s-o primească cu iubire și plăcere, iar Rybinski era făcut pentru asta. Mai cu seamă nimic forțat și nici pripit! Și totul cu pauze de recreere. Urmându-și pornirea firească, n-ar fi lăsat să treacă prima zi de sărbătoare fără să-i vorbească logodnicului despre viitor și să stabilească un program riguros, dar în înțelepciunea ei simți că ar fi cam prozaic ca a doua zi după logodnă, care era și prima de Crăciun, să se intereseze de tratarea unor probleme ca acestea, așa că se stăpâni, punându-și în gând să-i acorde de Crăciun o săptămână de vacanță și să-l antreneze la bucurii mărunte. Trebuia ca el să vadă ce bine se însoțesc și în cele plăcute și că Thilde se pricepea să vină în întâmpinarea dorințelor lui! La sfârșitul acestei săptămâni de vacanță dorea să se întoarcă din nou la proză, cu mențiunea că fără îndeplinirea programului ei de fericire și mulțumire sufletească nu putea fi deloc vorba de reușita căsătoriei lor.

CAPITOLUL AL ZECELEA

Săptămâna de vacanță! Thilde era de nerecunoscut și devenise parcă risipitoare.

— Hugo, asta-i luna noastră de miere, dacă-mi este îngăduit cuvântul, care de fapt nici nu se potrivește! Aș vrea însă să-mi fie îngăduit! E frumos să ai astfel de amintiri și o să fie nostim, când

vom ajunge cândva bătrâni, să vorbim despre clipa asta! Să fie, de aceea, ca o rază de soare și s-o gustăm din plin!

Luând mâna lui Thilde în mâna lui, Hugo spuse:

— Adevărat, Thilde; mă bucur că vorbești așa! Credeam că n-ai înțelegere pentru bucurie, pentru acea dulce trândăvie, care rămâne lucrul cel mai de preț!

Thilde nu consideră înțelept să-l lămurească altfel; tăcu, cu un surâs prietenos, iar Hugo continuă:

— Credeam că ții doar la datorie și la ordine și la frecventarea cursurilor, lucru care mie, oricât de mult mi-ar plăcea, mă sperie totuși, căci și în bine poți să întreci măsura! Dar acum văd ce logodnică veselă și dornică de viață am! Pentru mine asta-i esențialul! Spune-mi, acum, ce facem mâine? Dar să nu alegi cu teamă și să nu vorbești de bani și de relații modeste! Cine s-a logodit, să nu se teamă de nimic și să se simtă ca și cum ar avea dinainte masa fermecată din poveste!

— Atunci, spuse ea, să mergem la operă, în loja de avanscenă. Poate-l vom avea pe împărat *vis-à-vis*!

— Ah, Thilde, n-ai dreptul să vorbești așa! Puțină glumă prinde bine. Dar nici așa! Iar mă înșel în privința ta!

— Atunci să mergem la Kroll, să vedem pantomima de Crăciun.

El consimți bucuros, apoi întrebă:

— Dar mama? N-ar trebui s-o luăm cu noi?

— Ar trebui cel puțin să-i propunem. Poate o să spună nu. Recunosc că aș prefera să fiu singură cu tine. O plăcere ca asta se gustă cel mai bine în doi!

Hugo era fericit. Descoperea în logodnica lui părți care-i deschideau perspectiva unei fericiri deosebite, la care se așteptase în seara primei lui mărturisiri. Ceea ce trăia în el atunci era recunoștința, o simțire slabă, sentimentală, în care mai răzbătea încă boala

dinainte. Acum i se părea că Thilde era capabilă de sentimente calde, poate chiar de o pasiune. Iar inima-i săltă de bucurie.

Așa începu săptămâna de sărbătoare. Se duseră la Kroll și se distrară destul de bine, în ciuda prezenței mamei, care-și schimbase hotărârea de la refuzul inițial, când auzi că o să fie „Albă ca Zăpada și cei șapte pitici“. De fapt, Thilde se bucurase; să-i facă bătrânei o bucurie era pentru ea mai important decât orice. Ceea ce spusese despre „savurațul în doi“ spusese doar așa, fiindcă știa că lui Hugo îi plăcea să audă asta!

A doua zi de sărbătoare meraseră cu o trăsură deschisă, al cărei coș a trebuit să fie ridicat împotriva vântului, la Charlottenburg, dar nu pe șoseaua mare, ci pe un ocol larg, mai întâi pe insula Rousseau, apoi la Neuer See. Și aici măicuța Möhring fu prezentă. Era înduioșător s-o vezi pe bătrână. La Neuer See coborâră puțin ca să privească mai bine patinatorii. Cel mai mult se bucură de numeroasele stindarde și flamuri, dar numai de cele mari. Despre cele mici spuse că se văd ca batistele pe frânghie. Avusese și Möhring din cele colorate, căci suferise mereu de guturai.

Astfel, fiecare zi aducea ceva nou. Strălucit a fost însă dineul separat de la Hiller, la care a fost invitat și Rybinski, firește, cu logodnica. Bătrâna a lipsit, deoarece, ca urmare a plimbării prin Tiergarten și a statului prea mult în zăpadă, ca să poată privi mai bine patinatorii, o apucaseră durerile de șale. Hugo fu mulțumit, iar de data asta și Thilde, care pricepu că Hiller nu era un local pentru maică-sa.

Rybinski vorbi despre cele mai noi triumfuri ale sale pe scenă, făcând astfel mare impresie asupra prietenului și compatriotului său, ceea ce Thilde privi cu îngrijorare. Dar îi sosită ajutoare. Bella, care trata arta cu superioritate, râse când apărură cuvântul talent, și spuse că tocmai eroarea totală fusese aceea care i-l făcuse pe Hans al ei nespun de drag. Talent! Talente existau multe, ea se speria de fiecare dată când auzea de unul nou, dar numai unul era

Hans von Rybinski! Acesta cântărea cât zece talente; ea era pentru frumosul omenesc, iar în dragoste pentru supraomenesc.

— N-o să credeți, spuse Rybinski blând, Kosinsky al meu i-a cucerit inima! Un moment de neuitat pentru mine! În aceeași seară a început fericirea noastră.

— El spune adevărul! Dar de ce a fost așa? Fiindcă era el însuși în rolul lui Kosinsky! Păcat că rolul nu-i mai important și că nu-l poți distinge bine dintr-atâta! De aceea o să străbat cu el America de-a curmezișul, iar când ne vom întoarce de la San Francisco o să fim milionari! În fiecare zi doar Kosinsky cu chipiul polonez și pinteni de argint!

Rybinski bău în cinstea logodnicilor, iar Hugo ar fi trebuit să răspundă toastului său în același fel, vorbind și el despre „logodnici“. Dar nu putea să-și calce pe inimă și se mulțumi să toasteze pentru artă și pentru cele două inimi iubitoare și înfrățite și așa mai departe.

Apoi săptămâna de Crăciun ajunse la capăt, căci era 31 decembrie, și întrebarea era dacă de Anul Nou să meargă la un spectacol, cu act final la cafeneaua Bauer, ori să rămână acasă, savurând un punct bun. Se deciseră pentru cel din urmă, deoarece bătrâna Möhring se dăduse jos din pat, însă mai avea dureri. Fu invitat doar vărul arhitect, iar Ulrike trebui să aștepte ca în seara din ajunul Crăciunului. „Nu pot s-o sufăr pe bătrână“, explicase Hugo. Trebuiau să țină seama de aceasta, dar ea nu voia să plece, așa că stătea în bucătărie și ținea lingura mare de tinichea în care Thilde topea plumb. După ce-l turnă, se întrebă ce era. Runtschen crezu că era o „coroană“, Ulrike însă merse mai departe, vorbind despre un „leagăn“. Mathilde, căreia i se părea stupidă amânarea, contestă interpretarea lui Ulrike, afirmând doar că „nu merge“, la care Ulrike adăugă: „Doamne, domnișoară, merge orice!“ Căci Ulrike era o

persoană tare șireată, care-și cunoștea semenele! Numai că Thilde nu se prinse.

Ea merse cu „coroana“ ori ce era aceea în camera din față, unde o vreme se prooroci mai departe, până ce Hugo umplu paharele cu punciul bun, făcut după propria lui rețetă. Bătrânul lui tată avusese astfel de specialități. Apoi vărul arhitect luă din nou cuvântul, ca în seara din ajunul Crăciunului, și toastă pentru un an nou fericit.

Nu mult după miezul nopții, mama și fiica se aflau din nou singure în camera lor. Aerul era cam înăbușitor, un amestec ciudat de punci, lumânare de ceară și tutun turcesc, încât Thilde spuse:

— Mamă, dacă nu te deranjează, aș vrea să deschid puțin fereastra!

— Deschide-o, Thilde! Ce să mă deranjeze, la urma urmelor! Și apoi sunt așa de bine dispusă, iar pentru că e chiar noaptea de Anul Nou, aș vrea să ascult orologiul de la Singuhr. Sună întotdeauna așa de frumos și cucernic!

Thilde îi aduse bătrânei un fotoliu lângă fereastră, dar în așa fel încât să n-o tragă curentul. Apoi spuse:

— Ei, mamă, Singuhr! Mereu îți închipui că locuiești pe Stralauer Strasse; doar de mult nu mai locuim acolo! Și apoi a trecut de mult de miezul nopții, iar Singuhr trebuie să se odihnească și el puțin.

— Da, Thilde, ai dreptate! Mereu uit. Știu că nu sunt chiar așa de bătrână, dar sunt așa de căzută, încât uneori cred că nu-i nici o diferență între mine și Runtschen!

— Să nu spui asta, mamă! Și mai ales ai ceva de ființă mărunță și înfricoșată! Nu trebuie să te faci mic, că atunci lumea te face și mai mic!

— Ei, asta așa e, dar nici pe grozavul nu poți face, iar fiindcă era și Ulrike aici, care-și aruncă uite-așa ochii și se crede cineva,

bătrâna Runtschen a trebuit să rămână dincolo și să țină linguroiul, că doar am văzut bine cum îi tremura mâna, și băgase și ea de seamă că nu vrem s-o mai vedem aici, în față — ei, Thilde, așa e, cum îți zic, să nu faci pe grozava! Și dacă vrei să zici că noi nu suntem nimic, și nici domnul Hugo al nostru nu e nimic, ei, dar el de ce să nu fie cineva? Că are ea plasure, ei, asta-i o nenorocire, dar cei mai mulți oameni au câte una! Și îți zic eu, celui mândru și Dumnezeu îi stă împotriva! Și nici de el nu-i cine știe ce!

— Ah, mamă, iar o iei de la capăt! O să mai vorbim despre asta! Acum hai în dormitor, aici trage puțin. Dacă nu vrei, mai rămâi, dar trebuie să închid fereastra.

— Închide-o, Thilde, să nu m-apuie iar durerile!

— Cât despre Runtschen și Hugo n-ai deloc dreptate și mă bucur că el e așa cum e!

— Dar are o inimă dură și e de-o cruzime...

— Ah, mamă, prostii! Dacă și *el* are o inimă dură, atunci și iepurele are una la fel! Are o inimă slabă, asta-i! Dar o să-l dezobișnuiesc eu! Căci cei cu inima prea slabă sunt întotdeauna leneși și comozi și nu-s în stare de nimic, căci nu le bate cum trebuie!

— Crezi, Thilde?

— Ei, mamă, când ești logodit, îi simți uneori bătaia, fiindcă te apropii atât de tare de celălalt și nici nu merge altfel, iar dacă ai vrea altfel, astea ar fi mofturi! Ei, cum crezi că-i bate inima? Ca un ceas de buzunar!

— La urma urmei, toate bat la fel!

— Nu, era inima lui! Singurul lucru bun este, și de aceea e așa de importantă povestea cu Runtschen, când vede el ceva urât, inima îi bate mai tare și are o simțire puternică, aproape bărbătească, iar el e un om bun, mi-e tare drag când îl apucă spaima aceea teribilă, văzând pălăria de paie a lui Runtschen și altele ca astea! Îmi pare rău! Îmi e și mai aproape, dar tu nu crezi deloc ce important e lucrul

ăsta! Vezi, mamă, cu un om slab nu-i nimic de făcut! Dar nici să prezinzi prea mult, iar când cineva are prea mult, încât să poată spune: „Thilde, s-o dai afară pe Runtschen“, asta-i bine! Căci cine are oroare de urât, acela are și darul de a vedea ce e frumos!

— Ah, Thilde, cred că e lucrul cel mai rău, îl cunosc, nu-mi veni cu așa ceva!

— Ei, mamă, chiar cu asta vin! Tu te gândești doar la Ulrike și la Schultze! Dar asta nu-i bine, e ceva inferior...

— Da, da.

— Inferior, de jos. Dar mai există și sublimul. Și vezi, cine-l are, acela poate să-l facă puternic și pe cel slab! Mult nu ține, dar există totuși! Și cum el e împotriva urâtului, e și împotriva a ceea ce e rău, și cum ține la ceea ce e drăguț cu adevărat, ține și la ceea ce e bun! Și ține la virtute, am dovezi! Și toate acestea a trebuit să ți le spun, ca să nu-mi vii iar cu bătrâna! Că-i împotriva lui Runtschen, asta-i ancora mea de speranță! Acum vino, mamă, e trecut de unu și mâine e o zi grea pentru mine! Căci mâine se încheie săptămâna de vacanță și o să-l iau la rost!

— Ah, Doamne, Thilde, ce va să zică să-l iei la rost?! Uneori chiar mi-e frică! Și uite-așa am intrat în noul an, iar puținele noastre economii au devenit și mai puține! Și nu-i măcar vreun învățat, ci doar un student bătrân!

— Da, așa-i! Dar o să fie bine! Dacă n-o să scot prea mult din el, o să fie totuși îndeajuns ca să-l iau de bărbat și să-ți pot trimite în fiecare lună câte ceva și să am și un titlu!

Întâi ianuarie a căzut într-o minunată zi de vineri, totul era plin de promoroacă și înghețase, dar fără să fie prea frig, iar pe cerul albastru era un soare luminos. Hugo se sculase devreme, atât de devreme, că ele mai dormeau încă; merse dincolo, ciocăni la dormitor, iar după ce auzi vocea cam înspăimântată a lui Thilde,

strigă prin deschizătura ușii că voia să-și ia micul dejun la Zelten. „Ia-l!“, spuse Thilde, în timp ce bătrâna mormăia: „Doamne, cum începe, doar e Anul Nou!“ Dar Hugo nu auzi nimic, închisese ușa de la vestibul și o lăsă pe Thilde s-o pună nițel pe bătrână la punct.

— Mamă, cu tine nu-i nimic de făcut; te gândești mereu la avertizorul de incendii și la execuție! Acum sunt logodită, sunt logodnica lui și-ți spun că trebuie să devii puțin altfel!

— Ei, Thilde, aș vrea!

— Vezi cum ne faci rău! Ți-am spus de curând că nu suntem oameni „din popor“, din popor e Runtschen, chiar asta e, dar dacă o să te văicărești întruna, atunci o să fim și noi „din popor“! Ar trebui să fim nițel mai mândre și să facem, cum se spune, o bună impresie...

— Ah, Thilde, totul costă așa de mult! Unde o să ajungem?

— De asta o să mă-ngrijesc eu! Iar dacă n-o să facem o impresie grozavă, măcar una decentă și civilizată! Dar să te văicărești este necivilizat!

— Așa începem anul nou, cu ceartă și cu dusul la Zelten! Și cred că nici n-o s-apuce cafea așa de dimineață! Zelten e doar pentru după amiază!

— Ei, o să se descurce el; la asta e isteț!

Hugo savura dimineța frumoasă. Era fericit să poată face din nou o plimbare mai lungă, căci din ziua în care căzuse bolnav nu mai ieșise singur. Se bucura de toate și nici nu știa dacă era sentimentul de logodnic ori doar acela al convalescenței. „O fi sentimentul convalescenței, dar, în fine, e același lucru.“ Merse până deasupra, la Bellevue¹, iar la întoarcere se instalează comod la Zelten, în hanul din mijloc, unde lângă tejghea se afla bătrânul Fritze în

¹ Castel construit în 1786 în Tiergarten.

baston. Se lăasă în voia gândurilor, meditănd: „Astăzi mama și soră-mea primesc scrisoarea, apoi o să fie discuție mare. Aurelie e o fată foarte bună, nu-i mărginită, nici meschină, dar cu toate astea are un ciudat simț al notabilităților, ori poate că nu-i ciudat! Acum, când o să citească că m-am logodit cu fata gazdei, o să strâmbe din nas și o să vorbească de filistini. Și poate o să-mi și scrie ceva în sensul ăsta! Ei, va trebui să suport! Möhring astea sunt așa de bune, chiar și bătrâna în felul ei, dar dacă vrea cineva să râdă de ele, ar putea-o face! La urma urmei, n-are importanță! De oricine se poate râde! Iar când Aurelie o s-o vadă pe Thilde, o să se mire. Thilde n-are nimic ispititor, dar și ăsta-i un noroc; dacă ar fi așa, unde ar ajunge cu părerile ei largi și cu relațiile ei zilnice? Chiar și acum trebuie să mă feresc de intimități! Are ceva aspru în ea, dar asta poate fi o armură pregătită. De altfel, știu ce-mi datorez mie însumi și celorlalți!“

Se făcuse douăsprezece, când ajunsese din nou acasă. Examinase un stâlp de afișe în colț pe Friedrichsstrasse și ajunsese la concluzia să petreacă seara la Reichshallen¹, unde o artistă de circ prezenta lucruri minunate. Pe afiș era într-un costum sumar, de fapt doar o schiță, și zbura prin văzduh. „Mi-ar plăcea s-o văd“, își spuse, când coti pe Friedrichsstrasse. „Ciudat cum mă contrazice tot ce e practic! Se poate numi slăbiciune, dar poate fi și tărie! Când văd o asemenea ființă frumoasă zburând prin văzduh, mă simt ca răpit, fericit aproape! Ar fi trebuit să mă fac ceva de genul ăsta, artist ori zburător prin văzduh, ori altceva cu adevărat fantastic! Ori împlânzitor de animale, asta avea pentru mine încă de când eram mic un farmec anume. Nu-i chiar așa de periculos, cum pare; își pun ei ceva în păr, mosc ori zibetă și atunci nu se mai reped să te muște. Doamne, de-ar

¹ Palat de distracții în Dönhoffplatz.

ști Thilde ce gânduri îmi trec prin cap! Ei, gândurile sunt slobode și de ele nu scapi! Dacă mă gândesc serios, văd că totul e ridicol! Îmblânzitor! Însă Thilde mă are la mână, crede că nu bag de seamă, dar observ eu prea bine! O las așa, deoarece găsesc că-i lucrul cel mai potrivit. La urma urmei ești cum ești... Iar dacă reușesc să scap fără bătaie de cap...”

Aflat în acest stadiu al considerațiilor sale, ajunsese până la *palazzo* lui Schultze și privi în sus. Schultze stătea în halat la fereastră, cu un fes turcesc pe cap, pe care, salutându-l condescendent, și-l scoase totuși. Hugo îi răspunse la salut, dar nu prea entuziasat, întrucât acesta se exprimase în general cu aroganță, ori, în tot cazul fără prea mare respect. Apoi urcă. Un etaj mai sus, firma de alamă strălucea de curățenie, iar o fată în casă cu bonetică și un șorț cochet, pe care o alesese chiar Schultze, stătea pe palier și privea pe culoar. Când Hugo trecu, se întoarse și-l salută foarte amabilă, dar cu un sentiment de superioritate față de el ori poate față de Thilde. Intuindu-l, Hugo ajunsese sus cam descurajat. Noroc că scăpa de asemenea indispoziții tot atât de repede pe cât îi veneau! Când ajunsese sus, se gândi din nou la Reichshallen și la chipul de pe stâlp, și-și ridică din nou moralul, intră în vestibul, își scoase paltonul și se duse la doamnele Möhring.

O găsi doar pe Thilde, care-l privi ciudat, prezentându-se într-o rochie nouă. Bătrâna nu era acolo.

— Bună ziua, Thilde, și un an fericit! Dar unde-i mama?

— Dorea să facă două vizite de Anul Nou familiilor Schmädicke și Donner. Sunt cunoștințe vechi, de pe când locuiam în Stralauer Strasse.

— N-am auzit niciodată de ele.

— Puteai să n-auzi deloc! N-au nimic de-a face cu noi, după cum nici noi n-avem de-a face cu ele, sunt foarte plictisitoare și inculte, dar mama are principii foarte vechi: „să nu-ți părăsești

prietenii vechi și buni“, ca și când ar fi prieteni vechi! Dar nu sunt prieteni, ci doar vechi, asta-i adevărul, însă mama se duce întotdeauna la ei de Anul Nou. Cred că din curiozitate. Acum spune, pe unde-ai umblat?

Hugo relatează exact, în timp ce Thilde se așează pe sofa, iar el, foarte aproape de ea, vorbește și despre stâlpul de afișe și despre ce se reprezenta diseară la Reichshallen, „Fiica văzduhului“, o ființă plină de faimă și totuși complet eterică. Ar putea veni și mama cu ei.

Thilde îl privește râzând. Apoi îi luă mâna, spunându-i:

— Reichshallen! Nu, Hugo, cu asta s-a terminat! Am ieșit în fiecare seară din ajunul Crăciunului până în ajunul Anului Nou ori ne-am băut punciul, iar o dată am fost chiar într-un local select, vreau să spun peste condiția și posibilitățile noastre; dar acum ajunge, trebuie să începem!

— Cu ce anume, Thilde?

— Nu mi-o lua în nume de rău, dar numai tu poți întreba asta! Să-mi dai voie să-mi spun deschis părerea și să-mi promiți că n-o să te superi și că n-o să dai bir cu fugiții din capul locului, fiindcă am intenții bune cu tine și, bineînțeles, și cu mine!

— Desigur, Thilde! Vorbește odată, știu că întotdeauna spui ceva cu judecată! Câteodată ceva cam mult! Dar săptămâna asta te-am cunoscut și ca pe o ființă căreia îi place viața.

— Așa o să mă cunoști și mai departe, Hugo! Nu sunt așa de proastă și de îngrozitor de rațională, cum cred unii! Și eu țin la gătești și la bucurii. Dar trebuie să ne apucăm de lucru! Fiindcă suntem sărace, după cum știi, și fiindcă nici tu nu ești bogat, și asta o știi și tu! De două ori nimic fac tot nimic! Iar cu nimic nu poți merge în localuri scumpe și nici măcar o dată să vezi „Fiica văzduhului“! Acum suntem logodiți, iar eu sunt fericită să am un bărbat așa bun și draguț și sunt sigură că nu mulți se bucură din cauza asta, soția consilierului de jos bineînțeles că nu și nici doamna

locotenent Petermann! Sunt femei bătrâne și invidioase. Iar frumoasa fată în casă blondă de dedesubt cu bonetă de dantelă mă privește mereu cam de sus. Ei, invidia te face fericită, iar eu sunt! Dar trândăvia înseamnă regres, spunea tata cu un an înaintea morții, când nu primise nici un spor de Crăciun.

— Ai perfectă dreptate! o întrerupse Hugo.

— Firește că am! O spui așa, pentru că nu vrei să asculți mai departe! O știi! La urma urmei tot ceea ce e mai important decât Kosinsky, deși n-aș avea nimic de spus împotriva lui Schiller al nostru, toate astea nu le asculți cu plăcere, pentru tine totul trebuie să arate drăguț și să meargă ușor și să fie comod. Ei, sigur, se înțelege, trândăvia e cea mai comodă și pot să-ți spun că mai înainte, când domnii doreau cafeaua la șapte, și aveam și noi unul, care se trezea întotdeauna la șase fix, trebuia să ies afară și să sparg lemne și să mă duc, cu o broboadă pe cap, la brutarul Pfannschmidt, să-i aduc chiflele, pot să-ți spun că și eu m-aș fi răsucit pe partea cealaltă, punându-mi perna în cap, căci era un vânt amarnic și cum mai tremuram...

— Ei, Thilde, toate astea s-au dus!

— Da, așa spui tu, s-au dus! Ce înseamnă s-au dus? Suntem logodiți, adică vrem să ne căsătorim și să facem cununia la biserică. De aceea, te rog! Nu-mi veni cu lucruri din astea! Nu sunt făcută pentru așa ceva! Orice lucru își are partea lui de plăcere și de seriozitate. Acum e rândul seriozității. Doar nu putem ieși în lume ca domnul și doamna student ori candidat, care înseamnă același lucru, iar cine nu are nici o ocupație și nici o slujbă și nici un venit oficial, cum ar trebui să avem ca să trăim și să întemeiem o familie...

— Ah, Thilde, mergi prea departe...

— Deci, ca să trăim trebuie să te îngrijești de cele necesare traiului, adică să-ți treci în fine examenul și să lași deoparte cărțile acelea și să nu mai citești despre „stafii“, care sunt, de altfel, cum

arată și titlul, povești de groază. Cu cât îți dai mai repede examenul, cu atât mai bine! Iar de mâine o să începem...

— Dar cum?

— Foarte simplu! În loc să te gândești la Reichshallen și la fiica văzduhului, ai să te gândești la recapitulare, de care ai uitat complet în timpul bolii și nici mai înainte n-ai repetat cine știe ce, ci ai plătit numai și te-ai dus să te plimbi! Acum, însă, n-ai încotro! Iar seara, doar aveți caiete cu întrebări și cu răspunsul notat, pe care le-am zărit zăcând pe pupitrul tău, seara o să vii la mine și la mama, poți să te așezi și pe șezlong, dacă vrei, și să te învești cu pledul vechi, cel cu leul. Și cum o să stai așa, o să te întreb și n-o să te las în pace până n-o să-mi dai răspunsul strună!

— Dar, Thilde...

— Am încredere în tine. Dacă o să faci așa, o să vii și o să te întinzi pe șezlong ori o să te așezi pe scaun, iar eu o să te întreb. Iar diseară, dacă-ți convine, poți să te mai duci o dată să vezi „Fiica văzduhului“! Însă *eu* nu merg cu tine, deocamdată n-am chef de asta, iar mâine seară începem.

CAPITOLUL AL UNSPREZECELEA

Hugo nu știa bine dacă trebuia să fie bucuros ori indispus. Nu era așa de slab ca să nu priceapă că Thilde făcea cu el ce-i plăcea și nu era nici așa de neînțelegător ca să nu fi intuit situația lui neeroică. Ei, n-ar fi trebuit să se întâmple așa! Acestea erau însă simple dispoziții momentane, de fapt era bucuros că exista cineva care să-l dirijeze la stânga ori la dreapta, cum se întâmpla acum. Simțea în fiecare clipă că-i dorea binele, dar ceea ce-l ajuta cel mai mult să-și depășească indispozițiile întâmplătoare era observarea

metodei după care proceda Thilde. Cu simțul lui estetic, care se bucura la finețuri, privea cu o anume satisfacție artistică metoda pedagogică a lui Thilde, bucurându-se de înlesnirile pe care i le acorda. Pentru Thilde era cert că trebuia să evite să pretindă prea mult de la puterea lui de a suporta, că-i putea opune, cu cea mai mare bunăvoință, doar o slabă împotrivire, de aceea se îngrijea, cu înțelepciune și îndemânare, de pauze, ori cum se exprima ea glumeț, de „articolașe“, un cuvânt pe care și-l însușise din tezaurul foiletonistic al lui Hugo. Când examinarea, pe care ea o transforma, după posibilități, într-un joc vioi de întrebări și răspunsuri, începea să devină apăsătoare, lăsând să se vadă cumva în trăsăturile lui Hugo oboseala, ea îi aducea atunci un pahar de ceai ori de vin roșu ori vreo ceașcă de rachiu de ghimbir, iar în timp ce i le dădea, gustând și ea puțin, vorbea despre insulele Moluca, unde se prepara cel mai bine ghimbirul și de unde aveau și cămile de porțelan cu flori mari albastre de China (ori poate chiar imitate), apoi alunecând peste chestiunile zilnice, îi citea despre persecuțiile creștine din China¹ ori despre francezii din Annam ori Tonkin² ori despre războiul pe care olandezii îl purtau cu indigenii³. Japonezii erau cu mult înaintea chinezilor, iar un popor care avea o asemenea observație asupra naturii și putea să cultive astfel de flori și păsări avea și o cultură superioară, după cum se putea deduce când priveai orice tavă de ceai. Nu dorea să vorbească încă o dată despre inegalabilul lac de pe ea. Thilde era tare în tranziții, iar când

¹ Autoritățile chineze încercau să limiteze activitatea misionarilor catolici.

² Franța cucerise o mare parte din Annam, Vietnamul de astăzi, în 1787, continuând și în cursul secolului al XIX-lea să anexeze teritorii, mai ales ca urmare a persecuțiilor creștine. În 1884-1885, Annam se afla sub protectorat francez. În deceniile al șaptelea și al optulea francezii au cucerit și Tong King.

³ E vorba de războiul olandezilor dintre 1873 și 1903 împotriva vechiului regat indonezian Atjeh, din nord-vestul insulei Sumatra.

începuse prin intermediul ceştii de rachiou de ghimbir cu Molucele şi Japonia şi China îi era uşor să-şi regăsească drumul până la Kroll şi Sembrich¹ şi chiar până la Rybinski, iar când îi mai oferea şi ceva picant, pus anume deoparte pentru Hugo, ca să-l învieze, spunea:

— Ei, pui chiria la bătaie ori nu?

Iar Hugo, cu puteri recâştigate, se aprindea şi răspundea uneori aşa de bine, încât lui Thilde îi făcea o mare bucurie.

Bătrâna Möhring asista întotdeauna, pentru că nu ştia unde să se ducă. Aşa ajunseră la sfârşitul lui ianuarie, când, într-o seară, pe la ora zece, după ce Hugo părăsi camera şi Thilde strânsese paharele şi ceştile, bătrâna spuse, în timp ce stătea pe un scăunel cu spatele la sobă:

— Spune, Thilde, învaţă bine?

Thilde: Perfect, mamă, de fapt mai bine decât mă aşteptam!

Bătrâna: Da, da, aşa mi se pare şi mie, acum e ceva mai vioi ca de obicei! Dar l-ai întrerupt de mai multe ori.

— Cum adică?

— Cu cele despre teatru şi Bella. Pentru mine asta-i lucrul cel mai draguţ care se petrece, iar dacă nu mai e nimic, m-aş duce la culcare. Dar nu-i aşa bine să-l întrerupi mereu!

Thilde râse.

— Nu, mamă, e foarte bine aşa! Să vezi cum e! Dacă trebuie să merg azi la Spandau, îmi pun mantaua de cauciuc şi-mi iau umbrela de ploaie şi plec hotărâtă; iar la Charlottenburg mă opresc şi privesc castelul şi văd cât e ceasul, la douăsprezece sunt la Spandau, iar la patru sunt iarăşi aici şi-ţi aduc cafeaua.

— Da, Thilde, te cred! Dar la ce te referi?

¹ Marcella Sembrich (pe numele adevărat Marzelina Kochánnska, 1858-1935), celebră pianistă şi soprană de coloratură a vremii, care a concertat la Dresda, Londra, iar în 1883 în S.U.A.

— Închipuie-ți că tu trebuie să mergi la Spandau! Ei, până la Brandenburger Tor mergi cu trenul, apoi te așezi pe prima bancă, chiar acolo unde sunt fântânile mici arteziene. După ce te-ai odihnit, pleci mai departe, mergi până la Kleiner Stern, apoi până la Grosser Stern și până la casele de la șosea. Și peste tot sunt bănci, și te poți odihni, și așa ajungi la Spandau. Să zicem către seară. Așa o să ajungi! Dar fără bancă de odihnă ai rămâne pe drum și n-ai mai ajunge!

— Aha, acum pricep! Fără bancă nici el nu ajunge! Numai de-ar ajunge!

Thilde: O să ajungă!

Chiar așa s-a întâmplat. Hugo trecu examenul. Știuse de suficient, cu toate acestea îl luase. Stând ca Hus la conciliul de la Kostnitz¹, serios, visător și hotărât, pe jumătate curajos și pe jumătate înspăimântat, avusese acea comportare care-l făcuse să iasă bine în cele din urmă. Unul din domnii examinatori, luându-l deoparte, îi spusese:

— Dragă Grossmann, totul a fost bine, vă felicit!

Se întoarse acasă într-o ciudată stare sufletească, înălțătoare și apăsătoare totodată (apăsătoare fiindcă se gândea la viitor) și după ce se văzu mai întâi scăpat de dispoziția aceea, le întâlni pe mamă și pe fiică. Thilde, ai cărei ochi străluceau, rămase relativ liniștită, dar de pericolul de a fi sărutat de bătrână scăpase doar cu mare greutate, strecurându-se în ultimul moment în camera sa. Măicuței Möhring nu i se păru corect, și deoarece, ca cele mai multe

¹ Aluzie la judecarea și condamnarea la moarte prin ardere pe rug, în aceeași zi (6 iulie 1415) a reformatorului ceh Jan Hus (c. 1370–1415) la Konstanz (forma cehă frecvent folosită este Kostnitz).

berlineze în vârstă, simțea nevoia să-și spună părerea, Thilde trebui să suporte tot ce-i stătea bătrânei pe suflet.

— Slavă Domnului, Thilde, acum pot dormi liniștită, știu la ce să mă aștept! Căci e bun și n-o să lase să moară o femeie bătrână!

Hugo scrisese acasă și câteva rânduri lui Rybinski, ca să știe și el că totul mersese bine.

Pe la șapte, când se întoarse, găsi un mic supeu, căci Thilde procurase dintr-un mare restaurant din împrejurimi o sticlă de Rüdeshheimer, cu un peisaj din regiunea Rhinului lipit pe ea, ca dovadă a autenticității. Atenția și mai ales bunul gust cu care fusese totul aranjat, nu rămaseră fără urmări asupra lui Hugo, care se văzu dintr-odată cuprins de sentimentul de a fi întâlnit dreptatea în dorința întunecată¹; erau, desigur, oameni simpli, fără poziție socială, însă buni și cumsecade și de nădejde, iar toate celelalte erau doar aparență și platitudine, și-i atinse Thildei mâna peste masă, ca și cum dorea să spună: „Suntem de aceeași părere“. Mâncă cu poftă, iar în cele din urmă, când învinse împotrivirea repetată a bătrânei Möhring, care de fiecare dată ținea mâna deasupra paharului, turnându-i și ei din vinul auriu, se avântă într-un toast plin de bună dispoziție, în care buna Möhring fu asociată și comparată cu iscusința cu bunul examinator și le ură amândorura să trăiască. După masă, Thilde aduse cafeaua, care în cinstea acelei zile era dintr-un soi foarte tare.

— Ascultă, Thilde, asta-ți intră drept în sânge; o să mă apuce neastâmpărul!

— Ei, mamă, numai să-i placă!

¹ Parafrază după prologul în cer din *Faust* de Goethe.

— Ei, o să-i placă, că e tare, sau cum spunea Möhring mereu: „Mamă, nici o boabă nu s-a pierdut de aici!“ Doamne, când mă gândesc la tata; oare ce voia să spună?!

Apoi Hugo trebui să se așeze în scaunul bunicului și să relateze exact cum fusese cu adevărat, da, Thilde chiar întreba dacă nu răspunsese prea sigur de sine, auzise ea odată că domnii nu sufereau asta. Hugo o liniști și după ce povestise totul, menționând în treacăt că scrisese și la Owinsk mamei și sorei lui, începu să vorbească mai ales despre Owinsk și tinerețea lui și despre casa părintească și ce viață grozavă duseseră acolo. Primar și farmacist și avocați, care trăiau nemaipomenit, fiindcă aveau cei mai mulți bani și fiindcă viața din orașel era mult mai distractivă decât aceea din marile orașe, căci mereu se întâmpla câte ceva, iar dacă nu jucau scat, atunci jucau teatru, iar dacă nu era bal, atunci era pârție de sanie, și atunci sunau zurgălăii toată după amiaza și zburau straturile de zăpadă, iar doamnele drăguțe, căci în orașele mici există întotdeauna doamne drăguțe, țineau mâinile în manșon, iar dacă era foarte frig, și mâna partenerului.

— Doamne, spuse bătrâna Möhring, ce înseamnă partener? Unde sunt bărbații serioși care să facă una ca asta?

— Sunt în altă sanie!

Hugo vorbea mai departe și reuși să-i câștige și Thildei un mic zâmbet. Moralitatea de la Owinsk nu i se părea chiar așa de înspăimântătoare, căci era convinsă că mâna logodnicului ei nu fusese niciodată vârată într-un astfel de manșon. Hugo descria cu plăcere asemenea lucruri, pentru că le găsea nostime, dar nu-i stătea în fire să transforme închipuirile în fapte. Thilde știa prea bine asta, și în loc să se frământa de gelozie, din descrierile lui Hugo despre viața de la Owinsk auzise doar ceea ce putea să folosească propriilor ei planuri. Impresia pe care o avusese întotdeauna, anume că Hugo

și-ar găsi locul mai curând într-un orășel decât într-un oraș mare, i se lămurise acum mai clar ca niciodată.

Hugo se retrăsese devreme, cam pe la nouă, căci deși victorios, avusese totuși o zi fierbinte. Dar nu putea să doarmă și se plimba de colo colo prin încăpere. În general nu se simțea prea sigur de sine. Acum era referendar, foarte bine, mai rămânea însă examenul de practicant, iar când se gândea la el, întrucât era îndeobște cunoscut că această jumătate de drum era mult mai colțuroasă, îi revenea același sentiment de spaimă pe care-l avusese pe drumul spre casă de la examen până în Georgenstrasse! Cu Thilde nu era de glumit; pe jumătate prevedea că poate chiar mâine ea o să repete discuția din ziua de Anul Nou și o să-i facă pentru a doua oară morală, încuviințându-i poate din nou o săptămână de vacanță. Apoi ziua își va relua repetarea, iar seara jocul de-a întrebările și răspunsurile, și se temea, îndoiindu-se că o să reușească. Ar fi fost poate mai bine să cadă la examen și atunci ar fi scăpat de sâcăiala asta! Sigur, era logodit, însă numai de un trimestru, asta nu spunea prea mult, iar în cele din urmă ajungea vreun chițibușar de avocat, lucru care nu-i plăcea deloc, pentru că totul era așa de rigid și ceremonios! Doar și Rybinski trecuse prin asta! Iar când mergea la gara Posen (de care-și amintea de preferință) și trecea prin stațiile mici, unde clădirea gării stătea pe jumătate ascunsă în viță de vie, iar șeful stației, cu chipiul lui roșu, se îndepărta de tren și tânăra femeie cu părul blond de lângă el, pe jumătate curioasă, pe jumătate plictisită, privea de la fereastra mărunțului etaj întâi, Doamne, atunci deodată îi trecea prin minte gândul: ei, de ce nu șef de gară? Și gândul acesta îi reveni. Iar dacă nu șef de gară, de ce nu inspector cu magaziile ori telegrafist? Doar să bați la telegraf se învață până la urmă, iar uneori vine și câte o telegramă interesantă și capeți pricepere în tot felul de lucruri!

Cu aceste gânduri se mai liniști și adormi. Însă în dimineața următoare grija veche era din nou prezentă și fu stânjenit când Thilde îi aduse cafeaua, pe care o lua întotdeauna singur, în cameră.

— Bună dimineața, Hugo! Vezi ce splendid strălucește soarele în cinstea ta! Afară e cald, ar trebui să te plimbi și să te recreezi după atâta osteneală. Când cineva e așa de curajos (și la asta zâmbi), căci oricine se teme de examen! Mersul o să te învioneze și o să ne aduci noutăți. Cred că „Fiica văzduhului“ nu mai e pe aici, de obicei se aude vorbindu-se despre asta, iar diseară am fi putut merge chiar și noi! După amiază trebuie să mă duc în oraș. Ai nevoie să-ți aduc ceva? Ori ai chef de ceva? Dragul meu bătrân, ai devenit cam palid!

Apoi îi dădu un sărut cu buzele ei subțiri, plecă, iar în ușă îi mai făcu prietenoasă semn cu capul.

— Minunată fată, își spuse Hugo, așa de bună și iscusită, dar sărutul nu e partea ei tare! Ei, nu le poți pretinde pe toate, și în orice caz sunt bucuros că n-a început numaidecât! Doar trebuie să existe și un termen de grație! Dar câte zile are viața? Și o zi înseamnă ceva!

Temerile lui Hugo păreau să nu se împlinească. Examenul fusese la sfârșitul lui martie și se făcuse de-acum mijlocul lui aprilie, fără ca Thilde să vorbească despre examenul de practicant și de pregătirea lui. Lăsa lucrurile în voia lor, era plină de mici atenții, între care lectura bucăților din edițiile populare *Reclam*, iar ceea ce se modificase era că stătea mai puțin acasă decât înainte și în fiecare după amiază se ducea câteva ceasuri în oraș. Hugo nu se interesase de asta și nici bătrâna, până ce într-o zi aceasta o întrebă:

— Ești mereu plecată când vine Runtschen și face curat. N-am nimic de spus, dar mereu izbește câte ceva, fiindcă nu vede, și sparge totul, astăzi a spart din nou globul verde de la lampă.

- Asta-i rău, mamă!
- Unde te duci mereu, Thilde?
- În sala de lectură pentru doamne.
- Și ce faci acolo?
- Citesc ziarele.
- Dar Hugo îl aduce în fiecare zi!
- Sigur! Dar unul nu-i de ajuns; am nevoie de mai multe!
- Ei, dacă așa crezi tu; pe mine nu mă privește ce faci!

Și așa rămase. Bătrâna nu mai reveni, până când, o săptămână mai târziu, această lectură secretă a ziarelor își găsi explicația fără nici o întrebare.

Era într-o duminică, zi în care sala de lectură era deschisă doar de la unsprezece la unu, iar la unu și jumătate Thilde se afla acasă.

— Bună ziua, mamă! Miroase puțin a ars. N-ai inspectat cu atenție! Ei, Hugo nu bagă de seamă! Iar dacă o să observe, el mănâncă părțile arse cu multă plăcere, apoi spune doar atât: „Acum s-a dus tot ce e animalic!“

— Da, da, chiar așa spune, și am vrut de multe ori să-l întreb despre asta! Apoi m-am răzgândit, „mai bine nu“!

— A fost mai bine. Să nu pui întrebări e întotdeauna lucrul cel mai bun! Dar n-ai fost deloc în bucătărie?

— Ba da, Thilde, chiar acum! Chiar acum m-am uitat și am luat și câțiva cărbuni de afară și i-am pus pe foc. M-am necăjit, costă atâta, însă n-am putut ieși mai devreme, fiindcă a venit Schmädicke.

— Ei, puteai s-o lași pe Schmädicke! Schmädicke nu înseamnă niciodată ceva bun și vine doar din curiozitate ori din răutate și ca să-l necăjească pe bietul om.

— Ah, Thilde, ești nedreaptă cu ea, cel puțin azi! A venit doar ca să ne felicite pentru examenul lui Hugo și să întrebe când o să fie nunta...

— Și i-ai spus că nu peste multă vreme! Nu-i așa? Îmi închipui! Căci tot timpul ți-e o frică de moarte și crezi că n-o să aibă loc, că totul a fost în zadar și că s-a cheltuit peste măsură! Asta-i spaima ta de căpetenie! Iar dacă te apucă frica, atunci devii meschină și penibilă, chiar și în fața unor persoane ca Schmädicke, această văduvă de negustor de mărunțișuri, cu nasul ascuțit!

— Nu, Thilde, n-am spus nimic, n-am spus „nu peste multă vreme“, am spus doar că nu știu, dar uneori te porți de parcă ar avea loc în curând!

— Și atunci? Atunci ea ce-a spus?

— Atunci a spus: „Ei, doamnă Möhring, unii au curaj! Referendar nu-i prea mult, ci doar un început, însă orice început e greu și se poate spune că asta e ceva, iar el doar n-o vrea să devină ministru! Ori poate că da! Doamne, când mă gândesc la Thilde...“

— A spus ea asta?

— Da, Thilde, așa a fost!

→ Nerușinată persoană! Și proastă pe deasupra! Această fostă cucoană de găitanie! O să rămână mirată când o să-i trimitem invitația de nuntă!

— Ah, Thilde, nu spune asta! Când vorbești așa, faci a rău, și niciodată n-o să se împlinească! Ne-a costat atâta, iar uneori nici nu știu cum o s-o mai scoatem la capăt!

— Ei, mamă, o să mă apuc de vrăji!

— Doamne, fetițo, nu mai vorbi așa! Când îl chemi pe diavol, vine numaidecât! Nici în glumă să nu zici una ca asta într-un lucru așa de serios! Iar tata mereu spunea: „Ei, oamenii cred că e o plăcere; dar nu-i nici o plăcere, iar ziua nunții e cea mai serioasă zi și mulți din cei care n-o iau în serios o privesc așa.“ Iar tu vorbești acum de vrăji și te porți ca și când te-ai și afla printre ele și asta s-ar întâmpla de sf. Johanni!

— O să se întâmple, mamă!

— Doamne, Thilde, uite-așa mă furnică prin toate măduarele!
Căci stai acolo, de parcă le-ai avea pe toate în buzunar...

— Le am!

Thilde scoase din buzunarul rochiei o ciornă de jumătate de pagină, împăturită de două ori, o netezi cu palma, apoi spuse:

— Ei, citește odată, mamă!

— Păi cum să citesc și încă scris cu creionul și fără ochelari!

— Atunci ascultă ce-ți citesc eu!

Thilde citi:

— „Persoane calificate“... Pricepi, mamă?

— Firește, citește mai departe!

„Persoane calificate, adică persoane care au trecut cel puțin primul examen de stat și pot prezenta certificate valabile, sunt invitate prin prezenta, dacă doresc, să concureze pentru postul de primar al orașului nostru. Salariu de 3 000 mărci și locuință, precum și alte avantaje. Aspiranții sunt rugați să trimită actele, dacă nu preferă să le prezinte personal subsemnatului.

Magistrat și consilier municipal la
Woldenstein în Prusia Occidentală“

Bătrâna ajunsese la șezlong și se așezase pe el, ceea ce evita de obicei, îndeosebi de când devenise obiect prețios datorită bolii de cinci săptămâni a lui Hugo.

— Doamne, Thilde, oare e cu putință? Doar nu știi cum s-o scoți la capăt?! De vrăjitoare nu mai vorbesc, căci și-au luat zborul! Chiar are el postul? Doar sunt atâția! Chiar de-i bărbat așa chipeș, că atunci când își ridică ochii crezi numaidecât că „acum citește predica de duminică“ — da' eu cred că-s mulți ca el! Iar unii sunt mai șmecheri și i l-or înhăța...

— O să fie bine, mamă! De data asta n-o să-l întreacă nimeni în iuțea! O să plece chiar azi cu trenul de noapte. Woldenstein se află la o oră de la gară, și acolo o să găsească vreun omnibuz. La

cinci o să fie în gară, iar la șase la Woldenstein în Prusia Occidentală. O fi existând și pe acolo vreun han „La calul murg“ ori cam așa ceva, cred, poate chiar vizavi de primărie, iar acolo poate să și doarmă până la zece. Căci trebuie să doarmă mai întâi, altfel nu-i bun de nimic! Apoi o să mănânce și o să se gătească, iar la douăsprezece o să se prezinte. Și să nu mă mai cheme pe mine Thilde, dacă nu vor spune cu toții pe loc: „Firește, ăsta ne-ar trebui!“ Iar bătrânei Schmädicke invidia o să-i mai trebuiască, căci o să primească înștiințarea a doua zi după sf. Johanni!

CAPITOLUL AL DOISPREZECELEA

Doamna Schmädicke primi într-adevăr invitația, căci toate se petrecură cum prevăzuse Thilde, iar în ziua de sf. Johanni nunta a putut fi sărbătorită în una din sălile mici de la *Englisches Haus*¹. Pastorul Hartleben, care-i cununase, se lăsă înduplecat să asiste și la micul banchet care urmă și țină un discurs umoristic plin de simțire, cu mult mai bun decât predica de cununie din biserică. Privea vizavi la mireasa așezată între mama și sora lui Hugo, sosite de la Owinsk împreună cu două verișoare, care contaseră cândva fiecare din ele pe acesta. Întrucât amândouă erau pe jumătate poloneze și foarte drăguțe, faptul n-avusese importanță, iar după ce trecu festivitatea, închinarea pentru Hugo, îi dădură câte un sărut zgomotos, care răsună atât de tare, ca și cum ai sparge în bucăți o frunză din copac cu mâna goală, și-i spuseră miresei, printre alte amenințări drăgălașe, că „dragostea veche nu piere“, ceea ce Thilde primi cu o mare liniște sufletească. Trecutul lui Hugo o neliniștea prea pu-

¹ Restaurant preferat în epocă.

țin, nu se putuseră întâmpla prea multe lucruri, iar viitorul o neli-
niștea și mai puțin! În afară de asta, de la Owinsk la Woldenstein
erau cincisprezece mile. La cafea amândouă se așezară lângă pasto-
rul Hartleben, care, zâmbind pe sub mustață, asculta ce i se po-
vestea despre viața catolică din Owinsk, ca și despre clerul catolic,
iar la sfârșit trebui să treacă prin moara de măcinat a celor două
nostime domnișoare și preotul evanghelic, iar când plecă se simți
din nou întărit în vechea sa dogmă despre superioritatea oamenilor
de lume. „Există un lucru specific evlaviei; puțini sunt aceia care o
pot suporta și în faptul de a dori să nu fii nimic și să nu însemnezi
nimic se ascunde o nesocotită încredere în Dumnezeu, cu mult mai
bună decât certitudinea și pretenția acelor care sunt siguri că au
făcut ceva pentru Dumnezeu lor! Fetele astea... cât de grațioase și
cât de modeste sunt, de fapt, iar tipul acela fermecător, Rybinski...”

Da, Rybinski apăruse cu o altă logodnică, despre care spunea
că „de data asta era serios”.

— Într-adevăr? îl întrebase Hugo.

— Da! E tragediană!

Schmädicke stătea lângă bătrâna Möhring și-i vorbea întruna
despre cadoul de nuntă, pe care i-l trimisese pentru serbarea din
ajun (la care însă renunțaseră). Era o lampă roz, suspendată cu trei
lanțuri. Schmädicke era foarte zgârcită.

— Am chibzuit mult ce-ar fi cel mai potrivit. Mi-am amintit
ce morocănos era Schmädicke când a venit. Pot spune chiar că a
fost un moment groaznic, ca și cum se furișase un răufăcător! Și
Schmädicke era cinstit, cum doar el putea fi! Iar de atunci, când e
o nuntă, fac un cadou ca ăsta! Prea multă lumină nu e bună, dar așa
scăzută, merge!

Bătrâna Möhring dădu din cap, dar tăcu, căci se supărase din
pricina lămpii.

În aceeași seară, tinerii pleacă la Woldenstein. Deoarece plănuiseră să petreacă prima noapte la Küstrin, iar a doua la Bromberg, numără plecarea călătoria lor de nuntă, da, Hugo se fălise cu asta.

— Nu mi se pare normal să fie mereu Dresda ori Brühlsche Terrasse ori chiar Zwingerul. La Küstrin o să vedem a doua zi închisoarea principelui moștenitor Friedrich și locul unde a fost executat Katte¹. Mi se pare mai potrivit decât Zwingerul.

Thilde fusese de acord cu toate. Küstrin era o etapă spre Woldenstein și de ea depindea să ajungă cât mai repede la Woldenstein.

Pe douăzeci și șase la prânz se aflau acolo. Se instalează în casa în care locuise primarul dinainte și o mobilaseră mama și sora lui Hugo în parte cu lucruri vechi din casa de la Owinsk, în parte cu mobile și lucruri noi cumpărate fără excepție la Woldenstein.

— Trebuie să fi costat foarte scump și n-or să țină mult, spusese Thilde, dar o să recuperăm! Să le intrăm în grații! Acum cartea pe care o să jucăm e Woldenstein!

Hugo fu prezentat la întâi iulie și cuceri de îndată inimile tuturor prin alocuțiunea pe care o ținu. „Era pe jumătate concetățean și păstrase încă din tinerețe convingerea că forța statului prusac rezidă în provinciile răsăritene. De aici își trăgea numele monarhia, din Königsberg provenea regatul prusac², iar dacă Woldensteinul nu era poate încă hotărât să intervină în destinul țării, era îndeajuns de însemnat să acționeze exemplar, prin împlinirea înda-

¹ Raporturile tensionate între prințul moștenitor Friedrich (viitorul rege al Prusiei, Friedrich al II-lea) și tatăl său, Friedrich Wilhelm I, s-au ascuțit în 1729–1730, astfel că prințul, ajutat de locotenentul Hans Hermann von Katte (1704–1730), a plănuit să fugă în Anglia. Planul fiind descoperit, von Katte a fost executat prin spânzurătoare la Küstrin, sub privirile neputincioase ale prințului.

² Principele elector Friedrich al III-lea von Brandenburg a dobândit demnitatea regală pentru ducatul Prusiei din afara imperiului, fiind încoronat la Königsberg (Friedrich I).

toririlor și prin devotamentul față de vechile virtuți prusiene, făcând onoare și bucurie țării și Maiestății Sale, Regele.“ În acest loc au fost aplauze vii, căci Woldensteinul era conservator. Însă Hugo, care vedea bine, observase și surâsul ironic cu care un mic grup însoțise această vultură patriotică, de aceea adăugă: „Făcând bucurie Maiestății Sale, Regele, sprijin al Constituției, de partea căreia cu toții suntem trup și suflet.“

Sfârșitul discursului avusese un asemenea efect, încât firma Silberstein și Isenthal făcu o serenadă, pe care o execută în public în aceeași seară. Conservatorii se retrăseseră, însă nu din ostentație față de Hugo, ci față de firma progresistă.

Zilele următoare au fost ceva mai agitate, Hugo avea de făcut vizite în oraș și în împrejurimi, mai ales la consilierul districtual, care era o *persona gratissima*¹, și cu care era hotărât să se pună bine numaidecât. Nu era prea ușor, căci serenada indignase totuși pe cineva de mai sus. Thilde spuse:

— Nu face nimic! Roma n-a fost construită într-o singură zi; lucrul bun cere răbdare.

Își concentră apoi atenția asupra amenajării casei și completă mobilierul cu tot felul de mărunțișuri. A treia zi de la venirea lor sosiră unele lucruri de la Berlin, între care și lampa. Hugo nu era decis să-i ofere locul de onoare pe care i-l menise Schmädicke, însă Thilde spuse: „Acolo n-o s-o vadă nimeni“ și o atârână în vestibul, unde, desigur, în zilele însorite de vară n-avea nici o influență.

Partea cea mai drăguță a locuinței era grădina mare din spatele casei, în care ajungeai după ce străbăteai o curte îngustă cu un curcan și niște pui de bibilică (rămași cu toții de la primarul precedent). În mijloc se întindeau straturi înguste de cimișir, la jumătatea

¹ Persoană care se bucură de o considerație deosebită (u. t.).

potecii se afla un cadran solar, iar în straturi, la dreapta și la stângă, înfloreau caneluțe și nemțișor, pretutindeni creștea enormă floarea soarelui, pentru care locatarul de dinainte părea să fi avut o preferință.

Îndeosebi aici acționă Thilde, care purta o pălărie mare și albă din rafie, iar când venea Hugo de la primărie îl lua de braț, în timp ce se plimbau încolo și înoace, punându-l să-i povestească despre ședințe.

— Uneori sunt în încurcătură, spunea el. Ei au încredere în știința mea și trebuie să le știu pe toate strună, ce e de făcut și cum e drept. Desigur, spun întruna: o să fie foarte greu, e un caz mai complicat, care o să fie probabil soluționat după aceea așa ori așa, dar îmi bate inima ca nu cumva ceea ce spun să nu fie vreo prostie!

— Nu începi bine, Hugo! Ce înseamnă chestiunile juridice? Chestiunile juridice sunt pentru avocații zaharisiti! Iar dacă e ceva ca lumea, atunci trebuie să spui că vrem să-l întrebăm și pe consilierul juridic Noack; îl consider o minte ascuțită...

— Da, Thilde...

— O minte ascuțită! Iar dacă spui așa, n-o să ți-o ia nimeni în nume de rău și cu siguranță o să-l ai și pe consilierul juridic de partea ta! După aceea, el o să spună: „Domnilor, aveți în sfârșit un primar adevărat, un om deștept, înțeleghător! De obicei, ei vor să le știe singuri pe toate! Țsta-i lucru de mântuială, e ca și cum farmacistul ar vrea să-i vindece pe bolnavi! La asta se mai adaugă și altele. Un primar este un funcționar administrativ, un mic conducător, nu un orator, cineva care se pricepe, va să zică, să conducă, este, deci, un talent administrativ, care menține ordinea și are idei.”

— Da, Thilde...

— Și are idei, zic.

— Asta o spui tu ori îl pui pe consilierul tău juridic s-o spună? Dar cine are idei?! Nu-i așa de ușor să ai idei!

— Ba e foarte ușor!

— Ah, Thilde, asta-i curată nebunie! Idei...

— Idei are oricine vrea să le aibă! Ești prea fricos, n-ai deloc încredere în tine, crezi mereu că ceilalți sunt nemaipomenit de deștepți și că toți se pricep mai bine ca tine! Când ești primar, trebuie să renunți la astea...

— Da, e bine ce spui! Însă trebuie să vin cu ceva...

— Bineînțeles!

— Să vin cu ceva și să fac propuneri! Și ce să propun?!

— Orice!

— Ah, Thilde, asta-i curată nebunie! Spui „orice“, iar eu nu știu absolut nimic!

— Fiindcă nu deschizi ochii și nu ciulești urechile! Ești mereu ca în vis, Hugo!

El surâse.

— Vezi, aici e drumul dintre oraș și mlaștina mare de turbă. Mi-a spus Alkitten că toamna, când plouă, nu se mai poate răzbi deloc, iar cine nu și-a cărat cărbunii până atunci, o să vadă pe unde rămâne...

— Am auzit și eu.

— Da. Însă nu te gândești la asta! Ar trebui să le propui mâine consilierilor să se construiască un dig de piatră (nu e decât o jumătate de milă) sau o șosea din cărămidă sau măcar un dig de bârne, ca să nu mai rămână căruțele înnămolite. Apoi pui să se construiască un birou de percepere a taxei de trecere, tot în proprietatea orașului, și nici consilierul districtual n-o să aibă ceva de spus. Iar pentru un groș oamenii au un drum bun și pot fi mândri că l-au construit prin forțe și cu mijloace proprii!

— Pricep; e o propunere bună.

— Apoi să cercetezi ce-i cu garnizoana. Alkitten mi-a spus că era vorba mai demult, însă predecesorul tău n-a vrut, se temea poate din pricina soției! O fi fost cam nurlie...

— Da, exact!

— Ei, acum vezi și tu! Iar calicenia cu grajdurile, asta-i chiar prostie! Alkitten mi-a povestit că nu voiseră consilierii. Și de ce, mă rog? Fiindcă le lipsea imboldul! Cu mine altfel stau lucrurile. Chiar dacă vine și cel mai frumos căpitan de cavalerie, o cunoști doar pe Thilde a ta!

Hugo o încredință că era absolut convins.

— De un regiment întreg, desigur, nu poate fi vorba! Woldenstein e prea prăpădit pentru asta, iar Silberstein și Isenthal nu-l pot scoate din așa ceva, și nici chiar Rebecca Silberstein! De altminteri, e o persoană drăguță! Dar nu de măritat! Și de altminteri e prea severă! Deci, nu un regiment întreg, pentru un colonel din nobilime nici nu există o locuință aici, cel mult la noi, la etajul întâi...

— Thilde...

— Însă două escadroane merg! Și acum gândește-te ce efect o să aibă! De pâine nu mai vorbesc, și-o coc ei singuri. Dar trei sute de cai și trei sute de oameni! Ar trebui și un cazinou. Și apoi femei tinere și bal și teatru! Silberstein e împotriva militarilor, dar o să se resemneze. Patiseria și măcelăria vor sta pe alt picior, iar Woldensteinul o să înceteze să mai fie un târg prăpădit, va deveni oraș și poate va veni vreo divizie pentru manevre, iar dacă generalul va locui la noi, atunci o să primești ordinul coroanei¹ și nici n-ai să știi cum...

Hugo se aplecă să culegă nemțisor și i-l strecură sub cingătoare.

— Vezi, Hugo, așa trebuie să începi! Să nu te lași constrâns de toate flecușetele despre care discuțați voi acolo mereu; asta-i la îndemâna oricui! Dar să fii cu ochii în patru, să observi mereu ceea ce-i în folosul tuturor, cu asta reușești și asta-i ceea ce am numit eu

¹ Ordinul Acvila Roșie, instituit în 1861, al doilea ca însemnătate al coroanei Prusiei.

să ai „idei“! Nu oricine poate urni lumea din loc, dar să duci Woldensteinul mai departe, ca să fie menționat la ziar în fiecare săptămână și ca oamenii să afle că „există un loc care se numește Woldenstein“, ei, asta se poate și e la îndemâna ta!

— Ori a ta! zâmbi Hugo. Însă ai dreptate, putem încerca!

CAPITOLUL AL TREISPREZECELEA

Astfel decurgeau discuțiile pe care le avea Thilde cu Hugo, când se întorcea acasă de la primărie. Spre toamnă lăsau în fiecare seară și lampa aprinsă și așezau înăuntru o lumânare de seu, care lumina minunat, încât oricine trecea arunca o privire înăuntru. „Berlinezii au șic în astfel de lucruri“. Rebecca Silberstein stăruia pe lângă tatăl ei să-i procure una la fel. Însă el era împotrivă.

— Rebecca, când o să vină el (nu spun cine), o să ai tu lampa ta, și nu una roz, ci una rubinie, iar când ai să dormi o să răspândești o strălucire cerească!

Rebecca era nemulțumită de amânarea aceasta, dar ea era aproape singura nemulțumită din oraș, toți ceilalți se bucurau de noua căpetenie a orașului, iar Silberstein, care citea mult și vorbea foarte îngrijit, spunea: „Are inițiativă. Dreptul la inițiativă îl are oricine, dar inițiativă propriu-zisă — asta-i ceea ce-l deosebește pe omul superior de cel de jos!“

Isenthal, care-l contrazicea mereu, îl contrazise și în cazul acesta. Însă Silberstein se aprindea cu violență și spunea:

— Să nu zici nimic, Isenthal; sau faci o nedreptate și o faci după capul tău! Nu-i el ca Nathan¹? Nu-i bărbatul cu trei inele? Nu-i drept și nu arată ca un apostol? Iar doamna, soția lui, o femeie

¹ Aluzie la parabola inelelor din *Nathan cel Înțelept* de Lessing.

foarte cultivată, a vorbit despre Treime¹ și despre papa de la Roma, și despre Luther și Moise, care ar fi trebuit să se contopească într-unul *singur*. Iar aceasta ar fi Prusia! Și binecuvântată fie întru unitate! Așa a spus ea, iar eu îți zic ție: Moise rămâne, Moise are prioritate!

Totul mergea bine. Numai consilierul districtual se purta rece și era absolut evident că nu din pricina „inițiativei“, care pusese în umbră propria lui strălucire, ci, ciudat, nu era încântat de egalitatea în drepturi a celor trei confesiuni, de faptul că Hugo făcea pe Nathan. Au fost întruniri la care Hugo fusese „tăiat“ chiar de doamna consilier, mai înainte dansatoare la Agram, apoi la Viena, care-și fixase acum drept țel al vieții consolidarea creștinismului germanic.

Mai mult ca oricând Hugo nimerise într-o încurcătură amarnică și în plimbările lui prin grădină, care au continuat până toamna târziu, discutate de mai multe ori cu Thilde.

— Tu nu pricepi! spuse Thilde, luând o *beurré grise*² din pom. Vezi, Hugo, această *beurré grise* e încă tare și trebuie ținută în paie patru săptămâni înainte s-o mănânci. Dar mai înainte de a trece cele patru săptămâni o să ți-l înmoi eu pe consilierul tău! E un domn foarte bun și amabil de felul lui și nu-i lucru curat dacă n-o să se răzgândească! Cine se căsătorește cu o dansatoare are întotdeauna o inimă slabă!

Hugo oftă, căci el suferea din pricina dușmăniei și nu-i întrevădea vreun sfârșit. Însă o subapreciasse pe Thilde, căci nici nu trecură cele patru săptămâni și nici perele nu fuseseră încă prezentate, când, la sfârșitul lui noiembrie, întorcându-se de la o adunare

¹ Conceptul cristic al trinității lui Dumnezeu ca Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt este folosit aici ironic în sensul egalității confesiunilor catolică, protestantă și mozaică.

² Pară untoasă (fr.).

districtuală, nu putea povesti îndeajuns despre amabilitatea consilierului.

Thilde nu spuse nici o vorbă, iar Hugo văzu lucrurile mai limpede când îl întâlnește pe Silberstein în aceeași seară la club.

— Ați citit, domnule Grossmann? spuse el, clipind din ochi, iar când Hugo negă, îi dădu penultimul număr din *Königsberger Hartungsche Zeitung*¹, care era cel mai citit în Woldenstein, spunându-i: „Foarte bine scris; așa zice chiar fin. Dar asta-i adevărul! Domnul consilier e un domn fin.“ Apoi îl lăasă pe Hugo singur cu ziarul.

Hugo scutură din cap și se așeză pe un scaun lângă tezgheaua pe care se aflau șase, opt pahare cu cremă de portocale, tort de scorțișoară și prăjiturile cu coriandru. Își comandase și el mai înainte un curacao și în timp ce-l sorbea citea pasajul subliniat cu albastru:

„*Woldenstein, 14 septembrie.* Districtul nostru se agită pentru alegeri, fără să existe o necesitate presantă în acest sens. Căci alegerea consilierului nostru districtual v. Schmuckern trebuie într-adevăr privită ca fiind asigurată, din câte am putut afla până acum, căci opozanții săi politici au renunțat la desemnarea unui contracandidat. Atât partidul catolic polonez, cât și cel progresist sunt unanime în a recunoaște excepționalele însușiri de caracter și administrative ale consilierului v. S. și consideră de datoria lor să dea expresie încrederii față de domnia sa, chiar în pofida convingerilor lor politice de odinioară. Se poate vorbi aici de o victorie a personalității, cu atât mai strălucită, cu cât deschide administrației consilierului simpatia polonezilor. Manierele alese, care reprezintă pentru polonezi atât de mult, își au sub această administrație locul lor. Aceste preferințe se întrevăd și în progresul, în pofida izolării sociale, de a putea aprecia pe deplin o situație

¹ Unul dintre cele mai vechi ziare germane, apărut în 1751, editat de Heinrich Hartung (1699–1756) la Königsberg. Din 1850, sub titlul citat în roman.

plăcută, căci tonul predominant nu trebuie să fie doar cel al distincției, ci mai mult, acela al frumoasei umanități. Doamna v. Schm. a înființat o societate de binefacere, la care a contribuit și cea de-a treia confesiune, iar activitatea acestei societăți va aduce bucurie în ajunul Crăciunului în colibele sărace. Printre alte probleme importante, districtul nostru are nevoie de o cale ferată secundară, pentru o legătură mai comodă cu Vistula, un lucru cu care toate partidele sunt de acord. Iar consilierul v. Schm. este mai potrivit ca nimeni altul să ne asigure această cale ferată, deoarece sunt cunoscute relațiile sale la Curte! Când își înțelege epoca și renunță la exclusivism, nobilimea oferă întotdeauna cea mai bună reprezentare locală!“

Hugo lăasă ziarul din mână și luă o prăjitură cu coriandru. „Așa, deci! Mă ia pe mine drept autor! Sigur, deoarece în Woldenstein doar trei sunt oamenii care pot fi luați în considerație: Silberstein, profesorul catolic și eu, dar cum Silberstein și profesorul n-ar fi buni din motive personale, atunci eu sunt acela...“ Se ridică și se uită în sală ca să-i mai adreseze lui Silberstein o întrebare. Dar acesta plecase; porni atunci și el spre casă. Pe drum îi trecu prin minte: nu cumva...? Dar nu, nu era cu puțință, totul era prea abil, prea rutinat! Preocupat încă, intră în camera lui, unde Thilde tocmai pusese abajurul roșu de carton deasupra lămpii. Pe aceeași măsuță de lângă sofa se afla un ziar.

— Bună seara, Thilde! Ei, ce-i nou?

— Tu ar trebui să știi; doar ai fost plecat.

— Da, am fost la club, dar numai un sfert de oră. Consilierul era măgulit. Apoi a venit Silberstein și mi-a dat *Hartungsche Zeitung*. Înăuntru era un articol din Woldenstein.

— Ei, asta-i bine; am crezut că a căzut sub masă!

— Dar, Thilde, tu ai trimis până la urmă articolul?

Thilde râse.

— Ei, cel cu consilierul trebuia să fie altfel, ăsta nu merge așa departe!

— Deci tu l-ai scris într-adevăr?

— Nu, de fapt nu l-am scris eu!

— Dar atunci cine?

— Un necunoscut, căreia îi rămân îndatorată. După discuția aceea, în fiecare zi când venea *Die Vossische Zeitung*¹, mă uitam la alegeri, iar peste vreo opt zile am găsit totul într-o mărunță corespondență din Myslowitz. Și atunci am pus totul la punct. Cine are scheletul, aceluia îi vine ușor să facă o păpușă!

El zâmbi blajin, dar oarecum jenat.

— Thilde, nu trebuia să faci una ca asta!

— Credeam că o să-mi mulțumești pentru că acum ești chit și pentru că ți-am făcut situația mai plăcută!

— Da, însă puteai să nu izbutești, putea să iasă prost!

— Sigur! Orice poate să iasă prost odată, iar cei ce se lasă intimidați stau cuminți și nu fac absolut nimic! Să iasă prost; așa fi vrut să văd în ce măsură! Până atunci m-aș bucura dacă s-ar îngriji altul de mine! Silberstein, care e grozav de cultivat, vorbește mereu de inițiativa ta.

— Da. Iar uneori mi se pare fatal, cel puțin când ești de față și tu! Dar te rog să te astâmperi!

CAPITOLUL AL PAISPREZECELEA

De la apariția articolului din *Hartungsche Zeitung* poziția lui Hugo în Woldenstein și împrejurimi se îmbunătățise considerabil.

¹ Ziar (1751–1934) înființat de librarul și editorul Christian Friedrich Voss (1722–1795), la care Fontane a fost critic teatral (1870–1890).

Chiar și profesorul catolic fusese câștigat, după ce, la inițiativa lui Thilde, i se propusese și aprobase un supliment la salariu. Thilde se bucura de realizările ei și dădea expresie bucuriei prin aceea că se îmbrăca la modă, lucru la care o ajuta cu vorba și fapta Silberstein, care mergea deseori la Posen ori la Breslau. Clubul iniția relațiile, iar o invitație în casa consilierului era în mare măsură probabilă. Se încetățenea din ce în ce mai mult părerea că ea era foarte deșteaptă și că știa întotdeauna ce se petrece în lume. Chiar și Isenthal recunoscă că „era foarte perspicace“, spunând plin de respect: „Are ceva din lumea noastră“.

În general nu se sinchisi de toate acestea și rămase lucidă și cumpătată, dar o mică deosebire se ivi doar în aceea că se obișnuise cu oarecare cochetărie și dorea să exercite asupra lui Hugo un anume farmec feminin. În asta merse așa departe, că aduse lampa din vestibul în dormitor, atrăgându-i atenția până și lui Hugo:

— Și-a ispășit îndeajuns vina afară în vestibul. Păcat că rozul nu se vede deloc; ar trebui o sticlă rubinie. Atunci ai avea obraji așa de îmbujorați! Buna Schmädicke! Ce-ar spune mama...

— Ei, spuse Hugo, s-ar bucura pentru tine! Mă gândesc dacă n-ar trebui s-o invităm de sărbători.

— Nu, Hugo, nu încă! Ar trebui să călătorească cu două mijloace ori să plece cel puțin de la Bromberg. Și apoi nici nu merge! O să ne îngrijim de ea, firește că trebuie, căci doar e o bătrână bună și singură și numai cu Runtschen în preajma ei, ceea ce nu-i chiar o plăcere...

— Nu, confirmă Hugo, căruia îi reveni vechea spaimă doar la auzul numelui ei.

— Runtschen și Schmädicke, ceea ce nu-i prea bine! S-o invităm însă aici nu merge. Îi împachetăm într-o ladă șuncă, ouă, unt, îi punem patru ori șase pachete cu turtă dulce de Thorn și un manșon negru, pe care și-l dorește de mult, și cizme de cauciuc

îmblănite, iar când o să despacheteze o să se bucure mai mult decât dacă am lua-o cu noi la club! Și mai ales, nu merge! Pot fi de față consilierul ori stimata lui soție! Și apoi închipuie-ți-o pe mama la o masă de boston împreună cu doamna consilier! Cred că mama nici nu știe boston; de la moartea tatei n-a făcut decât pasiențe. Mi-ar părea rău pentru ea să se facă de râs aici. Și încă de dragul nostru, Hugo! Doar acum ne situăm, cum scrie în ziare și cărți, printre „cei zece mii de sus“, deși Woldenstein n-are decât trei mii cinci sute de locuitori, iar ceea ce nobilimea reprezintă la țară, reprezintă notabilitățile la oraș. Iar noi suntem acestea. Mă gândesc să așteptăm până se împlinește un an, atunci o să iei concediu și o s-o vizităm pe mama și am putea să vedem ce s-a întâmplat cu Rybinski.

Hugo era de acord cu toate. Spusese despre bătrână doar așa, deoarece dorea să-i facă o bucurie lui Thilde. În același timp se gândea la un cadou de Crăciun; găsi și mai nostimă sticla de rubin.

Săptămâna dintre Crăciun și Anul Nou trecu tot în petreceri. Se întorsese consilierul, care în ultimele patru săptămâni fusese la Reichstag, iar festivitățile se țineau lanț. În seara din ajunul Crăciunului a fost mai întâi serbare pentru copiii săraci ai tuturor confesiunilor, prilej cu care Thilde, doamna consilier și Rebecca Silberstein preluară conducerea, în seara de Revelion a fost reprezentație teatrală la club, unde s-a jucat mai întâi *Monsieur Hercule*¹ și apoi *Sabia lui Damocles*². Hugo ar fi jucat cu plăcere, dar trebui să renunțe, căci nu se cuvenea. Silberstein îl jucă pe maestrul legător de cărți Kleister și află că jocul lui amintea de Döring³. Hugo se

¹ Vodevil (1863) de Georg Belly (1836–1875), mult jucat în epocă.

² Farsă într-un act (1863) de Gustav Heinrich Gans, Edler Herr von und zu Putlitz (1821–1890).

³ Theodor Döring, de fapt Häring (1803–1878), unul din cei mai populari actori comici berlinezi.

gândi toată seara la Rybinski, pizmuindu-l că rămăsese în artele libérale. Balul care urmă nu-i mai îngădui gânduri tulburi, deschise poloneza împreună cu doamna consilier, apoi urmă consilierul cu Thilde, care citise rapoartele Reichstagului în fiecare dimineață și îi cită o frază importantă dintr-o scurtă cuvântare pe care o ținu consilierul despre școala simultană¹.

— Vă interesează politica, prea stimată doamnă?

— Da, domnule consilier! Cu cât mă resimt mai mult de treburile mărunte care mă înconjoară, cu atât mai mult simt o dorință de înviorare, care să-mi poată oferi, n-aș spune idealul, dar cel puțin ceva superior. Îmi permit chiar să spun că discursurile prințului m-au făcut aceea care sunt astăzi. S-a vorbit adesea despre sânge și fier². Dar eu însămi mi-aș permite să spun despre discursurile sale: izvor feruginos, băi feruginoase. M-am simțit întotdeauna reconfortată.

La supeu, care întrerupse dansul pentru o oră, consilierul și primarul se așezară față în față. Când dansul începu din nou la ora două, mergând alături, consilierul îi spuse:

— Domnule primar, prietene, aveți o soție extraordinară! Colossal de pregătită! E informată ca un reporter, ori chiar mai bine; reporterii sunt mașini care urmăresc doar cu urechea și mâna. Dar soția dumneavoastră, fir-ar să fie, căci se văd rasa, șicul! Spuneți-mi, din ce familie provine? Poate din colonie³ ori dintr-o familie scăpătată din nobilime.

¹ E vorba de reorganizarea școlilor pe bază confesională, promovată de ministrul Robert Graf von Zedlitz und Trützschler (1837–1914), care ar fi deschis larg porțile clerului. În urma protestelor publice, contele și-a retras proiectul (1892).

² Deviza politiciii lui Bismarck.

³ Aluzie la colonia franceză hughenotă, stabilită la sfârșitul secolului al XVII-lea în Marca Brandenburg, mai ales în jurul Berlinului, cu rol foarte important în dezvoltarea culturală a ținutului.

Hugo îi spuse numele, dar consilierul, destul de amețit, continuă:

— Ascultați, domnule primar, aici se ascunde ceva... Ori poate mama...

Hugo răspunse că „după câte știa el...”

— Ei, n-are importanță, încheie consilierul, n-are importanță de unde provine, de vreme ce se află aici... Trebuie să aibă o memorie extraordinară!

Spre sfârșit, Hugo mai dansă o *radowa*¹ cu doamna consilier și-i conduse pe amândoi afară la sania care-i aștepta. Era în frac, cu o vestă foarte decoltată, iar afară sufla un vânt din sud-est, dinspre Carpați. Când sosi acasă peste o oră, împreună cu Thilde, avea febră și tușea.

— Nu mă simt bine, Thilde; aș vrea un pahar de apă cu zahăr.

— Mereu același lucru! Apă cu zahăr! Cine mai bea apă cu zahăr, când se întoarce de la bal? O să-ți fac o ceașcă de cafea.

Aduse lampa de spirt, așeză ibricul deasupra și-i făcu o ceașcă de cafea.

El tremura îngrozitor.

Dacă vremea ar fi fost altfel peste noapte, poate că febra n-ar fi avut importanță. Dar vântul bătea și mai tare din răsărit, iar de cruțare nici nu putea fi vorba, căci după amiază aveau de făcut tot felul de vizite și de întreceri cu săniuța. Să se retragă le era cu neputință, când Hugo solicitase la despărțire onoarea de a i se îngădui s-o însoțească pe doamna consilier pe gheață. Pe deasupra se adăuga și o mică vanitate, era un foarte bun conducător de sanie și dorea să se prezinte ca atare în pauze. La micul dejun Thilde îi propuse un pahar de porto, dar starea lui nu-i îngădui decât o budincă din fulgi de ovăz. Nici la prânz nu mâncă altceva, iar când porni la trei la întâlnire luă cu el o cutiuță cu pastile islandeze din ierburi.

¹ Dans boemian repede.

Arăta foarte schimbat, ceea ce lui Thilde nu-i scăpă, și în pofidă principiilor de călire, după care ea însăși trăia, l-ar fi întors poate înapoi, nu fără anume compătimire, de la gheață și de la doamna consilier, care nu se afla încă acolo, scuzându-se la viitoarea întâlnire, dacă un bătrân conte polonez, cu care făcuse cunoștință în seara precedentă, n-ar fi luat-o în stăpânire, oferindu-i un loc în micuța lui sanie în formă de scoică, trasă de doi ponei bălțați. Fu nevoită să primească, deoarece era persoana cea mai bogată și mai respectabilă din ținut, un bărbat original, trecut de șaptezeci de ani. Firea deschisă, total lipsită de timiditate a lui Thilde, îi plăcuse încă din seara balului de Revelion și fu încântat când ea acceptă, fără alte mofturi, invitația lui de a lua loc în sanie. O conducea chiar el și înfășură șuba lui enormă de lup împrejurul locului ei din sanie, cerându-i lui Thilde s-o țină din dreapta, astfel încât să stea ca într-o scufie de blană. Apoi sania zbură pe gheață, zurgălăii sunau, păturile albe de pe cai se umflau de vânt, iar bătrânul își depăna conversația lui stâlcită și laconică:

— Mă bucuram, stimată doamnă... *Sacrebleu*¹, se vede doar... oraș mare... alți oameni... Ah, Berlin... eu nu prusac, nu prea... Dar Berlin... O, Berlin, un oraș minunat, un oraș grozav!

Zăbind, Thilde îl încredința că remarcase asta prea puțin, că Berlinul pe care-l cunoștea ea era prea puțin grozav, chiar prea puțin, de fapt nu se întâmpla acolo aproape nimic...

— Ei, stimată doamnă, depinde de locul unde stai, din care privești, eu am locuit mereu în front, mereu foarte *avancé*²!

— Vă cred, domnule conte! Poziția dumneavoastră socială...

— O, nu aceea socială, aceea din fața marii Porți³! O, multe lumini acolo, multe umbre! Aveam și bal mascat! La Kroll! Cunoașteți la Kroll?

¹ La naiba! (fr.).

² În primele rânduri (fr.).

³ Poarta Brandenburg.

— Desigur, domnule conte! Orice berlineză cunoaște la Kroll?

— Acolo aveam bal mascat. Eu liliac¹! Și aveam și Orpheum...²

— Am auzit și despre acesta...

— Dar eu l-am văzut! Un oraș admirabil, un oraș grozav, dar fără grimase...

— Da, e adevărat!

— Un oraș fără prejudecăți!

— Cred însă că nu pretutindeni!

— Nu, nu pretutindeni! Depinde unde stai, stimată doamnă! Unde locuiam eu, lipsit de prejudecăți! Și de orice falsă sfială...

— Poate însă cumva una adevărată?

— Sfiala e întotdeauna falsă, întotdeauna grimasă! Iar mie îmi place lipsa de prejudecăți!

Avea în perspectivă o enumerare completă a localurilor berlineze libertine și cine poate spune unde ar fi debarcat până la urmă contele Goschin, dacă o fantă ivită deodată de-a curmezișul în gheața râului nu i-ar fi împiedicat să meargă mai departe, silindu-i să se întoarcă. Peste câteva minute ajungeau din nou la Iazul Lebedelor, unde notabilitățile din Woldenstein se învârtteau într-un cerc îngust, cei mai tineri în jurul unui cort de pânză, în care era zidit un cămin, pe care se afla o tejghea pentru punci și napolitane, de unde ieșea afară sub cerul liber un nor de fum gras și înăcrit. În fața acestei gherete opreau săniile, iar pe o bancă, ce folosea unul dintre pereții gheretei ca spetează, stăteau Hugo și doamna consilier, care abia lăsase deoparte săniuța ca să se odihnească. Aici opri și săniuța în

¹ Aluzie la opereta *Liliacul* (1874) de Johann Strauss (1825–1899).

² Renumit local pentru baluri în vechiul Berlin.

formă de scoică a contelui, iar acesta răsfrânse şuba, ca s-o elibereze pe Thilde din închisoarea ei.

— Ei, stimată doamnă! Poate n-ar fi trebuit...

— Ce anume, domnule conte?

— Escapada! De-ar fi voit zeul Infernului ori Pluto...¹

— De ce nu cel de sus, de ce nu Jupiter?

— Ah, înţeleg! Din cauza aparenţei înşelătoare²! Aveţi limba ascuţită, stimată doamnă!

Făcu semn oamenilor care-l înconjurau, dădu frâul celui care se apropie, spunându-i să-i ducă sania mai la o parte, în locul unde atârna pe gheaţă crângul roşu de sălcii de pe mal. Apoi îl luă de braţ pe Hugo şi porni spre gheretă, să bea un pahar cu punci, unde, la câţiva paşi de cămin, se afla o sofa jerpelită.

— Foarte bucuros, domnule primar! O femeie şarmantă, o femeie deşteaptă, deloc timorată! Am văzut totul şi ne gândim că toate trec şi că doar n-o să ne coste capul!

Hugo, pe jumătate măgulit, confirmă. Asta era şcoala marelui oraş.

— Da, admirabil oraş, grozav oraş!

Cuvintele acestea aveau ceva neliniştitor chiar şi pentru Hugo, care se credea sigur de Thilde a lui. Dar nu se lăsă mult în voia gândurilor, căci un acces violent de tuse îl sili să se agaţe de speteaza sofalei. După ce îi trecu, contele veni cu un pahar cu punci, „care relaxează totul“.

Hugo era jenat, fiind nevoit să refuze, i-ar înrăutăţi starea.

— N-o poate înrăutăţi! Punciul niciodată!

¹ Aluzie poate la răpirea Proserpinei de către Pluto, căruia îi devine soţie.

² Aluzie la aventurile erotice ale zeilor romani, care se metamorfozau, ca şi aceia din mitologia germanică. Mantaua amplă, cu care era reprezentat zeul Wotan, poate fi comparată cu blana de lup a contelui („aparenţa înşelătoare“).

Dar când îl privi pe Hugo cu ochii lui șireți, puțin însângerați, se îndoi că punciul ar putea fi în cazul de față un mijloc de vindecare universal, ieși și o chemă pe Thilde de pe banca pe care stătea încă de vorbă cu doamna consilier.

— Stimată doamnă, soțul dumneavoastră! Să-l învelim în blană, iar servitorul să-l ducă acasă.

— E mai bine, domnule conte, plecăm! spuse Thilde, și conducându-l pe Hugo, care se clătina de colo-colo ca în vis, porniră spre oraș.

După ce plecară, contele se așază lângă doamna consilier și-i spuse:

— Woldensteinul se poate interesa de un alt primar!

Doamna consilier râse:

— La dumneavoastră se dezvoltă cel de-al doilea văz!

— Nu! Însă eu văd bine!

CAPITOLUL AL CINCISPREZECELEA

Medicul era plecat prin ținut; veni abia spre dimineață și față de tratamentul lui Thilde aplicat bolnavului — coajă de pâine opărită cu esență de oțet, mijloc de tratare care provenea de la bătrâna Möhring — nu avu nimic deosebit de obiectat.

— Nu i-a dăunat cu nimic, spuse el, și asta înseamnă destul.

Prescrise o infuzie din fel de fel de plante, iar când Thilde întrebă „dacă o să aibă vreun efect“, spuse zâmbind:

— Oarecum; e o pneumonie! Mai ales liniștea!

Thilde era o bună îngrijitoare la boală și-i dădea medicamentele cu atâta punctualitate, de parcă viața i-ar fi atârnat de minute. Nu credea în asta, dar nu voia să neglijeze nimic. Orele dinaintea

prânzului trecură cu transformarea dormitorului în cameră pentru bolnav; ferestrele dinspre curte fură acoperite, iar ușa ce dădea în camera din față rămase deschisă, protejată pe jumătate numai de o draperie. Thilde privea des înăuntru fără ca bolnavul să-i fi cerut ceva, apoi se întorcea din nou la fereastra din față, care mai avea încă de la precedentă doamnă primar un pervaz de modă veche și o oglindă mare. Aceasta era într-adevăr inutilă, căci erau atât de puține lucruri de văzut și nici nu avea ce să oglindească! În mijlocul pieței se afla primăria, cu o scară din lemn hâită, care urca până la etajul întâi, continuându-se aici cu o pergolă îngustă, în întregime din lemn. Chiar lângă primărie erau câteva gherete vechi, încuiate și acoperite de zăpadă. Pe partea cealaltă a pieței se afla „Farmacia Leilor“, al cărei stagiar căsca, deoarece, de la amestecul de medicamente pentru domnul primar, nu se mai îndeletnicise cu nimic altceva. Alături, o patiserie cu o prăjitură pusă strâmb în vitrină într-o formă de tinichea și cu câțiva copii mirați așezați în fața ei; pe aceasta soarele cădea atât de crud, încât Thilde putea să recunoască petele mari de zahăr. Ochii ei alunecau încolo și înapoi printre toate acestea și luară o altă direcție abia când, acum cu ajutorul oglinzii, îl văzu venind pe poștașul din Herzog-Kasimir-Strasse. El intră numaidecât în casă, iar Thilde îi ieși înainte ca să primească cele câteva scrisori. Una era de la Breslau, probabil vreo factură ori vreun catalog, alta o înștiințare de căsătorie a lui Rybinski (dar cu altă doamnă), iar a treia de la bătrâna doamnă Möhring. „Doamnei primar Grossmann, n. Möhring. Woldenstein în Prusia.“ Literale erau așa de țeapăn mângălite, ca pe o listă de rufe date la spălat. „Doamne, își spuse Thilde, de n-ar mai scrie mama mereu «născută Möhring». Möhring e doar prea puțin!“ Apoi se duse până la draperie și ascultă cu atenție înăuntru și cum în dormitor nu se clinea nimic, se întoarse din nou la fereastră și se așeză pe un scăunel negru cu trei picioare aurite, care se afla aici. Apoi citi.

Dragă Thilde,

Lada a sosit chiar în ajunul Crăciunului, însă de dimineață, și tocmai venise Runtschen, după cum îți spun, Runtschen, și am deschis-o de îndată. De-ai fi văzut cât de îndemânată era și cum a scos fiecare cui fără clește, doar cu cuțitul de bucătărie! Și după ce am scos totul, i-am dat unul din pachete, deoarece mi-am adus aminte că și doamna Petermann îi dăduse anul trecut de Crăciun o bucată mare de mozaic. Însă ea n-a fot mulțumită, până nu i-am spus: „Ei, Runtschen, dacă-i așa, atunci ia și ciolanul afumat!“ Atunci a fost mulțumită; știam de la Ulrike, că țin așa de mult la carne! Bineînțeles, cine s-o plătească! Și-ți spun că m-am bucurat de toate, căci se vedea dragostea și fiindcă văd că poți și ai de toate! Vezi, Thilde, asta-i lucrul esențial! Cât despre libretul de economii, s-a dus, căci toate costă așa de mult și când mă gândesc ce greu o duc și cum o să fie! Nu vreau s-ajung la azil! Acum spune-mi, Thilde, cum o duci? Ah, doar spaimă și grijă, iar cum au apucat-o lucrurile acum, nu se știe ce-o să iasă! Paza bună trece primejdia rea! Nu mi-ai scris încă până acum despre casa de asigurări a văduvelor. Schmädicke a adus recent vorba despre asta: „ar trebui să se asigure și ele, de vor ori nu“, însă mi-ar plăcea să aud de la tine că ești absolut sigură. Eu țin la ceea ce e sigur. Căci nu-i cum vrea omul, ci cum hotărăște Domnul și azi teafăr, sănătos, iar mâine fără suflare! Și el era uneori așa de roșu, că mie nu-mi plăcea, și chiar Runtschen spunea: „Credeți-mă, doamnă Möhring, asta-i buba lui!“ Iar acum salută-l pe scumpul tău bărbat și spune-i că-i doresc un an nou fericit! O merită și fie răsplătit! S-a cheltuit mult, dar n-are importanță și i-am dat totul bucuroasă, iar Schmädicke spunea deunăzi: „La capital nu ajungi, dacă ai dobândă bună!“

*Mama ta iubitoare,
Adele Möhring, n. Printz*

„Doamne, acum și «Printz»! își spuse Thilde. Ce-o fi în capul mamei, de fapt?! Ce scrie ea acolo? Ca și când ea s-ar fi sacrificat și mi-ar fi pregătit norocul cu libretul ei de economii, care era doar al meu! Mereu a fost așa și de felul ei calculează cum să-i fie mai întâi ei bine și apoi mie! Bine că mi-a lăsat mână liberă! O femeie bătrână și văicăreață, însă am putut totuși trăi împreună cu ea. Și poate va trebui să trăiesc din nou! «Astăzi teafăr, sănătos, iar mâine fără suflare!» Dacă a putut ea să-mi scrie una ca asta... Hugo nu-mi place, și nu-mi place nici doctorul cu al său «oarecum»! N-aș vrea să-l pierd! E așa de bun și mi-a oferit o poziție socială. Căci dacă mi-aș fi făcut-o fără el, n-ar fi mers! N-aș vrea să-l pierd! Ce ciudat, toate lucrurile au două fețe, iar când privesc piața și cele trei gherețe, acum se uită și farmacistul în oglindă și se găsește drăguț, nu știu dacă nu-era mai bine să fi privit calea ferată din oraș și pe Bolle¹ sunând pe străzi... Ei, mama mi-a mai scris: «Nu-i cum vrea omul, ci cum hotărăște Domnul!», ea are mereu tot felul de fraze noi. Însă e adevărat și o să aștept cum o să hotărăască Domnul!“

Hugo se însănătoși, iar la sfârșitul lui februarie stătea în grădină, dinaintea unui spalier cu viță, pe care cădea soarele blând de februarie. Thilde ședea lângă el și-i citea ziarul, căci erau zilele în care se clătina Bismarck². Hugo sorbea fiecare cuvânt, arătând mare interes, însă nu-i luă partea, „mai bine să aibă amândoi dreptate“. Thilde râdea:

— Ei, Hugo, ești *tu* în întregime! Amândoi să aibă dreptate! Eu sunt pentru unul din ei!

Vecinii, care ieșiseră de acum în grădinile lor, îl salutau de peste gard, întrebându-l de sănătate, căci deși era de puțină vreme

¹ Lăptărie berlineză, care livra produsele cu căruța cu cai.

² În februarie-martie 1890 s-a ascuțit conflictul dintre Bismarck și Wilhelm al II-lea, iar la 18 martie Bismarck a fost demis.

În oraș, cu toate acestea era foarte iubit și oricine se bucura de însănătoșirea lui. Doamna consul venise personal și se plânga: „că în fond ea era de vină, că-l târâse pe gheață în vântul de răsărit“, iar bătrânul conte îi trimise un pepene mare din serele lui, împreună cu un bilet plin de asociații și enigme fantastice. La Berlin nu ajunsese în toate aceste săptămâni nici o vorbă despre boală, căci Thilde dorea să scape de văicăreala bătrânei și nici acum, când se restabielea, nu-i scrisese nimic despre păsul greu prin care trecuse. Poate se abținea și acum, căci n-avea încredere în însănătoșire, care, cum se va vedea curând, n-a fost altceva decât o provocare.

Într-o zi, pe când Hugo stătea din nou la soare, vremea se schimbă brusc și îl apucă un frison, iar mai înainte ca doctorul să poată constata, fu limpede că era o recidivă. Ea luă, într-o rapidă evoluție, forma unei tuberculoze galopante, iar în seara celei de-a doua zile de Paște muri, după ce o chemase pe Thilde la căpătâi și-i mulțumise pentru iscusință, dragoste și îngrijire. Cuvintele fuseseră gândite cinstit, căci îndoielile de mai înainte dispăruseră cu desăvârșire, iar el nu vedea altceva în Thilde decât firea ei dezghețată, puternică, ce-i hotărâse viața, iar puținul, de care avusese parte, se înfăptuise prin puterea și prevederea ei.

Fu îngropat în a treia zi de Paște, pe la apusul soarelui, în cimitirul din Woldenstein; toți erau de față, bătrânul conte, care-l învinuia de toate pe medic, asigurându-l apoi iarăși că știuse că o să moară încă din ziua de Anul Nou, consilierul, care, deși erau zilele Paștelui, avusese posibilitatea de a aduce din cercul lui multă nobilime din împrejurimi și toată burghezia, în fine, cea de-a treia confesiune. Nici farmacistul, care întâmplător își comandase un pardesiu nou de primăvară, nu voise să lipsească. Toți trompetiștii cântau, bătrânul conte discuta destul de tare, iar pe mormânt au fost puse toate florile din Woldenstein. Preotul o conduse pe Thilde acasă, iar pe când bătrânul conte desfundă o sticlă de vin sec unguresc la

„Herzog Kasimir“, Thilde se așează pe scara trăsurii, privind piața ce se întuneca din ce în ce mai mult, peste care vântul de apus purta câteva frunze cafenii, rămase din iarnă. Apoi au fost aprinse câteva felinare ce atârnavă în lanțuri, iar în umbra primăriei, acolo unde scara conducea până sus, stătea o pereche de îndrăgostiți. Nu păreau deranjați de vântul din ce în ce mai tăios, pe când felinarele se mișcau și scârțâiau în lanțuri încolo și încă. După ce Thilde privise țință afară la toate acestea, vreme de o jumătate de oră, aprinse lampa și se așează la masă, ca să-i scrie maică-sii câteva rânduri.

Dragă mamă,

Azi, spre seară, l-am îngropat pe Hugo. Totul a decurs frumos și solemn, a venit toată lumea, chiar și nobilii din împrejurimi. Discursul l-a ținut predicatorul Lämmel. O să fie tipărit și ni-l vor trimite de aici (căci până atunci mă gândesc să mă întorc la Berlin). S-o spun numaidecât, gratis, inclusiv tipăritul. Căci o să intri în panică! Aș vrea să te rog însă, cu toată seriozitatea, să nu mă chinuiești cu panica asta. Ți-am purtat de grijă și de aici și o să-ți port în continuare. Te gândești întruna că o să te prăpădești în miserie, însă câtă vreme trăiește Thilde a ta, o să ai și tu cu ce trăi! De asta poți fi sigură! Mai am de primit salariul până la sfârșitul anului și pensia de văduvă de la 1 aprilie. Asta o să-ți ia o piatră de pe inimă și când știi dinainte (și de aceea ți-am spus totul din capul locului) că n-ai să ajungi la azil și nici să faci curat și cumpărături ca bătrâna Runtschen, ai să ascuți poate, când îți spun că Hugo a murit decent, ca omul fin care a fost întotdeauna! Căci provenea dintr-o familie foarte bună, ceea ce este întotdeauna lucrul esențial! Mi-a mulțumit încă o dată, de parcă aș fi fost o minune! Înseamnă că avea ceva nobil în el! Și ție îți transmitea salutări. Fiindcă era

șubred, n-am putut! Dacă ar fi fost după el, s-ar fi ținut tare! Aici toată lumea l-a stimat, toți au văzut că era tare bun și chiar Silberstein, despre care ți-am mai scris, a vorbit la mormântul lui. Încât și pastorul Lämmel a fost mulțumit și i-a strâns mâna. Silberstein, firma Silberstein și Isenthal, s-a îngrijit de toate, sunt oameni practici, progresiști, însă foarte realiști. Tot ce se va lua pe mobilă vom primi până la ultimul bănuț. Mai am treabă aici încă vreo câteva zile și de scris scrisori, inclusiv bătrânului conte, care mi-a oferit un post de doamnă de companie în casa lui (firește, cu salariu), însă toate acestea se vor sfârși în trei ori patru zile și cel mai târziu sâmbătă dimineată cred că voi sosi la Berlin. Am să-ți mai scriu încă o dată, ca să fii absolut sigură și s-o poți chema pe Runtschen din vreme. Îți aduc și o amintire de la el, o cruciuliță cu perla. Perla are oarecare valoare. Mă bucur să te revăd, oricât de dureros e prilejul, căci pensia nu-i totuna cu salariul! Asta trebuie să ți-o spun. Mie mi-e totuna! O s-o scot eu la capăt, iar o dată cu mine și tu!

Fiica ta devotată, Thilde

CAPITOLUL AL ȘAISPREZECELEA

Sâmbătă dimineată, cu trenul de ora opt, Thilde sosi la gara din Friedrichsstrasse. Geamantănașul pe care-l purta cu ea îl dădu unui hamal, împreună cu tichetul de bagaje, indicându-i să i le aducă pe toate la locuința ei, în partea cealaltă, la Schultze, la etajul trei.

— Da, domnișoară!

Se corectă însă numaidecât, căci o cunoștea prea bine de când fuseseră odinioară vecini, și-i promise să fie acolo într-o jumătate

de oră. Când plecă, aruncă după ea o privire. „Iată că banii nu fac totul; s-a jigărit îngrozitor! Cam mândră de obicei și cu lornion!“ Însoțită de astfel de considerații, păși pe stradă și privi în sus spre casă, la etajul al treilea. Nu se schimbaseră nimic și cu toate acestea totul i se părea altfel. Pe nesimțite o cuprinsese un sentiment ciudat, până ce își spuse: „Bucură-te că-i așa; putea să fie cu mult mai rău! Ca acum doi ani! Atunci a trebuit să fac totul singură!“ Trecu pe partea dreaptă a străzii, privind spre etajul al treilea, s-o zărească poate pe bătrâna la fereastră. Dar nu văzu nimic nici la celelalte etaje, pretutindeni erau trase jaluzelele. Îi plăcea să treacă neobservată, însă n-a fost așa, căci în timp ce pășea pe stradă, doamna consilier, care se ridicase de la masă, și-și pusese mai înainte vreme vizor, spuse:

— Ce tot studiezi ziarul! Așa ceva nu vezi în fiecare zi; și-a pus mănuși negre, ca și cum ar călători la Dresda și în Elveția Saxonă! Manta de ploaie și binoclu de teatru; îi mai lipsește doar alpenștocul!

— Ei, Luise, mereu ai câte ceva de spus! Dacă ar veni cu vâl lung de doliu, nici asta nu ți-ar conveni!

Thilde urcă încet scara și cu cât mai sus, cu atât mai încet o urca, fiindcă îi era groază de întâlnirea cu bătrâna. Pe ultimul palier stătea Runtschen, care îi luă, deoarece nu mai avea nimic cu ea, umbrela.

— Bună, Runtschen, ce mai faci?

— Doamne, doamnă primar, ce pot să fac?!

Și mai înainte ca discuția să continue, ajunseră sus, iar Thilde se grăbi spre maică-sa, care, pregătită pe jumătate pentru ziua de duminică, stătea în ușa deschisă și începu de îndată să plângă.

— Mamă, să nu începi să plângi! Fiecăruia îi vine rândul!

— Ei, însă unuia prea devreme și altuia prea târziu! Mai bine mă duceam eu!

Din vestibul intrară în hol, de aici în camera de zi, unde în fața sofalei se și aflau pregătite cafeaua și chiflele și untul.

— Vino acum, Thilde, să bem o ceașcă fierbinte și povestește-mi cum a fost totul!

— Da, mamă, de îndată; mai întâi aş vrea să mă spăl pe mâini, iar părul mi-e în dezordine, am avut vântul din față și n-am vrut să mă leg la cap.

Spunând acestea, Thilde se ridică, puse la o parte pălăria și binoclul și își atârână mantaua în cuierul din hol. Apoi se întoarse și spuse:

— Așa, mamă, acum toarnă! A fost frig. Iar mantaua nu mi-a folosit prea mult.

— Cred că ar trebui să porți o broboadă. De fapt. N-ai purtat deloc doliu? Știu că aici poți umbla și așa, dar măcar de ochii lumii! Doar s-au purtat cumsecade cu tine!

— Da, mamă, sigur că am purtat doliu! Silberstein mi-a procurat de toate, aducându-mi-le el însuși de la magazie. Eram în negru din cap până-n picioare, cu vâl și bonetă, toate cum se cuvine, dar când m-am pregătit de drum, le-am împachetat, ai să le vezi când vor veni.

— Dar pe drum n-ai vrut să le porți!

— Nu, mamă! Pe drum n-am vrut și nici aici n-am vrut să apar așa! Totul arăta atât de groaznic!

— Vrei să le lași să zacă așa! Se pătează. Doar Silberstein nu ți le-a dat de pomană!

— Nu vreau să exagerez! Cei mai mulți nu cred asta, iar unii au devenit insistenți doar din pricina doliului! Unii fac pe nebunii! Dar dacă nu vreau să exagerez, o să-l port unde se cuvine, când voi face vizite serioase. Căci dacă o să am pensie, trebuie să fac și așa ceva!

— Ah, Thilde, de n-ai mai vorbi acum despre toate astea! Nici eu n-am vrut și toată noaptea mi-am zis: „Să nu vorbești căre cumva, lui Thilde nu-i place, Thilde a fost întotdeauna grozavă, iar acum e chiar pe bune!“ Însă dacă începi chiar tu, spune-mi, fetițo, acum ce-o să se întâmple? Căci totuși a fost o boală înspăimântătoare!

— Da, mamă, a fost. Tot apăsare și sufocare.

— Ei, da, Thilde, apăsarea! Dar eu nu la apăsare mă gândesc, mă gândesc ce mult a durat!

— Da, vreo trei luni...

— Și dacă într-un orașel doctorul locuiește după colț, durata atârână greu și până la urmă tot înseamnă ceva! Și apoi medicamentele! Chiar dacă îi era o dată mai bine, apoi trebuiau luate mereu. Și de cele mai multe ori nu ajută și totul e în zadar!

Thilde luă o bucată de zahăr, o rupse de două ori, apoi privi cele patru bucățele de dinainte-i. În ele se afla chiar viața ei, iar mama care nu rostise încă nici o vorbă despre bietul și bunul ei bărbat, calcula iar cât o costase! Oricât de prozaică ar fi fost ea însăși, era totuși prea mult! Luă mâna bătrânei, spunându-i:

— Mamă, du-i cafeaua lui Runtschen, n-o fi gustat încă nimic cald! Runtschen e într-adevăr săracă. Aș vrea să merg în odaia cealaltă și să mă întind puțin; poate o să adorm, n-am închis un ochi toată noaptea.

Nu voia să doarmă, ci doar să fie singură o clipă cu gândurile ei. Umbla în sus și în jos. Acolo se afla pupitrul, pe care zăceau veșnic prăfuite cărțile lui de drept, iar dincoace pe noptieră erau cărțicelele celelalte, stivuite grămadă, iar alături câteva creioane, cu care să-și noteze pe margine mereu alte însemnări. Iar aici pervazul ferestrei de care se rezemaseră ei, ciudat de sentimentali, când își sărbătoriseră logodna, el pe jumătate încă bolnav și stânjenit și sentimental, ea prozaică și calculată. „Întotdeauna m-am con-

siderat superioară lui. Dar n-a fost așa! Dacă să calculezi întruna înseamnă să fii deștept, atunci mama e cea mai deșteaptă femeie! Față de cei din lumea lui, Hugo avea totuși ceva în plus și așa încerca să folosească ceva din asta. Dar prea mult n-o să-mi ajute; din fire sunt întocmai ca mama, ea socotește întotdeauna cât costă, iar eu avantajul. O să pun cele patru bucățele de zahăr într-o cutie, într-unul din sertarele descuiate ale mesei de scris. O s-o am atunci mereu în fața ochilor și o să știu că iarăși începe meschinăria, iar când mama o să se văicărească, n-o să mă mai neliniștesc! Mă gândeam ce minune aş fi scos eu din el, însă acum găsesc că el a exercitat asupra mea o influență mai mare decât eu asupra lui! Mereu o să calculez, asta se ascunde înăuntrul firii mele, însă nu prea adânc, și o să fiu amabilă și o să mă îngrijesc de Runtschen. Pentru că Runtschen era singura ființă pe care el n-o suferea! Și dacă ar vedea, mi-ar mulțumi! Dar n-are cum să vadă!“

Apoi umblă din nou încolo și înapoi și se duse la fereastră, iar acolo unde fusese odinioară luna atârna acum un nor cenușiu.

După ce ochii i se opriră asupra lui, acesta se înroși, iar soarele îl tîvi cu auriu. „Poate ăsta-i viitorul meu!“

Apoi își aduse mantaua de ploaie din hol, se înveli cu ea, urmărind jocul de umbre de pe perete, și adormi.

CAPITOLUL AL ȘAPTESPREZECELEA

Calităților deosebite din tinerețe ale lui Thilde îi aparțineau și talentul de a se acomoda și adapta la orice situație. Dacă Hugo ar fi trăit și ar fi rămas în slujbă, iar după expirarea (ceea ce nu era de presupus, dar nici imposibil) perioadei de serviciu la Woldenstein ar fi fost ales, datorită destoiniciei sale dovedite, primar principal

într-o capitală de provincie, atunci și soția lui ar fi făcut, la parăzile imperiale, onorurile casei cu destulă îndemânare și, în orice caz, cu un firesc desăvârșit; acum, când după scurtul succes, se vedea readusă pe treapta de la care plecase, se găsi și pe aceasta la locul ei și își relua viața de dinainte fără să se gândească prea mult și în tot cazul fără să se plângă. Așa stăteau lucrurile, prin urmare, așa trebuiau luate! Fără considerații inutile! Pentru ea nici o clipă nu era vorba să-și răstoarne situația, ci doar să procedeze cum era mai bine, și asta o făcea cu judecată și după firea ei, plină de menajamente și totuși cu fermitate. Pe cât îi stătea în putință, era inepuizabilă în mărunte atenții și fapte bune pe placul bătrânei, căci împărțea ca și mai înainte dormitorul cu ea; dar în restul zilei nu-i plăcea să audă întruna despre azil și altele asemenea, amplificate în discuții, ori să răspundă la întrebări care se refereau aproape întotdeauna la viața ei personală de la Woldenstein, deloc nu era dispusă la asta, și-i explicase categoric că ziua dorea să fie singură. „Închiriatul trebuia să aibă și el un sfârșit.“ Așa că se aranjase ea „dincolo“, iar când bătrâna vedea că Thilde scria mult și se îngropa între cărți și atlase și când venea la masă (mâncarea o servea Runtschen) avea adesea obraji roșii de învățat, putea să-și închipuie ce plănuia Thilde.

Putea să-și închipuie, dar în fond nu era împotrivă. Însă dacă bătrâna nu era cu adevărat împotrivă și înțelegea prea bine, căci directorul seminarului îi vorbise mereu chiar atunci, înainte de moartea lui Möhring, de talentele ei, pornea cu toate acestea de la ideea că „institutoare“ nu era cine știe ce, că orice altă slujbă, chiar de o calitate îndoielnică, era preferabilă! Ziua nu îndrăznea să lanseze astfel de păreri, dar când mergeau la culcare și chiar după ce stăteau o vreme în liniște deplină, bătrâna se ridica de pe perna ei, întrebând, în timp ce din stradă răzbătea prin ușa deschisă o slabă rază de lumină:

— Dormi, Thilde?

— Nu, mamă. Dar aproape! Mai dorești ceva?

— Nu, Thilde, n-am vrut nimic! Mă tem doar din pricina învățăturii tale. Arăți așa de trasă la față și ai o strălucire... Doar el a avut tuberculoză! Și până la urmă...

— Ei?

— Până la urmă ar fi cu putință! Iar dacă e așa, aerul curat e întotdeauna cel mai bun...

— Sigur că aerul curat e întotdeauna cel mai bun! Dar de unde să-l iau? Aici nu-i bun, iar din cauza reumatismului tău nu pot...

— Nu, Thilde, cu fereastra deschisă nu merge! Dar tu ai putea avea aer curat!

— Eu? De unde?!

— Ei, Thilde, doar mi-ai scris chiar în prima ta scrisoare, mă refer la prima după ce a murit el, mi-ai scris ceva despre „doamnă de companie“ cu salariu. Și nu poate fi mic, fiindcă el e așa de bogat, după cum mi-ai scris! Și pe deasupra mai e și bătrân! Ei, ai fi avut aer curat și îngrijire bună, nu vreau să spun nimic, iar ce mai avem azi e mai nimic, iar el e bătrân și dacă l-ai fi îngrijit, și cu siguranță ai fi făcut-o, căci ți-e milă de oricine, ca și de mine, căci tu ești bună, Thilde, ei, atunci, Thilde, am fi avut poate ceva! Cineva așa de bogat n-o să moară fără să lase ceva, mie ori ție! Și poate că până la urmă... Era catolic?

— Sigur că era catolic!

— Ei, asta nu merge!

— A, de aceea n-ar fi mers! Catolic nu e rău. Dar de fapt la ce te gândești? Nu vorbesc de Woldenstein. Dar aici? Ce-ar fi spus lumea aici? „Asta s-a și grăbit!“ Iar Petermann, bătrânul dinte veninos, ea ce-ar fi spus: „Frumoasă poveste o fi fost!“

— Ah, Thilde, din pricina asta să nu respingi norocul! Oamenii zic întotdeauna câte ceva! Iar dacă ai ceva atunci le e totuna! Iar dacă n-ai nimic...

— Da, mamă. Dar acum aş vrea să dormim.

Dorinţa bătrânei, absolut categorică, era s-o mărite din nou pe Thilde. Hugo fusese un bărbat foarte drăguţ şi dintr-o familie foarte bună. Iar dacă odinioară, când era doar o fată sărmană, o luase Hugo, atunci acum ar putea oricine s-o ia în căsătorie, căci acum are un titlu, iar când ieşea uneori, căci era văduvă tânără şi-i venea bine doliul, şi se ducea la inspectorul şcolar cu voalul lung fluturând, se uita lumea după ea. Iar bătrâna era nefericită, că ea spusese: „Bonetă de văduvă, asta-i prea mult! Nu trebuie să arăt aşa de groaznic de îndurerată, e supărător!”

Da, Thilde trebuia să se mărite din nou! Dar când bătrâna observă că Thilde refuzase categoric şi dorea cu adevărat să devină doar institutoare, îi veni în minte alt plan, care o însoţise vreme îndelungată noaptea, după acea discuţie despre bătrânul conte şi presupusul ei noroc ratat. De data aceasta nu în dormitorul sărac în oxigen, ci în încăperea din faţă, bătrâna stând ţeapănă pe sofa, iar Thilde proptită în şezlong.

— Ei, Thilde, astăzi aştepţi din nou! Când crezi că o să fie?

— Te referi la examen şi la post? Şi când o să primesc prima leafă?

— Da, fetiţo! Nu-ţi place să auzi vorbindu-se despre asta! Dar înseamnă ceva sigur!

— Ei, şi altele sunt sigure!

— Crezi? Ei, ţi-aş dori-o! Dar dacă eşti aşa sigură în privinţa şcolii, asta-i lucrul principal! Mereu ai spus-o! Şi te mai întreb dacă nu vrei să laşi văduvia şi să-ţi reiei numele de fată! Atâtea sunt botezate cu alte nume, iar în cazul tău nici n-ar fi aşa, căci ţi-l iei pe cel vechi!

Thilde clătină din cap, vădit indispusă. Dar bătrâna, care vorbise mult despre „văduvă“ câtă vreme avea planul s-o mărite din nou, nu vru să cedeze la planul ei în fața situației schimbate și continuă:

— Mă gândesc, Thilde, că ar fi mai bine s-o iei ca și când... ei, cum să spun, ca și cum a ținut prea puțin și apoi s-a isprăvit...

— Știu eu la ce te gândești...

— Atunci s-o luăm așa, Thilde, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic! Nu cred că ți-a priit ca văduvă, iar domnișoară e doar ceva care se obișnuiește...

Thilde se îndreptă, punându-și la spate o pernă pneumatică, adusă de la Woldenstein, apoi spuse:

— Dar mamă, cum de ți-a trecut prin minte că s-a isprăvit! E ca o fraudă, ca o sustragere, e înșelătorie curată!

— Doamne, fetișo, nu vorbi așa!

— Da, mamă, asta înseamnă tăgăduirea realității și este un fapt pasibil de pedeapsă!

— Doamne Dumnezeu!

— Ți-am spus de-atâtea ori, dacă tu bagi mereu totul în seamă și vrei să le știi pe toate, ceea ce nu-i corect, și asta-ți vine doar din faptul că aveai ceva împotriva bietului Hugo — ei, ți-am spus doar odată, că nu s-ar fi întâmplat nimic deosebit, lucru pe care poate n-ar fi trebuit să-l spun, căci tot ce spui așa, va fi greșit înțeles! Și ești și tu ca ceilalți oameni! Și tot ce-ți închipui e greșit, și-ți spun, și aproape cred asta, mai bine nu s-ar fi înșurat! Părea așa de puternic cu barbișonul lui, dar era slab de piept și sunt sigură că i-a dăunat! Iar acum parcă nici n-ar fi existat! Nici vorbă, ar fi rușinos și nerecunoscător, dacă l-aș vorbi de rău și în mormânt! Domnișoara Möhring! Dar ce-ți închipui? Nu sunt nici un fel de domnișoară și am mândria mea de femeie și de văduvă, deși nu port în inimă nici un zălog al dragostei lui!

— Doamne, Thilde, să nu zici una ca asta!

— Ba da, o spun, mamă; ăsta-i cuvântul potrivit! Și e doar un accident că-i așa...

— Crezi?

— Sigur! Uneori mă gândesc că ar fi drăguț, în special pentru tine, dacă ai fi putut legăna! Firește, consilierul și soția lui dorm chiar sub noi și mai curând ar dori să ne dea afară, spunând să nu mai legănăm atâta încolo și înapoi, căci se gândesc că trei etaje mai sus e la fel de bine ca nimic!

— Așa-i, Thilde! Oamenii sărmani...

— ...trebuie să renunțe la toate!

— ...Și nici să legene! Ah, omenirea e prea rea, și nici eu n-o să mai trăiesc prea mult!

Asta s-a întâmplat cu puțin înaintea examenului, pe care Thilde l-a trecut strălucit, cu mult mai strălucit decât odinioară Hugo pe al său. Chiar în aceeași zi i s-a spus că exista un post liber pentru ea; să se bucure că i-l pot da. La 1 octombrie s-a prezentat, în Berlin N, între Moabit și Tegel. S-a apucat curajoasă de treabă, avea culori mai proaspete în obraji decât înainte și se îmbrăcase ca în ziua în care se întorsese la Berlin de la Woldenstein. Însă fără lornion. Justificase încrederea pusă în ea de comitetul școlar.

În fiecare dimineață pleca cu tramvaiul cu cai, iar drumul înapoi îl făcea pe jos și cumpăra câte ceva pentru maică-sa, vreo prăjitură ori vreun ghiveci cu mușcată ori vreun cornet cu prunele. Adesea, de la Oranienburger Tor, un lebăr de iepure, căci știa că lebărul era mâncarea ei preferată. Atunci bătrâna spunea:

— Doamne, Thilde, dacă nu te-aș avea pe tine!

— Lasă, mamă, noi am izbutit!

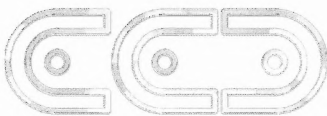
— Da, Thilde, e adevărat! Dar numai să rezistăm!

— O să rezistăm!

Despre Hugo Grossmann vorbeau rar, fotografia lui atârna însă, cu o panglică neagră, deasupra șezlongului, iar de două ori pe an primea la Woldenstein o coroană. O depunea Silberstein și de fiecare dată îi răspundea cu câteva rânduri prietenoase. Rebecca s-a măritat.

CUPRINS

<i>Tabel cronologic</i>	V
Familia Poggenpuhl	1
Mathilde Möhring	113

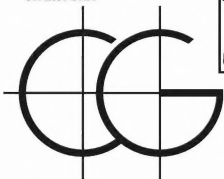
Scanare și prelucrare digitală

EM

de
Anonim

și
CAT Graur

Antwerpen
2025

